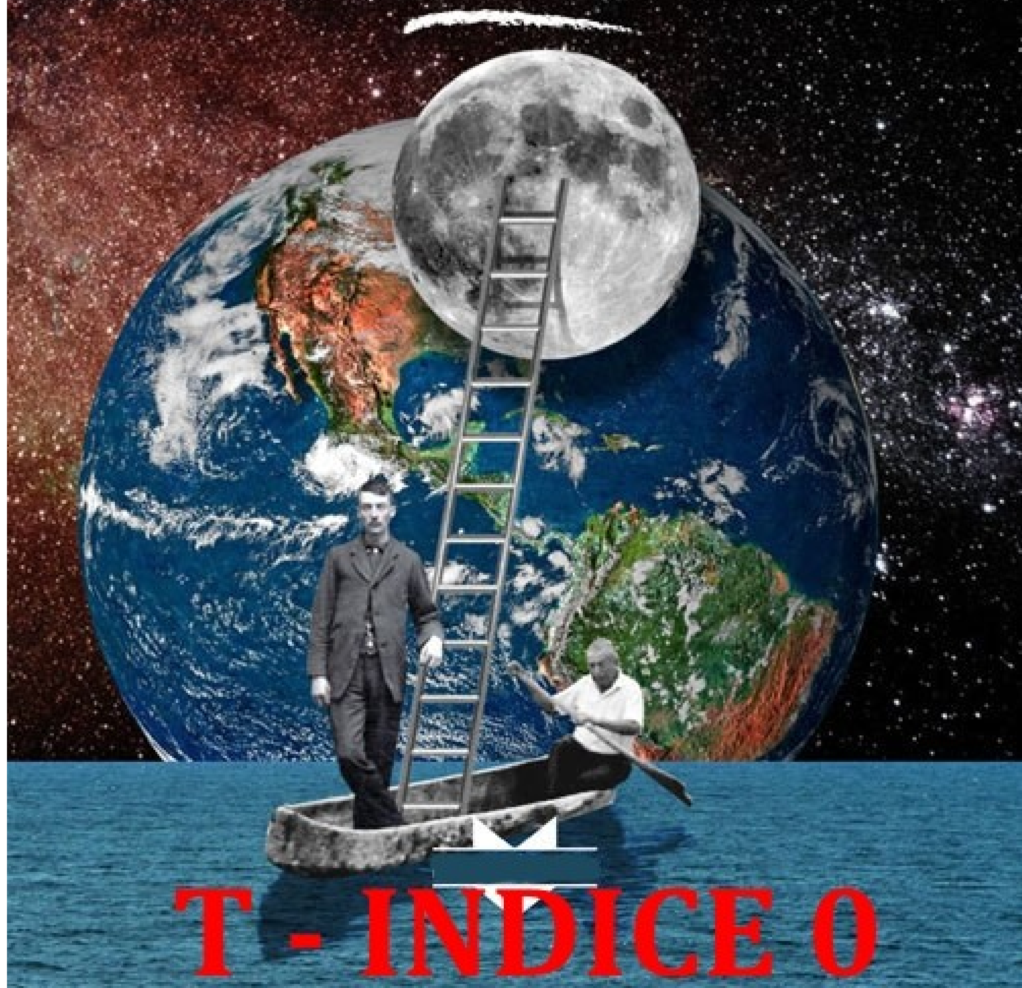
ITALO CALVINO

COSMI COMICARII

Italo Calvino

COSMICOMICĂRII

T -INDICE ZERO

ITALO CALVINO
LE COSMICOMICHE (1965),
TI CON ZERO (1967),
Editione secunda

Italo Calvino

COSMICOMICĂR II

T-INDICE ZERO

În românește de SANDA ȘORA

UNIVERS
BUCUREȘTI 1970

COSMICOMICĂRI
I

DISTANȚA PÂNĂ LA LUNĂ

Sir George H. Darwin este de părere că Luna se afla odinioară foarte aproape de Pământ. Mareele au împins-o, încetul cu încetul, departe; *mareele pe care Luna le provoacă în apele terestre și datorită cărora Pământul pierde treptat energia*.

Chiar așa și era! - *exclamă bătrânul Qfwfq* - voi nu vă puteți aduce aminte, eu însă da. O aveam mereu în spinare, Luna, imensă: când era lună plină - nopți clare ca ziua, dar cu lumină de culoarea untului - parcă ne strivea; când era lună nouă, se rotea pe cer ca o umbrelă neagră purtată de vânt; iar când era în creștere își scotea niște coarne atât de joase încât mai-mai să se înfigă în creasta unui promontoriu și să rămână ancorată acolo. Dar întregul mecanism al fazelor se desfășura altfel decât în ziua de azi, din cauză că distanțele până la Soare erau diferite, ca și orbitele, ca și înclinarea nu mai îmi amintesc a cui; cât despre eclipse, cum Pământ și Lună stăteau atât de strâns lipite, ce să mai vorbim: erau la tot pasul: vă închipuiți că cele două namile izbuteau să-și țină mereu umbră una alteia.

Orbita? Eliptică, se înțelege, eliptică: se turtea puțin deasupra și puțin o lua razna. Când luna cobora mai jos, mareele se urcau de nu le mai putea ține nimeni. Erau niște nopți cu lună plină joasă, joasă și cu maree înaltă, înaltă de mai lipsea puțin ca Luna să se scalde în mare; să zicem, câțiva metri. Dacă n-am încercat să ne urcăm pe ea? Cum de nu! Era de ajuns să mergi cu barca până sub lună, să rezemi acolo o scară mobilă și să te cațeri pe ea.

Punctul unde Luna ajungea cel mai jos era în dreptul Stâncilor de Zinc. Mergeam cu bărcuțele cu vâsle care se foloseau pe vremea aceea, rotunde și plate, de plută. Încăpeam o grămadă acolo: eu, căpitanul Vhd Vhd, nevastă-sa, vărul meu, surdul, și câteodată și micuța Xlthlx, care să tot fi avut pe atunci vreo doisprezece ani. În acele nopți apa era foarte calmă, argintată, părea de mercur, iar peștii dinăuntru, violeți, nu puteau rezista atracției Lunii și ieșeau cu toții la suprafață, ca și caracatițele și meduzele de culoarea șofranului. Era un veșnic zbor de viețuitoare mărunte - răcușori, sepii, și chiar alge ușoare și diafane, și rămurele de coral - care se desprindeau din mare și nimereau pe Lună, atârnând de acel plafon calcaros, sau rămâneau acolo la mijlocul drumului, în aer, într-un roi fosforescent, pe care-l izgoneam agitând frunze de bananier.

Iată ce aveam de făcut: transportam în barcă o scară mobilă: unul o ținea, unul se urca în vârful ei, iar unul stătea la vâsle, împingând barca până ajungeam chiar dedesubtul Lunii; de aceea era nevoie să fim mai mulți (nu vi i-am numit decât pe cei mai importanți). În clipa în care barca se apropia de Lună, cel care se afla în vârful scării țipa înspăimântat: „Stai! Stai! Mai am puțin și mă izbesc cu capul!” Era impresia pe care ți-o dădea, când o vedeai deasupra ta atât de uriașă, atât de accidentată, cu vârfuri ascuțite și margini știrbite și zimțate. Acuma poate că e altfel, dar pe atunci Luna, sau mai bine-zis fundul, burta Lunii, de fapt partea care trecea cel mai aproape de

Pământ, de mai-mai să-l atingă, era acoperită de o scoarță cu așchii ascuțite de piatră, ca niște solzi. Ajunsese să semene cu burta unui pește, și chiar mirosul, după câte îmi amintesc, era, dacă nu chiar de pește proaspăt doar puțin mai slab, ca de somon afumat.

De fapt, din vârful scării de abia puteai s-o atingi, stând drept în echilibru, pe ultima treaptă, cu brațele întinse. Luasem bine măsurile (încă nu bănuiam că se îndepărta); singurul lucru la care trebuia să fim foarte atenți era cum să ne prindem cu mâinile. Alegeam o așchie care părea rezistentă (ne urcam cu toții, pe rând, în grupuri de cinci sau șase), mă agățam cu o mână, apoi cu alta, și în aceeași clipă simțeam cum scara și barca îmi fugeau de sub picioare, iar mișcarea Lunii mă scotea din atracția terestră. Da, Luna avea o forță care te smulgea, îți dădeai seama de aceasta în momentul trecerii de pe Pământ pe ea: trebuia să țâșnești brusc, într-un fel de salt, să te prinzi de așchii, să-ți arunci picioarele în sus, pentru a te trezi în picioare pe fundul Lunii. Văzut de pe Pământ, păreai spânzurat cu capul în jos, dar pentru tine era poziția obișnuită din totdeauna, iar singurul lucru ciudat era că, ridicând ochii, vedeai deasupra capului mantia strălucitoare a mării cu barca și camarazii răsturnați, legănându-se ca un ciorchine pe o coardă de viță.

Cel care dădea dovadă de un deosebit talent la aceste salturi era vărul meu, surdul. Mâinile sale grosolane, în clipa în care atingeau suprafața lunară (el sărea întotdeauna primul de pe scară) deveneau pe neașteptate delicate și sigure. Găseau imediat punctul de sprijin pentru a se putea ridica, ba păreau chiar că aderă la scoarța satelitului prin simpla presiune a palmelor. O dată mi s-a părut chiar că Luna îi venea în întâmpinare în timp ce el întindea brațele.

La fel de dibaci era și la coborârea pe Pământ, operație încă și mai dificilă. Pentru noi ăștilalți, ea consta dintr-o săritură în sus, cât mai sus cu putință, cu brațele ridicate

(asta văzut de pe Lună, firește, pentru că de pe Pământ saltul părea mai degrabă un plonjon, o scufundare în adâncime, cu brațele atârnânde): era același salt ca și cel de pe Pământ, atâta doar că de data asta ne lipsea scara, pentru că pe Lună nu se afla nimic de care să o sprijinim. Vărul meu, însă, în loc să se arunce cu brațele înainte, se apleca pe suprafața lunară cu capul în jos ca pentru o tumbă și începea să se avânte sprijinindu-se în mâini. Noi îl vedeam din barcă, stând drept în aer ca și cum ar fi susținut uriașa minge a Lunii și ar fi săltat-o lovind-o cu palmele, până când picioarele îi ajungeau în dreptul nostru și reușeam să-l apucăm de glezne și să-l tragem jos la bord.

Mă veți întreba acuma ce dracu căutam pe lună, iar eu vă voi explica. Mergeam să culegem lapte, cu o lingură mare și o doniță. Laptele lunar era foarte gros, ca un fel de urdă. Se forma în crăpăturile dintre așchii prin fermentarea a diferite corpuri și substanțe de proveniență terestră, care zburau de pe câmpiile, din pădurile și din lagunele pe deasupra cărora trecea satelitul. Era format mai ales din: sucuri vegetale, mormoloci, bitum, linte, miere de albine, cristale de amidon, icre de sturion, mucegaiuri, polenuri, substanțe gelatinoase, viermi, rășini, piper, săruri minerale, materii combustibile. Era de ajuns să introduci lingura sub așchiile care acopereau solul zgrunțuros al Lunii și o scoteai plină de acel mâl prețios. Nu în stare pură, se înțelege: erau multe reziduuri în procesul de fermentare (întrucât Luna traversa și întinderile de aer torid de deasupra deșerturilor) nu toate corpurile apucau să se topească; unele rămâneau înfipte acolo: unghii și cartilagii, cuie, cai de mare, sâmburi și pedunculi, cioburi de vase, cârlige de undițe, uneori chiar și câte un pieptene. Această piurea, o dată recoltată, trebuia smântânită, strecurată. Dar nu în asta consta greul, ci în felul în care urma s-o trimitem pe Pământ. Se proceda astfel: conținutul fiecărei linguri era aruncat în sus, manevrând lingura ca pe o catapultă cu amândouă

mâinile. Urda zbura și dacă era aruncată destul de tare ajungea să se turtească de plafon, adică de suprafața mării. O dată ajunsă acolo, plutea și era foarte ușor apoi să fie trasă în barcă. Și în aceste aruncări vărul meu, surdul, dovedea o iscusință deosebită; avea mână bună și un tir fără greș; cu o lovitură sigură reușea să-și centreze tirul într-o doniță pe care i-o întindeam noi, cei din barcă. Eu, în schimb, o mai și zbârceam; conținutul lingurii nu reușea să învingă atracția lunară și-mi cădea în ochi.

Nu v-am spus încă totul despre operațiile în care vărul meu excela. Stoarcerea laptelui lunar dintre pietre însemna pentru el un fel de joc: în loc de lingură, era destul uneori să-și bage doar mâna goală sau numai un deget pe sub solzii aceia. Nu acționa metodic, ci în puncte izolate, mișcându-se în salturi de la unul la altul, ca și cum ar fi vrut să se joace cu Luna, să-i facă surprize, ba chiar s-o gâdile. Și acolo unde punea el mâna, laptele țâșnea ca din ugerul unei capre. Astfel că nouă nu ne mai rămânea decât să mergem în urma lui și să strângem cu lingura substanța pe care el o făcuse să picure, când de ici, când de colo, dar întotdeauna ca din întâmplare, căci itinerariile surdului nu păreau să răspundă vreunui scop practic bine precizat. Erau puncte, de exemplu, pe care el le atingea doar din plăcerea de a le atinge: crăpături între așchii, cute goale și fragede ale pulpii lunare. Câteodată vărul meu nu apăsa cu degetele de la mână, ci - într-o mișcare bine calculată a salturilor sale - cu degetul mare de la picior (se urca pe Lună desculț) și asta părea să fi fost pentru el culmea distracției, dacă ar fi să judecăm după sunetul ascuțit pe care-l scotea din omușor și după salturile care urmau.

Solul Lunii nu era la fel de solzos peste tot, ci prezenta și zone neregulate, acoperite cu o argilă deschisă la culoare și alunecoasă. Aceste spații moi îl ațâțau pe surd care sărea și zbura aproape ca o pasăre, ca și cum ar fi dorit să se imprime în pasta lunară cu toată ființa lui. Și tot

înaintând așa, la un moment dat îl pierdeam din ochi. Pe Lună se întindeau regiuni pe care n-am avut niciodată vreun motiv sau curiozitatea să le explorăm, și tocmai acolo-și găsea să dispară vărul meu; îmi închipuiam că salturile și ciupiturile cu care-și făcea de cap sub ochii noștri nu erau decât o pregătire, un preludiu la ceva tainic care trebuie că se desfășura în zonele ascunse.

Eram într-o dispoziție cu totul specială în acele nopți în largul Stâncilor de Zinc; eram veseli, dar cam năuci, ca și cum am fi simțit în craniu, în loc de creier, un pește care plutea atras de Lună. Și navigam așa, cântând din gură și din instrumente. Soția căpitanului cânta la harpă; avea brațe foarte lungi, argintii în nopțile acelea, ca niște țipari, și subțiori întunecate și misterioase ca aricii de mare; iar sunetul harpei era atât de dulce și ascuțit, dulce și ascuțit de nu se putea suporta, și eram nevoiți să scoatem niște strigăte prelungi, nu atât pentru a acompania muzica, cât pentru a ne proteja auzul.

Meduze transparente ieșeau la suprafața mării, vibrau puțin, își luau zborul spre Lună unduindu-se. Micuța Xlthlx se distra să le prindă în aer, dar nu era o treabă ușoară. O dată, pe când își întindea brațele ca să apuce una, a făcut un mic salt și s-a trezit și ea plutind. Slăbuță cum era, îi lipseau câteva uncii pentru ca gravitația să o readucă pe Pământ, învingând atracția Lunii; așa că zbura printre meduze, suspendată deasupra mării. La început se sperie, plânse, apoi râse și începu să se joace, apucând din zbor crustacee și peștișori, iar pe unii îi ducea la gură și-i mușca. Noi vâsleam ca să ne ținem după ea; Luna fugea pe elipsă târând în urma ei prin cer roiul acela de faună marină și o trenă de lungi alge ondulate, iar fetița plutea și ea la mijloc. Xlthlx avea două codițe subțiri care păreau că zboară pe cont propriu, întinse spre Lună: și, între timp, dădea din picioare în aer ca și cum ar fi vrut să învingă atracția aceea, iar ciorapii - căci își pierduse sandalele în zbor - îi cădeau din picioare și atârnau atrași de forța

terestră. Noi, de pe scară, încercam să-i apucăm.

Ideea de a începe să mănânce micile vietăți a fost grozavă; cu cât Xlthlx câștiga în greutate, cu atâta cobora mai aproape de Pământ; ba mai mult, întrucât printre corpurile care planau al său avea masa cea mai mare, moluște și alge și plancton prinseră să graviteze în jurul ei, și în curând fetița fu acoperită de minuscule cochilii silicioase, învelișuri chitinoase, carapace și fire de ierburi marine. Și cu cât se pierdea mai mult în acest ghemotoc, cu atât ieșea de sub atracția lunară, până când atinse suprafața apei în care se scufundă.

Vâslirăm spre ea, gata s-o pescuim și s-o ajutăm: corpul îi rămăsese magnetizat și a trebuit să ne chinuim mult până să o curățăm de tot ce se lipise de ea. Gingași corali îi învăluiau capul, iar din păr, de câte ori dădea cu pieptenul, îi cădeau scrumbii și răcușori; ochii erau sigilați de cochilii de gasteropozi care i se prinseseră de pleoape cu ventuzele lor; tentacule de sepie îi înfășurau brațele și gâtul; iar rochița părea țesută doar din alge și bureți. Noi am scos grosul; iar ea a continuat săptămâni în șir să se curețe de moluște și cochilii; dar pielea i-a rămas pentru totdeauna pătată de minuscule diatomee; la o privire mai neatentă păreau o pulbere subțire de alunițe.

Uite, așa era disputat spațiul dintre Pământ și Lună de cele două influențe care se echilibrau. Ba mai mult: un corp care cobora pe Pământ de pe satelit păstra încă un oarecare timp forța lunară și se sustrăgea atracției lumii noastre. Chiar și eu, cu toate că eram mare și greu, de fiecare dată când coboram de acolo de sus, mă obișnuiam de abia într-un târziu cu ceea ce pe pământ înseamnă sus sau jos, iar cei ce mă însoțeau trebuiau să mă apuce de brațe și să mă țină cu forța, agățați ca un ciorchine în barca unduitoare, în timp ce, cu capul în jos, eu continuam să-mi întind picioarele spre cer.

— Ține-te! Ține-te tare de noi! - îmi strigau, iar eu, în pipăiala asta, ajungeam câteodată s-o apuc pe doamna Vhd

Vhd de un sân, îi avea rotunzi și tari, iar contactul era bun și sigur, și exercita o atracție egală sau mai mare decât a Lunii, mai ales dacă în coborârea mea cu capul în jos reușeam să-mi petrec mâna cealaltă pe după șoldurile ei și uite așa treceam din nou în această lume, cădeam grămadă în fundul bărcii și căpitanul Vhd Vhd turna o găleată de apă pe mine ca să mă readucă în simțiri.

Așa începu povestea îndrăgostirii mele de nevasta căpitanului, povestea suferințelor mele. Pentru că nu întârziai să-mi dau seama cui îi erau adresate cele mai stăruitoare priviri ale doamnei: când mâinile sigure ale vărului meu atingeau Luna, eu o fixam și-i citeam în priviri gândurile pe care i le trezea intimitatea dintre surd și Lună, iar când el dispărea în misterioasele sale explorări lunare o vedeam neliniștită, stând ca pe ghimpi, și totul devenea limpede pentru mine; doamna Vhd Vhd era geloasă pe Lună, iar eu pe vărul meu. Avea ochi de diamant, doamna Vhd Vhd; scânteiau când privea spre Lună, aproape sfidând-o și parcă spunându-i: „Nu-l vei avea!” Iar eu mă simțeam neluat în seamă.

Cel căruia îi păsa cel mai puțin de toate acestea era surdul. Când îl ajutam să coboare trăgându-l - cum v-am mai explicat - de picioare, doamna Vhd Vhd își pierdea orice reținere, în zelul ei de a se revărsa asupră-i, înconjurându-l cu brațele ei lungi și argintii; simțeam un cuțit în inimă (când mă agățam eu de ea, trupul îi era docil și binevoitor, dar nu venindu-mi în întâmpinare ca pentru vărul meu); iar el era indiferent, pierdut încă în extazul său lunar.

Îl priveam pe căpitan, întrebându-mă dacă observă și el purtarea nevestei; dar fața lui mâncată de spuzeală și brăzdată de zbârcituri smolite nu exprima nimic. Întrucât surdul se desprindea întotdeauna ultimul de pe Lună, coborârea lui era semnul plecării bărcilor. Atunci, cu un gest neobișnuit de amabil, Vhd Vhd lua harpa de pe fundul bărcii și o întindea soției. Ea era nevoită s-o ia la rându-i și

să cânte câteva note. Nimic n-o putea îndepărta mai mult de surd decât sunetul harpei. Eu mă apucam să fredonez acel cântec melancolic care spune: „Peștii lucioși sunt toți la suprafață, la suprafață, iar peștii întunecoși sunt toți la fund, la fund...” și toți, în afară de vărul meu, îmi țineau isonul.

În fiecare lună, îndată după trecerea satelitului, surdul recădea în detașarea lui izolată față de lucrurile lumești; numai apropierea lunii pline îl trezea. De data aceea am aranjat așa fel lucrurile încât să nu fiu în echipa care urcă, pentru a putea rămâne în barcă împreună cu nevasta căpitanului. Dar nici nu se urcase bine vărul meu pe scară, că doamna Vhd Vhd și spuse:

— Astăzi vreau să merg și eu acolo sus!

Nu se mai întâmplase niciodată ca nevasta căpitanului să se suie pe Lună. Dar Vhd Vhd nu se opuse, ba aproape c-o împinse pe scară, exclamând:

— Hai, du-te! - și atunci ne apucarăm cu toții s-o ajutăm, eu o sprijineam din spate și o simțeam în brațe rotundă și moale, iar pentru a o susține îmi lipisem palmele și fața de ea, dar când o simții ridicându-se în sfera lunară, mă răscoli durerea de a fi pierdut acel contact și dădui să mă arunc în urma ei, spunând:

— Mă duc nițel până sus să dau și eu o mână de ajutor!

Am fost țintuit pe loc:

— Tu rămâi că ai destulă treabă aici, îmi porunci fără să ridice vocea căpitanul Vhd Vhd.

Intențiile fiecăruia erau clare în acel moment. Eu însă nu le înțelegeam, ba nici acuma nu sunt convins că am interpretat totul exact. Evident, soția căpitanului clocise îndelung dorința de a se izola acolo sus cu vărul meu (sau cel puțin de a nu-l lăsa pe el să se izoleze singur cu Luna), dar e probabil că planul ei urmărea un scop mai îndrăzneț pe care trebuia să-l fi pus la cale în înțelegere cu surdul: acela de a se ascunde și de a sta acolo sus o lună. E tot atât de posibil și ca vărul meu, surd cum era, să nu fi

înțeles nimic din ce căutase ea să-i explice sau chiar să nu-și fi dat măcar seama că este obiectul dorințelor doamnei. Dar căpitanul? Ei bine, căpitanul nu aștepta altceva decât să se descotorosească de nevastă, și-n orice caz, din clipa în care ea rămase acolo sus, îl văzurăm dând frâu liber înclinărilor sale și cufundându-se în viciu, și atunci înțeleserăm de ce nu făcuse nimic pentru a o reține. Dar știa el oare de la început că orbita Lunei începe să se lărgească?

Niciunul din noi nu putea s-o bănuiască. Surdul, poate numai surdul: în felul larvar în care înțelegea el lucrurile, presimțise că în noaptea aceea urma să-și ia adio de la Lună. Din această cauză se ascunse în locurile lui tainice și nu reapăru decât pentru a se întoarce la bord. Iar nevasta căpitanului degeaba l-a urmărit; o văzurăm traversând întinderea solzoasă de câteva ori, în lung și în lat, și la un moment dat se opri privind spre noi, cei rămași în barcă, gata - gata să ne întrebe dacă îl văzusem.

Într-adevăr, ceva neobișnuit se petrecea în noaptea aceea. Suprafața mării, în loc să fie întinsă ca de obicei când era lună plină, ba chiar aproape arcuită spre cer, părea acuma flască, înmuiată, ca și cum magnetul lunar nu și-ar mai fi exercitat întreaga forță. S-ar fi zis că nici lumina nu mai era aceeași ca în celelalte nopți cu lună plină, ca și cum s-ar fi îngroșat tenebrele nopții. Probabil că și camarazii mei și-au dat seama acolo sus de ce se întâmpla căci ridicară spre noi o privire îngrozită. Și din gurile lor și-ale noastre țâșni în aceeași clipă un strigăt: „Luna se îndepărtează!”

Nu se stinsese încă acest țipăt, că vărul meu și apăru pe lună, fugind. Nu părea înfricoșat, nici măcar mirat; se sprijini în mâini pe sol, aruncându-se în saltul lui obișnuit, dar de data aceasta, după ce sări în aer, rămase acolo suspendat, cum se întâmplase și cu micuța Xlthlx, se răsuci un timp între Lună și Pământ, se răsturnă, și apoi, cu un efort al brațelor, ca unul ce înoată împotriva curentului, se

îndreptă, cu o încetineală neobișnuită, spre planeta noastră.

De pe Lună, ceilalți marinari se grăbiră să-i urmeze exemplul. Niciunul nu se mai gândea să trimită spre bărci laptele lunar strâns, și nici căpitanul nu-i dojeni pentru asta. Așteptaseră și-așa prea mult, distanța devenise greu de străbătut; deși încercară să imite zborul sau înotul vărului meu, rămaseră acolo bălăbănindu-se suspendați în mijlocul cerului.

— Strângeți rândurile! Imbecililor! Strângeți rândurile! - urlă căpitanul.

La ordinul său, marinarii încercară să se grupeze, să facă corp comun, să înainteze cu toții împreună ca să ajungă în zona de atracție terestră: până când, la un moment dat, o cascadă de corpuri se prăbuși în mare, cu o bufnitură.

Cei din bărci vâsleau acum ca să-i culeagă:

— Așteptați! Lipsește doamna! - strigai.

Soția căpitanului încercase și ea să sară, dar rămăsese plutind la câțiva metri de Lună, și-și mișca moale prin aer lungile ei brațe argintii. Mă cățărai pe scară, și, cu zadarnica intenție de a-i oferi un sprijin, întindeam harpa spre ea.

— Nu ajung! Trebuie să mergem s-o luăm! - și dădui să mă arunc, cu harpa în mână.

Deasupra mea, imensul disc lunar părea că nu mai este cel dinainte, atât de mult se micșorase, ba chiar se contracta tot mai tare ca și cum privirea mea l-ar fi împins departe, cerul gol se căsca întocmai ca o prăpastie în fundul căreia stelele deveneau tot mai numeroase, iar noaptea revărsa peste mine un fluviu de vid, mă cufunda în deznădejde și mă amețea.

„Mi-e frică”, gândii. „Mi-e frică să mă arunc! Sunt un laș!”, și în clipa aceea mă aruncai. Înotam prin văzduh cu furie și întindeam harpa spre ea, care, în loc să vină spre mine, se rostogolea într-una, arătându-mi când fața

impasibilă, când spatele.

— Să ne unim! - strigai, și în clipa aceea o și ajunsei, o apucai de talie și-mi împletii brațele și picioarele cu ale ei. Să ne unim și să coborâm împreună - și îmi concentram forțele, pentru a mă lipi cât mai strâns de ea și pentru a gusta pe deplin acea îmbrățișare.

Atât de mult, încât abia mai târziu mi-am dat seama că o smulgeam într-adevăr din starea de plutire, dar de căzut tot pe Lună o făceam să cadă. Să nu-mi fi dat oare seama? Sau aceasta fusese de la bun început intenția mea? Încă nu reușisem să formulez un gând că din gură îmi și ieși un strigăt:

— O să stau cu tine o lună! - ba chiar: — Pe tine! - țipam în exaltarea mea: — Eu pe tine o lună! - și în aceeași clipă căderea pe solul lunar ne desfăcu îmbrățișarea, ne rostogolirăm eu ici și ea colo, printre acele așchii reci.

Ridicai ochii, cum făceam de fiecare dată când atingeam scoarța Lunii, sigur fiind că voi regăsi deasupra mea marea natală ca un plafon nemărginit, și o văzui, da, o văzui și de data aceasta, dar cu cât mai sus, și cu cât mai îngustată de coastele, stâncile și promontoriile ce-o mărgineau, și cât de mici îmi apăreau bărcile, și cât de greu de recunoscut chipurile alor mei, și cât de slabe țipetelor lor! Auzii un sunet ce venea de aproape: doamna Vhd Vhd își găsise harpa și o mângâia scoțând un acord trist ca un plâns.

Începu o lună lungă. Luna se rotea încet în jurul Pământului. Pe globul suspendat nu mai vedeam țărmul nostru familiar ci un șir de oceane adânci ca niște prăpastii, și deșerturi de lapili[1] incandescenți, și continente de gheață, și păduri în care mișunau reptile, și zidurile de stânci ale lanțurilor muntoase tăiate de lama fluviilor repezi, și orașe palustre, și necropole de tuf, și imperii de argilă și noroi. Depărtarea dădea tuturor lucrurilor o

---

[1] Fragmente de lavă sau de alte roci de mărimea unor pietricele, azvârlite din craterul unui vulcan în timpul erupției. [< fr. lapilli, lat. *lapillus* - pietricică].

culoare uniformă: priveliștile străine făceau străină orice imagine; turme de elefanți și roiuri de lăcuste parcurgeau câmpiile atât de asemănător de vaste și dense și stufoase, încât nu le puteai deosebi.

Ar fi trebuit să fiu fericit: întocmai ca în visele mele, eram singur cu ea, intimitatea cu Luna, pentru care-l invidiasem de atâtea ori pe vărul meu, și cea cu doamna Vhd Vhd erau acuma apanajul meu exclusiv, o lună de zile și de nopți lunare se întindea neîntreruptă înaintea noastră. Scoarța satelitului ne hrănea cu laptele său cu gust acrișor și familiar, privirea noastră se ridica în sus spre lumea unde ne născusem, parcursă în sfârșit în toată întinderea sa multiformă, explorată în priveliști nemaivăzute de niciun pământean, sau contempla stelele de dincolo de Lună, mari ca niște fructe de lumină coapte pe ramurile curbate ale cerului; totul depășea speranțele cele mai luminoase, și totuși și totuși și totuși - era exilul.

Nu mă gândeam decât la Pământ. Pământul era cel care făcea ca fiecare dintre noi să fie tocmai acel cineva anume și nu un altul: aici sus, smulși de pe Pământ, era ca și cum eu n-aș mai fi fost acel eu, nici ea, pentru mine, acea ea. Eram nerăbdător să mă întorc pe Pământ și tremuram de teama de a-l fi pierdut. Împlinirea visului meu de dragoste nu durase decât o clipă - cea în care ne unisem rotindu-ne între Pământ și Lună; lipsită de terenul ei terestru, dragostea mea nu mai era acum decât dorul sfâșietor de ceea ce ne lipsea; un unde, un împrejur, un înainte, un după.

Asta simțeam eu. Dar ea? Punându-mi întrebarea, oscilam - îndoit - între temerile mele. Să zicem, într-adevăr, că nu s-ar fi gândit decât la Pământ; asta putea fi și un semn bun, al unei înțelegeri cu mine în fine atinsă, dar tot așa de bine putea fi semnul că totul fusese zadarnic, că tot numai spre surd i se îndreptau dorințele. Dar ea - nimic. Nici măcar nu ridica vreodată privirea spre vechea planetă, mergea palidă printre câmpiile acelea,

murmurând cântece monotone și mângâindu-și harpă, ca și cum s-ar fi identificat cu provizoria sa (credeam eu) condiție lunară. Să fi fost ăsta semnul că-mi învinsesem rivalul? Aș, de unde! Pierdusem. O înfrângere disperată. Căci ea înțelesese prea bine că vărul meu iubea numai Luna, și singurul lucru pe care-l dorea acuma era să devină ea însăși Lună, să se confunde cu obiectul acelei iubiri extra-umane.

După ce Luna își încheie rotația în jurul plantei ne găsirăm din nou deasupra Stâncilor de Zinc. Le recunoscui cu consternare: nici în prevederile mele cele mai negre nu mă așteptasem să le văd atât de micșorate din cauza distanței. În băltoaca aceea de mare, ai noștri navigau din nou, de data aceasta însă fără scări mobile, devenite inutile; dar din bărci se înălța o pădure de lănci lungi: fiecare din ei mânuia câte una, prevăzută în vârf cu un harpon sau cu un cârlig, poate în speranța de a mai zgâria ceva din ultima urdă lunară sau ca să ne întindă nouă, nenorociților de sus, o mână de ajutor. Dar ne dădurăm seama imediat că nicio prăjină nu era de ajuns de lungă pentru a atinge Luna; și recăzură, ridicol de scurte, umilite, să plutească pe mare; iar în zăpăceală câteva bărci fură dezechilibrate și răsturnate. Dar tocmai atunci, dintr-o altă ambarcațiune începu să se ridice o prăjină mai lungă, trasă până atunci pe suprafața apei: era făcută probabil din bambus, din multe, multe trestii de bambus puse cap la cap, și trebuia să fie ridicată încet, pentru ca - subțire cum era - oscilațiile să n-o rupă, și manevrată cu multă forță și dibăcie, pentru ca greutatea numai pe verticală să nu încline bărcuța.

Iată: era limpede că vârful acelei prăjini avea să ajungă la Lună, și o văzurăm într-adevăr atingând și apăsând solul solzos, rezemându-se de el o clipă, împingându-l aproape, ba chiar dându-i o lovitură tare care o făcu să se îndepărteze, și apoi reîncepând să lovească în acel punct, ricoșând și depărtându-se din nou. Atunci îl recunoscui, ba

chiar amândoi - și eu și doamna - îl recunoscurăm pe vărul meu, nu putea fi decât el, el era cel care se juca pentru ultima oară cu Luna, era o figură de-a lui, cu Luna pe vârful trestiei ca și cum ar fi ținut-o în echilibru. Și ne dădurăm seama că fapta lui vitejească nu avea niciun scop, nu urmărea niciun rezultat practic, dimpotrivă, s-ar fi spus că împingea Luna mai departe, că o urmărea în plecarea ei, că voia s-o însoțească pe orbita ei cea mai îndepărtată. Acest lucru îi era caracteristic lui: lui care nu putea nutri dorințe contradictorii cu natura Lunii, cu evoluția și cu destinul ei, și dacă Luna tindea acuma să se îndepărteze de el, ei bine, el se bucura de această îndepărtare așa cum se bucurase până atunci de apropierea ei.

Ce să facă doamna Vhd Vhd în această situație? De-abia atunci se văzu în ce măsură dragostea ei pentru surd nu fusese un simplu capriciu frivol ci un legământ pentru veșnicie. De vreme ce vărul meu iubea acuma Luna îndepărtată, va rămâne și ea departe, pe Lună. Am intuit aceasta văzând că nu făcea niciun pas spre bambus, ci doar întorcea harpa spre Pământul de sus de pe cer, ciupindu-i corzile. Spun că o văzui, dar de fapt îi prinsei imaginea doar cu coada ochiului, fiindcă de îndată ce prăjina atinse scoarța lunară sării să mă agăț de ea, și, iute ca un șarpe, mă cățăram pe nodurile bambusului, urcam sacadat prinzându-mă cu mâinile și genunchii, ușor în spațiul rarefiat, împins ca de o forță a naturii care-mi poruncea să mă întorc pe Pământ, uitând motivul care mă adusese acolo sus, sau poate mai conștient ca oricând de el și de deznodământul său nenorocit, iar coborârea pe prăjina unduitoare ajunsese tocmai la punctul în care nu mai trebuia să fac niciun efort ci doar să mă las să alunec cu capul înainte, atras de Pământ, până când în această cursă, trestia se rupse în mii de bucăți și eu căzui în mare printre bărci.

Era dulcea întoarcere, patria regăsită, dar gându-mi era îndurerat din cauza ei, a celei pierdute, iar ochii mi se

îndreptau, căutând-o, spre Luna la care nu se mai putea ajunge niciodată. Și o văzui. Era acolo unde o lăsasem, întinsă pe o plajă chiar deasupra capetelor noastre, și nu spunea nimic. Era de culoarea Lunii; ținea harpa lângă ea și-și mișca mâna în arpegii lente și rare. Se distingea bine forma pieptului, a brațelor, a coapselor, așa cum și astăzi mi-o amintesc, așa cum și astăzi (când Luna nu mai e decât un cerculeț plat și îndepărtat) o caut mereu cu privirea, pe ea, de îndată ce pe cer se ivește prima felie, ca un corn, și cu cât crește, cu atât îmi închipui că o văd pe ea sau ceva din ea dar nimic altceva decât pe ea, în o sută, în o mie de poziții diferite, pe ea care face ca Luna să fie Lună și care ori de câte ori e Lună plină îi îndeamnă pe câini să urle toată noaptea și pe mine împreună cu ei.

ÎN ZORII ZILEI

Planetele sistemului solar, explică G. P. Kuiper, au început să se *solidifice în tenebre prin condensarea unei nebuloase fluide și informe. Pretutindeni era frig și întuneric. Mai târziu Soarele a început să se concentreze până s-a redus aproape la dimensiunile actuale, și în acest efort temperatura s-a urcat, s-a urcat la mii de grade și a început să emită radiații în spațiu.*

Era întuneric de-ți dădeai cu degetele în ochi - *confirmă bătrânul QJwfq* - eu eram copil încă, de-abia îmi aduc aminte. Stăteam acolo, ca de obicei, tata și mama, bunica Bb’b, niște unchi sosiți în vizită, domnul Hnw, cel care mai apoi a devenit cal, și noi cei mai mici. Pe nebuloase, mi se pare că am mai povestit asta și-n alte dăți, stăteam - cum ar veni - culcați, ghemuiți, ce mai calea, valea, complet nemișcați, rotindu-ne încotro se rotea nebuloasa. Nu ne tolăneam afară, mă înțelegeți? pe suprafața nebuloasei; nu: acolo era prea frig; stăteam dedesubt, înfășurați într-un strat de materie fluidă și granuloasă. Nu era chip să măsurăm timpul; de fiecare dată când începeam să numărăm rotațiile nebuloasei se iscau discuții, întrucât în

întuneric nu aveam puncte de reper: și până la urmă ajungeam la ceartă. Așa că preferam să lăsăm secolele să se scurgă ca și cum ar fi fost minute; n-aveam altceva de făcut decât să așteptăm, să ne acoperim în măsura în care puteam, să dormim, să ne mai strigăm din când în când ca să ne asigurăm că suntem cu toții acolo; și - evident - să ne scărpinăm; căci, orice s-ar spune, dar tot vârtejul acela de particule nu avea alt efect decât o mâncărime enervantă.

Ce așteptam, nimeni n-ar fi putut să ne spună; e adevărat, bunica Bb’b își amintea încă de vremea când materia, căldura și lumina erau răspândite uniform în spațiu; lăsând la o parte exagerările din poveștile celor bătrâni, timpurile fuseseră totuși ceva mai bune, sau oricum deosebite; în orice caz, noi trebuia să așteptăm să treacă această noapte imensă.

Cel mai bine se simțea sora mea G’d(w)^n din cauza firii ei închise; era o fată rezervată și-i plăcea întunericul. G’d(w)^n își alegea locurile ceva mai îndepărtate, pe marginea nebuloasei, contempla întunericul, lăsa să se scurgă firișoarele de pulbere în mici cascade, vorbea singură, cu râsete scurte ce semănau cu niște mici cascade de pulbere, fredona și se lăsa pradă viselor - fie că dormea, fie că era trează. Nu erau vise ca ale noastre - în mijlocul întunericului noi visăm un alt întuneric, fiindcă nu ne ducea capul mai departe -; ea visa - după câte ne puteam da seama din aiurelile ei - un întuneric de o sută de ori mai adânc, deosebit și catifelat.

Tata fu acela care își dădu primul seama că ceva se schimba. Eu ațipisem și strigătul lui mă trezi:

— Atenție! Aici se atinge!

Sub noi, materia nebuloasei, din fluidă cum fusese, începea să se condenseze.

Într-adevăr, mama începuse să se frământe de câteva ceasuri și spunea: „Of, nu știu pe ce parte să stau întoarsă!” pe scurt, dacă o ascultai îți dădeai seama că se schimbă ceva în locul unde era culcată: pulberea nu mai

era ca înainte, pufoasă, elastică, uniformă, de puteai să te tolănești în ea cât voiai fără să lași nicio urmă, ci începuse să se formeze un fel de depresiune sau scobitură, mai ales în locul în care ea obișnuia să se rezeme cu toată greutatea. I se părea că simte dedesubt o mulțime de granule sau îngroșări sau cucuie; care, cu toate că erau îngropate la sute de kilometri în adânc, apăsau totuși prin straturile acelea de pulbere fină. Dar noi nu prea dădeam, în general, atenție acestor preziceri ale mamei: sărăcuța, pentru o hipersensibilă ca ea, și pe deasupra cam în vârstă, felul în care se stătea pe atunci nu era cel mai indicat pentru nervi.

Apoi, la un moment dat, îl auzii pe fratele meu Rwzfs, care pe vremea aceea era mititel, izbind, scobind, mai știu eu ce, într-un cuvânt agitându-se, și-l întrebai:

— Ce naiba faci? - și el îmi răspunse:

— Mă joc.

— Te joci? Dar cu ce?

— Cu un lucru, spuse.

Înțelegeți? Era pentru prima oară. Lucruri cu care să ne jucăm nu existaseră niciodată. Și cum ați fi vrut să ne jucăm? Cu acea papă de materie gazoasă? Frumoasă distracție n-am ce zice: bună doar pentru sora mea G’d(w)^{n}. Dacă Rwzfs se juca, asta însemna că găsise ceva nou; s-a spus chiar mai târziu, cu exagerările obișnuite, că găsise o pietricică. Pietricică nu era, dar era fără îndoială o bucată de materie mai solidă sau - să zicem - mai puțin gazoasă. În această privință, el nu ne dădu niciodată lămuriri precise, ba chiar scorni tot felul de povești, după cum i se năzărea, și când veni epoca în care se formă nichelul și nu se mai vorbea decât de nichel, spuse: „Știți ce?: era nichel, mă jucam cu nichel!” - din care cauză îi rămase porecla „Rwzfs de nichel”. (Nu i se spunea așa pentru că ar fi devenit de nichel - cum susțin unii acuma - deoarece, înapoiat cum era, n-a reușit să treacă de stadiul mineral: lucrurile stau cu totul altfel, o spun de dragul

adevărului, nu pentru că e vorba de fratele meu: a fost întotdeauna cam înapoiat, nu pot zice nu, dar nu un înapoiat de tipul metalic ci mai degrabă unul de tip coloidal; așa că, de tânăr se însură cu o algă, una din primele, și nu se mai știe nimic de el).

Într-un cuvânt, se pare că toți au simțit ceva; toți, în afară de mine. Poate că sunt distrat. Auzii - nu-mi amintesc dacă în somn sau treaz - exclamația tatălui meu: „Aici se atinge!” o frază fără sens (dat fiind că până atunci nimic nu atinsese niciodată nimic, putem fi siguri de asta), dar care își dobândi un sens în însăși clipa în care fu pronunțată, semnificând anume senzația pe care începeam s-o avem, ușor îngrețoșătoare, ca și cum un val de mâl ar fi trecut pe sub noi, în toată lățimea lui și parcă săream peste el. Iar eu spusei pe un ton de reproș:

— Vai, bunico!

M-am întrebat pe urmă de multe ori de ce prima mea reacție a fost aceea de a mă lua de bunica. Bunica Bb’b, care rămăsese cu obiceiurile ei de demult, făcea adesea lucruri nelalocul lor: continua să creadă că materia era în expansiune uniformă și că, de pildă, e de-ajuns să arunci gunoiul unde se nimerește pentru a-l vedea rarefiindu-se și dispărând în depărtare. Că procesul de condensare începuse de câtva timp, și că murdăria se strângea toată pe particule, în așa fel încât nu mai reușeai să scapi de ea, asta nu-i intra în cap. Așa că, fără să vreau făcui legătura între acel fapt nou „se atinge!” și vreo greșeală pe care ar fi putut s-o facă bunica și scosei acea exclamație.

Iar bunica Bb’b spuse:

— Ce? Ai găsit colacul?

Acest colac era un mic elipsoid de materie galactică pe care bunica îl descoperise cine știe unde în timpul primelor cataclisme universale și pe care l-a ținut mereu cu ea, ca să stea pe el. La un moment dat, în marea noapte, colacul se pierduse și bunica mă acuza pe mine că-l ascunsesem. Adevărul este că am urât întotdeauna colacul acela, atât de

caraghios și de deplasat pe nebuloasa noastră, dar cel mult mi se putea reproșa că nu-l păzisem în permanență, cum ar fi dorit bunica.

Chiar și tata care era foarte respectuos cu ea, nu se putu abține să-i spună:

— Ascultă, mamă, aici se întâmplă nu știu ce iar matale îi dai înainte cu colacul!

— Aha, spuneam eu că nu pot să adorm! - făcu maică-mea: și din partea ei era tot o replică puțin adecvată situației

Deodată se auzi tare un: „Ptiu! Câh, Hârr!” și înțeleseserăm că domnului Hnw i se întâmplase ceva: scuipa și tușea de nu mai putea.

— Domnu’ Hnw! Domnu’ Hnw! Țineți-vă bine! Unde v-ați băgat? - începu să spună tata, și în acele tenebre fără nicio deschizătură încă reușirăm, pe bâjbâite, să-l înșfăcăm și să-l săltăm pe suprafața nebuloasei, ca să-și tragă răsuflarea.

L-am întins pe stratul exterior care începea să capete consistență, coagulându-se și devenind alunecos.

— Câh! Îți cade-n cap, drăcia asta! - încerca să spună domnul Hnw, care nu era prea înzestrat cu darul vorbirii. Tot cobori, cobori și înghiți! Hârr! - și scuipa.

Noutatea era asta: că dacă nu erai atent, acum, pe nebuloasă, te scufundai. Mama, cu instinctul ei matern, înțelese cea dintâi acest lucru. Și țipă:

— Copii, sunteți cu toții aici? Unde sunteți?

Într-adevăr, ne zăpăcisem nițel, și în timp ce înainte, când totul se afla reglementat din veacul veacului, aveam totdeauna grijă să nu ne rătăcim, acuma nu ne mai sta mintea la asta.

— Liniște. Liniște. Să nu se îndepărteze nimeni, făcu tata.

— G’d(w)^n! Unde ești? Dar gemenii? Cine i-a văzut pe gemeni să spună!

Nimeni nu răspunse.

— Vai de mine, s-au pierdut! - țipă mama.

Frățiorii mei nu erau încă la vârsta la care să poată transmite vreun mesaj; de aceea se pierdeau ușor și trebuiau supravegheați tot timpul.

— Mă duc să-i caut! - făcui.

— Da, du-te, bravo Qfwfq! - spuseră tata și mama și, apoi, plini de remușcări: Totuși, dacă te îndepărtezi, te pierzi și tu! Stai aici! Bine, du-te, dar dă-ne de știre unde ești: fluieră!

Începui să umblu prin întuneric, în mlaștina acelei condensări de nebuloasă, scoțând un șuierat continuu. Spun: să umblu, adică un fel deosebit de a te mișca la suprafață, de neconceput cu câteva minute înainte, și care chiar și acum de-abia se putea numi astfel, pentru că materia opunea o rezistentă atât de mică, încât dacă nu erai atent, în loc să înaintezi pe suprafață, te afundai oblic sau chiar perpendicular și te trezeai îngropat. Dar în orice direcție și la orice nivel aș fi mers, posibilitățile de a-mi găsi frățiorii erau aceleași: cine știe unde se băgaseră ăia doi.

Deodată alunecai; ca și cum mi s-ar fi pus o piedică - s-ar zice astăzi. Nu mi se mai întâmplase până atunci să cad, nu știam nici măcar ce vroia să însemne asta: „a cădea”, dar stăteam încă pe moale și nu pății nimic.

— Nu pune piciorul aici - spuse o voce - Qfwfq, nu vreau.

Era vocea surorii mele G’d(w)^n.

— De ce? Ce-i acolo?

— Am făcut niște lucruri cu lucrurile... - spuse.

Îmi trebui un timp ca să-mi dau seama, pe dibuite, că sora mea frământase mâlul acela și construise un fel de delușor cu vârfuri ascuțite, creneluri și turle.

— Da’ ce te-ai apucat să faci?

G’d(w)^n dădea mereu răspunsuri fără cap și fără coadă:

— Un afară cu un înăuntru pe dinăuntru. Tzlll, tzlll, tzlll...

Îmi continuai drumul rostogolindu-mă tot timpul. Mă

poticnii de același domn Hnw, care nimerise iarăși înăuntrul materiei în condensare, cu capul în jos.

— Sus, domnule Hnw, domnule Hnw! Cum de nu izbutiți să stați drept! - și trebui din nou să-l ajut să iasă afară, de data aceasta cu un brânci de jos în sus, fiindcă eram și eu complet scufundat.

Domnul Hnw, tușind și suflând și strănutând (era un ger nemaipomenit), ieși la suprafață chiar în locul unde stătea așezată bunica Bb’b. Bunica zbură în aer și deîndată se emoționă:

— Nepoțeii! S-au întors nepoțeii!

— Nu, mamă. Uită-te, e domnul Hnw!

Nu se mai înțelegea nimica.

— Dar nepoțeii?

— Sunt aici! - țipai - și colacul e aici!

Gemenii își găsiseră probabil de cât va timp o ascunzătoare secretă, în grosimea nebuloasei, și ascunseseră colacul acolo dedesubt, ca să se joace cu el. Atâta timp cât materia fusese fluidă, pluteau acolo în mijloc și puteau face chiar salturi mortale prin colac, dar acuma erau prinși într-un fel de urdă spongioasă: gaura colacului era astupată și se simțeau striviți din toate părțile.

— Apucați-vă de colac! - încercai să le explic că vă trag eu afară, prostuților!

Trăsei eu ce trăsei și la un moment dat, înainte ca ei să-și fi dat seama, făceau salturi pe suprafață, acoperită acuma cu o peliculă ca de albuș de ouă. Colacul, în schimb, de îndată ce fu scos afară, se și dizolvă. Înțelege dacă poți ce naiba de fenomene aveau loc pe vremea aceea; și explică-i și bunicii Bb’b.

Tocmai atunci, ca și cum n-ar fi putut alege un moment mai potrivit, unchii se sculară încet și spuseră:

— Ei, s-a făcut târziu, cine știe ce or fi făcând copiii noștri, suntem cam îngrijorați, a fost o adevărată plăcere să vă revedem, dar acum ar fi bine să plecăm.

Nu s-ar fi putut spune că n-aveau dreptate: ba chiar ar fi fost cazul să se alarmeze și s-o ia din loc mai de mult; dar unchii aceștia, poate din cauza locului peste mână unde sălășluiau de obicei, erau cam stângaci. Poate că stătuseră ca pe ghimpi până atunci și nu îndrăzniseră s-o spună.

Tata zise:

— Dacă vreți să plecați eu nu vă opresc; dar gândiți-vă bine dată n-ar fi mai nimerit să așteptați să se mai lămurească situația, căci acuma nu poți ști ce pericol te paște - într-un cuvânt, vorbe pline de bun-simț.

Dar ei:

— Nu, nu, mulțumim pentru gândul bun, a fost foarte plăcut, dar nu mai vrem să vă deranjăm - și alte nerozii.

În fine, nu că am fi înțeles noi mare lucru, dar ei chiar că nu-și dădeau seama de nimic.

Acești unchi erau trei, sau, ca să fiu mai exact: o mătușă și doi unchi, toți trei lungi, lungi și practic identici; n-am înțeles niciodată bine care dintre ei era bărbatul sau fratele cui, și nici care era exact gradul lor de rudenie cu noi: pe vremea aceea multe lucruri rămâneau nelămurite.

Începură să plece pe rând, unchii, fiecare în altă direcție, în cerul negru, și din când în când, ca pentru a ține legătura între ei, scoteau câte un: „O! O!” și tot ce făceau era în stilul acesta; habar n-aveau să procedeze cu un minimum de metodă.

De-abia apucaseră să plece că strigătele lor: „Oo! Oo!” se și auziră din puncte foarte îndepărtate, deși ar fi trebuit să se afle încă acolo, la câțiva pași. Și se mai auziră diverse exclamații de-ale lor din care nu înțelegeam nimic: „Dar aici e vidul!” „Dar pe-aici nu se trece!” „De ce nu vii aici?” „Dar unde ești?” „Dar sări!” „Și peste ce să săr, bravo!” „Dar de aici ne întoarcem înapoi!” Ce mai tura-vura, nu se înțelegea nimic în afară de faptul că între noi și unchii aceia se căscau distanțe enorme.

Singură mătușa, care plecase ultima, reuși să scoată câteva fraze nițeluș mai deslușite:

— Și eu rămân acum singură în vârful unei bucăți din chestia asta care s-a desprins.

Iar glasurile celor doi unchi, care de-abia se mai auzeau din cauza depărtării, repetau: „Se micșorează… Se micșorează… Se micșorează…”

Tocmai scrutam acest întuneric străbătut de voci când avu loc schimbarea: singura schimbare mare și adevărată la care mi-a fost dat să asist și față de care tot restul e nimic. Pe scurt: ceea ce începu la orizont, vibrația aceea care nu semăna cu cele pe care atunci le numeam sunete, nici cu cele pe care acum le anunțam printr-un „se atinge”, și nici cu altele; un fel de fierbere desigur îndepărtată și care, în același timp, apropia ceea ce era apropiat; pe scurt: deodată tot întunericul fu întuneric în comparație cu altceva care nu era întuneric, ci lumină. De îndată ce se putu face o analiză mai atentă a situației, rezultă că acolo se aflau: în primul rând, cerul întunecat ca întotdeauna, dar care începea să nu mai fie așa; în al doilea rând, suprafața pe care stăteam, rotunjită și acoperită de o gheață scârbos de murdară, care se topea vertiginos din cauza temperaturii în creștere bruscă; și, în al treilea rând, ceea ce am numit mai târziu un izvor de lumină, adică o masă care începea să devină incandescentă, despărțită de noi printr-un imens spațiu gol și care părea să încerce rând pe rând toate culorile, cu tresăriri schimbătoare. Și se mai aflau încă, acolo în mijlocul cerului, între noi și masa incandescentă, câteva insulițe luminate și rătăcitoare, care se învârtejeau în vid, iar pe ele se aflau unchii noștri și alți oameni ca niște umbre îndepărtate care scoteau un fel de fluierat.

Ceea ce era important avusese deci loc: inima nebuloasei, contractându-se, dezvoltase căldură și lumină, și acuma era Soarele. Tot restul continua să se rotească împrejur desfăcut și închegat în diverse bucăți, Mercur, Venus, Pământul, altele mai încolo, și tot ce apucase să fie era. Și peste toate acestea, era o căldură de crăpai.

Noi, cu gura căscată, stând în picioare, afară de domnul Hnw care stătea încă în patru labe, din prudență. Iar bunică-mea se tăvălea de râs. Am mai spus: bunica Bb’b trăise în epoca luminozității difuze, și în toată această perioadă întunecată continuase să turuie ca și cum dintr-o clipă în alta lucrurile ar fi trebuit să fie din nou ca înainte. Acuma i se părea că-i venise apa la moară; la început voise să facă pe indiferenta, pe omul pentru care tot ce se întâmplă e absolut firesc; apoi, văzând că nu-i dădeam atenție, începu să râdă și să ne apostrofeze: „Nepricepuților... Neghiobilor...”

Nu era însă cu totul de buna-credință; afară doar de cazul că n-o mai ajuta memoria prea bine. Tata, din puținul pe care-l pricepea, îi spuse, tot cu grijă:

— Mamă, înțeleg ce vrei să spui. Dar ăsta, hai să fim serioși, e un alt fenomen...

Și arătând spre sol:

— Priviți în jos! - exclamă.

Ne-am coborât privirile. Pământul care ne susținea era încă un conglomerat gelatinos, diafan, care devenea tot mai solid și mai opac, începând din centru unde se îngroșa ca un fel de gălbenuș de ou; dar privirile noastre reușeau încă să pătrundă până în partea cealaltă, luminată de acel prim Soare. În mijlocul acestui soi de bășică transparentă văzurăm o umbră care se mișca întocmai ca și cum ar fi înotat sau zburat. Și mama spuse:

— Fiica mea!

O recunoscurăm cu toții pe G’d(w)^n; înfricoșată poate de incendiul soarelui, dintr-o pornire a sufletului ei îndărătnic, se adâncise înlăuntrul materiei Pământului în condensare și acuma încerca să-și croiască un drum prin adâncurile planetei și părea un fluture de aur și argint, de fiecare dată când trecea într-o zonă încă luminată și diafană, sau dispărea în sfera de umbră ce se lărgea, se lărgea într-una.

— G’d(w)^n! G’d(w)^n! - strigam, și ne zvârleam în jos încercând să ne deschidem și noi un drum ca să ajungem la

ea. Dar suprafața terestră se închega tot mai mult într-o coajă poroasă, iar fratele meu Rwzfs, care reușise să-și bage capul într-o crăpătură, mai-mai să se sufoce.

Apoi, n-o mai văzurăm: zona solidă ocupa acum toată partea centrală a planetei. Sora mea rămase dincolo și nu mai știui nimic de ea, dacă rămăsese îngropată în adâncimi sau se adăpostise în partea cealaltă, până ce n-o întâlnii, mult mai târziu, la Canberra, în 1912, măritată cu un oarecare Sullivan, pensionar al căilor ferate, așa de schimbată că aproape n-o recunoscui.

Ne ridicarăm. Domnul Hnw și bunica stăteau în fața noastră, plângând, și erau cuprinși de flăcări albastre și aurii.

— Rwzfs! De ce ai dat foc bunicii? - începu să-l certe tata, dar întorcându-se spre fratele meu îl văzu și pe el cuprins de flăcări.

Și tata, și mama, și eu, toți ardeam. Sau, mai bine-zis, nu ardeam, ci eram cufundați ca într-o pădure orbitoare, flăcările se ridicau sus pe toată suprafața planetei, era un aer de foc în care puteam să fugim, să plutim și să zburăm, așa că ne apucă din nou veselia.

Radiațiile Soarelui ardeau învelișurile planetelor, formate din heliu și hidrogen: în cer, acolo unde stăteau unchii noștri, se învârtejeau globuri de foc care târau după ele lungi bărbi aurii și verzui, aidoma cozilor cometelor.

Se făcu din nou întuneric. Credeam că tot ceea ce se putuse întâmpla se întâmplase, și: „*Acum sigur că e sfârșitul* - spuse bunica - *dați ascultare bătrânilor*". Pământul însă își încheiase doar una din obișnuitele sale rotații. Era noapte. Totul de-abia începea.

UN SEMN ÎN SPAȚIU

Situat în zona externă a Căii Lactee, Soarele are nevoie de circa 200 milioane de ani-lumină pentru a-și încheia mișcarea de revoluție în jurul Galaxiei.

Exact de atâta timp e nevoie - *spuse Qfwfq* - trecând o dată făcui un semn într-un punct din spațiu, tocmai pentru a-l putea regăsi două sute de milioane de ani mai târziu, când urma să trecem din nou pe acolo, în următoarea mișcare de rotație. Ce fel de semn? E greu de spus pentru că, dacă vi se vorbește de-un semn, vă gândiți imediat la ceva care să se deosebească de altceva, iar acolo nu era nimic care să se deosebească de nimic; vă gândiți imediat la un semn făcut cu vreun instrument sau cu mâinile, după care instrumentul sau mâinile se îndepărtează, iar semnul rămâne, dar pe vremea aceea instrumente încă nu existau, și nici măcar mâini, dinți, nasuri, lucruri care s-au dobândit pe urmă, dar mult mai târziu. Veți spune că forma care trebuie dată semnului nu e o problemă, fiindcă indiferent de forma pe are ar avea-o, e de-ajuns ca un semn să slujească drept semn. Adică să fie diferit sau la fel cu alte semne: și aici vă pripiți să vorbiți, întrucât eu pe vremea

aceea nu aveam exemple după care să mă iau, ca să spun că-l fac la fel ori că-l fac diferit, căci nu existau lucruri după care să copiezi și nici măcar nu se știa ce-i aia o linie, dreaptă sau curbă, cum o fi fost. Ori un punct, ori un ieșind sau un intrând. Aveam intenția să fac un semn, asta da. Adică aveam intenția să consider drept semn orice lucru pe care mi-ar fi venit să-l fac, din care pricină, având în vedere că, în acel punct din spațiu și nu în altul, făcusem ceva cu intenția de-a face un semn, a reieșit că făcusem într-adevăr un semn.

În sfârșit, fiind vorba de primul semn care se făcea în univers, sau cel puțin în circuitul Căii Lactee, trebuie să spun că ieșise destul de bine. Vizibil? Ei, bravo, dar cine avea ochi să vadă, în timpurile acelea? Nimic nu fusese văzut de nimic, nici măcar nu se punea problema. Putea fi însă recunoscut fără riscul de a greși, asta da: din cauză că toate celelalte puncte din spațiu erau la fel și imposibil de deosebit, în timp ce acesta avea semnul.

Și astfel, în timp ce planetele își continuau rotația lor, iar Sistemul solar pe a sa, semnul rămase curând în urmă, despărțit de câmpuri nesfârșite de spațiu. Și nu mă puteam împiedica să mă gândesc dinainte cum îl voi întâlni când mă voi întoarce, cum îl voi recunoaște, ce plăcere îmi va face, în acea întindere anonimă, după o sută de mii de ani-lumină parcurși fără să dau de nimic familiar, nimic în sute de secole, în mii de milenii, să mă întorc și să-l zăresc acolo la locul lui, întocmai cum îl lăsasem, simplu, dar cu acea amprentă - să zicem - de neconfundat pe care i-o dădusem.

Calea Lactee se rotea în jurul său încetișor împreună cu franjurile sale de constelații, de planete și de nori, iar Soarele împreună cu restul, pe margini. În toată această învârtire, singur semnul stătea pe loc, într-un punct oarecare, la adăpost de orice orbită (ca să-l fac, mă aplecasem puțin peste marginile Galaxiei, în așa fel încât să rămână departe și să nu dea peste el lumile acelea în

rotire), într-un punct oarecare care nu mai era oarecare din moment ce era singurul punct de care eram siguri că se afla acolo și în raport cu care puteau fi definite celelalte puncte.

Mă gândeam la el zi și noapte; ba chiar nu mă puteam gândi la altceva: sau, aceasta era prima ocazie pe care o aveam de a mă gândi la ceva; sau, mai exact, până atunci nu fusese posibil să te gândești la ceva. În primul rând pentru că lipseau lucrurile la care să te gândești, și în al doilea rând pentru că lipseau semnele pentru a le putea gândi, dar din moment ce exista acel semn, exista și posibilitatea ca oricine se gândea, să se gândească la un semn, deci la acela, în sensul că semnul era lucrul la care te puteai gândi și în același timp semnul lucrului gândit adică al lui însuși.

Deci situația era următoarea: semnul avea rostul de a însemna un punct, dar în același timp însemna că acolo era un semn, lucru și mai important, deoarece puncte existau o mulțime, în timp ce semne nu existau în afară de acela, și, pe deasupra, semnul era al meu. Pentru că era singurul semn pe care-l făcusem vreodată și eu eram singurul care făcusem vreodată semne. Era ca un nume, numele acelui punct, și chiar numele meu pe care îl însemnasem pe acel punct, într-un cuvânt era unicul nume disponibil pentru tot ceea ce cerea un nume.

Transportată pe laturile Galaxiei, lumea noastră naviga peste spații foarte îndepărtate, iar semnul era acolo unde-l lăsasem să însemne acel punct, și în același timp mă însemna pe mine, îl duceam cu mine, sălășluia în mine, mă poseda în întregime, se interpunea între mine și orice lucru cu care puteam să încerc vreun raport. Așteptând să mă întorc și să-l întâlnesc, puteam să încerc să fac alte semne și combinații de semne, serii de semne identice și contrapuneri de semne deosebite. Dar trecuseră zeci și zeci de mii de milenii din clipa în care îl trasasem (ba chiar: de la cele câteva secunde în care-l schițasem în

mișcarea continuă a Căii Lactee) și tocmai acuma când aveam nevoie să mi-l reprezint în toate amănuntele (cea mai mică nesiguranță în legătură cu felul în care era constituit făcea incerte posibilitățile de a-l deosebi de alte eventuale semne). Îmi dădui seama că, deși îl țineam minte în linii mari, ca aspect general, îmi scăpa totuși ceva, pe scurt, dacă încercam să-l descompun în diferitele sale elemente, nu-mi mai aminteam dacă un element era legat de altul într-un anume fel sau într-altul. Ar fi trebuit să-l am în față, să-l studiez, să-l consult, în timp ce el era departe, încă nu știam cât de departe, fiindcă îl făcusem tocmai pentru a ști cât timp îmi trebuia ca să-l regăsesc, și până nu-l regăseam nu puteam ști. Acuma însă nu-mi păsa de motivul pentru care-l făcusem, ci de cum era făcut, și mă apucai să fac ipoteze asupra acestui cum, și teorii după care un semn dat trebuia să fie neapărat într-un mod dat sau, procedând prin eliminare, încercam să exclud toate tipurile de semne mai puțin probabile pentru a ajunge la cel bun. Dar toate aceste semne imaginare se topeau cu o labilitate nemaipomenită tocmai pentru că nu mai exista acel prim semn ca termen de comparație. Agitându-mă astfel (în timp ce Galaxia continua să se rotească neobosită în patul ei de vid moale, ca împinsă de mâncărimea tuturor lumilor și atomilor care se aprindeau și radiau) înțelesei că pierdusem până și acea confuză noțiune despre semnul meu și că reușeam să-mi reprezint doar fragmente de semn care puteau fi schimbate între ele, adică semne interioare semnului, și orice schimbare a acestor semne în interiorul semnului schimba semnul într-un semn cu totul diferit, sau că uitasem pur și simplu cum era făcut semnul meu și nu era chip să mi-l aduc aminte.

Eram disperat? Nu, uitarea era enervantă dar nu iremediabilă. Oricum ar fi fost, știam că semnul era acolo, așteptându-mă nemișcat și mut. Eram sigur că voi ajunge la el, că-l voi regăsi și-mi voi putea relua firul raționamentelor. După un calcul aproximativ, ajunsesem

cam la mijlocul revoluției noastre galactice: trebuia să am răbdare, a doua jumătate pare să treacă întotdeauna mai repede. Acuma nu-mi rămânea altceva de făcut decât să mă gândesc la faptul că semnul exista și că aveam să trec din nou pe lângă el.

Zilele se scurgeau una după alta, acum trebuia să fiu pe aproape. Fremătam de nerăbdare fiindcă puteam să dau peste semn din clipă în clipă. Era aici, sau nu, puțin mai încolo, acum număr până la o sută... Să nu mai fie? Să fi trecut de el? Nimic. Semnul meu rămăsese cine știe unde, în urmă, complet peste mână față de orbita de revoluție a sistemului nostru. Nu ținusem seama de oscilațiile care, mai ales pe vremea aceea, influențau forțele de gravitație ale corpurilor cerești și le determinau orbite neregulate și crestate ca florile de dalie. Timp de o sută de milenii mă chinuii să-mi refac calculele: rezulta că drumul nostru trecea prin acel punct nu la fiecare an galactic, ci doar la trei ani o dată, adică la șase sute de milioane de ani solari. Cine a așteptat două sute de milioane de ani poate să aștepte și șase sute: și așteptai; drumul era lung dar nu trebuia să-l fac pe jos: pe crupa Galaxiei parcurgeam anii-lumină săltând pe orbitele planetare și stelare ca în șaua unui cal din ale cărui copite săreau scântei: eram într-o stare de exaltare din ce în ce mai mare; mi se părea că înaintez spre cucerirea singurului lucru care conta pentru mine, semn, domnie, și nume...

Făcui a doua rotație, a treia. Eram acolo. Scosei un strigăt. Într-un punct care trebuia să fie tocmai acel punct, în locul semnului meu se găsea o mâzgălitură informă, o ștersătură ciobită și strivită a spațiului. Pierdusem totul: semnul, punctul, ceea ce făcea ca eu - fiind acela al acelui semn în acel punct - să fiu eu. Spațiul, fără semn, devenise din nou un abis de vid fără început și fără sfârșit, respingător, în care se pierdea totul - inclusiv eu. (Și să nu vină nimeni să-mi spună că, pentru a însemna un punct, semnul meu sau ștersătura semnului meu erau unul și

același lucru: ștersătura era negarea semnului, deci nu însemna, adică nu servea la deosebirea unui punct de punctele precedente sau următoare).

Mă năpădi deznădejdea și mă lăsai târât mulți ani-lumină ca lipsit de simțiri. Când până la urmă ridicai ochii (între timp, începuse văzul în lumea noastră și prin urmare și viața), când ridicai ochii văzui acolo ceva ce nu m-aș mai fi așteptat niciodată să văd. Îl văzui, semnul, dar nu pe acela, ci un semn asemănător, un semn copiat fără îndoială după al meu. Dar care se vedea imediat că nu putea fi al meu, bondoc cum era. Făcut fără grijă și ridicol de pretențios, o imitație scârboasă a ceea ce eu înțelesesem să însemn în acel semn și a cărui puritate de nespus de-abia acum reușeam s-o evoc - prin contrast. Cine-mi jucase festa aceasta? Nu reușeam să-mi dau seama. Până la urmă, o plurimilenară înlănțuire de presupuneri mă lămuri: pe un alt sistem planetar, care-și îndeplinea revoluția galactică înaintea noastră, stătea un anume Kgwgk (numele fu dedus doar în epoca mai târzie a numelor), un tip josnic și ros de invidie care, într-un impuls vandalic, ștersese semnul meu și se apucase cu o viclenie murdară să marcheze el altul.

Era clar că acel semn nu putea să însemne altceva decât numai intenția lui Kgwgk de a imita semnul meu, și de aceea nici măcar nu se putea face o comparație între ele. În clipa aceea, dorința de a nu mă lăsa înfrânt de rival fu însă mai puternică decât orice altă considerație: voii să trasez, imediat un nou semn în spațiu, care să fie un semn adevărat și să-l facă pe Kgwgk să moară de invidie. Trecuseră aproximativ șapte sute de milioane de ani de când nu mai încercasem să fac un semn, și mă pusei pe treabă cu râvnă. Dar acuma lucrurile stăteau altfel, căci lumea, după cum v-am mai spus, începea să aibă o înfățișare a sa, și peste tot funcției începea să-i corespundă o formă, iar formele de atunci se credea că aveau în față un lung viitor (dar nu era așa: vezi dinozaurii - ca să ne referim la un caz relativ recent) și deci acest semn nou al

meu era influențat de modul în care erau văzute lucrurile atunci, să-l numim stil, acel fel special al lucrurilor de a sta într-un anume chip. Trebuie să mărturisesc că eram deosebit de mulțumit de ceea ce făcusem și nu mai regretam acel prim semn șters, fiindcă acesta mi se părea mult mai frumos.

Dar, chiar în timpul acelui an galactic, începurăm să înțelegem că până în clipa aceea formele lumii fuseseră provizorii și că urmau să se schimbe una câte una. Faptul că eram conștienți de asta ne provocă o enervare atât de mare față de vechile imagini, încât nu le puteam suferi nici măcar amintirea. Iar eu începui să fiu chinuit de un gând: lăsasem acel semn în spațiu, acel semn care mi se păruse atât de frumos și de original, atât de adecvat funcției sale, și care acuma îmi apărea în amintire nesăbuit de pretențios, în primul rând ca semn al unui mod învechit de a concepe semnele și al complicității mele prostești cu o rânduială a lucrurilor de care ar fi trebuit să mă desprind la timp. Într-un cuvânt, mi-era rușine de acel semn pe lângă care secole de-a rândul continuau să treacă lumile în zbor și care se făcea de râs pe sine, mă făcea de râs pe mine și acel fel al nostru provizoriu de a vedea lucrurile. Mă înroșeam când mă gândeam la el (și mă gândeam tot timpul, ere întregi geologice): pentru a-mi ascunde rușinea mă scufundam în craterele vulcanilor, de remușcare îmi afundam dinții în calotele ghețarilor care acoperea continentele. Mă chinuia gândul că Kgwgk, care mă preceda în periplul Căii lactee, va vedea semnul înainte ca să-l pot șterge, și că acel bădăran își va bate joc de mine și mă va imita, repetând, din dispreț, semnul în caricaturi grosolane în fiecare ungher al sferei circumgalactice.

Dar de data aceasta, complicata mașinărie astrală îmi fu favorabilă. Constelația lui Kgwgk nu întâlni semnul, în timp ce sistemul nostru solar nimeri din nou acolo exact la sfârșitul primei rotații, atât de aproape că avui posibilitatea să șterg totul cu cea mai mare grijă.

Acuma, nu mai rămăsese nici măcar un semn de-al meu în spațiu. Puteam să mă apuc să mai fac unul, dar știam că semnele mai folosesc și la judecarea celui care le face și că într-un an galactic gusturile și ideile au tot timpul să se schimbe, iar aprecierea lor depinde de cel care vine după, pe scurt, mi-era teamă că ceea ce acum putea să-mi pară un semn desăvârșit, peste două sute sau șase sute de milioane de ani avea să mă facă de râs. În schimb, regretam primul meu semn - șters în mod vandalic de Kgwgk, - care nu putea fi atins de trecerea timpului, dat fiind că se născuse înainte de orice început al formelor și trebuia să conțină ceva care ar fi supraviețuit tuturor forme lor, și anume faptul de a fi semn și atâta tot.

A face semne care să nu fie acel semn nu mai prezenta niciun interes pentru mine; iar semnul acela îl și uitasem de miliarde de ani. Așa că, neputând face semne adevărate dar vrând să-l plictisesc pe Kgwgk, mă apucai să fac semne false, crestături în spațiu, găuri, pete, trucuri pe care numai un nepriceput ca Kgwgk putea să le ia drept semne. Și cu toate acestea, el se înverșuna să le facă dispărute sub ștersăturile sale (după câte constatam în rotațiile următoare), cu un zel care-l epuiza fără îndoială. (Răspândeam acum prin spațiu semne din acestea false ca să văd până unde poate să meargă prostia lui).

Tot stând și observând aceste ștersături, o rotație după alta (revoluțiile Galaxiei deveniseră pentru mine o călătorie comodă și plictisitoare, fără scop și fără așteptare), îmi dădui seama de un lucru: cu trecerea anilor galactici ele tindeau să pălească în spațiu, iar dedesubt reapărea ceea ce însemnasem eu în acel punct, semnul meu fals - cum îl numeam. Departe de a-mi displăcea, descoperirea îmi trezi din nou speranțele. Dacă ștersăturile lui Kgwgk se ștergeau, prima pe care o făcuse, acolo în acel punct, dispăruse și ea probabil, iar semnul meu devenise din nou vizibil!

Și uite-așa, așteptarea începu să mă umple din nou de

neliniște. Galaxia se rotea ca o omletă în tigaia sa arzândă, ea însăși tigaie fierbinte și omletă aurie: iar eu ardeam cu ea de nerăbdare.

Dar cu trecerea anilor galactici, spațiul nu mai era întinderea aceea pretutindeni aridă și fără culoare. Ideea de a marca semne pe unde treceam, așa cum îmi venise mie și lui Kgwgk, o avuseseră și alții, răspândiți pe miliarde de planete din alte sisteme solare și dădeam peste câte unul din semnele acestea, sau peste o pereche, ba chiar peste o duzină, simple arabescuri bidimensionale, sau peste corpuri solide cu trei dimensiuni (de exemplu, poliedre) ba chiar lucruri făcute cu mai multă grijă, cu a patra dimensiune și tot ce mai trebuia. Fapt este că ajung la punctul cu semnul meu și găsesc acolo cinci. Iar pe al meu, recunoaște-l dacă poți. O fi ăsta, ba nu, e ălălalt, aș, de unde, ăsta arată prea modern, și totuși ar putea fi cel mai vechi, aici nu-mi recunosc mâna, ți-nchipui că nu mi-ar fi trecut prin minte să-l fac așa... Și între timp Galaxia trecea prin spațiu și lăsa în urmă semne vechi și semne noi, iar eu nu-l regăsisem pe al meu.

Nu exagerez când spun că anii galactici care urmară au fost cei mai răi ani din viața mea. Înaintam căutând, iar semnele se îndeseau în spațiu, din toate lumile, oricine avea posibilitatea lăsa într-un fel oarecare o urmă a trecerii sale prin spațiu, și de fiecare dată când mă întorceam, găseam lumea noastră și mai ticsită. În așa fel încât lumea și spațiul păreau unul oglinda celuilalt, amândouă fiind minuțios împodobite cu hieroglife și ideograme, fiecare din acestea putea fi sau nu un semn: o figură calcaroasă pe bazalt, o creastă ridicată de vânt pe nisipul închegat din deșert, dispoziția ochiurilor pe penele unui păun (încetul cu încetul viața printre semne determinase un fel de a lua drept semne nenumăratele lucruri care înainte stăteau acolo fără a însemna altceva decât propria lor prezență, le transformase în însuși semnul lor și le adăugase la seria de semne făcute

intenționat de cine voia să facă un semn), urmele lăsate de foc pe un perete de rocă șistoasă, al patru sute douăzeci și șaptelea canal - puțin oblic, - al cornișei de pe frontonul unui mausoleu, o secvență de dungi la televizor în timpul unei furtuni magnetice (seria semnelor se înmulțea în seria semnelor de semne, de semne repetate de nenumărate ori, mereu la fel și mereu diferit căci la semnul făcut dinadins se adăuga semnul nimerit acolo din întâmplare), piciorul prost tipărit al literei R care, într-un exemplar al unui ziar de seară, se întâlnea cu o rămășiță de filament din hârtie, una din cele opt sute de mii de coșcoveli de pe peretele smolit al unui compartiment din docurile de la Melbourne, curba unei statistici, o frânare pe asfalt, un cromozom... Din când în când, o tresărire: Ăla e! Și pentru o clipă eram sigur că-mi regăsisem semnul, pe pământ sau în spațiu, nu mai puteam să fac deosebirea pentru că între semne se stabilise o continuitate, iar hotar net nu mai era între ele.

În univers nu mai existau un conținător și un conținut, ci doar o aglomerare generală de semne suprapuse și lipite care ocupa întregul volum al spațiului, o neîntreruptă punctare măruntă, o țesătură de linii, zgârieturi, reliefuri și incizii, universul era mâzgălit în toate părțile, în toate dimensiunile sale. Nu mai era chip să fixezi un punct de reper: Galaxia continua să se rotească, dar eu nu mai reușeam să-i număr rotațiile, oricare punct putea fi cel de plecare, oricare semn încălecat peste altele putea fi al meu, dar nu mai avea rost să-l descopăr, căci era limpede că, independent de semne, spațiul nu exista și poate că nu existase niciodată.

TOTUL ÎNTR-UN PUNCT

Pornind de la calculele lui Edwin P. Hubble referitoare la viteza de îndepărtare a galaxiilor, se poate stabili momentul în care, înainte de începerea expansiunii ei în spațiu, întreaga materie a universului era concentrată într-un singur punct.

— Bineînțeles că stăteam cu toții acolo - *zise bătrânul Qfwfq*. Unde să stăm în altă parte? Că ar putea exista spațiu, nimeni nu bănuia. Nici timp; și, la urma urmelor, ce să facem cu timpul acolo, înghesuiți ca sardelele cum ședeam?

Am zis „înghesuiți ca sardelele” așa, ca să folosesc o imagine literară, de fapt n-aveam loc nici măcar să ne înghesuim. Fiecare punct al fiecăruia dintre noi coincidea cu fiecare punct al fiecăruia dintre ceilalți într-un punct unic care era acela în care stăteam cu toții. De altfel, nici nu ne prea stinghineam, atâta doar că firile nu ni se potriveau cine știe ce. Pentru că, ce poate fi mai plictisitor, atunci când n-ai spațiu, decât să tot dai cu nasul de un antipatic ca domnul $Pber^{t}$ $Pber^{d}$?

Câți eram? Ei bine, de asta nu mi-am putut da seamă

nici măcar cu aproximație. Ca să te poți număra, trebuie să te depărtezi cât de cât unul de altul, pe când noi stăteam cu toții în același punct. Deși poate părea ciudat, această situație nu era de natură să ne facă prea sociabili; știu, de exemplu, că în alte epoci vecinii mai merg unii pe la alții; acolo, însă, din cauză că eram vecini cu toții, nu ne spuneam nici măcar bună ziua sau bună seara.

Fiecare avea relații doar cu un număr restrâns de cunoștințe. Eu îmi aduc aminte mai ales de doamna $Ph(i)Nk_0$, de prietenul ei De XuaeauX, de o familie de imigranți, anume familia Z'zu și de domnul $Pber^t$ $Pber^d$ de care am mai pomenit. Mai era și o femeie de serviciu - „responsabilă cu întreținerea” i se spunea - una singură pentru tot universul, dat fiind spațiul atât de mic. Adevărul e că nu avea nimic de făcut cât e ziua de lungă, nici măcar să șteargă praful (evident, într-un punct nu poate intra nici măcar un grăunte de praf) și atunci nu mai contenea cu bârfa și cu văicărelile.

De n-am fi fost decât noi, cel de care am vorbit, și tot eram prea mulți; unde mai pui că trebuia să ținem acolo îngrămădite și diverse lucruri: tot materialul din care urma să se creeze universul, demontat și concentrat, de nu puteai deosebi ce urma să facă parte din astronomie (ca nebuloasa Andromedei) de ceea ce era destinat geografiei (ca Vosgii de exemplu) sau chimiei (ca anumiți izotopi ai beriliului). În plus, te tot împiedicai de boarfele familiei Z'zu, hamace, saltele, coșuri: dacă nu erai atent, cei din familia Z'zu, sub pretextul că sunt numeroși, se purtau ca și cum ar fi fost singuri pe lume; au avut chiar pretenția să agațe niște sfori prin punct ca să-și întindă rufăria.

Dar și ceilalți erau oarecum vinovați față de familia Z'zu, de n-ar fi fost decât denumirea de „imigranți”, întemeiată pe pretenția că toți se aflau acolo dinainte, în timp ce familia Z'zu ar fi venit mai târziu. Că prejudecata aceasta era totalmente lipsită de temei mi se pare a fi evidența însăși, dacă ne gândim că nu exista niciun înainte, niciun

mai târziu, și nici vreun alt undeva de unde s-ar fi putut emigra; dar, se găseau unii care să susțină că noțiunea de „emigrant” poate fi luată și în sine, adică independent de spațiu și de timp.

Mentalitatea noastră de atunci, să fim drepți, era îngustă, meschină chiar. Vina o purta mediul în care ne formasem. O mentalitate care ne-a rămas în fond tuturora și, atenție, care iese la iveală chiar și astăzi, ori de câte ori, din întâmplare, doi dintre noi se întâlnesc - într-o stație de autobuz, la cinema, la câte un congres internațional al dentiștilor - și încep să depene amintiri din vremurile de atunci. Ne salutăm - uneori mă recunoaște câte cineva, alteori îl recunosc eu - și începem să vorbim de unul sau de altul (chiar dacă fiecare își aduce aminte numai de o parte din cei de care celălalt povestește) și astfel o luăm de la capăt cu certurile de odinioară, cu răutățile și bârfele. Dar asta, până nu vine vorba de doamna $Ph(i)Nk_0$ - căci toate discuțiile sfârșesc aici - atunci lăsăm deoparte meschinăria și ne simțim copleșiți de o emoție fericită și generoasă. Doamna $Ph(i)Nk_0$, singura pe care niciunul dintre noi n-a uitat-o și pe care fiecare o regretă. Unde o fi acum? De mult am încetat s-o mai caut; pe doamna $Ph(i)Nk_0$, cu sânii ei, cu șoldurile ei, cu capotul ei portocaliu, n-o s-o mai întâlnim niciodată, nici în acest sistem de galaxii, nici în altul.

Să fie limpede, pe mine nu m-a convins niciodată teoria că universul, după ce va fi ajuns la un grad maxim de rarefiere se va condensa din nou și că deci va trebui să ne întâlnim din nou în acel punct, ca s-o luăm iarăși de la capăt. Și totuși, mulți dintre noi sunt convinși că așa se va întâmpla și continuă să facă planuri pentru când vom fi din nou cu toții acolo. Luna trecută, intru în cafeneaua din colț și pe cine văd? Pe domnul $Pber^t$ $Pber^d$:

— Ce mai faceți? Cum de ați ajuns aici?

Aflu că are o reprezentanță de materiale plastice, la Pavia. Era neschimbat, cu dintele acela de viplă și cu

bretelele înflorate.

— Când ne vom întoarce acolo - îmi spune el, în șoaptă - trebuie să fim atenți ca de data asta câțiva să rămână pe dinafară… Cred că ai înțeles: familia aia Z'zu…

Aș fi dorit să-i răspund că această frază am auzit-o de la mulți dintre noi. Care adăugau: „Cred că ai înțeles… domnul $Pber^t$ $Pber^d$…”

Ca să nu cad în ispită, mă grăbii să spun:

— Și, crezi că pe doamna $Ph(i)Nk_0$ o vom regăsi?

— Ah, da… Pe ea da… făcu el, înroșindu-se.

Pentru noi toți speranța de a ne întoarce în punct înseamnă mai ales să fim din nou cu doamna $Ph(i)Nk_0$. (Chiar și pentru mine care nu cred în teoria asta). Și cum se întâmplă mereu, am început, în cafeneaua aceea, s-o evocăm pe ea, emoționați, și chiar scârboșenia domnului $Pber^t$ $Pber^d$ pălea în fața acestei amintiri.

Marea artă a doamnei $Ph(i)Nk_0$, este că nu a provocat niciodată gelozii între noi. Și nici măcar bârfe. Că se culca cu prietenul ei, domnul De XuaeauX era lucru notoriu. Dar într-un punct, dacă există un pat, apoi acel pat ocupă tot punctul, deci, nu se punea problema că se *ducea* să se culce ci că *era* în pat, pentru că oricine se află în punct e în același timp și în pat. Prin urmare, era inevitabil ca ea să fie în pat și cu fiecare dintre noi. Dacă ar fi fost altcineva, cine știe câte nu s-ar fi vorbit pe la spate. Femeia de serviciu era prima care să dea drumul la clevetiri, iar ceilalți nu se sfiau s-o imite. Despre familia Z'zu, de exemplu, ce lucruri îngrozitoare auzeam: nu se dădeau în lături de la cele mai mârșave insinuări despre tată fiice frați surori mamă mătuși. În schimb, cu doamna $Ph(i)Nk_0$ era altceva: fericirea pe care mi-o dădea ea era în același timp aceea de a mă ascunde eu punctiform în ea, cât și cea de a o proteja pe ea punctiformă în mine, era o contemplare vicioasă (dat fiind promiscuitatea convergenței punctiforme a tuturor în ea) și în același timp castă (dat fiind impenetrabilitatea ei punctiformă). Pe

scurt, ce puteam cere mai mult?

Și acest lucru, așa cum era adevărat pentru mine, era la fel de adevărat și pentru fiecare dintre noi. Și pentru ea: stăpânea și era stăpânită cu o bucurie egală, și ne primea și ne iubea și ne găzduia pe toți la fel.

Ne simțeam atât de bine cu toții împreună, atât de bine încât trebuia să se întâmple ceva extraordinar. A fost de ajuns ca ea să spună la un moment dat: „Băieți, dacă aș avea puțin spațiu, ce tăiței grozavi v-aș mai face?” Și în clipa aceea, toți ne-am gândit la spațiul pe care l-ar fi ocupat brațele ei rotunde mișcându-se înainte și înapoi cu făcălețul peste foaia de cocă, la pieptul ei aplicat peste grămada imensă de făină și ouă ce ocupa toată lărgimea scândurii în timp ce brațele ei frământau, frământau într-una, albe și unse cu ulei până peste coate; ne-am gândit la spațiul pe care l-ar fi ocupat făina, la grâul din care s-ar fi făcut făina, la ogoarele pentru cultivarea grâului, la munții din care coboară râurile pentru a iriga ogoarele, la pășunile pentru turmele de viței din a căror carne s-ar fi făcut sosul, la spațiul necesar pentru ca razele soarelui să coacă grâul; la spațiul necesar pentru ca Soarele să se condenseze din norii de gaze stelare și să ardă; la mulțimea de stele și de galaxii și de nebuloase galactice în mișcare prin spațiul de care ar fi fost nevoie pentru a ține suspendată fiecare galaxie, fiecare nebuloasă, fiecare soare, fiecare planetă; și chiar în timp ce ne gândeam la asta, spațiul se și forma fără a mai putea fi oprit; în timp ce doamna $Ph(i)Nk_0$ pronunța cuvintele: „... ce tăieței, măi băieți!” - punctul care o conținea pe ea și pe noi toți se dilata într-un fascicol de distanțe de ani-lumină și secole-lumină și miliarde de milenii-lumină, iar noi eram aruncați în cele patru colțuri ale universului (domnul $Pber^t$ $Pber^d$ până la Pavia), iar ea era descompusă în nu știu ce fel de energie lumină căldură, ea, doamna $Ph(i)Nk_0$, cea care în mijlocul lumii noastre meschine și închise a fost capabilă de un elan generos, de primul; „Băieți, ce mai tăiței v-aș da

să mâncați”, un adevărat elan de dragoste universală, dând naștere în același timp noțiunii de spațiu și spațiului propriu-zis, și timpului, și gravității universale și universului care gravitează, făcând posibili miliarde de miliarde de sori, și de planete, și de câmpuri de grâu și de doamne Ph(i)Nk_0 risipite pe continentele planetelor și frământând aluatul cu brațele pline de ulei și de făină, ea, cea care din clipa aceea era pierdută, și căreia noi îi duceam dorul.

FĂRĂ CULORI

Înainte de formarea atmosferei și a oceanelor, Pământul avea probabil aspectul unei mingi cenușii care se rotea în spațiu. Cum este Luna acum: razele ultraviolete iradiate de Soare distrug culorile dacă nu sunt trecute prin filtru; din această cauză rocile de pe suprafața lunară, în loc să fie colorate ca cele terestre, sunt de un cenușiu mort și uniform. Faptul că Pământul are un aspect multicolor, se datorează atmosferei care filtrează acea lumină distrugătoare.

Puțin cam monoton - *confirmă Qfwfq* - dar odihnitor. Mergeam mile și mile foarte repede, cum se umblă când nu e aer împrejur, și nu vedeam decât cenușiu peste cenușiu. Contraste nete nu erau: albul, albul propriu-zis, dacă era, se afla doar în centrul Soarelui, dar nu-ți puteai nici măcar îndrepta privirea într-acolo; negru de tot nu era nici chiar întunericul nopții, dat fiind marele număr de stele veșnic vizibile. Mi se deschideau în față orizonturi neîntrerupte de lanțuri muntoase care de-abia răsăreau, cenușii, în jurul câmpurilor cenușii de piatră; și oricât aș fi traversat continente și continente, nu ajungeam niciodată la vreun

mal, pentru că oceanele și lacurile și fluviile zăceau cine știe unde sub pământ.

Întâlnirile erau rare pe vremea aceea: eram atât de puțini! Cu ultravioletele, ca să poți rezista, nu trebuia să ai pretenții prea mari. Mai ales lipsa de atmosferă se făcea simțită în multe feluri, vezi de exemplu meteorii: cădeau din toate părțile spațiului fiindcă lipsea stratosfera de care se lovesc acuma ca de un acoperiș, dezintegrându-se acolo. Apoi, liniștea: degeaba strigai! Fără aer care să vibreze, eram cu toții surzi și muți. Și temperatura? Nu exista nimic împrejur care să păstreze căldura Soarelui: noaptea se lăsa un ger de înțepeneam. Din fericire scoarța terestră se încălzea pe dedesubt, cu toate minereurile acelea topite care se comprimau în măruntaiele planetei: nopțile erau scurte (ca și zilele: pământul se rotea în jurul său mai repede); eu dormeam lipit de o stâncă foarte caldă; iar împrejur era un frig uscat, mai mare plăcerea. Pe scurt, în ceea ce privește clima - ca să fiu sincer - eu personal nu mă puteam plânge.

Printre atâtea lucruri indispensabile de care duceam lipsă, veți înțelege că absența culorilor era problema ca mai neînsemnată: chiar dacă am fi știut că există, le-am fi considerat ca pe un lux cu totul nepotrivit. Unicul inconvenient: efortul ochilor când trebuia să cauți ceva sau pe cineva; totul fiind la fel de incolor nu exista o formă care să se distingă clar de ceea ce era în spatele sau împrejurul ei. Cu greu reușeai să identifici lucrurile care se mișcau: rotirea unui fragment de meteorit, sau deschiderea șerpuitoare a unei prăpăstii seismice, sau țâșnirea unui lapil vulcanic.

În ziua aceea alergam printr-un amfiteatru de stânci poroase ca bureții, găurit tot de arcuri în spatele cărora se deschideau alte arcuri: într-un cuvânt, un loc accidentat în care absența culorilor se împestrița de nuanțe de umbre concave. Iar printre pilaștrii acestor arcuri văzui ca o scânteiere incoloră fugind repede, dispărând și reapărând

mai încolo: două luminițe împerecheate care apăreau și dispăreau brusc: încă nu-mi dădusem seama ce erau, și o și luasem la fugă, îndrăgostit, urmărind ochii Aylei.

Pătrunsei într-un deșert de nisip: înaintai înfundându-mă între două dune oarecum diferite dar cu toate acestea aproape identice. În funcție de punctul din care le priveai, crestele dunelor păreau reliefuri de trupuri întinse. Colo părea să se modeleze un braț acoperind un sân gingaș, cu palma întinsă sub un obraz înclinat; mai încolo ieșea parcă un picior tânăr cu degetul mare grațios. Stând neclintit ca să observ acele analogii posibile, îmi trebui câtva timp până să-mi dau seama că sub ochii mei nu se afla o creastă de nisip ci obiectul urmăririi mele.

Zăcea, incoloră, biruită de somn, pe nisipul incolor. Mă așezai alături. Era vremea - acuma știu - în care era ultravioletă se apropia de sfârșit pentru planeta noastră; un mod de existență pe punctul de a se termina își desfășura suprema frumusețe. Nicicând, pe pământ, nu fusese creat ceva la fel de frumos ca ființa de lângă mine.

Ayl deschise ochii. Mă văzu. La început cred că nu mă deosebi - cum mi se întâmplase și mie - de restul acelei lumi nisipoase; apoi recunoscu în mine prezența necunoscută care o urmărise și o cuprinse spaima. Dar până la urmă păru să-și dea seama de substanța noastră comună și-mi aruncă o privire timidă și surâzătoare în același timp, care mă făcu să scot un chelălăit mut de fericire.

Mă apucai să fac conversație, numai prin gesturi.

— Nisip. Nu nisip - spusei, arătând mai întâi lucrurile ce ne înconjurau iar apoi spre noi amândoi.

Făcu semn că da, că înțelesese.

— Stâncă. Nu stâncă - făcui, așa ca să continui să dezvolt acea temă.

Era o epocă în care nu dispuneam de multe noțiuni: a reprezenta, de exemplu, ce eram noi doi, în ceea ce aveam comun și diferit, nu era o treabă ușoară.

— Eu. Tu nu eu - încercai să explic prin gesturi.

Fu contrariată de această afirmație.

— Ba da. Tu ca eu, dar așa și așa - mă corectai.

Se liniști puțin dar nu avea încă încredere deplină.

— Eu, tu, împreună, fugi, fugi - încercai să spun.

Izbucni în râs și o rupse la fugă.

Alergam pe creasta vulcanilor. În cenușiul amiezii fluturarea părului Aylei și limbile de foc care se înălțau din cratere se confundau într-o palidă și asemănătoare bătaie de aripi.

— Foc. Păr - îi spusei. Foc egal păr.

Părea convinsă.

— Nu-i așa că-i frumos?! întrebai.

— Frumos - răspunse.

Soarele cobora deja într-un apus albicios. Pe un povârniș cu pietre opace, sub razele care băteau pieziș câteva prinseră să strălucească.

— Pietre acolo nu la fel. Nu-i așa că-i frumos? spusei.

— Nu - răspunse ea și își întoarse privirea.

— Pietre acolo nu-i așa că-i frumos? insistai, arătând spre cenușiul lucios al pietrelor.

— Nu; refuza să se uite.

— Ție, eu, pietre acolo! îi oferii.

— Nu, pietre aici! răspunse Ayl și apucă un pumn din cele opace; dar eu fugisem înainte.

Mă întorsei cu pietrele lucioase pe care le culesesem, dar trebui s-o forțez ca să le ia.

— Frumos! încercam s-o conving.

— Nu! protesta, apoi le privi; departe acum de acel reflex al soarelui, deveniseră opace ca și celelalte; și numai atunci spuse: Frumos!

Se lăsă noaptea, prima pe care o petrecui îmbrățișat, dar nu de o stâncă, și poate de aceea mi se păru dureros de scurtă. Iar dacă lumina tindea în fiecare clipă s-o șteargă pe Ayl, să mă facă să mă îndoiesc de prezența ei, întunericul îmi redădea siguranța că ea era acolo.

Se ivi din nou ziua colorând Pământul în cenușiu; iar privirea mea căuta de jur împrejur și n-o vedea. Scosei un țipăt mut:

— Ayl! De ce-ai fugit?

Dar ea se afla în fața mea și mă căuta de asemeni și nu mă zărea și țipă în tăcere:

— Qfwfq! Unde ești?

Până când privirea noastră se reobișnui cu lumina aceea încețoșată și putu să recunoască relieful unei pleoape, al unui cot, al unui șold. Atunci aș fi vrut s-o umplu pe Ayl de daruri, dar nimic nu mi se părea demn de ea. Căutam tot ce s-ar fi deosebit oarecum de suprafața uniformă a lumii, tot ce putea fi mai pestriț, o pată. Dar îmi dădui seama repede că Ayl și cu mine aveam gusturi deosebite, dacă nu chiar opuse: eu căutam o altă lume dincolo de lustrul fără culoare care acoperea lucrurile, și pândeam orice semn, orice indiciu (de fapt ceva începea să se transforme: în anumite puncte absența de culoare părea străpunsă de licăriri schimbătoare): Ayl, în schimb, era o locuitoare fericită a liniștii care domnește acolo unde nicio vibrație nu e posibilă; pentru ea, tot ceea ce dădea semne să rupă absoluta neutralitatea vizuală era o distonanță stridentă; pentru ea, acolo unde cenușiul își stinsese orice dorință îndepărtată chiar de a fi altceva decât cenușiu, doar acolo începea frumusețea.

Cum puteam să ne înțelegem? Niciun lucru din lume, așa cum se prezenta privirilor noastre, nu ajungea pentru a exprima ceea ce simțeam unul pentru celălalt, dar în timp ce eu eram nerăbdător să smulg lucrurilor vibrații necunoscute, ea voia să reducă oricare lucru la acel dincolo incolor al ultimei sale substanțe.

Un meteorit străbătu cerul pe o traiectorie care trecu prin fața Soarelui: învelișul său fluid și incandescent servi pentru o clipă drept filtru razelor solare și deodată lumea fu scufundată într-o lumină nemaivăzută. Abisuri vineții se deschideau la poalele unor stânci abrupte portocalii, iar

mâinile mele violete arătau spre bolidul de un verde aprins, în timp ce un gând pentru care nu existau încă vorbe dădea să-mi izbucnească din gâtlej:

— Asta pentru tine! De la mine asta pentru tine asta da da e frumos!

Și în același timp mă întorsei brusc, nerăbdător să văd în ce fel nou strălucea Ayl în transfigurarea generală: și nu o văzui, ca și cum în fărâmițarea neașteptată a spoielii incolore ar fi găsit chip să se ascundă și să se strecoare afară prin crăpăturile mozaicului.

— Ayl! Nu-ți fie teamă. Ayl! Vino și privește!

Dar arcul meteoritului se și îndepărtase de Soare.

Iar Pământul era învăluit din nou de cenușiul dintotdeauna, încă și mai cenușiu pentru ochii mei orbiți, o culoare nedeslușită și opacă, iar Ayl nu era acolo.

Dispăruse într-adevăr. O căutai zile și nopți de-a rândul. Era epoca în care lumea încerca formele pe care urma să le ia mai apoi: le încerca cu materialul pe care-l avea la dispoziție, chiar dacă nu era cel mai potrivit, fiind de la sine înțeles că nimic nu era definitiv. Copaci de lavă de culoarea fumului întindeau ramuri contorsionate de care atârnau frunze subțiri de ardezie. Fluturi de cenușă zburau peste pajiști de argilă și se așezau pe margarete opace de cristal. Ayl putea fi umbra incoloră care se legăna pe o ramură a pădurii incolore, sau care se apleca să culeagă sub tufișuri cenușii ciuperci cenușii. De o sută de ori crezui că o zărisem și de o sută de ori că o pierdusem. Trecui peste câmpiile pustii și ajunsei în ținuturi locuite. În vremea aceea, presimțind schimbările care urmau să aibă loc, constructori obscuri modelau imagini premature ale unui posibil viitor îndepărtat. Trecui printr-o metropolă cu construcții conice și turnuri de piatră; depășii un munte străpuns de galerii subterane pustii; ajunsei la un port ce se deschidea la o mare de noroi; intrai într-o grădină în care se înălțau spre cer, din brazde de nisip, menhire înalte.

Pe piatra cenușie a menhirelor erau desenate nervuri cenușii de-abia schițate. Mă oprii. În mijlocul parcului Ayl se juca cu prietenele sale. Aruncau în sus o minge de cuarț și o prindeau din zbor.

La o lovitură mai puternică mingea zbură lângă mine și o apucai. Prietenele se risipiră s-o caute; eu, când o văzui pe Ayl singură, aruncai mingea în aer și o prinsei iarăși din zbor. Ayl fugi după ea; eu, ascunzându-mă, aruncam mingea de cuarț atrăgând-o pe Ayl în locuri tot mai îndepărtate. Apoi mă arătai; ea mă certă; apoi râse; și ne continuarăm jocul în ținuturi necunoscute.

În vremea aceea, straturile planetei își căutau cu trudă echilibrul prin cutremure. Din când în când, câte o zguduitură ridica solul, între mine și Ayl se deschideau largi crăpături peste care continuam să ne aruncăm mingea de cuarț. Elementele comprimate în inima Pământului reușeau să iasă afară prin aceste abisuri, și vedeam ba apărând niște vârfuri de stâncă, ba degajându-se nori fluizi, ba țâșnind jeturi clocotitoare.

Tot jucându-mă cu Ayl, îmi dădui seama că pe scoarța terestră se formase un fel de densitate gazoasă, ca o ceață care se ridica încetul cu încetul. La început ne ajungea până la glezne iar acuma eram cufundați în ea până la genunchi, apoi până la șolduri… La vederea acestui lucru, în ochii Aylei creștea o umbră de nesiguranță și de teamă; nu voiam să o alarmez și de aceea continuam jocul nostru ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, dar eram și eu neliniștit.

Era o întâmplare nemaivăzută: o imensă bășică fluidă se umfla în jurul Pământului, învăluindu-l complet; în curând avea să ne-acopere din cap până-n picioare, cu cine știe ce urmări.

Aruncai mingea către Ayl peste o crăpătură ce se deschidea în sol, dar aruncătura se dovedi inexplicabil de scurtă față de intențiile mele, și mingea căzu în văgăună; devenise dintr-o dată foarte grea, ba nu, crăpătura se

căscase peste măsură și Ayl se afla acuma departe - departe, dincolo de o întindere lichidă și unduitoare care se deschisese între noi și care spumega lovindu-se de malul stâncos, iar eu mă întindeam peste malul acesta și strigăm: „Ayl! Ayl!” iar vocea mea, sunetul, chiar sunetul vocii mele se propaga mai tare decât îmi închipuisem vreodată, iar valurile făceau mai mult zgomot decât vocea mea. Pe scurt: nu se mai înțelegea chiar nimica.

Îmi dusei mâinile la urechile asurzite, și în clipa aceea simții nevoia să-mi astup și nasul și gura, pentru a nu inspira puternicul amestec de oxigen și azot care mă înconjura, dar mai tare decât toate fu dorința de a-mi acoperi ochii care păreau că-mi plesnesc.

Masa lichidă ce se întindea la picioarele mele devenise deodată de o culoare nouă, care mă orbea și din gură-mi ieși un urlet nearticulat care mai apoi dobândi un sens foarte precis: „Ayl! Marea e albastră!”

Marea schimbare așteptată de atâta timp se petrecuse. Pe Pământ erau acum aer și apă. Iar deasupra mării albastre de abia născută, Soarele apunea colorat și el, de o culoare cu totul diferită și mult mai violentă. Simțeam nevoia să continui țipetele mele nesocotite, de genul: „Ce roșu e Soarele, Ayl! Ayl, ce roșu!”

Se lăsă noaptea. Și întunericul era diferit. Fugeam în căutarea Aylei scoțând sunete fără cap și fără coadă, ca să exprim ceea ce vedeam: „Stelele sunt galbene! Ayl! Ayl!”

Nu o găsii nici în noaptea aceea și nici în zilele și nopțile următoare. Împrejur, lumea etala mereu culori noi, nori trandafirii se adunau în cumuluși violeți care descărcau fulgere aurii; după furtuni lungi, curcubeie anunțau nuanțe care nu se mai văzuseră, în toate combinațiile pasibile. Clorofila câștigase teren: mușchi și ferigi înverzeau în văile străbătute de torente. Acesta era, în sfârșit, decorul demn de frumusețea Aylei; dar ea nu era acolo! Și fără ea tot acest fast multicolor mi se părea inutil, irosit în van.

Străbăteam din nou Pământul, revedeam lucrurile pe

care le știusem cenușii, uluit de fiecare dată când descopeream că focul e roșu, gheața albă, cerul albastru, pământul brun, că rubinele aveau culoare de rubin, topazele, culoare de topaz, și smaragdele culoare de smaragd. Iar Ayl? Cu toată imaginația nu reușeam să-mi închipui cum s-ar fi arătat privirilor mele.

Regăsii grădina cu menhire, năpădită acum de verdele copacilor și al ierburilor. În bazine cu fântâni arteziene înotau pești roșii, și galbeni, și albaștri. Prietenele Aylei săreau încă pe pajiști, aruncând mingea irizată: dar ce mult se schimbaseră! Una era blondă cu pielea albă, una brună cu pielea măslinie, una șatenă cu pielea roză, una roșcată plină de nenumărați pistrui încântători.

— Dar Ayl? țipai. Dar Ayl? Unde e? Cum e? De ce nu e cu voi?

Buzele fetelor erau roșii, dinții albi iar limba și gingiile roze. Roz era și sfârcul sânilor. Ochii erau albaștri ca marea, negri ca mura, castanii și verzi.

— Dar… Ayl… răspundeau. Nu mai e… Nu știm… și-și continuau jocul.

Încercam să-mi închipui părul și pielea Aylei în toate culorile posibile dar nu reușeam, și tot căutând-o exploram suprafața globului.

„Dacă nu e aici sus - îmi spusei - asta înseamnă că e dedesubt”, și la primul cutremur mă aruncai într-o prăpastie, jos, jos în măruntaiele Pământului.

— Ayl! Ayl! chemam în beznă - Ayl! Vino să vezi ce frumos e afară!

Răgușit, tăcui. Și în clipa aceea îmi răspunse vocea Aylei, supusă și calmă.

— Sst. Sunt aici. Ce țipi așa? Ce vrei?

Nu se vedea nimic.

— Ayl! Ieși cu mine! Dacă ai ști, afară…

— Nu-mi place afară.

— Dar tu, înainte…

— Înainte era înainte. Acuma e altceva. S-a întâmplat

toată încurcătura aia.

Minții:

— Dar nu, a fost o schimbare momentană de lumină. Ca atunci cu meteoritul! Acuma s-a terminat. Totul e ca înainte. Vino, nu-ți fie teamă.

Dacă iese, mă gândeam, după prima clipă de zăpăceală, se va obișnui cu culorile, va fi mulțumită și va înțelege că am mințit spre binele ei.

— Spui drept?

— Ce interes aș avea să te mint? Hai, te conduc afară.

— Nu. Du-te tu înainte. Eu te urmez.

— Dar sunt nerăbdător să te văd.

— O să mă vezi numai cum o să-mi placă mie. Du-te înainte și nu te întoarce.

Zguduiturile telurice ne deschideau drumul. Straturile de roci se deschideau în evantai și noi înaintam printre crăpături. Auzeam în spatele meu pasul ușor al Aylei. Încă un cutremur și eram afară. Fugeam prin grădini de bazalt și granit care se desfăceau ca paginile unei cărți: în fund se căsca o spărtură prin care puteam ajunge la aer liber, prin deschizătură se zărea scoarța Pământului însorită și verde, lumina își făcea loc ca să ne întâmpine. Iată: acuma voi vedea aprinzându-se culorile și pe fața Aylei... Mă întorsei s-o privesc.

Îi auzii țipătul care se retrăgea în întuneric, ochii mei orbiți încă de lumină nu distingeau nimic, apoi zgomotul cutremurului domină totul și un perete stâncos se înălță dintr-o dată, vertical, despărțindu-ne.

— Ayl! Unde ești? Încearcă să treci de partea asta. Repede, înainte ca stânca să se fixeze! și fugeam de-a lungul peretelui căutând o trecătoare, dar suprafața netedă și cenușie se întindea compactă, fără nicio fisură.

Un lanț muntos uriaș se formase în punctul acela. În timp ce eu fusesem proiectat afară, la aer liber, Ayl rămăsese în spatele peretelui stâncos, închisă în viscerele Pământului.

— Ayl! Unde ești, Ayl? De ce nu ești aici? - și-mi întorceam privirea spre peisajul ce se întindea la picioarele mele. Atunci, dintr-o dată, acele pajiști verzi ca mazărea pe care înfloreau primii maci stacojii, acele câmpii galbene ca lămâia, care dungau dealurile roșcate coborând spre o mare plină de sclipiri albastre, totul îmi apăru atât de insipid, atât de banal, de fals. Atât de contrastant cu ființa Aylei, cu lumea Aylei, cu ideea despre frumusețe a Aylei, încât înțelesei că locul ei nu putea fi *aici*. Și îmi dădui seama cu durere și groază că eu rămăsesem *aici*, că n-aveam să mai pot scăpa niciodată de acele străluciri aurii și argintii, de norișorii care-și schimbau culoarea de la albastru la rozaliu, de frunzulițele verzi care îngălbeneau în fiecare toamnă, și că lumea desăvârșită a Aylei era pierdută pe vecie, astfel încât nu mai puteam nici măcar să mi-o închipui, și nu mai rămânea nimic care să mi-o amintească, nici măcar pe departe, nimic în afară de peretele rece de piatră cenușie.

JOCURI FĂRĂ SFÂRȘIT

În măsura în care galaxiile se îndepărtează, rarefierea universului este compensată prin formarea altor noi galaxii, compuse din materie ce se creează ex novo. *Pentru a menține stabilă densitatea medie a universului, e deajuns să se creeze un atom de hidrogen la fiecare 250 de milioane de ani pentru 40 de centimetri cubi de spațiu în expansiune*. (*Acestei teorii, numită „Teoria stării continue", i se opune ipoteza că universul s-ar fi creat într-un moment precis, printr-o imensă explozie*).

Eram copil când mi-am dat seama de asta - *zise Qfwfq*. Cunoșteam fiecare atom de hidrogen în parte, și când ieșea la iveală unul nou, îl observam imediat. Pe vremea copilăriei mele, ca să ne jucăm, n-aveam nimic altceva în tot universul decât atomi de hidrogen, și mă jucam toată vremea cu un alt copil de vârsta mea, pe care-l chema Pfwfp.

Cum era jocul nostru? Vă spun în două cuvinte. Fiindcă spațiul este curb, dădeam drumul atomilor să se rostogolească pe curba lui, ca niște bile, și câștiga cel care își trimitea mai departe atomul. Când făceai vânt atomului,

trebuia să calculezi bine efectele, traiectoriile, să știi să profiți de câmpurile magnetice și de câmpurile de gravitație, căci dacă nu, bila ieșea de pe pistă și era scoasă din competiție.

Regulile erau următoarele: cu un atom puteai atinge un alt atom de-al tău și să-l împingi înainte, sau să scoți din joc un atom al adversarului. Bine înțeles, aveai grijă să nu dai lovituri prea tari, pentru că din ciocnirea a doi atomi de hidrogen, poc! Se putea forma unul de deuteriu, sau chiar de heliu, care, la rezultat, n-aveau valoare. Mai mult, dacă unul din cei doi atomi era al adversarului, trebuia să i-l dai înapoi.

Știți cum este făcută curba spațiului: o bilă se rostogolește, se rostogolește și deodată o ia în jos pe pantă și se îndepărtează de nu mai poți da de ea. De aceea, tot jucându-ne, numărul atomilor aflați în joc scădea mereu, și primul dintre noi doi care rămânea fără niciun atom pierdea partida.

Și iată că, tocmai în momentul hotărâtor, începeau să iasă la iveală atomi noi. Se știe că între atomul nou și cel folosit e o mică diferență: cei noi erau strălucitori, limpezi, proaspeți, umezi ca roua. Am stabilit reguli noi și anume: unul nou făcea cât trei vechi; cei noi, de îndată ce se formau, trebuiau împărțiți în mod egal între noi.

În felul acesta, jocul nostru nu se termina niciodată, și nici nu ne plictiseam, pentru că, ori de câte ori ieșeau atomi noi, ni se părea că și jocul era nou și că jucam prima noastră partidă.

Apoi, cu trecerea timpului, dă-i și dă-i, jocul a început să lâncezească. Atomi noi nu se mai vedeau; atomii pierduți nu mai puteau fi înlocuiți; loviturile noastre deveneau tot mai slabe, nehotărâte, de frică să nu pierdem puținele piese care rămăseseră în joc, în spațiul acela pustiu și neted.

Și Pfwfp se schimbase. Era distrat, pleca, nu era acolo când îi venea rândul să tragă, eu îl strigam și el nu

răspundea, apărea din nou abia după o jumătate de oră.

— Ia ascultă, e rândul tău, ce faci, nu mai joci?

— Ba da, joc, nu mă plictisi, trag acum.

— Dacă pleci așa de capul tău, întrerupem partida.

— Uf, faci atâtea fițe pentru că pierzi.

Era adevărat. Rămăsesem fără atomi, în timp ce Pfwfp, dracu' știe cum, avea întotdeauna unul de rezervă. Dacă nu se formau atomi noi ca să-i putem împărți, nu mai aveam nicio speranță să-l ajung din urmă.

Îndată ce Pfwfp s-a îndepărtat din nou, l-am urmărit în vârful picioarelor. Atâta timp cât eram și eu acolo, părea că hoinărește distrat, fluierând; o dată ieșit din raza mea, grăbea pasul prin spațiu, cu un mers atent, ca și cum ar fi avut o țintă bine stabilită. Care era această țintă - această înșelăciune, cum veți vedea - n-am întârziat să aflu. Pfwfp cunoștea toate locurile unde se formau atomi noi și, din când în când, dădea câte o raită și îi culegea pe loc, proaspeți, și apoi îi ascundea. De aceea nu ducea niciodată lipsă de atomi ca să tragă!

Dar, înainte de a-i pune în joc, ca un trișor ordinar ce era, îi aranja ca să pară atomi vechi, frecând puțin pelicula de electroni până părea uzată și opacă, ca să mă facă să cred că era vorba de unul din atomii lui de mai înainte, găsit din întâmplare în buzunar.

Și asta nu era tot: făcusem un calcul rapid al atomilor jucați și-mi dădusem seama că reprezentau nu mai o mică parte din cei pe care-i fura și ascundea. Să-și fi pus oare deoparte un depozit de hidrogen? Ce să facă cu el? Ce-avea oare în cap? Mă cuprinse o bănuială: Pfwfp vroia să-și construiască un univers al său, non-nouț.

Din clipa aceea n-am mai avut liniște: trebuia să i-o plătesc cu vârf și îndesat. Aș fi putut să-l imit; acum când știam locurile, n-aveam decât să ajung acolo cu câteva clipe mai devreme și să iau atomii de-abia născuți, înainte să pună el mâna pe ei! Dar ar fi fost prea simplu! Vroiam să cadă într-o cursă demnă de perfidia lui. M-am apucat

mai întâi să fabric atomi falși; în timp ce el era prins cu incursiunile lui trădătoare, eu pisam, dozam și îngrămădeam într-o ascunzătoare secretă tot materialul pe care-l aveam la dispoziție. În fond, materialul acesta era cam sărăcăcios: radiații fotoelectrice, pilitură de câmpuri magnetice, câte un neutron rătăcit pe drum; dar, tot rotunjind și umezind cu salivă, izbuteam să încheg totul laolaltă. În cele din urmă, am preparat niște corpusculi care, dacă îi observai cu atenție, se vedea clar că nu erau nici de hidrogen, nici de vreun alt element existent, dar pentru unul care trecea grăbit, ca Pfwfp, ca să-i smulgă și să-i pună în buzunar, pe furiș, puteau să pară hidrogen pur și nou-nouț.

În felul acesta, în timp ce el nu bănuia încă nimic, i-o luam înainte. Locurile mi le fixasem bine în minte.

Spațiul este curb peste tot, dar există puncte unde este mai curb decât în alte părți; un fel de adâncituri sau gâtuiri sau nișe, unde vidul se încolăcește în jurul său. În aceste nișe, la fiecare 250 de milioane de ani, se formează, cu un ușor țiuit, ca perla între valvele stridiei, un strălucitor atom de hidrogen. Eu treceam, băgăm atomul în buzunar și puneam în loc pe cel fals. Pfwfp nu observa nimic: rapace și nesățios, își umplea buzunarele cu gunoiul acela, în timp ce eu adunam toate comorile pe care universul le ascundea în sânul său.

Soarta partidelor noastre s-a schimbat: eu aveam mereu atomi noi de pus în joc, iar cei ai lui Pfwfp ratau. De trei ori a încercat să tragă și de trei ori atomul s-a fărâmițat și s-a turtit în spațiu. Acum Pfwfp căuta tot felul de pretexte ca să lăsăm partida baltă.

— Hai - îl ațâțam eu - dacă nu dai, partida e a mea.

Iar el:

— N-are valoare, când un atom se strică partida e nulă, și se începe de la capăt.

Era o regulă inventată de el în clipa aceea.

Eu nu-i dădeam niciun răgaz, țopăiam în jurul lui, îi

săream în cârcă și cântam:

— Trala, trala, trala la
Dacă nu tragi, te retragi
Tragi, și tragi ori nu mai tragi
Trag și eu câte tu tragi

— Gata - zise Pfwfp - să schimbăm jocul.

— Aha - am răspuns eu - de ce nu ne-am juca făcând să zboare galaxiile?

— Galaxiile?

Și deodată Pfwfp se lumină de mulțumire.

— Eu vreau! Dar tu… n-ai niciun fel de galaxie.

— Ba eu, da.

— Și eu!

— Hai! Cine o face să zboare mai sus!

Și am aruncat în spațiu toți atomii noi pe care-i țineam ascunși. La început păreau că se împrăștie, apoi s-au condensat într-un fel de nor ușor, și norul se mărea, se mărea, iar în interiorul lui se formau condensări incandescente, care se învârteau, se învârteau, și la un moment dat se transformau într-o spirală de constelații nemaivăzute care plana, deschizându-se în jeturi, și fugea, fugea, iar eu o țineam de coadă fugind. Dar acum nu mai eram eu acela care făcea să zboare galaxia, ci galaxia mă făcea pe mine să zbor, agățat de coada ei; adică, nu mai exista nici sus, nici jos, ci numai spațiu care se dilata și galaxia în mijloc care se dilată și ea, în timp ce eu, agățat acolo, mă strâmbam la Pfwfp, care se și afla la mii de ani-lumină depărtare.

Pfwfp, la prima mea mișcare, se grăbise să-și scoată toată prada și s-o arunce cu o mișcare cumpănită, întocmai cu unul care se așteaptă să vadă cum se deschid în cer spiralele unei nesfârșite galaxii. Când colo, nimic. O scânteiere de radiații, o sclipire dezordonată, și imediat s-a stins totul.

— Asta-i tot? strigam eu către Pfwfp care mă înjura,

verde de mânie.

— O să-ți arăt eu Qfwfq, câine ce ești!

Dar eu și galaxia mea zburăm între mii de alte galaxii, iar a mea era cea mai nouă, invidiată de întreg firmamentul, strălucitoare, cum era de hidrogen tânăr și de beriliu proaspăt și de carbon nou-nouț. Galaxiile bătrâne se fereau de noi pline de invidie, iar noi fugeam de ele, tropăind trufași, văzându-le atât de învechite și de greoaie. Tot fugind unii de alții, ajunserăm să trecem prin spații din ce în ce mai rarefiate și goale: și iată că în mijlocul golului, numai ce văzui apărând ici și colo un fel de împroșcături incerte de lumină. Erau o mulțime de noi galaxii, formate din materie de-abia născută, galaxii mai noi decât a mea. În curând spațiul deveni din nou stufos și plin ca o vie înainte de cules, și zburăm fugind unii de alții, galaxia mea fugind de cele mai tinere ca și de cele bătrâne, cele tinere și cele bătrâne fugind de noi. Și apoi am zburat din nou în cerurile goale, dar și cerurile acestea începeau să se populeze, și așa mai departe.

Într-unul din aceste spații pline, iată că aud:

— Qfwfq, acuma ai să mi-o plătești, trădătorule!

Și văd o galaxie nouă-nouță zburând pe urmele noastre și, întins pe vârful extrem al spiralei, proferând tot felul de amenințări și insulte la adresa mea, vechiul meu tovarăș de joacă Pfwfp.

Începu urmărirea. Acolo unde spațiul urca, galaxia lui Pfwfp, tânără și sprintenă, câștiga teren, dar acolo unde spațiul cobora, a mea, mai grea o luă înainte.

În curse, se știe care e secretul: totul depinde de cum se iau curbele. Galaxia lui Pfwfp avea tendința să le micșoreze, pe când a mea să le lărgească. Lărgindu-le și tot lărgindu-le, iată că ne trezim aruncați peste marginea spațiului, cu Pfwfp în spate. Continuăm cursa noastră cu sistemul care se folosește în aceste cazuri, creându-ne adică spațiu înaintea noastră, pe măsură ce înaintăm.

Astfel, în față aveam nimicul. Iar în spate mutra

scârboasă a lui Pfwfp care mă urmărea: din ambele părți o priveliște antipatică. Oricum, preferam să privesc înainte: și ce văd? Pfwfp, pe care privirea mea de-abia îl lăsase în spate, fugea pe galaxia lui drept în fața mea.

— Aha! strigai eu. Acum e rândul meu să te urmăresc!

— Cum adică? - făcu Pfwfp, nu știu exact dacă din spatele meu sau de-acolo din față - de vreme ce eu te urmăresc pe tine?

Mă întorc: Pfwfp era tot scai după mine. Mă întorc din nou în față: și iată-l acolo fugind și întorcându-mi spatele. Dar, privind mai bine, văzui că în fața galaxiei lui care mă preceda, era o alta, iar aceea era a mea, mai ales că pe ea mă aflam eu, de neconfundat chiar văzut din spate. Și mă întorsei spre Pfwfp, care mă urmărea și, ascuțindu-mi privirea, văzui că galaxia lui era urmărită de o altă galaxie, a mea, cu mine în vârf care, chiar în acel moment, mă întorceam să mă uit înapoi.

Și așa, în spatele fiecărui Qfwfq era un Pfwfp. Iar în spatele fiecărui Pfwfp, un Qfwfq și fiecare Pfwfp urmărea un Qfwfq și era urmărit de ei, și vice-versa. Distanțele dintre noi ba se micșorau puțin ba se măreau puțin, dar era clar acum că cel din spate nu-l va ajunge pe cel din față și nici cel din față pe celălalt. Pierdusem orice chef să ne jucăm așa de-a urmăritul și, de altfel, nu mai eram nici copii, dar nu ne mai rămânea altceva de făcut.

UNCHIUL ACVATIC

Primele vertebrate care, în Carbonifer, au trecut de la viața acvatică la cea terestră, proveneau din peștii osoși cu plămâni, ale căror înotătoare puteau fi aduse sub corp și folosite apoi drept labe pe pământ.

Devenise limpede acum că vremurile acvatice se sfârșiseră - *își aminti bătrânul Qfwfq* - tot mai mulți se hotărau să facă acel pas important, și nu exista familie care să nu aibă pe vreunul dintre cei dragi acolo pe uscat, toți povesteau lucruri nemaipomenite despre ceea ce se putea face pe pământ, și-și chemau rudele acolo. Pe peștii tineri nimeni nu-i mai putea ține în loc, băteau din înotătoare pe malurile de noroi ca să vadă dacă funcționau în chip de labe, așa cum se întâmplase la cei mai înzestrați. Dar chiar în vremea aceea diferențele dintre noi se accentuau: erau familii care trăiau de câteva generații pe pământ și în care tinerii afișau maniere ce nu mai aduceau nici măcar cu cele de amfibie, fiind mai aproape de reptile; și mai erau și alții care continuau s-o facă pe peștii, ba chiar deveneau mai pești decât se obișnuise până atunci.

Trebuie să spun că toată familia noastră-n păr, în frunte

cu bunicii, țopăia pe plajă, ca și cum de când lumea n-ar fi făcut altceva. Dacă n-ar fi fost încăpățânarea bătrânului unchi N’ba N’ga, am fi rupt de mult orice legătură cu lumea acvatică.

Da, aveam un unchi pește, mai precis era fratele bunicii dinspre tată, născută din Celacanții din Devonian (cei de apă dulce, veri cu ceilalți - dar nu vreau să mă lungesc cu gradele de rudenie, că tot nu reușește nimeni să le urmărească). Deci, acest unchi bătrân locuia într-o apă mică și mocirloasă, printre rădăcini de protoconifere, în brațul acela de lagună unde se născuseră toți strămoșii noștri. Nu ieșea niciodată de acolo: în orice anotimp, era de-ajuns să înaintăm pe straturile mai moi de vegetație până când simțeam că ne scufundăm în mlaștină, și chiar acolo, dedesubt, la câteva palme de mal, vedeam coloana de bule pe care o scotea pufăind pe nări, cum fac oameni mai în vârstă, sau norișorul de nori stârnit de botul său ascuțit, care scotocea mereu, mai mult din obișnuință decât pentru a căuta ceva.

— Unchiule N’ba N’ga! Am venit să vă vedem! Ne așteptați? țipam vânturându-ne în apă labele și coada ca să-i atragem atenția. V-am adus insecte noi care se găsesc prin părțile noastre! Unchiule N’ba N’gn! Ați mai văzut gândaci atât de mari? Vedeți dacă vă plac…

— Mai bine v-ați curăța negii ăia scârboși de pe voi, cu gândacii voștri puturoși!

Unchiul ne răspundea mereu în felul acela, ba chiar mai grosolan: ne întâmpina așa de fiecare dată. Dar noi nu prea făceam caz, știam că până la urmă se îmbuna, primea darurile și vorbea ceva mai amabil.

— Ce negi, unchiule N’ba N’ga? Ai văzut vreodată un neg pe noi?

Chestia asta cu negii era o prejudecată a peștilor bătrâni: că nouă, din cauză că trăiam pe uscat, ne-ar fi ieșit pe tot corpul o mulțime de negi care supurau: ceea ce era adevărat, sigur că da, dar numai pentru broaștele râioase

cu care n-aveam nimic de împărțit: ba dimpotrivă, pielea noastră era netedă și alunecoasă cum niciun pește nu avusese vreodată; iar unchiul o știa foarte bine, și cu toate acestea nu renunța să-și împăneze discursurile cu calomniile și ideile preconcepute în mijlocul cărora crescuse.

Mergeam în vizită la unchiul o dată pe an, cu toată familia. Era, în același timp, o ocazie de a ne regăsi unii cu alții, împrăștiați cum eram pe continent, de-a face schimb de informații și de insecte comestibile, de a discuta afaceri vechi rămase în suspensie.

Unchiul se amesteca și în probleme foarte îndepărtate de el, la kilometri și kilometri, pe uscat, cum ar fi împărțirea zonelor pentru vânătoarea de libelule, și dădea dreptate când unuia, când altuia, după anumite criterii ale sale, care erau întotdeauna cele acvatice.

— Dar nu știi că vânătoarea la fund e mult mai avantajoasă decât cea de la suprafață? Ce te frămânți atâta?

— Dar, unchiule, nu e vorba de suprafață sau de fund: eu stau la poalele dealului, iar el la mijloc… Dealurile, după cum știți unchiule…

Iar el de colo:

— La picioarele stâncilor se găsesc întotdeauna racii cei mai buni.

Nu era chip să-l faci să accepte drept posibilă o realitate diferită de a sa.

Și cu toate acestea, părerea lui continua să aibă o autoritate asupra noastră a tuturor: până la urmă îi ceream sfaturi în legătură cu locurile pe care nu le înțelegea de loc, deși știam că putea să nu aibă dreptate. Poate că autoritatea derivă din faptul că era o rămășiță a trecutului, că folosea fraze învechite, de tipul: „Ei, coboară puțin aripioarele, bravo!” cărora noi nici măcar nu le mai prindeam bine înțelesul.

Încercasem de nenumărate ori să-l ducem pe pământ cu

noi, și continuam să încercăm: ba chiar, în această privință, rivalitatea dintre diferitele ramuri ale familiei nu s-a stins niciodată, pentru că acela care ar fi reușit să-l ducă pe unchi în propria-i casă ar fi avut o poziție, să zicem, superioară față de toate celelalte rubedenii. Dar era o rivalitate inutilă, fiindcă bătrânului unchi nici prin cap nu-i trecea să părăsească laguna.

— Unchiule, la vârsta pe care o aveți, dacă ați ști ce rău ne pare să vă lăsăm mereu singur, în umezeală… Nouă, știți, ne-a venit o idee… începeam noi.

— Mă așteptam să înțelegeți odată - întrerupea bătrânul pește - v-a pierit, în sfârșit, cheful să vă tot vânturați pe uscat, chiar e vremea să începeți să trăiți din nou ca niște ființe normale. Aici e apă berechet, iar cât privește hrana, sezonul râmelor n-a fost niciodată mai bun. Puteți să vă aruncați în apă chiar acum și-am încheiat discuția.

— Dar nu, unchiule N’ba N’ga, ați înțeles greșit. Noi vroiam să vă ducem să locuiți cu noi, într-o pajiște frumoasă… Veți vedea ce bine vă veți simți, vom săpa o groapă umedă, proaspătă: vă veți putea mișca în voie, ca și aici; veți încerca poate să faceți câțiva pași împrejur, o să vedeți că veți reuși. Și apoi, la vârsta dumneavoastră, clima de pe pământ e mai indicată. Hai, unchiule N’ba N’ga, nu vă mai lăsați rugat: veniți?

— Nu! sună răspunsul sec al bătrânului unchi, și cu o lovitură de bot în apă dispărea de sub ochii noștri.

— Dar de ce, unchiule, ce aveți împotrivă, nu înțelegem, doar aveți vederi largi, iar anumite prejudecăți…

Înainte de a se scufunda cu o mișcare încă agilă a cozii, bătrânul unchi ne trântea ultimul său răspuns pufăind:

— Să înoate cu burta în noroi cine are purici printre solzi!

Fără îndoială o expresie învechită (de tipul zicătorii noastre mai noi și mai concise: „Cine are mâncărimi să se scarpine”), cu cuvântul „noroi” pe care el continua să-l folosească ori de câte ori noi spuneam „pământ”.

Cam în vremea aceea mă îndrăgostii. Îmi petreceam zilele cu Lll, fugărindu-ne; sprintenă ca ea mai va; dintr-un salt ajungea până în vârful ferigilor, pe atunci înalte ca niște copaci; vârfurile se înclinau până aproape de sol, iar ea sărea jos și fugea mai departe. Eu o urmam cu mișcări mai greoaie și stângace. Ajungeam în ținuturi unde nicio urmă nu se întipărise vreodată pe solul uscat și plin de creste; uneori mă opream înspăimântat la gândul că mă îndepărtam atâta de lagună. Dar nimic nu părea mai străin de viața acvatică decât ea, Lll; deșerturile de nisip și pietre, pajiștile, desișul pădurilor, reliefurile stâncoase, munții de cuarț, aceasta era lumea ei: o lume care părea făcută special pentru a fi scrutată de ochii ei migdalați și străbătută de pasul ei alunecos. Privindu-i pielea netedă, aveai senzația că nu existaseră niciodată solzi.

Rudele Lllei mă cam intimidau: făceau parte din acele familii stabilite pe pământ într-o epocă mai veche și care, din această cauză, ajunseseră să creadă că se aflau aici de când lumea; una din acele familii în care, acum, până și ouăle erau depuse pe uscat, protejate de o găoace rezistentă; numai privind-o pe Lll, cu mișcările ei repezi ca o săgeată, înțelegeai că se născuse aidoma celei de acum, din unul din ouăle acelea încălzite de nisip și soare, sărind peste faza de mormoloc înotător și stângaci, încă obligatorie în familiile noastre mai puțin evoluate.

Venise momentul ca Lll să-i cunoască pe ai mei: iar cel mai bătrân și autorizat membru al familiei fiind unchiul N’ba N’ga, nu se putea să nu-i fac o vizită pentru a i-o prezenta pe logodnica mea. Dar de fiecare dală când se ivea o ocazie, o amânam foarte încurcat: cunoscând prejudecățile în care fusese crescută, nu îndrăznisem încă să-l spun Lllei că unchiul meu era un pește.

Într-o zi înaintasem pe unul din promontoriile acelea umede care înconjoară laguna și unde solul e format mai puțin din nisip și mai mult din noduri de rădăcini și vegetație putrezită. Iar Lll îmi aruncă una din provocările

sale obișnuite, de a ne măsura curajul:

— Qfwfq, până unde-ți poți ține echilibrul? Să vedem cine aleargă mai mult pe marginea malului! și se aruncă înainte sărind cum făcea și pe uscat, dar cam șovăitoare.

De data aceasta eram în stare nu numai să mă iau la întrecere, dar s-o și înving, fiindcă pe teren umed labele mele aveau priză mai bună.

— Cât mai pe margine vrei! exclamai, ba chiar dincolo!

— Nu vorbi prostii! făcu ea. Cum o s-alergi dincolo de margine? Acolo e apă!

Poate că era momentul potrivit pentru a aduce vorba de unchi.

— Și ce-i cu asta? îi spusei. Unii fug dincolo de margine, și alții dincoace.

— Spui lucruri fără cap și fără coadă!

— Spun că unchiul meu N'ba N'ga stă în apă ca noi pe uscat și n-a ieșit niciodată!

— Ei! Chiar că aș vrea să-l cunosc pe N'ba N'ga ăsta!

Nu-și termină bine cuvintele că suprafața tulbure a lagunei gâlgâi în bășicuțe mici de aer, se învolbură și lăsă să se întrevadă un bot acoperit de solzi țepoși.

— Ei, sunt aici, cine e? spuse bătrânul unchi fixând-o pe Lll cu ochi rotunzi și inexpresivi ca pietrele, și făcând să pulseze branhiile de pe laturile grumazului său enorm. Niciodată nu mi se păruse bătrânul unchi atât de diferit de noi: un adevărat monstru.

— Unchiule, dacă-mi dați voie, ea... am plăcerea să v-o prezint pe... logodnica mea Lll - și o arătai pe Lll care, cine știe de ce, se așezase dreaptă pe labele dinapoi, într-una din atitudinile sale cele mai studiate și, neîndoielnic, fără nicio șansă de a fi pe placul bădăranului ăla bătrân.

— Și așa, domnișoară, ați venit să vă udați nițel coada? făcu unchiul, o frază care pe vremea lui o fi fost chiar galantă, dar care pentru noi suna de-a dreptul indecent.

Mă uitai la Lll, sigur că-i va întoarce spatele și va pleca cu un țipăt indignat. Dar nu apreciasem cu exactitate bună

ei creștere care o făcea să ignore orice vulgaritate a lumii înconjurătoare.

— Vă rog, plantele acelea de acolo - spuse ea cu dezinvoltură și arată spre niște păpuriș care creștea uriaș în mijlocul lagunei - unde-și afundă rădăcinile, puteți să-mi spuneți?

O întrebare pusă așa, pentru ca discuția să nu lâncezească; vă dați seama cam cât îi păsa ei de păpurișul acela. Dar unchiul părea că nu așteptase altceva ca să înceapă să explice cum și în ce fel erau rădăcinile copacilor plutitori și cum puteai să înoți printre ele, ba chiar: că locurile cele mai bune pentru vânătoare erau acolo dedesubt.

Nu mai termina. Eu bombăneam, încercam să-l întrerup. Iar obraznica aia în schimb ce face? Nu se apucă să-i dea apă la moară?

— Vai, da, dumneavoastră vânați printre rădăcinile plutitoare? Interesant!

Eu muream de rușine.

Iar el:

— Da. Chiar așa: cu râmele care sunt acolo, poți să te ghiftuiești nu glumă!

Și, fără să mai stea pe gânduri, plonjează. Un plonjon sprinten cum nu mai văzusem niciodată la el; ba chiar, un salt în înălțime: sare din apă cât e de lung, cu solzii lui murdari, desfăcând larg evantaiurile spinoase ale aripilor; apoi, după ce descrie în aer un frumos semicerc, se scufundă cu capul în jos și dispare rapid cu un fel de mișcare în spirală din coada ca o coasă.

La acest spectacol, micul discurs pe care-l pregătisem pentru a mă scuza în grabă față de Lll profitând de plecarea unchiului: „Știi, trebuie să-l înțelegi, cu ideea asta fixă a lui de a trăi ca un pește, a ajuns să semene într-adevăr cu un pește…” mi se stinse în gâtlej. Nici măcar eu nu-mi dădusem seama în ce hal era de pește fratele bunicii mele. Spusei cu glas stins:

— Lll, e târziu, hai să mergem... - și în aceeași clipă unchiul ieșea la suprafață ținând între buzele sale de rechin o ghirlandă de râme și alge noroioase.

Nu-mi venea să cred că ne-am luat rămas bun; dar, mergând tăcut în urma Lllei, îmi spuneam că acuma vor începe comentariile, deci ce era mai rău încă nu trecuse. Și iată că Lll, fără să se oprească, se întoarce puțin spre mine și:

— E simpatic totuși unchiul ăsta al tău!

Asta spuse, și nimic altceva. Ironia ei mă descumpănise și înainte: dar la această replică înghețai într-atât, încât aș fi preferat să n-o mai văd niciodată decât să fiu nevoit să mai înfrunt vreodată acest subiect.

Cu toate acestea continuarăm să ne vedem, să ieșim împreună și nu se mai vorbi despre întâmplarea cu laguna. Eram descumpănit: degeaba încercam să mă conving că uitase; din când în când mă apuca bănuiala că tăcea pentru a mă face de rușine în mod scandalos, în fața a lor săi, sau - și această ipoteză era și mai rea pentru mine - că se străduiește să tacă numai din milă. Până când, într-o bună dimineață, pe neașteptate, mă trezii cu ea spunându-mi:

— Ascultă, dar pe la unchiul tău nu mă mai duci?

Cu o voce pierdută, întrebai:

— ... Glumești?

Da de unde; vorbea serios, de-abia aștepta să mai stea puțin la taifas cu bătrânul N'ba N'ga. Nu mai înțelegeam nimic.

De data aceasta vizita în lagună fu mai lungă. Ne tolănirăm toți trei pe un mal în pantă: bătrânul unchi mai aproape de apă, dar și noi pe jumătate uzi, așa că văzându-ne de departe, întinși unul lângă altul, nu mai înțelegeai care era terestru și care acvatic.

Peștele își începu una din tiradele obișnuite: superioritatea respirației în apă față de cea în aer, cu tot repertoriul său de ponegriri. „Acum sare în sus Lll și-l pune la punct!” mă gândeam. Dar probabil că în ziua aceea Lll

folosea o altă tactică: discuta aprins, apărând punctele noastre de vedere, dar în același timp le lua parcă foarte în serios și pe cele ale bătrânului N'ba N'ga.

Pământurile ieșite la suprafață, după părerea unchiului, constituiau un fenomen limitat: Așa cum se iviseră tot așa vor dispărea, sau, în orice caz, vor suferi schimbări continui: vulcani, glaciațiuni, cutremure, încrețiri, variații de climă și vegetație. Iar viața noastră ar fi fost supusă mereu transformărilor, în urma cărora ar fi dispărut populații întregi și ar fi supraviețuit numai cei care erau dispuși să-și schimbe atât de fundamental bazele existenței lor, încât până și motivele pentru care merita să trăiești ar fi fost complet răsturnate și uitate.

O perspectivă care se bătea cap în cap cu optimismul în care noi, fiii țărmului, fusesem crescuți; și la care eu protestam scandalizat. Pentru mine adevărata, via respingere a acelor argumente era Lll: vedeam în ea forma perfectă, definitivă, născută din cucerirea teritoriilor ieșite la suprafață, apogeul posibilităților noi și nelimitate care ni se deschideau. Cum putea să nege unchiul realitatea încarnată a Lllei? Mă înflăcărasem de pasiune polemică și mi se părea că prietena mea se arăta exagerat de răbdătoare și înțelegătoare cu interlocutorul nostru.

E adevărat, chiar și pentru mine - obișnuit cum eram să aud din gura bătrânului doar mârâieli și grosolanii - această argumentație atât de curgătoare suna ca o noutate, chiar dacă era împănată cu expresii demodate și emfatice, și suna cam ridicol din cauza ritmului său caracteristic. Uimitor era și faptul că se dovedea a fi un bun cunoscător - deși complet din exterior - al pământurilor continentale.

Dar Lll, cu întrebările sale, încerca să-l facă să vorbească cât mai mult de viața subacvatică: și, fără îndoială, acesta era subiectul despre care unchiul se pricepea să vorbească mai concis și pe alocuri emoționat. În comparație cu nesiguranța pământului și a aerului,

lagunele, mările și oceanele reprezentau un viitor de siguranță. Acolo schimbările ar fi fost minime, spațiul și proviziile nelimitate, temperatura aproape constantă, într-un cuvânt viața s-ar fi desfășurat ca și până acuma, în formele sale pline și desăvârșite, fără metamorfoze sau adausuri cu rezultate dubioase, și toată lumea ar fi putut să-și adâncească propria natură, să ajungă la esența sa și a oricărui lucru. Unchiul vorbea de viitorul acvatic fără să înfrumusețeze lucrurile și fără iluzii, nu ascundea faptul că se vor ivi și acolo probleme, chiar grave (mai neliniștitoare decât toate era creșterea salinității); dar erau probleme care n-ar fi răsturnat valorile și proporțiile în care credea.

— Dar noi galopăm acum prin văi și munți, unchiule! exclamai, în numele meu dar mai ales al Lllei, care însă tăcea.

— Las-o mai moale, mormolocule, că doar când intri în apă te simți acasă, îmi spuse, reluând tonul pe care-l folosea de obicei cu noi.

— Credeți, unchiule, că dacă am vrea să învățăm acum să respirăm sub apă ar fi prea târziu? întrebă Lll, serioasă, și eu nu știam dacă să fiu măgulit pentru că-i spusese unchiule bătrânei mele rude, sau dezorientat pentru că anumite întrebări (cel puțin așa eram eu obișnuit să cred) nici măcar nu se făcea să fie puse.

— Dacă vrei, frumoaso făcu peștele - te învăț chiar acum.

Lll izbucni într-un râs straniu și o rupse la fugă, și fugi de nu te puteai ține după ea.

O căutai prin pajiști și coline, și ajunsei în vârful unei ridicături de bazalt care domina deșerturile din împrejurimi și pădurile înconjurate de ape. Lll era acolo. Desigur că asta voise să-mi spună - înțelesesem! - ascultându-l pe N’ba N’ga iar apoi fugind și refugiindu-se acolo sus: că trebuia să stăm în lumea noastră cu aceeași tărie cu care bătrânul pește stătea în a sa.

— Eu voi fi aici ca unchiul acolo - țipai, bâlbâindu-mă puțin, și mă corectai: Noi doi vom fi, împreună! adevărat

fiind că fără ea nu mă simțeam în siguranță.

Și ce-mi răspunse Lll, atunci? Mă înroșesc și acum când îmi aduc aminte, după atâtea ere geologice. Răspunse: „Du-te-n colo, mormolocule, asta ar mai lipsi!”, și nu-mi dădeam seama dacă voia să-l imite pe unchi, ca să-și bată joc de el și de mine în același timp, sau dacă-și însușise într-atâta atitudinea ramolitului acela bătrân față de nepot, dar ambele ipoteze erau la fel de descurajante, deoarece amândouă demonstrau că mă considera un tip neisprăvit, care nu-și avea locul nici într-o lume, nici în cealaltă.

O pierdusem? Ros de îndoieli, mă străduii s-o cuceresc din nou. Mă apucai să fac fapte vitejești: la vânătoare de insecte zburătoare, la sărituri, la săparea vizuinilor subterane, la lupta cu cel mai tari decât noi. Eram mândru de mine, dar de fiecare dată când făceam ceva deosebit, ea nu era acolo să mă vadă: dispărea mereu, nu se știa unde se ducea să se ascundă.

În cele din urmă înțelesei: se ducea în lagună, unde unchiul o învăța să înoate sub apă. Îi văzui ieșind la suprafață împreună: mergeau cu aceeași viteză, de păreau frate și soră.

— Știi - făcu ea veselă, văzându-mă - labele funcționează perfect ca aripi!

— Ei, bravo: ia te uită ce progres - nu mă putui împiedica să comentez cu sarcasm.

Era o joacă pentru ea, înțelegeam. Dar o joacă ce nu-mi plăcea. Trebuia să o readuc la realitate, la viitorul nostru.

Într-o zi o așteptai în mijlocul unei păduri de ferigi înalte care cobora până lângă apă.

— Lll, trebuie să-ți vorbesc - spusei de îndată ce o zării - te-ai distrat destul. Avem lucruri mai importante de făcut. Am descoperit o trecătoare în lanțul munților: în partea cealaltă se întinde un ținut imens de piatră, de pe care apele s-au retras de curând. Vom fi primii care să ne stabilim acolo, vom popula teritorii nemărginite, noi și copiii noștri.

— Marea e nemărginită, spuse Lll.
— Încetează să mai repeți născocirile bătrânului acela ramolit. Lumea este a celor care au picioare, nu a peștilor, știi.
— Știu că el e cineva, spuse Lll.
— Și eu?
— Niciunul nu-i ca el, din cei care au picioare.
— Dar familia ta?
— M-am certat cu ei. N-au înțeles niciodată nimic.
— Dar ești nebună! Nu te poți întoarce îndărăt!
— Eu da.
— Și ce vrei să faci, singură cu un pește bătrân?
— Să-l iau de bărbat. Să redevin pește alături de el. Și să aduc pe lume alți pești. Adio!
Și, cu o ultimă cățărătură de-a sa, se urcă până-n vârful unei frunze înalte de ferigă, o aplecă înspre lagună și se aruncă în apă. Ieși la suprafață, dar nu era singură: coada puternică în formă de coasă a bătrânului unchi N'ba N'ga se ivi lângă a sa și împreună despicară apele.
Fu o lovitură grea pentru mine. Dar, la urma urmelor, ce să-i faci? Îmi continuai drumul, în mijlocul transformărilor lumii, transformându-mă și eu. Din când în când, printre numeroasele forme ale ființe lor vii, întâlneam pe câte unul care era „cineva" mai ceva ca mine: unul care prevestea viitorul, ornitorinc care-și alăptează puiul ieșit din ou, lungana de girafă în mijlocul vegetației încă mici; sau unul care constituia o dovadă a unui trecut fără întoarcere, dinozaur supraviețuitor după începerea Cenozoicului, sau crocodil - un trecut care găsise o cale de a se conserva neschimbat de-a lungul veacurilor. Toți aceștia aveau ceva, știu, care-i făcea într-un anume fel superiori mie, sublimi, și care mă făcea pe mine, în comparație cu ei, mediocru. Și cu toate acestea nu mi-aș fi schimbat soarta cu a nici unuia dintre ei.

PE CÂT PUNEM PARIU?

Logica ciberneticii, aplicată la istoria universului, este pe cale de a *demonstra că Galaxiile, Sistemul solar, Pământul, viața celulară nu puteau să nu se nască. Cibernetica arată că universul se formează printr-o serie de „retroacțiuni" pozitive și negative, întâi prin forța de gravitație care concentrează mase de hidrogen în norul primar, apoi prin forța nucleară și forța centrifugă care o echilibrează pe prima. Din clipa în care procesul se pune în mișcare, el se desfășoară după logica acestor „retroacțiuni" în lanț.*

— Da, dar la început asta nu se știa - *preciză Qfwfq* - desigur, câte unul putea s-o prevadă, dar numai așa, după fler, pe ghicite. Eu, nu ca să mă laud, dar de la bun început, pariai că universul va exista, și o nimerii, ba chiar câștigai o groază de pariuri cu Decanul (k)yK despre felul în care va arăta acest univers.

Când începurăm să pariem nu exista nimic care să te poată face să prevezi ceva, în afară de câteva particule care se roteau, electroni zvârliți care încotro, la întâmplare, și protoni în sus și în jos, fiecare de capul lui.

Eu nu știu ce simt, ca și cum ar fi trebuit să se schimbe vremea (într-adevăr, se făcuse cam frig) și spun:

— Pariem că azi se fac atomi?

Iar Decanul (k)yK:

— Hai să fim serioși: atomi! Eu pariez oricât că nu.

Iar eu:

— Ai paria și pe ix?

Iar Decanul:

— Ix la puterea n!

Nu termină bine de spus, că în jurul fiecărui proton începuse să se învârtească electronul său, bâzâind. Un nor imens de hidrogen prindea să se condenseze în spațiu.

— Ai văzut? Plin de atomi!

— Atomi din ăștia, puah, o porcărie! Făcea (k)yK. Fiindcă avea prostul obicei de-a face mofturi în loc să recunoască că pierduse rămășagul.

Făceam într-una pariuri, eu și Decanul, fiindcă nu era nimic altceva de făcut, și fiindcă singura dovadă că existăm era faptul că pariam cu el, iar singura dovadă că el exista era faptul că paria cu mine. Pariam în legătură cu evenimentele care urmau sau nu să se întâmple; alegerea era practic nelimitată, dat fiind că până în clipa aceea nu se întâmplase absolut nimic. Dar întrucât nu-ți puteai nici măcar închipui cam cum ar fi arătat un eveniment, le numeam în mod convențional: evenimentul A, evenimentul B, evenimentul C, etc., ca să le putem deosebi. Sau: dat fiind că pe atunci nu existau alfabete sau alte serii de semne convenționale, pariam întâi cum ar putea arăta o serie de semne și apoi îmbinam aceste semne posibile cu evenimentele posibile, în așa fel încât să putem desemna cu destulă precizie niște întâmplări de care habar n-aveam.

Nu știam nici care era miza pariurilor, deoarece nu se afla nimic care să servească drept miză, așa că jucam pe cuvânt, țineam socoteala pariurilor câștigate, pentru a le putea aduna mai târziu. Erau operații foarte grele, întrucât pe atunci nu existau nici numere, nici măcar nu aveam

noțiunea de număr, pentru a începe să numărăm, deoarece nimic nu putea fi separat de nimic.

Această situație începu să se schimbe când în Protogalaxii prinseră să se condenseze Protostelele, și înțelesei de îndată cum se vor sfârși lucrurile, cu temperatura aceea care creștea într-una și spusei:

— Acum se aprind.

— Prostii! făcu Decanul.

— Pariem? făcui eu.

— Pe ce vrei tu, zice el, și paf! întunericul fu spintecat de o mulțime de mingi incandescente care se dilatau.

— Ei, dar asta nu înseamnă a se aprinde... începea (k)yK, cu sistemul său obișnuit de a schimba discuția, legându-se de înțelesul cuvintelor.

Aveam pe atunci metoda mea de a-l face să tacă:

— Ah, da? Și ce vrea să însemne, după părerea ta?

Tăcea: cu imaginația lui sărăcăcioasă, nu-i trecea prin minte că un cuvânt putea să aibă și un alt înțeles, afară de acela cu care începuse să se obișnuiască.

Dacă stăteai ceva mai mult în tovărășia lui, Decanul (k)yK se dovedea a fi un tip plicticos, fără resurse, nu avea niciodată nimic de povestit. Nici eu, de altfel, nu aș fi putut să povestesc prea multe, din cauză că nu se întâmplaseră fapte demne de a fi povestite, sau cel puțin așa ni se părea nouă. Singurul lucru pe care-l puteam face erau ipotezele, ba mai mult: să facem ipoteze asupra posibilităților de a face ipoteze. Ori, în făurirea ipotezelor de ipoteze, eu aveam mai multă imaginație decât Decanul, ceea ce prezenta un avantaj dar în același timp și un dezavantaj, deoarece mă determina să fac pariuri mai riscante, așa că se poate spune că probabilitățile de a învinge erau egale.

În general, eu mizam pe posibilitatea că un anume eveniment se va întâmpla, iar Decanul paria aproape întotdeauna împotrivă. Avea un simț static al realității, (k)yK, dacă mă pot exprima astfel, dat fiind că pe atunci între static și dinamic nu era deosebirea de acuma, sau

pentru a sesiza această diferență trebuia să fim foarte atenți.

De exemplu, stelele se măreau, iar eu: „Cu cât?” spun. Încercam să fac pronosticuri în numere, în acest domeniu nu prea avea ce să spună.

Pe vremea aceea nu existau decât două numere: *e* și *pi grec*. Decanul face un calcul aproximativ și răspunde: „Se mărește de *e* la puterea *tl*”.

Bravo șmecherule! Până aici îi ducea capul pe toți. Dar lucrurile nu erau atât de simple, eu o înțelesesem.

— Să pariem că se opresc la un moment dat.

— Să pariem. Și când se vor opri?

Iar eu, ori o nimeresc, ori o scrântesc, îi trântesc *pi*-ul meu *grec*. Se prinse. Decanul rămase cu gura căscată.

Din clipa aceea începurăm să pariem pe baza numerelor *e* și *pi grec*.

— *Pi grec*! - țipa Decanul, în mijlocul întunericului străbătut de lumini orbitoare; și tocmai atunci era *e*.

Făceam asta ca să ne distrăm, se-nțelege: căci din punct de vedere al câștigului nu era mare brânză. Când începură să se formeze elementele, ne apucarăm să evaluăm mizele în atomi de elemente mai rare, și aici făcui o greșeală. Constatasem că cel mai rar dintre toate era tehnețiul[2], și mă apucai să pariez pe tehnețiu, și să câștig și să încasez: acumulai un capital de tehnețiu. Nu prevăzusem că era un element instabil și se risipea în radiații: trebui să reîncep totul de la zero.

Evident mai pierdeam și eu, dar apoi i-o luăm din nou înainte și-mi puteam permite și pronosticuri mai riscante.

— Acum se ivește un izotop de bismut! mă repezeam să

---

[2] Element chimic (Tc; nr. at. 43, m. at. 99) din grupa a VII-a a sistemului periodic. Metal alb-argintiu, care se găsește în cantități infime în minereurile de uraniu. Izotopul Tc^{97} a fost primul element obținut pe cale artificială, în 1937, într-un ciclotron. Prin metode spectrale Tc a fost identificat în Soare și în unele stele. Izotopul Tc^{99} este utilizat în medicina nucleară. Necesarul de Tc se obține din deșeurile ind. atomice.

spun, privind elementele de-abia născute care ieșeau trosnind din focul mocnit al unei stele „super nove”. Să pariem!

Aș, de unde: era un atom de poloniu, cum mă vezi și cum te văd.

În aceste cazuri (k)yK se punea pe un râs zgomotos și batjocoritor, ca și cum victoriile sale ar fi fost mare scofală, când de fapt fusese favorizat doar de afirmația mea prea riscantă. În schimb, pe măsură ce timpul trecea, înțelegeam mai bine mecanismul, și în fața fiecărui fenomen nou, după câteva pronosticuri cam pe dibuite, mi le calculam pe celelalte în cunoștință de cauză. Înțelegeam întotdeauna înaintea lui regula după care o galaxie se fixa la atâtea milioane de ani lumină de alta, nici mai mult, nici mai puțin. După câtva timp jocul devenea atât de ușor, încât nici nu mă mai distra.

Și astfel, din datele de care dispuneam, încercam să deduc mintal alte date, și din acestea altele, până când ajungeam să propun eventualități care în aparență n-aveau nicio legătură cu ceea ce discutăm. Și le aruncam așa într-o doară.

De exemplu, o dată făceam pronosticuri asupra curburii spiralelor galactice, și deodată mă trezesc spunând:

— Ascultă nițel, (k)yK, după părerea ta asirienii vor invada Mesopotamia?

Rămase dezorientat.

— Ce… anume? Când?

Calculai în grabă și-i trântii o dată, evident nu în ani și secole, deoarece pe vremea aceea unitățile de măsură ale timpului nu puteau fi calculate în mărimi de acest fel, și pentru a indica o dată precisă trebuia să recurgem la formule atât de complicate, încât aș avea nevoie de o tablă întreagă ca să le scriu.

— Și cum aș putea ști…?

— Repede, (k)yK, o invadează sau nu? Eu zic că o invadează; iar tu, că nu. De acord? Hai, n-o mai lungi.

Ne aflăm încă în vidul fără margini, brăzdat ici și colo de câte o pată de hidrogen în jurul vârtejurilor primelor constelații. Recunosc că era nevoie de deducții foarte complicate pentru a prevedea câmpiile Mesopotamiei înnegrite de oameni, de cai, de săgeți și de trompete, dar cum tot n-aveam nimic altceva de făcut, am fi putut să reușim.

În aceste cazuri, Decanul paria întotdeauna contra, nu pentru că ar fi crezut că asirienii n-ar fi făcut așa ceva, ci pur și simplu pentru că excludea posibilitatea că vor exista vreodată asirieni, Mesopotamia, Pământul și neamul omenesc.

Acestea erau, evident, pariuri cu termen mai lung; nu ca în alte cazuri când rezultatul se afla imediat.

— Vezi Soarele acela care se formează cu un elipsoid în jur? Repede, până nu se formează planetele, spune la ce distanță vor fi orbitele una de alta…

De-abia apucam să spunem și iată că după opt sau nouă - dar ce vorbesc? - chiar șase sau șapte sute de milioane de ani, planetele prindeau să se rotească fiecare pe orbita sa, nici mai strâmtă, nici mai largă.

Mult mai mare satisfacție îmi dădeau însă pariurile pe care trebuia să le ținem minte miliarde și miliarde de ani, fără a uita pe ce mizasem și nici cât și în același timp să ne amintim de pariurile cu termen mai scurt, și numărul (începuse epoca numerelor, ceea ce complica puțin lucrurile) pariurilor câștigate de unul sau de celălalt, suma mizelor (avansul meu era tot mai mare: Decanul era băgat până-n gât în datorii). Și peste toate acestea trebuia să născocesc pariuri noi, înaintând tot mai mult în lanțul deducțiilor.

— Pe opt februarie 1926, la Santhià, provincia Vercelli - de acord? - pe strada Garibaldi, la numărul 18, mă urmărești? Domnișoara Giuseppina Pensotti, în vârstă de douăzeci și doi de ani, iese din casă la șase fără un sfert după-masă: o ia la dreapta sau la stânga?

— Eeei... - făcea (k) yK.

— Dă-i drumul repede. Eu spun c-o ia la dreapta.

Și prin nebuloasele de praf brăzdate de orbitele constelațiilor vedeam cum se lasă ceața înserării pe străzile din Santhià, cum se aprinde un felinar slab la lumina căruia de-abia se zărea dunga trotuarului acoperit de zăpadă, și care lumina pentru o clipă silueta zveltă a Giuseppinei Pensotti în timp ce dădea colțul după Clădirea Vămii și dispărea.

În ce privește soarta corpurilor cerești, puteam să încetez să fac noi pariuri și să aștept liniștit să încasez mizele de la (k)yK pe măsură ce prevederile mele se adevereau. Dar pasiunea jocului mă determina să prevăd seria interminabilă de evenimente care derivau din orice eveniment posibil, până la cele mai neînsemnate și aleatorii. Începui să combin pronosticuri asupra unor fapte mai imediate și foarte ușor de calculat, cu altele care necesitau operații extrem de complexe.

— Repede, vezi cum se condensează planetele: hai spune pe care se va forma o atmosferă: Mercur? Venus? Pământ? Marte? Hai, hotărăște-te; și, întrucât tot suntem la acest capitol, calculează-mi indicele de creștere demografică în peninsula indiană și timpul dominației engleze. Ce te gândești atât? Grăbește-te.

Mă înfundasem într-un canal dincolo de care evenimentele se întunecau într-o densitate tot mai mare, n-aveam decât să le culeg mănunchiuri și să le arunc în fața concurentului meu care nici nu bănuise existența lor. Atunci când îmi ieși din gură, aproape fără să vreau, întrebarea: „Arsenal-Real Madrid, în semifinală, Arsenal joacă pe teren propriu, cine câștigă?” înțelesei într-o străfulgerare că prin această alăturare întâmplătoare de cuvinte, atinsesem o rezervă infinită de noi combinații între semne de care realitatea compactă, opacă și uniformă s-ar fi folosit pentru a-și masca monotonia, și poate că goana spre viitor, acea goană pe care eu o prevăzusem și o

dorisem primul, nu tindea la altceva prin timp și spațiu decât la o fărâmițare în alternative ca acestea, până la dizolvarea într-o geometrie de triunghiuri invizibile și salturi, ca de exemplu traiectoria mingii printre dungile albe ale terenului, pe care eu încercam să mi le închipui trasate în fundul prăpastiei luminoase a sistemului planetar, descifrând numerele însemnate pe pieptul și pe spatele unor jucători nocturni, de nerecunoscut din cauza depărtării.

Mă aruncasem în această nouă arie a posibilului jucându-mi toate victoriile precedente. Cine mă putea opri? Nedumerita și obișnuita neîncredere a Decanului nu făcea decât să mă incite la risc. Când îmi dădui seama că singur căzusem în cursă, era prea târziu. Avui numai satisfacția - slabă satisfacție, de data aceasta - de a fi primul care să-și dea seama de situație: (k)yK nu părea să realizeze că norocul se întorsese de partea lui, iar eu îi număram râsetele. Atât de rare pe vremuri și a căror frecvență creștea, creștea...

— Qfwfq, ai văzut că faraonul Amenhotep al IV-lea nu a avut copii de parte bărbătească? Am câștigat!

— Qfwfq, ai văzut că lui Pompei nu i-a mers cu Cezar? Nu spuneam eu?

Cu toate acestea îmi calculasem totul cu grijă, nu neglijasem nicio componentă. Chiar dacă ar fi trebuit să iau totul de la capăt, la fel aș fi pariat.

— Qfwfq, sub împăratul Iustinian, s-a importat din China la Constantinopole viermele de mătase și nu praful de pușcă... Sau mă înșel eu?

— Nu, ai câștigat, ai câștigat...

Desigur, mă lăsasem târât în pronosticuri asupra unor evenimente impalpabile, și făcusem foarte multe, o mulțime, iar acum era prea târziu ca să dau îndărăt, nu puteam să mă mai corectez. Și, de altfel, cum să mă corectez? Pe baza căror fapte?

— Deci, Balzac nu-l face să se sinucidă pe Lucien de

Rubempré la sfârșitul romanului *Iluzii pierdute* spunea Decanul, cu o voce triumfătoare pe care o adoptase în ultimul timp - ci îl salvează prin Carlos Herrera, alias Vautrin, știi? ăla care apăruse deja în *Moș Goriot*... Cum stăm, Qfwfq?

Avansul meu scădea. Îmi pusesem în siguranță câștigurile, convertite în valută de preț, la o bancă elvețiană; dar trebuia să scot mereu sume importante pentru a face față pierderilor. Nu pierdeam chiar mereu. Mai câștigăm câte-un pariu, chiar mare, dar rolurile se schimbaseră; când câștigam, nu mai eram sigur că nu fusese o întâmplare, și că data următoare calculele mele nu vor fi din nou dezmințite.

În faza în care ajunsesem, aveam nevoie de o bibliotecă cu lucrări pe care să le putem consulta, abonamente la reviste de specialitate, plus un utilaj de mașini de calcul pentru socotelile noastre: totul, după cum știți, ne-a fost pus la dispoziție de o Research Foundation, la care, o dată stabiliți pe această planetă, ne-am adresat pentru ca să ne subvenționeze studiile. Evident, pariurile par să fie un joc nevinovat între noi și nimeni nu bănuie sumele imense care sunt implicate. Oficial, ne descurcăm cu salariul nostru modest de cercetători la Centrul Previziunilor Electronice, în plus, (k)yK primește o indemnizație pentru funcția lui de Decan, pe care a reușit s-o obțină la Facultate, tot cu aerul său de a nu mișca un deget. (Predilecția sa pentru stagnare s-a agravat până într-atâta, încât aici s-a prezentat în chip de paralitic, pe un fotoliu rulant). Titlul acesta de Decan, fie spus în treacăt, nu are nimic de-a face cu vechimea, altfel aș avea și eu măcar același drept, numai că eu nu țin la asta.

Așa am ajuns în această situație. Din galeria deschisă a vilei sale, Decanul (k)yK, așezat în fotoliul său rulant, cu picioarele acoperite de ziare din lumea întreagă sosite cu poșta de dimineață, țipă de se aude în toată cetatea universitară:

— Qfwfq, tratatul atomic dintre Turcia și Japonia nu a fost semnat astăzi, și nici măcar n-au început tratativele, ai văzut? Qfwfq, asasinul din Termini Imerese care și-a ucis soția a fost condamnat la trei ani, cum spuneam eu: nu la ocnă!

Și flutură paginile cotidianelor, albe și negre, ca spațiul pe vremea când se formau galaxiile și întesate - cum era atunci spațiul - de corpusculi izolați, înconjurați de vid, lipsiți de scop și de sens. Iar eu mă gândesc la cât era de frumos pe atunci, să trasezi prin vidul acela linii drepte și parabole, să indici punctul exact, intersecția dintre spațiu și timp unde va țâșni evenimentul, incontestabil în relieful sclipirii sale; în timp ce astăzi evenimentele se scurg neîntrerupte, ca o șarjă de ciment, unul încolonat după altul, unul intercalat în altul, separate de titluri negre și disproporționate, având sens din mai multe puncte de vedere dar în esență de neînțeles, o pastă de evenimente fără formă și direcție, care înconjoară, îneacă, strivește orice raționament.

— Știi Qfwfq? Azi cotele la închidere în Wall Street au scăzut cu 2%, nu cu 6! Auzi, clădirea construită în mod abuziv pe Via Cassia are douăsprezece etaje și nu nouă! Nearco IV câștigă la Longchamp cu două lungimi. Cum stăm, Qfwfq?

DINOZAURII

Cauzele rapidei dispariții a Dinozaurilor rămân destul de misterioase. Ei au evoluat și s-au înmulțit în Triasic și Jurasic și timp de 150 de milioane de ani au fost dominatorii de necontestat ai continentelor. Este posibil să nu se fi putut adapta marilor schimbări de climă și vegetație care au avut loc în Cretacic. La sfârșitul acelei perioade dispăruseră cu toții.

Toți în afară de mine - *preciză Qfwfq* - căci și eu am fost dinozaur câtva timp: să zicem vreo cinci zeci de milioane de ani; și nu-mi pare rău. Pe atunci, dacă erai dinozaur aveai conștiința că te afli pe calea cea bună, și toată lumea te respecta.

Apoi situația s-a schimbat, e inutil să vă povestesc amănuntele, au început nenorociri de tot felul, înfrângeri, greșeli, îndoieli, trădări, molime. Pe Pământ se ridica o altă populație, dușmană nouă. Primeam lovituri din toate părțile, și nu ne cădea bine niciuna. Acuma, câte unii susțin că dorința de a apune, pasiunea de a fi nimiciți făceau parte din spiritul nostru, al Dinozaurilor, încă dinainte. Nu știu: eu unul n-am încercat niciodată acest

sentiment; dacă alții îl aveau, asta se datora faptului că se simțeau pierduți.

Prefer să nu-mi aduc aminte de epoca mortalității în masă. Nu credeam să mai pot scăpa. M-am salvat printr-o îndelungată migrațiune străbătând un cimitir de carcase descărnate, în care doar o creastă, un corn, sau o bucată de carapace, sau o fâșie de piele acoperită de solzi mai aminteau de vechea splendoare a ființei vii. Iar acuma, la aceste resturi lucrau boturile, ciocurile, colții și ventuzele noilor stăpâni ai planetei. Când nu mai zării urme nici de vii, nici de morți, mă oprii.

Petrecui mulți, mulți ani pe acele podișuri pustii. Supraviețuisem capcanelor, epidemiilor, foametei, înghețului: dar eram singur. Iar singur nu puteam sta în veci acolo sus. Așa că începui să cobor.

Lumea se schimbase: nu mai recunoșteam nici munții, nici râurile, nici plantele. Prima dată când zării ființe vii mă ascunsei: era o ceată de Noi, exemplare mici dar puternice.

— Ei, tu de-acolo!

Mă văzuseră și de îndată fui uimit de acel mod familiar de a mă acosta. O luai la fugă; mă urmăriră. Eram obișnuit de milenii, să trezesc groază în jurul meu, și să fiu îngrozit de reacțiile celorlalți la teroarea pe care o provocam. Acum nimic:

— Ei, tu!; se apropiară de mine ca și cum nimic n-ar fi fost, nici ostili, nici înfricoșați.

— De ce fugi? Ce-ți trece prin cap?

Voiau doar să le arăt drumul pe care s-o apuce spre nu știu unde. Mă bâlbâii că nu eram din partea locului.

— Ce-ți veni să fugi? spuse unul. Parc-ai fi văzut un... Dinozaur! și ceilalți râseră.

Dar în râsul acela simții pentru prima dată un fel de neliniște. Râdeau cam galben. Iar unul din ei de veni serios și adăugă:

— Să nu spui așa ceva nici în glumă. Tu nu știi cum

sunt…

Deci spaima de Dinozauri nu se stinsese încă la cei Noi, dar probabil că de câteva generații nu mai văzuseră Dinozauri și nu știau să-i recunoască. Îmi urmai drumul, prudent dar în același timp nerăbdător să repet experiența. O tânără din cei Noi își potolea setea la un izvor: era singură. Mă apropiai încetișor, îmi lungii gâtul pentru a bea lângă ea; îmi și închipuiam țipătul său disperat în clipa în care m-ar fi văzut și fuga sa gâfâitoare. Ar fi dat alarma și ar fi apărut o grămadă de Noi care ar fi pornit în urmărirea mea… Pe moment, mă și căisem de gestul meu; dacă voiam să mă salvez trebuia să o sfâșii: să reîncep…

Tânăra se întoarse și spuse:

— Nu-i așa că-i rece?

Amabilă, îmi adresă câteva fraze de circumstanță, cum se obișnuiește cu străinii, ca să mă întrebe dacă veneam de departe, și dacă pe drum avusem parte de ploaie sau de vreme frumoasă. Nu mi-aș fi putut închipui niciodată că se putea vorbi astfel cu un necunoscut, și stăteam încordat și aproape mut.

— Eu vin mereu să beau aici - spuse ea - la Dinozaur…

Avui o tresărire a capului și holbai ochii.

— Da, da, așa-i spunem noi, Izvorul Dinozaurului, din vremuri străvechi. Se spune că odată se ascunsese aici un Dinozaur, unul dintre cei din urmă, și că sărea pe oricine venea să bea și-l sfâșia, măiculiță!

Aș fi dorit să dispar. „Acuma-și dă seama cine sunt - mă gândeam - acum se uită mai bine la mine și mă recunoaște!” și cum fac acei care doresc să treacă neobservați, îmi lăsai ochii în jos și-mi încolăcii coada ca pentru a o ascunde. Atât de mare era efortul nervos încât, când ea mă salută, zâmbitoare, și-și văzu de drum mai departe, mă simții obosit ca și cum aș fi purtat o bătălie, din acelea de pe vremea când te apărai cu ghearele și cu dinții. Îmi dădui seama că nu fusesem în stare să zic nici

măcar bună ziua.

Ajunsei la malul unui râu, unde Noii își aveau vizuinile, și trăiau din pescuit. Pentru a forma o meandră în râu, unde apa, încetinită, să poată reține peștele, construiau un dig de crengi. De îndată ce mă văzură, ridicară capul și se opriră din lucru; mă priviră, se priviră între ei, întrebători, fără să scoată un cuvânt. „Acum e acum - mă gândii - nu-mi rămâne altceva de făcut decât să-mi vând scump pielea”, și mă pregătii să sar.

Din fericire știui să mă opresc la timp. Acei pescari n-aveau nimic cu mine: văzându-mă așa vânjos, voiau să mă întrebe dacă mă puteam opri acolo, să lucrez la căratul lemnelor.

— Aici e un loc sigur, insistară, văzându-mi mutra uimită. Dinozauri nu s-au văzut pe aici de pe vremea străbunilor…

Niciunul nu bănuia cine puteam fi. Mă oprii acolo. Clima era bună, hrana nu era chiar pe gustul meu, dar suficientă, iar munca nu era excesiv de grea, pentru forța mea. Mă porecliseră „Urâtul”, pentru că eram altfel decât ei, nu din alte motive. Acești Noi, nu știu cum dracu’ îi numiți voi, Pantoptere, sau așa ceva, erau o specie cam informă, din care s-au tras de fapt toate celelalte specii, și încă de pe vremea aceea între un individ și altul existau cele mai felurite asemănări și deosebiri, așa încât eu, deși de cu totul alt tip, nu făceam chiar notă discordantă.

Nu înseamnă că mă obișnuisem perfect cu această idee: mă simțeam tot un Dinozaur înconjurat de dușmani, și în fiecare seară, când se apucau să povestească istorii cu Dinozauri, transmise din generație în generație, mă retrăgeam în umbră, cu nervii încordați.

Erau povești înspăimântătoare. Ascultătorii, palizi, izbucnind din când în când în țipete înfricoșate, sorbeau cuvintele de pe buzele povestitorului, care, la rândul său, trăda în glas o emoție la fel de mare. Nu după mult timp fu limpede pentru mine că poveștile acelea erau cunoscute de

toți (deși constituiau un repertoriu destul de bogat) dar la auzul lor, spaima reînvia de fiecare dată. Dinozaurii apăreau ca niște monștri, descriși cu asemenea amănunte că n-aș fi putut niciodată recunoaște pe vreunul, unicul lor scop fiind acela de a pricinui daune celor Noi, ca și cum cei Noi ar fi fost de la bun început cei mai importanți locuitori ai Pământului, iar noi n-am fi avut altceva de făcut decât să fugim după ei din zori până-n noapte. Pentru mine, a mă gândi la noi, Dinozaurii, însemna dimpotrivă, a-mi aduce aminte de un șir întreg de nenorociri, agonii, doliuri; poveștile pe care cei Noi le spuneau despre noi erau atât de departe de experiența mea, încât ar fi trebuit să mă lase rece, ca și cum ar fi fost vorba de niște străini, de niște necunoscuți. Și cu toate acestea, ascultându-le, îmi dădeam seama că nu mă gândisem niciodată la felul în care apăream noi în ochii celorlalți, și că, dincolo de numeroasele născociri, poveștile acestea în unele amănunte, și dintr-un anume punct de vedere, erau adevărate. În mintea mea, poveștile lor despre groaza pe care le-o stârneam se confundă în amintirile mele cu groază pe care, la rându-ne, o simțisem noi; cu cât aflam mai multe despre spaima care-i făcea pe ei să tremure, cu atât tremuram mai mult.

Povesteau fiecare câte o întâmplare, pe rând, iar la un moment numai ce-i auzeai:

— Dar Urâtul ce ne spune? Tu n-ai povești de istorisit? În familia ta n-au avut loc întâmplări cu Dinozauri?

— Ba da, dar… mă bâlbâiam eu, a trecut atâta timp… eh, dacă ați ști…

Cine-mi sărea în ajutor în aceste situații grele era Floare-de-Fereguță, tânăra de la izvor.

— Dar lăsați-l în pace… E străin, nu s-a obișnuit încă, nu vorbește bine limba noastră…

Până la urmă schimbau vorba. Eu răsuflăm ușurat.

Între Floare-de-Fereguță și mine se stabilise un fel de apropiere. Nimic prea intim: nu îndrăznisem niciodată s-o

ating. Dar vorbeam îndelung. Sau, mai exact, ea îmi povestea o mulțime de lucruri din viața ei: eu, de frică să nu mă dau de gol, să-i trezesc bănuieli în legătură cu identitatea mea, rămâneam mereu la generalități. Floare-de-Fereguță îmi povestea visele ei:

— Azi noapte am visat un Dinozaur enorm, înfricoșător, care scotea foc pe nări. Se apropie, mă ia de ceafă, mă duce departe, vrea să mă mănânce de vie. Era un vis îngrozitor, îngrozitor, dar eu, ce ciudat, nu eram înspăimântată, nu, cum să-ți spun? Îmi plăcea…

Din acel vis ar fi trebuit să înțeleg atâtea lucruri și mai ales unul: că Floare-de-Fereguță nu dorea altceva decât să fie atacată. Era momentul, pentru mine, s-o îmbrățișez. Dar Dinozaurul din închipuirea lor era prea diferit de ceea ce eram eu, și acest gând mă făcea și mai ciudat și timid. Într-un cuvânt, pierdui o ocazie bună. Apoi se termină sezonul pescuitului, și fratele Florii-de-Fereguță se întoarse acasă; fata era mult mai supravegheată și conversațiile noastre se răriră.

Acest frate, Zahn, din prima clipă în care mă văzu luă un aer bănuitor.

— Da ăla cine-i? De unde vine? îi întrebă pe ceilalți, arătându-mă.

— E Urâtul, un străin care lucrează la lemne, îi spuseră. De ce? Ce-i ciudat la el?

— Asta aș vrea să-l întreb pe el, făcu Zahn, cu un aer amenințător. Ei, tu, oi fi având vreo ciudățenie?

Ce trebuia să răspund?

— Eu? Niciuna…

— Adică, după părerea ta, nu ești ciudat, ai? - și râse.

De data aceea se mulțumi cu atâta, dar nu mă așteptam la nimic bun.

Acest Zahn era unul din inșii cei mai îndrăzneți din sat. Cutreierase lumea și dovedea că știe mult mai multe lucruri decât ceilalți. Când auzea obișnuitele povești despre Dinozauri îl apuca un fel de enervare.

— Basme - spuse o dată - povestiți basme. Aș vrea să vă văd dacă ar pica aici un Dinozaur adevărat.

— Dar a trecut atâta timp de când nu mai există... se băgă în vorbă un pescar.

— Nu chiar atât de mult... rânji Zahn - și nu o scris nicăieri că n-ar mai exista o turmă care colindă câmpiile... La șes, ai noștri stau de veghe zi și noapte. Dar acolo pot avea încredere în fiecare dintre ei. Nu se încârdoșează cu inși pe care nu-i cunosc, și se uită la mine, cu înțeles.

N-avea rost s-o mai lungesc: Mai bine să mi-o spună în față, pe loc. Făcui un pas înainte.

— Ce-ai cu mine? întrebai.

— Am cu oricine de care nu știm din cine s-a născut, de unde vine, și care are pretenția să mănânce din mâncarea noastră, să facă curte surorilor noastre...

Câțiva pescari îmi luară apărarea:

— Urâtul își câștigă pâinea: e unul care lucrează răzbit.

— O fi în stare să care trunchiuri în spinare, nu zic ba - insistă Zahn - dar la o primejdie, când va trebui să ne apărăm cu ghearele și cu dinții, cine ne garantează că se va purta cum trebuie?

Începură să vorbească cu toții. Era ciudat că nici prin cap nu le trecea că aș putea fi Dinozaur; vina care mi se imputa era de a fi un Deosebit, un Străin, decid un Nesigur; problema pusă în discuție era în ce măsură prezența mea mărea pericolul unei eventuale întoarceri a Dinozaurilor.

— Aș vrea să-l văd luptând, cu bețișorul lui de șopârlă... continua să mă provoace Zahn, disprețuitor.

Mă apropiai de el, brusc, nas în nas.

— Poți să mă vezi și acuma, dacă n-o ștergi.

Nu se așteptase la asta. Privi împrejur. Ceilalți făcură cerc. Nu ne mai rămânea decât să ne batem.

Înaintai, evitai o mușcătură de a sa răsucindu-mi gâtul, imediat îi atinsei o labă care-l răsturnă cu burtă-n sus, și mă aflai deasupra lui. Era o mișcare greșită: ca și cum n-aș

fi știut, ca și cum n-aș fi văzut murind atâția Dinozauri, cu lovituri de gheare și mușcături în piept și în pântece, în timp ce credeau că-și imobilizaseră dușmanul. Coada, însă, mai știam s-o folosesc, ca să mă țin tare; nu vroiam să mă las răsturnat la rândul meu; mă străduiam, dar simțeam că eram gata-gata să cedez…

Tocmai atunci cineva din public țipă:

— Hai, curaj, Dinozaurule!

A afla că sunt demascat și a redeveni cel de odinioară însemna unul și-același lucru: dacă tot eram pierdut, măcar să-i fac să simtă spaima străveche. Și-l lovii pe Zahn o dată, de două ori, de trei ori…

Ne despărțiră.

— Ți-am spus noi, Zahn: Urâtul are mușchi. Nu-i de glumit cu Urâtul!

Și râdeau și mă felicitau, mă băteau pe umăr. Eu, care mă credeam dat de gol, nu-mi mai veneam în fire: de-abia într-un târziu înțelesei că strigătul de „Hai Dinozaure” era un fel al lor de a-i încuraja pe adversari în luptă, un fel de „Arde-l că ești mai tare!” și nici măcar nu era limpede dacă strigaseră pentru mine sau pentru Zehn.

Din ziua aceea am fost mai respectat de toți. Până și Zahn mă îmbărbăta, stătea pe lângă mine ca să mă vadă făcând noi demonstrații de forță. Trebuie să spun că și discuțiile lor obișnuite despre Dinozauri erau acum altele, așa cum se întâmpla când te plictisești să judeci lucrurile mereu în același fel, și moda începe să se schimbe. Acuma, dacă voiau să critice ceva în sat, luaseră obiceiul să spună că la Dinozauri anumite lucruri nu se puteau întâmpla, că Dinozaurii puteau fi un exemplu în atâtea privințe, că în ce privește purtarea Dinozaurilor într-o situație sau într-alta (ca de exemplu în viața particulară) nu era nimic de obiectat, și așa mai departe. Într-un cuvânt, părea să se nască un fel de admirație postumă pentru acești Dinozauri de care nimeni nu știa nimic precis.

O dată mă trezii spunând:

— Să nu exagerăm: ce credeți că era un Dinozaur, la urma urmelor?

Săriră cu gura pe mine:

— Vezi-ți de treabă, ce știi tu care nu i-ai văzut niciodată.

Poate că era momentul potrivit pentru a spune lucrurilor pe nume.

— Ba uite c-am văzut - exclamai - și dacă vreți vă pot lămuri cum erau!

Nu mă crezură; își închipuiră că vroiam să-mi bat joc de ei. Pentru mine, acest nou fel al lor de a vorbi despre Dinozauri era aproape la fel de nesuferit ca și cel dinainte. Căci - lăsând deoparte durerea pentru soartă crudă care lovise specia mea - cunoșteam viața Dinozaurilor din interior, știam în ce măsură domnea printre noi o mentalitate limitată, plină de prejudecăți, incapabilă să țină pasul cu noile situații. Și acuma trebuia să-i văd pe ăștia luând drept model mica noastră lume atât de retrogradă, atât de - de ce să n-o spunem - plictisitoare! Trebuia să simt cum îmi impun tocmai ei un fel de respect sacru pentru specia mea, respect pe care nu-l încercasem niciodată! Dar, în fond, era firesc să fie așa; prin ce erau acești Noi chiar atât de deosebiți de Dinozaurii din timpurile bune de altădată?

Simțindu-se în siguranța în satul lor, cu digurile și cu pescăriile, căpătaseră și ei un aer trufaș, înfumurat... Mi se întâmpla să încerc față de ei aceeași intoleranță pe care o avusesem față de mediul meu, și cu cât îi auzeam mai mult lăudându-i pe Dinozauri, cu atât mai mult îi uram și pe Dinozauri, și pe ei laolaltă.

— Știi, azi noapte am visat că trebuia să treacă un Dinozaur prin fața casei mele - îmi spuse Floare-de-Fereguță - un Dinozaur minunat, un prinț sau un rege al Dinozaurilor. Eu mă făceam frumoasă, îmi puneam o panglică pe cap și ieșeam la fereastră. Încercam să-i atrag atenția Dinozaurului, îi făceam o plecăciune, dar el parcă

nici nu mă băga-n seamă, nu mă învrednicea nici măcar cu o privire…

Visul acesta îmi dădu o nouă cheie pentru a înțelege sentimentele Florii-de-Fereguță față de mine: tânăra luase drept mândrie disprețuitoare timiditatea mea. Acuma, când mă gândesc din nou la toate acestea, înțeleg că ar fi fost de-ajuns să mă mai mențin puțin în atitudinea aceea, să afișez o indiferență prezumpțioasă și aș fi cucerit-o de tot. În schimb, destăinuirea ei mă emoționă într-atâta, încât mă aruncai la picioarele ei cu lacrimi în ochi, spunând:

— Nu, nu, Floare-de-Fereguță, nu e cum crezi tu, ești mai presus de orice Dinozaur, de o sută de ori mai presus, și eu mă simt atât de inferior ție…

Floare-de-Fereguță înțepeni, făcu un pas înapoi.

— Dar ce spui?

Nu la asta se așteptase; era descumpănită și găsea scena cam neplăcută. Eu înțelesei prea târziu: îmi revenii în grabă dar între noi plutea acum o atmosferă de stinghereală.

Dar nu avurăm timp să ne mai gândim la asta, cu tot ce se întâmplă după aceea. Soli cu sufletul la gură sosiră în sat. „Se întorc Dinozaurii!” O turmă de monștri necunoscuți fusese văzută în timp ce fugea sălbăticită prin câmpie. Dacă o țineau în acest ritm, a doua zi în zori s-ar fi năpustit asupra satului. Se dădu alarma.

Vă puteți închipui mulțimea sentimentelor ce mi se dezlănțuiră în suflet la această veste: specia mea nu se stinsese, puteam să mă unesc din nou cu frații mei, să reîncep viața de altădată! Dar pentru mine amintirea vieții de altădată însemna șirul nesfârșit al înfrângerilor, al fugilor, al primejdiilor; a reîncepe însemna poate o vremelnică amânare a acelei agonii, reîntoarcerea la o fază care speram că se încheiase. Aici, în sat, dobândisem un fel de nouă liniște și îmi părea rău s-o pierd.

Dar și sufletul celor Noi era împărțit între sentimente

deosebite. Pe de o parte panica, pe de altă dorința de a birui vechiul dușman, intervenind apoi și ideea că dacă Dinozaurii supraviețuiseră și ne luau acum cu asalt, era semn că nimeni nu-i putea opri, și că o victorie a lor - chiar fioroasă putea să însemne un bine pentru toți. Pe scurt, Noii voiau în același timp și să se apere, și să fugă, și să-l nimicească pe dușman, și să fie învinși; această nehotărâre se oglindea și în harababura pregătirilor lor de apărare.

— O clipă, strigă Zahn. Unul singur dintre noi este în stare să preia comanda! Cel mai puternic dintre noi toți. Urâtul!

— Așa-i! Trebuie să ne comande Urâtul! strigară și ceilalți. Da, da, Urâtul să ia comanda! și erau la ordinele mele.

— Vai de mine, eu, un străin, nu pot fi la înălțime, mă apăram; nu fu chip să-i conving.

Ce trebuia să fac? În noaptea aceea nu putui să închid un ochi Vocea sângelui îmi poruncea să dezertez și să mă unesc cu frații mei: loialitatea față de cei Noi care mă primiseră și mă găzduiseră și-mi acordaseră încredere mă obliga să mă consider de partea lor; în plus, știam bine că nici Dinozaurii, nici cei Noi nu meritau să miști un deget pentru ei. Dacă Dinozaurii încercau să-și restabilească dominația prin invazii și măceluri, însemna că nu învățaseră nimic din experiența lor, că supraviețuiseră doar din greșeală. Iar Noii, era limpede, că dându-mi mie comanda aleseseră soluția cea mai comodă: a lăsa toate responsabilitățile pe un străin care putea fi ori salvatorul lor, ori - în caz de înfrângere - un țap ispășitor de oferit dușmanilor pentru a-i îmbuna, ori un trădător care, dându-l pe mâna dușmanilor, ar fi realizat visul lor nemărturisit de a fi dominați de Dinozauri. Pe scurt, nu voiam să știu nici de unii, nici de alții: să se în junghie cât or pofti!; mă durea-n cot de toți. Trebuia să o șterg cât mai repede, să-i las să fiarbă în zeama lor, să nu mai am de-a face cu aceste povești răsuflate.

În aceeași noapte, târându-mă prin întuneric, părăsii satul. Primul gând era să mă îndepărtez cât mai mult de câmpul de luptă, să mă întorc în ascunzătorile mele secrete; dar curiozitatea se dovedi mai puternică: să-mi revăd semenii, să știu cine avea să învingă. Mă ascunsei în vârful unor stânci care se înălțau lângă meandra fluviului și așteptai zorile.

Când se lumină, apărură niște siluete la orizont. Înaintau la atac. Chiar înainte să le deosebesc bine, puteam fi sigur că niciodată un Dinozaur nu fugise cu atâta lipsă de grație. Când îmi dădui seama despre ce era vorba, nu știam dacă să râd sau să mă rușinez. Rinoceri, o turmă, dintre primii, mari și greoi și grosolani, cu cucuie de materie cornoasă, dar absolut inofensivi. Capabili doar să pască iarbă: iată pe cine luaseră drept străvechii Regi ai Pământului!

Turma de rinoceri galopă cu un zgomot ca de tunet, se opri pentru a linge ușor niște tufe, o luă din nou la fugă spre orizont fără a observa măcar așezările pescarilor.

Mă întorsei în fugă în sat.

— N-ați înțeles nimic! Nu erau Dinozauri! anunțai. Rinoceri: iată ce erau! Au și plecat! Nu mai e niciun pericol! Și adăugai, pentru a-mi justifica dezertarea nocturnă: am fost în explorare! Pentru a spiona și a vă da de veste.

— Poate că n-am înțeles că nu erau Dinozauri - spuse calm Zahn - dar am înțeles că tu nu ești un erou - și-mi întoarse spatele.

Evident, erau dezamăgiți: de Dinozauri, de mine. Acum poveștile lor despre Dinozauri deveniră niște anecdote, în care monștrii cumpliți apăreau ca niște personaje ridicole. Nu mă mai simțeam atins de acest spirit meschin al lor. Acum îmi dădeam seama de mărinimia care ne determinase să preferăm să ne stingem decât să locuim într-o lume care nu mai era pentru noi. Singurul motiv pentru care supraviețuisem era ca un Dinozaur să continue să se simtă ca atare în mijlocul acestei lumi mărunte care-

și ascundea teama de care era încă stăpânită sub masca acestor banale zeflemisiri. Și ce altceva le rămânea Noilor, decât să aleagă între batjocură și frică?

Floare-de-Fereguță îmi dezvălui o altă atitudine povestindu-mi un vis:

— Era un Dinozaur caraghios, verde din cap până-n picioare, și toți își băteau joc de el, îl trăgeau de coadă. Atunci eu mă apropiai, îi luai apărarea, îl dusei de acolo, îl mângâiai. Și-mi dădui seama că, ridicol cum era, era cea mai tristă dintre viețuitoare, și din ochii lui galbeni și roșii curgeau șiroaie de lacrimi.

Ce mă apucă, la aceste vorbe? O scârbă de a mă identifica cu imaginile din vis. Refuzul unui sentiment care părea că devenise milă, intoleranță față de părerea meschină pe care o aveau despre demnitatea Dinozaurilor? Avui o mișcare trufașă, mă crispai și-i aruncai în față cuvinte disprețuitoare:

— Ce mă tot plictisești cu visele astea ale tale tot mai copilărești! Nu știi să visezi decât tâmpenii!

Floare-de-Fereguță izbucni în lacrimi. Eu mă în depărtai dând din umeri.

Asta se întâmpla pe dig: nu eram singuri; pescarii nu auziseră discuția noastră dar observaseră mișcarea mea și lacrimile tinerei.

Zahn se simți dator să intervină.

— Da cine te crezi - făcu acru - ca s-o jignești pe sora mea?

Mă oprii și nu răspunsei. Dacă voia să se bată, eram gata. Dar în ultimul timp cei din sat își schimbaseră stilul: luau totul în glumă. Din grupul pescarilor se auzi un strigăt ascuțit: „Haide, haide, Dinozaure!” Știam. Era o expresie glumeață pe care o foloseau pentru a spune: „Las-o mai moale, nu exagera”, și așa mai departe. Dar mie mi se urcă sângele la cap.

— Da, asta sunt, dacă vreți să știți - răcnii - un Dinozaur, chiar așa! Și dacă n-ați mai văzut Dinozauri, haide, priviți-

mă.

Izbucniră cu toții în râs.

— Eu am văzut unul ieri - spuse un bătrân - a ieșit din zăpadă; în jurul lui se făcu imediat tăcere.

Bătrânul se întorsese dintr-o călătorie prin munți. Dezghețul topise un ghețar vechi și ieșise la iveală scheletul unui Dinozaur.

Vestea se răspândi în sat. „Hai să mergem să vedem Dinozaurul!” Toți alergară înspre munte, și eu împreună cu ei.

După ce trecurăm de o morenă, trunchiuri dezrădăcinate, noroi și schelete de păsări, ajunserăm într-o vale închisă. Primii licheni înverzeau pe stâncile dezghețate. În mijloc, întins ca și cum ar fi dormit, cu gâtul lungit de spațiile dintre vertebre, cu coada presărată într-o lungă linie șerpuitoare, zăcea un schelet de Dinozaur uriaș. Cușca toracică se arcuia ca o pânză de corabie, iar când vântul bătea prin lamele plate ale coastelor părea că pulsa încă înăuntru o inimă invizibilă. Craniul era răsucit într-o poziție contorsionată iar gura, deschisă ca pentru un ultim țipăt.

Noii alergară până acolo pălăvrăgind voios: în fața craniului se simțiră țintuiți de orbitele goale; rămaseră tăcuți, la o depărtare de câțiva pași; apoi se întoarseră și-i apucă din nou veselia lor neghioabă. Ar fi fost de-ajuns ca unul dintre ei să-și mute privirea de la schelet la mine, în timp ce mă oprisem să-l contemplu, ca să-și dea seama că eram identici. Dar niciunul n-o făcu. Acele oase, acei colți, acele membre distrugătoare vorbeau o limbă de neînțeles acum, nu mai spuneau nimic nimănui, în afară de acel nume vag fără nicio legătură cu experiențele prezentului.

Eu continuam să privesc scheletul, Tatăl, Fratele, egalul meu, Eu Însumi; recunoșteam membrele mele descărnate, trăsăturile mele gravate în stâncă, tot ceea ce fusesem și nu mai eram, măreția noastră, greșelile noastre, destrămarea noastră.

Aceste rămășițe ar fi servit noilor ocupanți distrați ai planetei pentru a însemna un punct în peisaj, ar fi urmat destinul cuvântului „Dinozaur” devenit un sunet opac fără sens. Nu trebuia să îngădui acest lucru. Tot ceea ce privea adevărata natură a Dinozaurilor trebuia să rămână tainic. Noaptea, în timp ce Noii dormeau în jurul scheletului pavoazat, îmi transportai Mortul și-l înmormântai vertebră cu vertebră.

Dimineața, Noii nu mai văzură nici urmă de schelet. Nu-și făcură prea multe griji. Era un nou mister care se adăuga la atâtea alte mistere legate de Dinozauri. Și-l alungară repede din gând.

Dar apariția scheletului lăsă o urmă, și în mintea tuturor Noilor ideea de Dinozaur se împleti cu aceea a unui sfârșit trist, iar poveștile pe care le spuneau acum erau străbătute de accente de compasiune, de durere pentru suferințele noastre. N-aveam ce face cu mila lor. Milă de ce? Dacă o specie cunoscuse vreodată o evoluție plină și bogată, o domnie lungă și fericită, aceia fusesem noi. Stingerea noastră a reprezentat un epilog măreț, demn de trecutul nostru. Ce puteau înțelege proștii ăștia? De fiecare dată când deveneau sentimentali vorbind de bieții Dinozauri, îmi venea să-i iau peste picior, să povestesc întâmplări născocite și neverosimile. Oricum, adevărul despre Dinozauri n-ar mai fi fost înțeles de nimeni, era o taină pe care urma s-o păstrez doar pentru mine.

Un cârd de nomazi se aciui în sat. Printre ei se afla și o tânără. Tresării văzând-o. Dacă nu mă înșelau ochii, prin vine nu-i curgea doar sângele Noilor: era o mulatră, o mulatră de Dinozaur. Își dădea oare seama? Cu siguranță că nu, dacă ar fi să o judecăm după dezinvoltură. Poate nu unul din părinți, ci unul din bunici, din străbunici sau din strămoși fusese Dinozaur, și trăsăturile, gesturile rasei noastre apăreau la ea într-o formă aproape nerușinată, dar de nerecunoscut pentru ceilalți, inclusiv pentru ea. Era o ființă grațioasă și veselă; imediat se adunară, în jurul ei un

cerc de curtezani, iar dintre ei cel mai asiduu și mai îndrăgostit era Zahn.

Era pe la începutul verii. Tineretul dădea o serbare pe râu.

— Vino cu noi! mă invită Zahn, care după atâtea încăierări încerca să-mi devină prieten; apoi se apucă din nou să înoate alături de Mulatră.

Mă apropiai de Floare-de-Fereguță. Poate venise clipa să ne explicăm, să ne împăcăm.

— Ce-ai visat azi noapte? întrebai, pentru a intra în vorbă.

Rămase cu capul aplecat.

— Am văzut un Dinozaur rănit care se zbătea în agonie.

Își aplecă nobilul și delicatul său cap și suferea, suferea… Eu îl priveam, nu-mi puteam lua ochii de la el, și-mi dădui seama că-mi face o plăcere deosebită să-l văd suferind…

Buzele Florii-de-Fereguță erau întinse într-o cută rea, pe care n-o mai văzusem la ea. Aș fi vrut să-i demonstrez numai că nu intrăm în acel joc de sentimente ambigue și întunecate; mie îmi plăcea viața, eram urmașul unui neam fericit. Mă apucai să dansez în jurul ei, s-o stropesc cu apa din râu dând din coadă.

— Nu-ți pot ieși din gură decât lucruri triste? spusei, frivol. Încetează o dată, hai să dansăm!

Nu mă înțelese. Se strâmbă.

— Iar dacă nu dansezi cu mine, o să dansez cu alta! exclamai.

O luai de o labă pe Mulatră, chiar de sub nasul lui Zahn, care mai întâi o privi îndepărtându-se fără să înțeleagă, atât era de cufundat în contemplația sa amoroasă, apoi tresări de gelozie. Prea târziu: eu și cu Mulatra ne și aruncasem în râu și înotam spre malul celălalt, pentru a ne ascunde în tufișuri.

Poate că voiam doar să-i arăt Florii-de-Fereguță cine eram de fapt, să-i dezmint părerile greșite pe care și le

făcuse despre mine. Și poate că eram mânat de o veche ranchiună împotriva lui Zahn, voiam să resping cu ostentație noua lui ofertă de prietenie. Sau, mai degrabă, formele familiare și în același timp neobișnuite ale Mulatrei îmi stârneau dorința unui raport natural, direct, fără gânduri ascunse, fără amintiri.

Cârdul de nomazi urma să plece în dimineața următoare. Mulatra consimți să-și petreacă noaptea prin tufișuri. Mă drăgostii cu ea până-n zori.

Acestea nu erau decât episoade efemere dintr-o viață altminteri liniștită și săracă în evenimente. Lăsasem să se cufunde în tăcere adevărul despre mine și despre era domniei noastre. Acuma, aproape că nici nu se mai vorbea de Dinozauri; poate că nimeni nu mai credea nici că existaseră. Chiar și Floare-de- Fereguță încetase să-i viseze.

Când ea îmi povesti:

— Am visat că într-o peșteră se afla unicul urmaș al unei specii de care nimeni nu mai știa nici cum se numește, și m-am dus să-l întreb, și era întuneric, și știam că era acolo, și nu-l vedeam, și știam bine cine era și cum arăta dar n-aș fi putut s-o spun, și nu înțelegeam dacă el răspundea la întrebările mele sau eu la ale lui… fu pentru mine semnul că între noi începuse, în sfârșit, să se înfiripe dragostea, așa cum îmi dorisem din clipa în care mă oprisem pentru prima dată la izvor și nu știam încă dacă-mi va fi dat să supraviețuiesc.

De atunci încoace învățasem multe, și mai ales felul în care înving Dinozaurii. La început crezusem că dispariția însemnase pentru frații mei mărinimoasa acceptare a unei înfrângeri; știam acuma că Dinozaurii, pe măsură ce dispar, își extind și mai mult dominația, în păduri infinit mai întinse decât cele ce acoperă continentele: în încâlceala gândurilor celor care rămân. Din penumbra temerilor și îndoielilor generațiilor ignorante, ei continuau să-și întindă gâturile, să-și ridice labele cu gheare, și când

ultima umbră a imaginii lor se șterse, numele lor continua să suprapună peste toate semnificațiile, să-și perpetueze prezența în raporturile dintre ființele vii. Acuma, după ce și numele lor fusese șters, urmau să se confunde cu matrițele mute și anonime ale gândului, prin care dobândesc formă și substanță lucrurile gândite: de către cei Noi, și de către cei care aveau să vină după cei Noi, și de către cei care vor veni încă și mai târziu.

Privii împrejur: satul în care sosisem ca un străin, îl puteam socoti al meu, o puteam socoti a mea și pe Floare-de-Fereguță: în măsura în care o poate face un Dinozaur. De aceea, cu un salut mut îmi luai rămas bun de la Floare-de-Fereguță, părăsii satul și plecai pentru totdeauna.

Pe drum, priveam copacii, râurile și munții, și nu-i mai puteam deosebi pe cei care existau pe vremea Dinozaurilor de cei care apăruseră după. În jurul unor vizuini se instalaseră nomazii. O recunoscui de departe pe Mulatră, tot atrăgătoare, numai puțin mai grasă. Pentru a nu fi văzut, mă adăpostii în pădure și o pândii. O urmă un băiețaș care de-abia era în stare să alerge, legănându-se pe picioare. De cât timp nu mai văzusem un mic Dinozaur, atât de desăvârșit, atât de plin de însăși esența de Dinozaur, dar atât de neștiutor de ceea ce înseamnă până și numele de Dinozaur?

Îl așteptai într-o poiană din pădure ca să-l văd cum se joacă, cum fuge după un fluture, cum izbește un con de pin de o piatră ca să-i scoată semințele. Mă apropiai. Era chiar fiul meu.

Mă privi curios.

— Cine ești? întrebă.

— Nimeni, făcui. Dar tu știi cine ești?

— Ba bine că nu! Toți o știu: sunt un Nou! spuse.

Era exact ceea ce așteptam să mi se spună. Îl mângâiai pe cap și-i spusei.

— Bravo, și plecai mai departe.

Străbătui văi și câmpii. Ajunsei într-o gară, luai trenul și

mă pierdui în mulțime.

FORMA SPAȚIULUI

Ecuațiile câmpului gravitațional care pun în legătură curbura spațiului cu distribuția materiei devin încetul cu încetul adevăruri la îndemâna oricui.

Nimeni dintre voi nu-și poate închipui ce înseamnă a cădea în gol așa cum cădeam eu. Pentru voi a cădea înseamnă cel mult să te arunci de la al douăzecilea etaj al unui zgârie-nor, sau dintr-un avion cu pană de motor în timpul zborului: te prăbușești cu capul în jos, bâjbâi puțin prin văzduh și iată că se și ivește pământul de care te bușești zdravăn. Eu vă vorbesc însă de o vreme când nu exista dedesubt niciun fel de pământ sau alt lucru solid, nici măcar un corp ceresc îndepărtat în stare să te atragă în orbita sa. Se cădea așa, în mod nedefinit, într-un timp nedefinit. Coboram în vid până la limita extremă la care e de închipuit că se poate coborî, și o dată ajuns acolo îmi dădeam seama că limita aceea extremă trebuia să se afle mult, dar mult mai jos, foarte departe, și continuam să cad pentru a o ajunge. Întrucât nu existau puncte de reper, nu puteam ști cât de rapidă sau lentă e căderea mea. Dacă stau să mă gândesc mai bine, nimic nu dovedea măcar că

eu cădeam într-adevăr: poate că stăteam neclintit în același loc sau mă mișcăm în sens ascendent; dar fiindcă nu exista niciun deasupra, niciun dedesubt, acestea erau doar probleme de cuvinte, și la urma urmelor de ce n-aș fi continuat că cred că mă prăbușeam, cum era firesc să cred.

Admițând deci că se cădea, cădeam cu toții cu aceeași viteză și accelerație; într-adevăr, ne aflam mereu cam la aceeași înălțime, eu, Ursula H'x, Locotenentul Fenimore. Nu-mi luăm ochii de la Ursula H'x pentru că era foarte frumoasă și, în cădere, avea o atitudine degajată și relaxată: speram s-o fac să se uite la mine din când în când, dar Ursula H'x în cădere, nu făcea altceva decât să-și pilească și să-și lustruiască unghiile sau să-și treacă pieptenul prin părul ei lung și mătăsos, și nu-și întorcea niciodată ochii spre mine. Nici către Locotenentul Fenimore, trebuie să recunosc, deși el își dădea toată osteneala să-i atragă atenția.

O dată îl surprinsei - credea că nu-l văzusem - în timp ce-i făcea semne Ursulei H'x: întâi își unea cele două degete arătătoare întinse unul spre celălalt, apoi își rotea o mână și arăta ceva în jos. Pe scurt, părea că se referă la o înțelegere cu ea, la o întâlnire mai târzie, într-o localitate de-acolo dedesubt, unde s-ar fi regăsit. Povești, știam prea bine: nu existau întâlniri posibile între noi, deoarece cădeam paralel și distanța dintre noi rămânea mereu aceeași. Dar faptul că Locotenentului Fenimore îi intraseră în cap idei de acest fel - și că încerca să o convingă și pe Ursula H'x - era de-ajuns ca să mă enerveze; cu toate că ea nu-i dădea apă la moară, ba chiar îi ieșea dintre buze un trâmbițat ușor care fără îndoială - după părerea mea - îi era adresat lui. (Ursula H'x cădea rostogolindu-se cu mișcări leneșe ca și cum s-ar fi învârtit în patul său și era greu de spus dacă un gest de-al ei era adresat mai degrabă cuiva decât altcuiva, sau se juca de una singură ca de obicei).

Evident, și eu la rândul meu nu visam altceva decât să mă întâlnesc cu Ursula H'x, dar întrucât în căderea mea urmam o traiectorie absolut paralelă cu a ei, mi se părea nesăbuit să-mi manifest o dorință nerealizabilă. Desigur, privind lucrurile cu optimism, exista posibilitatea ca, urmându-ne paralelele până la infinit, la un moment dat ele să se atingă. Această eventualitate îmi dădea oarecari speranțe, ba chiar mă ținea într-o stare de continuă excitație. Vă voi mărturisi că visasem de-atâtea ori o întâlnire între paralelele noastre, în toate amănuntele, încât acum că făcea parte din experiența mea ca și cum aș fi și trăit-o. Totul s-ar fi întâmplat dintr-o clipă în alta, simplu și firesc: după ce mersesem atâta amar de vreme despărțiți, fără să ne putem apropia măcar cu o palmă, după ce o simțisem atâta timp străină, prizonieră în traiectoria ei paralelă, iată că la un moment dat consistența spațiului, din impalpabilă cum fusese întotdeauna, ar fi devenit mai încordată și în același timp mai moale, o îngroșare a vidului care ar fi părut că vine nu din afară, ci dinlăuntrul nostru, și ne-ar fi strâns laolaltă pe mine și pe Ursula H'x (mi-era de ajuns să închid ochii pentru a mi-o închipui venind spre mine, într-o atitudine care știam că-i aparține, deși diferită de atitudinile sale obișnuite: cu brațele lăsate-n jos, lipite de șolduri, răsucindu-și încheieturile mâinilor ca și cum s-ar fi întins și în același timp ar fi schițat o zvârcolire care era totodată un fel șerpuitor de a înainta), și iată că linia invizibilă pe care o parcurgeam eu și cea pe care o parcurgea ea ar fi devenit o singură linie, în care ne-am fi contopit, iar tot ce era gingaș și ascuns în ea s-ar fi lăsat pătruns, ar fi învăluit chiar și, aș zice parcă, ar fi absorbit tot ceea ce până atunci suferise încordat în mine de singurătate, despărțire și uscăciune.

Întocmai cum se întâmplă ca visele cele mai frumoase să se schimbe deodată în coșmare, tot astfel îmi trecu și mie prin cap că punctul în care s-ar fi întâlnit cele două

paralele ale noastre putea fi acela în care se întâlnesc toate paralelele existente în spațiu, și în acest caz el n-ar mai fi însemnat întâlnirea Ursulei H’x numai cu mine, ci - ce perspectivă îngrozitoare! - și cu Locotenentul Fenimore. Chiar în clipa în care Ursula H’x ar fi încetat să-mi fie străină, un străin cu mustăți subțiri și negre ar fi împărțit intimitatea noastră în mod inextricabil; singur gândul acesta făcea să mă năpădească sfâșietoare năluciri de gelozie: auzeam țipătul pe care întâlnirea noastră - a mea și a ei - ni l-ar fi smuls, contopindu-se într-un unison spasmodic și voios, și iată că - înghețam la această presimțire! - în el se distingeau țipătul ei ascuțit pătrunsă - așa-mi închipuiam în părtinirea mea pizmașă - pe la spate, și în același timp țipătul de triumf vulgar al Locotenentului, dar poate că - și aici gelozia mea devenea delirantă - țipetele acestea - al ei și al lui - nici nu erau chiar atât de deosebite și distonante, ajungând chiar la unison, împletindu-se într-un singur țipăt, de plăcere, de ce nu, spre deosebire de țipătul hohotit și disperat care ar fi țâșnit atunci de pe buzele mele.

În această alternare de speranțe și neliniști continuam să cad, fără a înceta totuși să scrutez în adâncul spațiului pentru a zări ceva care să vestească o schimbare actuală sau viitoare a condiției noastre. De câteva ori reușii să zăresc un univers, dar era atât de îndepărtat și apărea atât de minuscul, mult mai încolo la stânga sau la dreapta; de-abia apucam să întrevăd câteva galaxii că niște punctulețe strălucitoare grupate în grămezi suprapuse care se roteau cu un bâzâit slab, că se și risipeau așa cum apăruseră, în sus sau într-o parte, atât de repede încât nu mai eram sigur dacă nu mă înșelaseră ochii.

— Acolo! Privește! Acolo e un univers! Privește acolo! Acolo e ceva! îi strigam Ursulei H’x arătând în direcția aceea, dar ea, cu limba strânsă între dinți, era absorbită să-și mângâie pielea netedă și lucioasă de pe picioare, în căutarea firelor de păr de prisos, foarte rare și abia

vizibile, pe care să le smulgă cu o mișcare scurtă a unghiilor strânse ca o pensetă, iar singurul semn că auzise apelul meu putea fi felul în care-și întindea piciorul în sus, ca să profite - s-ar fi zis - de slaba lumină răsfrântă de acea boltă îndepărtată pentru a-și continua metodica ei inspecție.

Inutil să mai spun cât dispreț afișa în aceste cazuri Locotenentul Fenimore față de ceea ce descoperisem: dădea din umeri - de-i săltau epoleții, banduliera și decorațiile cu care era inutil înhămat - și se întorcea pe partea cealaltă, râzând prostește. Doar dacă nu era el acela care (când era sigur că priveam în altă parte) pentru a-i trezi curiozitatea Ursulei H'x (și atunci era rândul meu să râd, văzând că ea, drept răspuns, se rotea în jurul ei într-un fel de tumbă și se întorcea cu fundul spre el: o mișcare cam lipsită de respect, dar totuși frumoasă la vedere, drept care, după ce mă bucuram de umilința suferită de rival, mă trezeam pizmuindu-l de parc-ar fi fost vorba de-un privilegiu) indica un punct trecător, în mișcare prin spațiu, răcnind:

— Acolo! Acolo! Un univers! Uite așa de mare! L-am văzut! E un univers!

Nu zic că mințea: afirmații de acest fel, după câte știu eu, puteau fi atât adevărate, cât și false. Era dovedit faptul că, din când în când, treceam la mare distantă de un univers (sau că un univers trecea la mare distanță de noi), dar nu se putea ști dacă era vorba de mai multe universuri răspândite în spațiu sau era mereu același univers pe care continuam să-l întâlnim rotindu-se pe o traiectorie misterioasă, sau dacă, dimpotrivă, nu exista niciun fel de univers, iar ceea ce ni se părea că vedem era mirajul unui univers care poate că existase odată și a cărui imagine continua să se reflecte pe pereții spațiului ca răsunetul unui ecou. Dar mai era cu putință ca universurile să se fi aflat din totdeauna acolo, înfipte în jurul nostru, și nici să nu fi visat să se miște, și ca nici noi să nu ne mișcăm, iar

totul să stea pe loc pentru vecie, în afară de timp, într-o beznă punctată doar de scânteieri trecătoare, când ceva sau cineva izbutea pentru o clipă să se desprindă din acea toropită absență de timp și să schițeze umbra unei mișcări.

Toate, doar ipoteze la fel de demne de luat în considerație, dar pe mine mă interesa doar ceea ce era în legătură cu căderea noastră și cu putința sau neputința de-a o atinge pe Ursula H'x. Pe scurt, nimeni nu știa nimic. Și atunci, de ce îngâmfatul ăla de Fenimore își dădea uneori asemenea aere, ca unul care e sigur de izbândă? Își dăduse seama că dacă voia să mă scoată din sărite, sistemul cel mai sigur era să pară că este în vechi relații de prietenie cu Ursula H'x. La un moment dat Ursula începea să coboare legănându-se, cu genunchii apropiați, mutându-și greutatea corpului când într-o parte, când într-alta, unduindu-se într-un zigzag tot mai larg: toate acestea pentru a amăgi plictiseala acelei căderi fără sfârșit. Locotenentul se apuca și el atunci să se unduiască, încercând să intre în același ritm cu ea, ca și cum s-ar fi mișcat pe aceeași pistă invizibilă și-ar fi dansat în sunetul aceleiași muzici pe care numai ei doi puteau s-o audă, ba chiar se prefăcea că o și fluieră, cu un fel de subînțeles, de aluzie la un joc între vechi tovarăși de chefuri. Totul era doar un *bluff*, îmi dădeam seama, desigur, dar reușea să-mi bage în cap ideea că poate Ursula H'x și Locotenentul Fenimore se întâlniseră poate mai de mult, cine știe cu cât timp în urmă, la originea traiectoriilor lor, și la acest gând mă cutremuram de durere, ca și cum s-ar fi săvârșit o nedreptate împotriva mea. Dar, judecind mai bine, dacă Ursula și Locotenentul ocupaseră un timp același punct din spațiu, asta însemna că liniile respective de cădere se îndepărtaseră, și era de presupus că aveau să se îndepărteze și mai mult. Deci, în această înceată dar neîntreruptă îndepărtare a Locotenentului, nimic mai simplu decât ca Ursula să se apropie de mine; prin urmare, Locotenentul nu prea avea de ce să fie mândru de

intimitățile lui trecute: viitorul îmi surâdea mie.

Raționamentul care mă făcea să trag această concluzie nu reușea să mă liniștească întru totul: eventualitatea că Ursula H'x îl întâlnise deja pe Locotenent era prin ea însăși o nedreptate care, dacă mi se făcuse, nu mai putea fi reparată. Trebuie să adaug că trecut și viitor erau pentru mine noțiuni cam vagi, între care nu prea puteam face o deosebire: memoria mea nu răzbea dincolo de nesfârșitul prezent al căderii noastre paralele, iar ceea ce se putuse întâmpla înainte, dat fiind că nu-mi aduceam aminte, aparținea aceleiași lumi imaginare a viitorului, și se confunda cu viitorul. Puteam deci presupune că dacă două paralele porniseră vreodată din același punct, acestea erau liniile pe care le urmăm eu și Ursula H'x (în acest caz dorul de o contopire a noastră pierdută era cel care-mi alimenta dorința nerăbdătoare de a o întâlni); dar mă împotriveam să dau crezare acestei ipoteze, deoarece putea implica o îndepărtare progresivă a noastră și eventual acostarea ei în brațele pline de galoane ale Locotenentului Fenimore, dar mai ales pentru că nu reușeam să ies din prezent decât pentru a-mi închipui un prezent diferit, iar tot restul nu avea importanță.

Poate că acesta era secretul: să te identifici într-atâta cu propria stare de cădere, încât să reușești să înțelegi că linia urmată în cădere nu era aceea care părea, ci alta, sau să reușești să schimbi acea linie în singurul fel în care putea fi schimbată, adică făcând-o să devină așa cum fusese într-adevăr dintotdeauna. Această idee nu-mi veni însă concentrându-mă asupra mea, ci privind cu ochi de îndrăgostit cât era de frumoasă Ursula H'x, chiar văzută din spate și observând, în clipa în care treceam pe lângă un îndepărtat sistem de constelații, o arcuire a spatelui și un fel de zvâcnire a șezutului, nu atât a șezutului în sine cât un fel de lunecare exterioară, ce părea că se freacă de șezut, provocând o reacție de loc neplăcută a șezutului în sine. Această impresie fugitivă mă făcu să consider situația

într-un fel nou: dacă era adevărat că spațiul cu ceva înăuntru este deosebit de spațiul gol, pentru că materia provoacă o curbură sau o arcuire care obligă toate liniile cuprinse în el să se curbeze sau să se arcuiască, atunci linia pe care fiecare din noi o urma era dreaptă doar în măsura în care o dreaptă poate fi dreaptă, adică deformându-se tot atât cât se deforma și limpedea armonie a golului general din cauza îngrămădirii de materie, sau răsucindu-se în jurul acelei găluște sau neg sau excrescență care este universul în mijlocul spațiului.

Punctul meu de referință era tot Ursula și într-adevăr, un anumit fel al ei de a se mișca, ca și cum s-ar fi rotit în zbor, te făcea să crezi că în căderea noastră ne înșurubam și ne deșurubam într-un fel de spirală care ba se strângea, ba se lărgea. Dacă priveai mai bine îți dădeai seama că Ursula se înclina când într-o parte, când în alta, deci desenul pe care-l trasam era mai complicat. Universul nu trebuia considerat ca o îngroșare grosolană înfiptă acolo ca un nap, ci ca o figură cu muchii și unghiuri în care fiecărui intrând, ieșind sau fațetă îi corespundeau cavități, ornamente de piatră în relief și zimțuiri ale spațiului și ale liniilor parcurse de noi. Aceasta este însă o imagine simplistă, ca și cum am fi avut de-a face cu un corp solid cu pereți netezi, cu o întrepătrundere de poliedre, cu un agregat de cristale; în realitate, spațiul în care ne mișcăm era în întregime crestat și perforat, cu turle ascuțite și cu creneluri care iradiau din toate părțile, cu balustrade, cupole și peristiluri, cu ferestre cu două și cu trei arcade, și cu vitralii, iar în vreme ce nouă ni se părea că ne prăbușim în linie dreaptă, alunecam de fapt pe lângă marginea unor console și frize invizibile, ca niște furnici care, pentru a străbate un oraș, nu merg pe un drum trasat pe pavajul străzilor, ci de-a lungul pereților, plafoanelor și lampadarelor. Acum, când spunem oraș, ne gândim încă la figuri cât de cât regulate, cu unghiuri drepte și proporții simetrice, când ar trebui de fapt să ținem seama de felul în

care spațiul se crestează în jurul fiecărui cireș, fiecărei frunze de pe fiecare ramură care se mișcă la adierea vântului, în jurul fiecărui zimț al fiecărei frunze, sau se modelează pe toate nervurile frunzelor, pe rețeaua de vine de pe frunze și pe împunsăturile făcute în fiecare clipă de săgețile de lumină, totul imprimat în negativ în pasta golului, în așa fel încât nu există lucru care să nu-și lase urma, orice urmă posibilă a oricărui lucru posibil, la care se adaugă orice transformare a acestor urme, clipă după clipă, și prin urmare coșul care crește pe nasul unui calif sau bășica de săpun care se așează pe sânul unei spălătorese schimbă forma generală a spațiului în toate dimensiunile sale.

Din momentul în care înțelesei că spațiul era făcut în acest fel observai că în el se îngrămădeau unele cavități pufoase și primitoare ca niște hamace în care mă puteam uni cu Ursula H’x și legăna, mușcându-ne unul pe altul din cap până-n picioare. Proprietățile spațiului erau de așa natură încât o paralelă o apuca pe o parte și alta pe cealaltă parte, eu, de exemplu, mă prăbușeam într-o peșteră întortocheată, în timp ce Ursula H’x era absorbită de o galerie care comunica cu aceeași peșteră, astfel încât ne regăseam rostogolindu-ne pe un covor de alge într-un fel de insulă subspațială, împletindu-ne în toate pozițiile și răsturnându-ne, până când la un moment dat liniile noastre își reluau distanța dinainte și-și continuau drumul fiecare pe contul său ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Structura spațiului era poroasă și accidentată, cu crăpături și dune. Dacă eram foarte atent, puteam observa clipa când drumul Locotenentului Fenimore trecea prin fundul unui canion îngust și întortocheat; atunci mă așezam la pândă în vârful unui ieșind și la momentul potrivit mă năpusteam asupra lui având grijă să-l lovesc cu toată puterea în vertebrele cervicale. Fundul acestor prăpăstii ale golului erau pline de pietre, ca albia unul torent secat, iar Locotenentul Fenimore se prăbușea între

două vârfuri de stânci unde rămânea cu capul prins, eu îi apăsam un genunchi pe stomac iar el îmi strivea degetele de spinii unui cactus - sau de spatele unui porc spinos? - (în orice caz, spini din aceia cărora le corespund anumite contracții ascuțite ale spațiului) ca să mă împiedice să apuc pistolul pe care i-l zvârlisem cu o lovitură de picior. Nu știu cum se întâmplă dar în clipa următoare mă găseam cu capul afundat în granulația sufocantă a straturilor în care spațiul cedează, fărâmițându-se ca nisipul: scuipai, amețit și orbit; Fenimore reușise să-și culeagă pistolul; un glonte îmi vâjâi pe lângă ureche, deviat de o proliferare a vidului care se ridica în formă de cuib de termite. Și în aceeași clipă îi și sării în spinare, apucându-l de gât ca să-l sugrum, dar mâinile mi se loviră una de alta într-un „plici"!: drumurile noastre deveniseră din nou paralele, iar eu și Locotenentul Fenimore coboram păstrând distanța obișnuită și ne întorceam ostentativ spatele ca doi inși care se prefac că nu s-au văzut și cunoscut niciodată.

Liniile care puteau fi socotite drepte unidimensionale semănau de fapt cu rânduri de litere cursive scrise pe o coală albă de o pană care deplasează cuvinte și părți de frază de pe un rând pe altul, cu introduceri și trimiteri, în graba de a termina o expunere, înaintând prin aproximații succesive și niciodată satisfăcătoare, și așa ne urmăream, eu și Locotenentul Fenimore, ascunzându-ne după butonierele „l"-urilor, mai ales ale „l"-urilor din cuvântul „paralele", pentru a trage și a ne feri de gloanțe și a face pe morții, așteptând să treacă Fenimore ca să-i pun piedică și să-l târăsc de picioare și să-l izbesc cu bărbia de fundul „v"-urilor și „u"-urilor și „m"-urilor și „n"-urilor care, scrise în cursive toate la fel, devin o înșiruire săltăreață de găuri pe pavaj, ca de exemplu în expresia „univers unidimensional" lăsându-l să zacă într-un punct făcut zob de ștersături, și de-acolo să mă ridic mânjit de cerneala închegată și să fug spre Ursula H'x care ar vrea s-o facă pe șireata strecurându-se în buclele „f"-ului care se subțiază

până devin ca o ață, dar eu o apuc de păr, o rezem de un „d” sau de „t” așa cum le scriu eu acum în grabă, înclinate de te poți tolăni deasupra, apoi ne săpăm o nișă în „j”, în „j”-ul de la „jos”, o vizuină subterană care poate fi adaptată la dimensiunile noastre, sau poate fi strânsă și aproape invizibilă sau așezată mai orizontal ca să stăm întinși comod. Dar bineînțeles că aceleași rânduri, în loc să fie succesiuni de litere și de cuvinte, pot la fel de bine să fie derulate pe firul lor negru și întinse în linii drepte paralele care nu au altă semnificație decât a lor însele în scurgerea neîntreruptă, fără să se întâlnească niciodată cum nu ne întâlneam niciodată în căderea noastră, eu, Ursula H’x, Locotenentul Fenimore și toți ceilalți.

ANII - LUMINĂ

Cu cât o galaxie este situată mai departe, cu atâta se îndepărtează mai rapid de noi. O galaxie care s-ar afla la 10 miliarde de ani-lumină de noi, ar avea o viteză egală cu cea a luminii, 300 de mii de kilometri pe secundă. „Cvasi-stelele" descoperite recent s-ar apropia de acest prag.

Într-o noapte cercetam ca de obicei cerul cu telescopul meu. Observai că pe o galaxie depărtată la o sută de milioane de ani-lumină era expus un afiș. Pe el scria: TE-AM VĂZUT. Făcui repede socoteala: lumina galaxiei ajunsese la mine într-o sută de milioane de ani și întrucât de acolo de sus se vedea ce se întâmplă aici cu o sută de milioane de ani întârziere, asta însemna că mă văzuseră cam acum două sute de milioane de ani.

Înainte chiar de a-mi consulta agenda pentru a ști ce făcusem în ziua aceea, avui o presimțire la care înghețai: chiar cu două sute de milioane de ani în urmă, nicio zi mai mult, nici mai puțin, mi se întâmplase ceva pe care încercasem întotdeauna să-l ascund. Speram că întâmplarea va fi dată uitării cu timpul; ea se deosebea net - măcar așa mi se părea mie - de purtarea mea obișnuită

dinainte și de după data aceea: așa că, dacă cineva ar fi încercat să dezgroape povestea aceea, m-aș fi simțit în stare s-o dezmint cu toată liniștea, nu numai pentru că i-ar fi fost imposibil să aducă dovezi, dar și pentru că un fapt determinat de împrejurări atât de excepționale - chiar dacă se întâmplase cu adevărat - era atât de puțin probabil, încât putea fi considerat neadevărat, cu toată buna-credință, chiar de către mine însumi. Iată însă că de pe un corp ceresc îndepărtat cineva mă văzuse și povestea ieșea din nou la iveală tocmai acuma.

Evident, eram în stare să explic tot ceea ce se întâmplase, și cum de se putuse întâmpla, și să-i fac să înțeleagă, dacă nu să aprobe, felul meu de a acționa. Mă gândii să răspund și eu de îndată cu un afiș, folosind o formulă de apărare de felul acesta STAȚI SĂ VĂ EXPLIC sau AȘ FI VRUT SĂ VĂ VĂD ÎN LOCUL MEU, dar asta n-ar fi fost de-ajuns și răspunsul ar fi ieșit prea lung pentru un anunț sintetic, care să poată fi citit la o asemenea distanță. Și trebuia mai ales să fiu atent să nu fac un pas greșit, adică să nu subliniez cu o recunoaștere explicită faptul la care TE-AM VĂZUT făcea doar aluzie. Pe scurt, înainte de a face orice declarație trebuia să știu precis ce se văzuse și ce nu de pe galaxie: și pentru asta n-aveam decât să-i întreb cu un afiș de tipul: DAR AI VĂZUT CHIAR TOT SAU DOAR PUȚIN? Sau SĂ VEDEM DACĂ SPUI ADEVĂRUL: CE FĂCEAM? apoi să aștept timpul necesar pentru ca ei să-mi vadă anunțul, apoi timpul la fel de lung pentru ca eu să le văd răspunsul și să mă pot îngriji de rectificările necesare. Totul ar fi durat alte două sute de milioane de ani, ba chiar câteva milioane de ani în plus, pentru că, în timp ce imaginile plecau și veneau cu viteza luminii, galaxiile continuau să se îndepărteze una de alta, astfel că nici constelația aceea nu se mai afla acolo unde o vedeam, ci puțin mai încolo, iar imaginea afișului meu trebuia s-o ajungă din urmă. Pe scurt, era un sistem lent, care m-ar fi obligat să iau în discuție din nou, după mai bine de patru

sute de milioane de ani de când se întâmplaseră, evenimente pe care aș fi vrut să le fac uitate cât mai repede cu putință.

Cel mai bine era să mă prefac că nu se întâmplase mare lucru, să minimalizez însemnătatea faptei pe care o putuseră afla. De aceea mă grăbii să expun foarte vizibil un afiș pe care scrisesem numai: ȘI CE-I CU ASTA? Dacă cei de pe galaxie crezuseră că mă vor pune în încurcătură cu TE-AM VĂZUT-ul lor, calmul meu i-ar fi descumpănit și s-ar fi convins că nu era cazul să se lege de acea întâmplare. Dacă însă nu aveau la mână prea multe elemente împotriva mea, o expresie vagă de tipul ȘI CE-I CU ASTA? ar fi avut rolul să sondeze cu precauție semnificația pe care trebuia s-o dau afirmației lor TE-AM VĂZUT. Din cauza distanței care ne despărțea (de pe cheiul ei de o sută de milioane de ani lumină galaxia ridicase deja ancora de un milion de secole adâncindu-se în întuneric) nu s-ar mai fi făcut probabil legătura că ȘI CE-I CU ASTA? al meu răspundea la TE-AM VĂZUT-ul lor de acum două sute de milioane de ani, dar cu toate acestea nu mi se păru oportun să dau explicații mai amănunțite în afiș, deoarece, dacă amintirea acelei zile pălise după trei milioane de secole, nu voiam să fiu tocmai eu cel care s-o reîmprospătez.

În fond, părerea pe care și-o putuseră face în acea împrejurare deosebită nu trebuia să mă necăjească din cale-afară. Faptele vieții mele, care au urmat de atunci încolo timp de ani și veacuri și milenii vorbeau - măcar în marea lor majoritate - în favoarea mea; prin urmare, n-aveam decât să las faptele să vorbească. Dacă de pe acel îndepărtat corp ceresc văzuseră ce făcusem într-o zi cu două sute de milioane de ani în urmă, probabil că mă văzuseră și a doua zi, și a treia zi, și în zilele următoare, și-și vor fi schimbat încetul cu încetul părerea negativă pe care și-o putuseră forma, judecându-mă pripit pe baza unei întâmplări izolate. Ba chiar era de ajuns să mă gândesc la numărul anilor care trecuseră de la TE-AM VĂZUT pentru

a mă încredința că impresia aceea proastă se ștersese cu timpul și fusese înlocuită de una probabil pozitivă sau măcar mai corespunzătoare realității. Totuși această siguranță rațională nu mă ușura întru totul: până când nu aveam dovada schimbării de opinie în favoarea mea, rămâneam cu necazul de a fi fost surprins într-o situație neplăcută și identificat cu ea, țintuit acolo.

Veți spune că, la urma urmei, mă putea durea în cot de părerea unor locuitori necunoscuți ai unei constelații izolate. În fond, ceea ce mă preocupa nu era părerea limitată la sfera unuia sau altuia dintre corpurile cerești, ci bănuiala că urmările faptului că fusesem văzut puteau fi infinite. În jurul acelei galaxii se aflau multe altele, unele pe o rază mai scurtă de o sută de milioane de ani-lumină, cu observatori care stăteau cu ochii bine căscați: afișul TE-AM VĂZUT, înainte să-l fi zărit eu, fusese fără îndoială citit de locuitori de pe alte corpuri cerești, și același lucru s-ar fi repetat apoi pe constelațiile din ce în ce mai îndepărtate. Chiar dacă nimeni nu putea ști exact la ce situație se referea acel TE-AM VĂZUT, această lipsă de precizie nu m-ar fi avantajat. Ba dimpotrivă, dat fiind că lumea este întotdeauna dispusă să acorde credit presupunerilor celor mai rele, ceea ce se putuse vedea, de fapt, acum o sută de milioane de ani-lumină era un fleac față de tot ceea ce se putea închipui că fusese văzut. Impresia proastă pe care o putusem lăsa prin ușurința mea momentană de acum două milioane de secole lua proporții imense și se multiplica, răsfrângându-se prin toate galaxiile universului, și nici n-aveam posibilitatea să o infirm fără a înrăutăți situația, întrucât, neștiind până la ce deducții calomnioase ajunseseră cei care nu mă văzuseră direct, nu aveam nici cea mai mică idee de unde să încep și unde să termin cu dezmințirile.

În această stare sufletească, continuam în fiecare noapte să mă uit împrejur cu telescopul. Și după două nopți observai că pe o galaxie care se afla la o depărtare de o

sută milioane de ani și o zi-lumină era agățat afișul TE-AM VĂZUT. Nu era nicio îndoială că și ei se refereau la data aceea: ceea ce încercasem tot timpul să ascund fusese descoperit nu numai de un corp ceresc, ci și de un altul, situat în cu totul altă zonă din spațiu. Și de altele: în nopțile următoare continuai să văd noi afișe cu TE-AM VĂZUT de pe mereu alte constelații. Calculând anii-lumină rezultă că data la care mă văzuseră era mereu aceeași. La fiecare TE-AM VĂZUT răspundeam cu afișe de o indiferență arogantă, ca de exemplu AH DA? CE PLĂCERE! sau DE AIA NU MAI POT! sau chiar cu o nepăsare aproape provocatoare, ca TANT PIS[3] sau CUCU, EU SUNT! dar mereu ținând-o pe-a mea.

Deși logica faptelor mă determina să privesc spre viitor cu un întemeiat optimism, convergența tuturor acelor TE-AM VĂZUT într-un singur punct al vieții mele, convergență fără îndoială întâmplătoare, datorată unor anumite condiții de vizibilitate interstelară (singura excepție, un corp ceresc pe care apăru un afiș, tot referitor la data aceea, NU SE VEDE NICI PE DRACU') mă făcea să stau ca pe ghimpi.

Era ca și cum în spațiul care conținea toate galaxiile, imaginea a ceea ce săvârșisem în ziua aceea ar fi fost proiectată în interiorul unei sfere care se dilata încontinuu cu viteza luminii; observatorii de pe corpurile cerești care intrau rând pe rând în raza sferei aveau posibilitatea să vadă ceea ce se întâmplase. La rândul lor, fiecare din acești observatori putea fi considerat în centrul unei sfere care se dilata și ea cu viteza luminii, proiectând de jur împrejur cuvintele TE-AM VĂZUT de pe afișele lor. În același timp, toate aceste corpuri cerești făceau parte din galaxii care se îndepărtau una de alta în spațiu cu o viteză proporțională cu distanța, și fiecare observator care părea că primise un mesaj, înainte de a-l putea primi pe al doilea se și îndepărtase în spațiu cu o viteză tot mai mare. La un

[3] Cu atât mai rău (fr.).

moment dat, cele mai îndepărtate galaxii care mă văzuseră (sau care văzuseră afișul cu TE-AM VĂZUT de pe o galaxie mai apropiată de noi, sau pe cel cu AM VĂZUT PE TE-AM VĂZUT de pe una mai depărtată) ar fi ajuns la pragul de zece miliarde de ani-lumină, dincolo de care s-ar fi îndepărtat cu trei sute de mii de kilometri pe secundă, adică mai repede decât lumina, și nicio imagine nu ar mai fi putut ajunge până la ei. Exista deci riscul să rămână cu provizoria lor impresie greșită despre mine, care din acel moment ar fi devenit definitivă, imposibil de modificat, fără drept de apel și deci, într-un anumit fel, justă, corespunzătoare adevărului.

Era deci indispensabil ca echivocul să fie lămurit cât mai repede. Și pentru a-l lămuri, puteam să sper un singur lucru: și anume, ca după data aceea, să fi fost văzut și în alte dăți când ofeream o cu totul altă imagine despre mine, adică aceea care era - n-aveam niciun fel de îndoială în această privință - adevărata imagine a mea, demnă de luat în considerație. În ultimele două sute de milioane de ani nu mi-au lipsit ocaziile, și mi-ar fi fost de ajuns una singură, foarte limpede, pentru a nu crea confuzii. Iată, de exemplu, îmi aduceam aminte de o zi în care fusesem într-adevăr eu însumi, adică eu însumi în felul în care vroiam să fiu văzut de ceilalți. Această zi - calculai rapid - fusese chiar acum o sută de milioane de ani. Deci, de pe galaxia care se afla la o distanță de o sută de milioane de ani-lumină, mă vedeau chiar acuma într-o situație deosebit de măgulitoare pentru prestigiul meu, și își schimbau părerea despre mine, corectând, ba chiar dezmințind acea primă impresie trecătoare. Chiar acum, sau aproximativ: deoarece distanța care ne despărțea acum nu mai era de o sută de milioane de ani-lumină, ci cel puțin de o sută unu; oricum, nu aveam de așteptat decât un număr egal de ani pentru ca lumina de acolo să ajungă aici (data exactă când trebuia să aibă loc fu calculată repede, ținând seama și de „constanta lui

Hubble[4]”) și mi-aș fi dat seama de reacția lor.

Cine reușise să mă vadă în momentul x m-ar fi văzut cu atât mai mult în momentul y, și dat fiind că imaginea mea din y era mult mai convingătoare decât cea din x - ba chiar, aș zice: sugestivă, în așa fel încât după ce o vedeai n-o mai puteai uita - m-ar fi ținut minte în y, în timp ce ceea ce fusese văzut în x ar fi fost uitat pe loc, șters, chiar dacă s-ar mai fi gândit în fugă, în chip de rămas bun, ca pentru a spune: gândiți-vă, unuia care este ca y i se poate întâmpla să fie văzut ca x și să se creadă că ar fi chiar ca x în timp ce este absolut limpede că este ca y.

Mă bucuram aproape de mulțimea de TE-AM VĂZUT intrate în circulație, deoarece însemna că atenția era îndreptată spre mine și că deci nu le scăpase ziua mea cea mai luminoasă. Ea ar fi stârnit - sau: stârnise deja, fără știrea mea - o vâlvă mult mai mare decât aceea - limitată la un mediu determinat, și, în plus, trebuie să recunosc, mai degrabă periferic - la care, în modestia mea, mă așteptasem.

Apoi mai trebuie ținut seama și de corpurile cerești care - din cauza lipsei de atenție sau a poziției neprielnice - nu mă văzuseră pe mine, ci doar afișul TE-AM VĂZUT, și care expuseseră și ei afișe spunând: SE PARE CĂ TE-AU VĂZUT, sau: DE ACOLO CRED ȘI EU CĂ TE-AU VĂZUT! (expresii în care se simțea ba curiozitate, ba sarcasm); și acolo se aflau ațintiți asupra mea ochi care, tocmai fiindcă le scăpase o ocazie, nu mai aveau de gând să piardă alta, și care având despre x o știre indirectă și ipotetică, ar fi fost gata să accepte pe y ca unică realitate privitoare mine.

Astfel, ecoul momentului y s-ar fi propagat în timp și în spațiu, ar fi ajuns la galaxiile cele mai îndepărtate și mai

[4] Analizând lumina de la alte galaxii (vezi *Efectul Doppler*), Edwin Hubble a descoperit în anii 1920 că aproape toate galaxiile se depărtează de noi cu viteza V proporțională cu distanța lor R față de Pământ, astfel ca V=HxR. Această observație importantă, cunoscută drept *legea lui Hubble*, a stabilit că Universul este în expansiune, *constanta lui Hubble* H determinând viteza de expansiune.

rapide, iar ele s-ar fi sustras oricărei imagini ulterioare, gonind ca lumina cu trei sute de mii de kilometri pe secundă, păstrând despre mine imaginea aceea acum definitivă, dincolo de timp și de spațiu, devenită adevărul care cuprinde în sfera sa cu rază nelimitată toate celelalte sfere de adevăruri parțiale și contradictorii.

O sută de milioane de secole nu reprezintă la urma urmelor o veșnicie, dar mie mi se părea că nu vor mai trece niciodată. Sosi în fine și noaptea cea bună: îmi îndreptasem de câtva timp telescopul în direcția galaxiei de prima dată. Apropii ochiul drept de ocular, ținând pleoapa întredeschisă, o deschid încetul cu încetul, iată constelația încadrată perfect, și pe ea ce se află? - un afiș înfipt acolo în mijloc, nu se poate citi clar, reglez mai bine lentilele... E scris: TRA-LA-LA-LA. Doar atât: TRA-LA-LA-LA. În clipa în care exprimasem esența personalității mele, în mod cât se poate de clar, fără echivocuri posibile, în clipa în care dădusem cheia pentru interpretarea tuturor faptelor din viața mea trecută și viitoare, pentru judecarea mea globală și obiectivă, cel care avea nu numai posibilitatea dar și datoria morală să observe ceea ce făceam și să ia notă, ce văzuse? Absolut nimic, nu-și dăduse seama de nimic, nu zărise nimic special. Descoperirea că o bună parte din reputația mea era la cheremul unui individ în care puteai avea atât de puțină încredere mă doborî. Dovada a ceea ce eram eu, și care, datorită numeroaselor împrejurări prielnice în care se desfășurase, era desigur cu neputință de repetat, trecuse așa, neobservată, irosită, pierdută iremediabil pentru o întreagă zonă din univers, numai pentru că acel domn își permisese cinci minute de neatenție, de distracție, să zicem chiar de iresponsabilitate, cu capul în nori ca un neghiob, de euforie, chiar, ca unul care a băut un păhărel prea mult, și nu găsise nimic mai bun de scris pe afișul său decât niște semne lipsite de sens, poate chiar melodioara prostească pe care o fluieră, uitând complet de îndatoririle

sale, TRA-LA-LA-LA.

Un singur gând mă mai alina întrucâtva: că pe celelalte galaxii n-ar fi lipsit observatori mai conștiincioși. Niciodată n-am fost mai mulțumit ca atunci de marele număr de spectatori de care avusese parte vechiul și neplăcutul episod și care acum ar fi fost gata să releve noutatea situației. Mă apucai din nou să mă uit prin telescop în fiecare noapte. După câteva nopți o galaxie aflată la o distanță potrivită îmi apăru în toată splendoarea sa. Avea și un afiș. Iar pe el era scrisă următoarea frază: AI UN TRICOU DE LÂNĂ.

Cu lacrimi în ochi mă chinuii să găsesc o explicație. Poate că acolo, cu trecerea anilor, își perfecționaseră atât de mult telescoapele că se distrau să observe amănuntele cele mai neînsemnate, dacă tricoul pe care îl purta cineva era de lână sau de bumbac, iar de tot restul nu le păsa de loc, nici nu-i interesa. Iar din fapta mea demnă de laudă, din fapta mea - să recunoaștem - mărinimoasă și generoasă, nu reținuseră altceva decât tricoul meu de lână, tricou de bună calitate, nimic de zis, și poate că în alte împrejurări nu mi-ar fi displăcut că-i luat în seamă, dar nu atunci, nu atunci.

Oricum, mă așteptau atâtea alte mărturii: era firesc să mai lipsească una două: nu eram omul care să-și piardă capul pentru atâta. Într-adevăr, de pe o galaxie situată ceva mai încolo, avui în cele din urmă dovada că cineva văzuse perfect cum mă purtasem și mă judecase la justa mea valoare, adică cu entuziasm. Scrisese pe afiș: TIPUL ĂLA CHIAR CĂ-I FORMIDABIL. Luasem cunoștință de aceste cuvinte cu deplină satisfacție - o satisfacție, să fim bineînțeleși, care nu făcea decât să-mi confirme așteptările, ba chiar siguranța că meritele mele vor fi recunoscute - când expresia TIPUL ĂLA îmi atrase atenția. De ce mă numeau TIPUL ĂLA, din moment ce mă văzuseră chiar dacă numai în acea împrejurare defavorabilă, dar oricum nu le puteam fi necunoscut. Cu băgare de seamă

îmi pusei mai bine la punct telescopul și descoperii în josul aceluiași afiș un rând scris cu caractere ceva mai mici: CINE-O FI? GHICEȘTE DACĂ POȚI. Se poate închipui o nenorocire mai mare? Cei care aveau la îndemână elementele necesare pentru a înțelege într-adevăr cine eram eu, nu mă recunoscuseră. Nu făcuseră legătura între această întâmplare demnă de laudă și cea blamabilă petrecută cu două sute de milioane de ani mai înainte, și ca atare întâmplarea blamabilă continua să-mi fie atribuită, iar aceasta nu, aceasta rămânea o anecdotă impersonală, anonimă, care nu făcea parte din viața nimănui.

Primul meu impuls fu de a flutura un afiș: DAR EU SUNT ACELA! Renunțai: la ce-ar fi folosit? L-ar fi văzut peste mai bine de o sută de milioane de ani, care adunați la ceilalți trei sute, plus fracțiunile care trecuseră de la momentul x, ar fi făcut cam o jumătate de miliard de ani; pentru a fi sigur că mă voi face înțeles ar fi trebuit să dau amănunte, să pun iarăși pe tapet vechea poveste, adică exact ceea ce voiam să evit.

Acum nu mai eram atât de sigur de mine. Mi-era teamă că nu voi avea satisfacții mai mari nici de la celelalte galaxii. Cei care mă văzuseră, mă văzuseră în mod parțial, fragmentar, neatent, sau înțeleseseră cele petrecute numai pană la un punct, fără să sesizeze esențialul, fără să analizeze elementele personalității mele care ieșeau în evidență de la o împrejurare la alta.

Un singur afiș afirma ceea ce așteptam într-adevăr: AFLĂ CĂ EȘTI CHIAR FORMIDABIL! Mă grăbii să-mi răsfoiesc caietul pentru a vedea ce reacții provocase momentul x pe galaxia aceea. Se brodise să fie tocmai galaxia pe care apăruse afișul NU SE VEDE NICI PE DRACU’. În zona aceea a universului mă bucuram desigur de cea mai bună prețuire, nimic de zis, ar fi trebuit să mă bucur, în sfârșit, dar eu în schimb nu simțeam nicio mulțumire. Îmi dădui seama că, de vreme ce acești admiratori ai mei nu făceau parte dintre cei care putuseră

să-și facă la început o părere greșită despre mine, nu-mi păsa chiar de loc de ei. Dovada că momentul y dezmințea și anula momentul x nu ei mi-o puteau furniza, iar indispoziția mea continua, agravată de durata îndelungată și de neputința de a ști în ce măsură cauzele fuseseră sau vor fi îndepărtate.

Evident, pentru observatorii împrăștiați prin univers, momentul x și momentul y erau doar două dintre nenumăratele momente care puteau fi observate, și într-adevăr în fiecare noapte pe constelații situate la cele mai diferite distanțe apăreau afișe care se refereau la alte întâmplări, afișe care spuneau DĂ-I-NAINTE CĂ E BINE, EȘTI TOT ACOLO, VEZI CE FACI, ȚI-AM SPUS EU. Pentru fiecare puteam face calculul, anii-lumină de aici până acolo, anii-lumină de acolo până aici, și să stabilesc la ce întâmplare se referau: toate gesturile din viața mea, toate dățile când îmi băgasem un deget în nas, toate dățile când reușisem să sar din tramvai în mers, erau prezente și circulau de la o galaxie la alta, erau luate în considerație, comentate, judecate. Comentariile și aprecierile nu erau în totdeauna în raport cu faptele: inscripția TȚȚ, TȚȚ corespundea dății când îmi vărsasem o treime din leafă pentru o subscripție de binefacere; inscripția DE DATA ASTA MI-AI PLĂCUT se referea la data când îmi uitasem în tren manuscrisul tratatului care mă costase atâția ani de studiu; faimoasa mea lecție de deschidere la Universitatea din Göttingen fusese comentată cu inscripția: ATENȚIE LA CURENT.

Într-un anume fel puteam fi liniștit: nimic din ceea ce făceam, bun sau rău, nu se pierdea de tot. Întotdeauna se salva câte un ecou, ba chiar mai multe ecouri, care variau de la un cap la altul al universului, în acea sferă care se dilata și genera alte sfere, dar erau vești discontinue, discordante, neesențiale, din care nu rezulta o legătură între faptele mele, iar o faptă nouă nu reușea să o explice sau să o corecteze pe cealaltă, astfel încât rămâneau

înlănțuite una de alta, cu semn pozitiv sau negativ, ca într-un polinom foarte lung care nu poate fi redus la o expresie mai simplă.

Ce puteam face în această situație? Să continui să mă ocup de trecut nu avea niciun rost; până acuma lucrurile merseseră cum merseseră; trebuia să fac în așa fel încât să meargă mai bine în viitor. Important era ca din tot ce făceam să reiasă clar ceea ce era esențial, unde trebuia pus accentul, ce trebuia reținut și ce nu. Îmi procurai un afiș imens cu un semn indicator de direcție, din acelea care reprezintă o mână cu degetul arătător întins. Când săvârșeam o faptă asupra căreia voiam să atrag atenția, n-aveam decât să înalț afișul, în așa fel încât degetul să fie îndreptat spre amănuntul cel mai important al scenei. Pentru momentul în care preferam să trec neobservat îmi făcui un alt afiș, cu o mână care întindea degetul mare în direcția opusă celei în care mă îndreptam, pentru a devia atenția.

Era de-ajuns să am asupra mea acele afișe oriunde m-aș fi dus, și să-l înalț pe unul sau pe celălalt, după cum era cazul. Era o operație cu termen lung, e adevărat: observatorii care se aflau la o distanță de sute de mii de milenii-lumină ar fi văzut ceea ce făceam eu acum doar peste sute de mii de milenii, iar eu trebuia să aștept alte sute de mii de milenii pentru a citi reacțiile lor. Dar era o întârziere inevitabilă; din păcate se ivi un alt inconvenient pe care nu-l prevăzusem: ce trebuia să fac când îmi dădeam seama că ridicasem afișul greșit?

Spre exemplu, câteodată eram sigur că voi îndeplini ceva care mi-ar da demnitate și prestigiu; mă grăbeam să flutur afișul cu degetul îndreptat spre mine; și tocmai atunci mă vâram într-o încurcătură îngrozitoare, într-o gafă de neiertat, într-o manifestație a mizeriei omenești de-ți venea să intri în pământ de rușine. Dar jocurile erau făcute: imaginea împreună cu ditamai afișul indicator îndreptat într-acolo naviga prin spațiu, nimeni n-o mai

putea opri, înghițea anii-lumină, se propaga printre galaxii, stârnea în milioane de veacuri viitoare comentarii și râsete și strâmbături de nas, care din străfundul mileniilor s-ar fi întors la mine și m-ar fi obligat la justificări și mai ridicole, la tentative încurcate de rectificare…

Altă dată, în schimb, trebuia să fac față unei situații neplăcute, una din acele împrejurări ale vieții prin care cineva este nevoit să treacă știind dinainte că, oricum ar face, tot nu va ieși bine. Mă înarmai cu afișul reprezentând degetul mare îndreptat în partea opusă și plecai. Pe neașteptate, în acea situație atât de delicată și spinoasă, dovedii o agerime de minte, un echilibru, o politețe, o fermitate în hotărâri pe care nimeni - și cu atât mai puțin eu însumi - nu bănuise că le-aș avea: risipii pe neașteptate o mare rezervă de calități care presupuneau îndelungata maturizare a unui caracter; și în acest timp afișul distrăgea privirile observatorilor indicându-le o glastră cu bujori de alături.

De întâmplări din acestea, pe care le consideram la început excepții sau rezultate ale lipsei de experiență, aveam parte tot mai des. Îmi dădeam seama prea târziu că ar fi trebuit să arăt ceea ce nu voisem să fie văzut și să ascund ceea ce arătasem: nu era chip să ajung înaintea imaginii și să atrag atenția că nu trebuia să se țină cont de afiș.

Încercai să-mi fac un al treilea afiș cu inscripția: N-ARE VALOARE pe care să-l înalț când voiam să dezmint afișul precedent, dar această imagine ar fi ajuns pe toate galaxiile în urma celei pe care trebuia s-o corecteze, răul era deci făcut și numai puteam adăuga decât o figură ridicolă în plus, pentru neutralizarea căreia un nou afiș N-ARE VALOARE AFIȘUL N-ARE VALOARE ar fi fost la fel de inutil.

Continuăm să trăiesc așteptând clipa îndepărtată când de pe galaxii ar fi sosit comentariile asupra noilor întâmplări jenante și neplăcute și aș fi putut replica

trimițându-le mesajele de răspuns, pe care le și studiam, gradate de la caz la caz. În acest timp galaxiile unde eram cel mai compromis prinseseră să se rotească dincolo de pragul de miliarde de ani-lumină, cu o asemenea viteză încât mesajele mele, pentru a le putea prinde din urmă, ar fi trebuit să grăbească prin spațiu agățându-se de accelerația lor de fugă: iată că una câte una ar fi dispărut după ultimul orizont de zece miliarde ani-lumină, dincolo de care nu mai poate fi zărit niciun obiectiv vizibil, și ar fi dus cu sine o părere devenită irevocabilă.

Gândindu-mă la această părere a lor pe care nu mai aveam cum s-o schimb, simții dintr-o dată un fel de ușurare, ca și cum nu mi-aș fi putut găsi pacea decât în clipa în care nimic n-ar mai fi putut fi adăugat sau scos din șirul acela de neînțelegeri, și mi se părea că galaxiile care se reduceau pe rând la ultima trenă a razei luminoase desfășurată în afara sferei întunericului purtau cu ele singurul adevăr posibil despre mine, și așteptam cu nerăbdare ca, una câte una, să apuce toate pe acest drum.

SPIRALA

Pentru majoritatea moluștelor, forma organică vizibilă nu prezintă mare importanță în viața membrilor unor specii, dat fiind că nu se pot vedea unul pe celălalt și nu percep decât vag pe ceilalți indivizi sau mediul înconjurător. Acest lucru nu exclude existența, independent de orice legătură cu vizibilitatea, a striațiilor viu colorate sau a formelor care ne apar frumoase (*ca de exemplu la numeroase cochilii de gasteropozi*[5]).

I

Ca mine când stăteam lipit de stânca aceea, vreți să spuneți? - *întrebă Qfwfq* - când valurile urcau și coborau, iar eu neclintit, turtit de tot, nu făceam altceva decât să sug ce era de supt și să meditez la asta tot timpul? Dacă aceasta e perioada care vă interesează, mare lucru nu vă pot spune. Formă nu aveam, adică nu știam dacă am, sau nu știam că poți avea una. Creșteam puțin cam pe toate

[5] *Gasteropód, gasteropode,* s. n. (la pl.) Clasă de moluște cu trupul adăpostit într-o cochilie, care se mișcă cu ajutorul unui picior cărnos, situat sub pântece; (și la sg.) animal care face parte din această clasă.

părțile, cum se nimerea; dacă voi numiți astea simetrie radiară, înseamnă că aveam o simetrie radiară, dar ca să fiu sincer n-am fost niciodată atent la așa ceva. Și de ce ar fi trebuit să cresc mai mult pe o parte decât pe cealaltă? Nu aveam nici ochi, nici cap, nici vreo parte a corpului care să fie diferită de alta; acum vor să mă convingă că din cele două găuri pe care le aveam, una era gura și cealaltă anusul, și că deci încă de pe atunci îmi aveam și eu simetria mea bilaterală întocmai ca trilobiții și ca voi toți ceilalți, dar în amintirea mea nu văd nicio deosebire între cele două găuri, făceam să treacă totul pe unde aveam chef, spre înăuntru sau spre în afară era totuna, diferențele și mofturile apărând mult mai târziu. Din când în când mă apucau unele fantezii, e drept; de pildă, să mă scarpin la subsuori, sau să-mi pun picior peste picior, iar o dată chiar să-mi las mustăți gen periuță. Folosesc aceste cuvinte numai așa ca să mă fac înțeles; căci pe atunci nu puteam firește prevedea atâtea amănunte: aveam celule aproape identice, care făceau mereu aceeași treabă, când una, când alta. Dar cum nu aveam formă, simțeam înlăuntrul meu toate formele posibile, toate gesturile și strâmbăturile și posibilitățile de a face zgomote, chiar și necuviincioase. Pe scurt, gândurile mele n-aveau limite, în fond nu erau chiar gânduri pentru că n-aveam un creier cu care să le gândesc, și fiecare celulă gândea de capul ei tot ceea ce putea fi gândit deodată, nu prin imagini, că doar n-aveam niciun fel de imagine la dispoziție, ci pur și simplu în acel fel nedeterminat de a te simți acolo, care nu excludea niciun fel de a te simți acolo într-un alt fel.

Era o stare de plinătate, de libertate și de mulțumire, starea mea de-atunci, cu totul diferită de ceea ce ați putea să vă închipuiți. Eram burlac (sistemul de reproducere de atunci nu necesită împerecheri nici măcar vremelnice), sănătos, fără prea mari pretenții. Când ești tânăr, ți se deschid în față toate căile întregii evoluții și în același timp te poți bucura de faptul că te găsești acolo pe stâncă,

moluscă, plată și umedă și fericită. Dacă facem o comparație cu îngrădirile de mai târziu, dacă ne gândim la faptul că a avea o formă exclude toate posibilitățile de a avea o alta, la viața monotonă fără neprevăzut în care sfârșești prin a te simți ca într-o cușcă, ei bine, pot spune că pe atunci viața era frumoasă.

Desigur, trăiam cam închis în mine însumi, asta e adevărat, nu există comparație posibilă cu viața de relație de acuma; și admit chiar că păcătuiam - puțin din cauza vârstei, puțin din cauza mediului - printr-un ușor narcisism; pe scurt, stăteam acolo și mă observam tot timpul, îmi vedeam toate defectele și toate calitățile, și mă plăceam, atât în unele, cât și în celelalte; termeni de comparație nu aveam, trebuie să ținem seama și de asta.

Nu eram însă atât de înapoiat încât să nu știu că în afară de mine mai exista și altceva: stânca de care eram lipit, se înțelege, și apa care ajungea la mine cu fiecare val, dar chiar și alte lucruri mai depărtate, adică lumea. Apa era un mijloc de informare demn de luat în seamă și precis: îmi aducea substanțe comestibile pe care le absorbeam prin toată suprafața mea și altele care nu puteau fi mâncate dar datorită cărora îmi făceam o idee despre ce se afla în jur. Sistemul era următorul: venea un val, iar eu, cum ședeam lipit de stâncă, mă ridicam puțintel, dar aproape imperceptibil, era de ajuns să slăbesc oleacă presiunea și slaff, apa trecea pe dedesubtul meu plină de substanțe, de senzații și de stimuli. Stimulilor acestora nu știai niciodată ce le puteau trece prin cap; câteodată un gâdilat de leșinai de râs, altă dată un fior, o arsură, o mâncărime, așa că era o continuă alternare de distracții și de emoții. Să nu credeți că stăteam acolo pasiv, așteptând cu gura căscată tot ce venea: după oarecare timp căpătasem experiență și analizam cu iuțeală tot ce ajungea până la mine și decideam cum să mă port, pentru a profita cât mai mult sau pentru a evita consecințele neplăcute. Totul consta în reglarea contracțiilor, cu fiecare din celulele pe care le

aveam, și în relaxare la momentul potrivit: puteam deci să aleg, să refuz, să atrag și chiar să scuip.

Aflai astfel că existau *ceilalți*, elementul care mă înconjura era plin de urmele lor, *ceilalți* dușmănos de deosebiți de mine sau dezgustător de asemănători. Nu, să n-aveți impresia că aveam o fire capricioasă, noi e adevărat; desigur că fiecare-și vedea de treburile lui, dar prezența *celorlalți* mă liniștea, înscria în jurul meu un spațiu locuit, mă elibera de bănuiala de a fi o excepție alarmantă, prin faptul că aș fi singurul care să existe, ca într-un exil.

Și mai erau și *celelalte*. Apa transmitea o vibrație specială, ca un frin frin frin, îmi amintesc când îmi dădui seama pentru prima oară de acest lucru, sau, nu prima oară, îmi amintesc când îmi dădui seama că-mi dădeam seama ca de un lucru pe care-l știusem din totdeauna. Când am descoperit existența lor, mă apucă o mare curiozitate, nu atât să le văd, și nici să mă fac văzut de ele - căci, în primul rând, nu aveam văz, și în al doilea rând, sexele nu erau încă diferențiate, fiecare individ era identic cu orice alt individ, iar faptul de a privi un altul sau o alta mi-ar fi făcut aceeași plăcere ca aceea de a mă privi pe mine însumi - dar curiozitatea de a ști dacă se va întâmpla ceva între mine și ele. Mă apucă dorința, nu de a face ceva deosebit, că nici nu era cazul, știind că nu era nimic deosebit de făcut, și nici măcar nedeosebit, ci să răspund oarecum la acea vibrație cu o vibrație corespunzătoare, sau mai bine zis: o vibrație a mea personală, pentru că în acest domeniu exista posibilitatea să faci ceva care să nu fie exact la fel cu altceva, veți spune acum că era vorba de hormoni, dar pentru mine era ceva într-adevăr foarte frumos.

Iată că una din ele, sliff sliff sliff își depune în cele din urmă ouăle, iar eu, sluff sluff sluff, le fecundez: totul se întâmplă în mare, de-a valma, în apa călduță bătută de soare, nu v-am spus că eu simțeam soarele, încălzea marea

și înfierbânta stânca.

Una din ele, am spus. Pentru că, din toate mesajele feminine pe care marea mi le arunca, la început ca o ciorbă nediferențiată în care totul mi se părea bun și în care scormoneam fără să fiu atent la cum era una și cum era cealaltă, iată că la un moment dat înțelesei ce răspundea mai bine gusturilor mele, gusturi pe care, evident, nu le cunoscusem înainte de momentul acela. Pe scurt, mă îndrăgostisem. Adică: începusem să recunosc, să izolez semnele uneia de cele ale celorlalte, ba le și așteptam, aceste semne pe care începusem să le recunosc, le căutam, și răspundeam acestor semne pe care le așteptam cu alte semne pe care le făceam eu, ba pe care le provocam, chiar eu, aceste semne ale ei la care răspundeam cu alte semne ale mele, într-un cuvânt eram îndrăgostit de ea și ea de mine, ce puteam dori mai mult de la viață?

Acum obiceiurile s-au schimbat, și vouă vi se pare de neconceput să te poți îndrăgosti așa de o oarecare, fără s-o fi cunoscut. Dar în apa mării rămânea în soluție ceva din ea, ceva care nu putea fi confundat și pe care valurile mi-l puneau la dispoziție, și nici nu vă puteți închipui ce multe informații primeam despre ea din acel ceva: nu informațiile superficiale și generice pe care le ai acuma văzând, mirosind, atingând și auzindu-i vocea, ci informații despre ceea ce este esențial, asupra cărora imaginația lucra apoi îndelung. Mi-o puteam închipui în cele mai mici amănunte, și nu mă gândeam atâta la cum era făcută, căci ar fi fost un fel banal și grosolan de a gândi, ci mă gândeam la ea întrebându-mă cum s-ar fi transformat, dacă, așa fără formă cum era, ar fi luat una din infinitele forme posibile, rămânând însă tot ea. Sau, nu-mi imaginam atât formele pe care ea le-ar fi putut lua, cât deosebita calitate pe care ea, luându-le, ar fi conferit-o acelor forme.

O cunoșteam bine, în fond. Și nu eram sigur de ea. Mă apucau câteodată unele bănuieli, anxietăți, neliniști. Nu lăsam să se vadă nimic, voi îmi cunoașteți firea, dar pe sub

masca aceea de indiferență treceau presupuneri pe care nici măcar azi nu le pot mărturisi. Nu o dată am bănuit că mă înșela, că-și îndrepta mesajele nu numai spre mine, ci și spre alții, nu o dată am avut impresia că interceptasem un astfel de mesaj, sau că în altul, adresat mie, descoperisem accente nesincere. Eram gelos, acum pot s-o spun, gelos nu atât din lipsă de încredere în ea, cât din lipsă de siguranță în mine: cine-mi garanta că ea înțelesese bine cine eram eu? Sau chiar: că înțelesese că eu existam? Legătura aceasta care se înfăptuia între noi doi prin apa mării - o legătură deplină, completă, ce puteam pretinde mai mult? - era pentru mine absolut personală, între două individualități unice și distincte; dar pentru ea? Cine-mi garanta că ceea ce ea putea găsi la mine nu găsea și la altul, sau la alți doi sau trei sau zece sau o sută ca mine? Cine mă asigura că dăruirea cu care participa la legătura cu mine nu era o dăruire nediscriminată, la întâmplare, un dans erotic colectiv - cu cine se nimerește?

Că aceste bănuieli nu corespundeau realității mi-o dovedea vibrația supusă, intimă, palpitând uneori de pudoare pe care o aveau corespondențele noastre; dar dacă tocmai din cauza timidității și a lipsei de experiență ea nu era destul de atentă la caracteristicile mele, și alții profitau de acest lucru pentru a se băga pe fir? Iar ea, novice, să creadă că eram tot timpul eu, să nu facă deosebirea între unul și altul, și astfel, la jocurile noastre cele mai intime să participe un cerc întreg de necunoscuți...?

Atunci mă apucai să secret materie calcaroasă. Voiam să fac ceva care să marcheze prezența mea într-un fel foarte limpede, o prezență individuală care s-o apere de nesiguranța nediferențiată a tot ceea ce ne înconjura. E inutil să încerc să vă explic prin cuvinte noutatea intenției mele, căci însuși primul cuvânt pe care l-am rostit ajunge și prisosește: *să fac*, voiam *să fac*, și ținând seama de faptul că nu făcusem niciodată nimic și nici nu mă

gândisem că s-ar putea face ceva, acest lucru constituia în sine un mare eveniment. Așa începui să fac primul lucru care-mi veni, și anume o cochilie. Din marginea mantiei cărnoase pe care o aveam pe corp, cu ajutorul anumitor glande, începui să elimin secreții care se curbau într-un rotocol, până când fui acoperit de un scut tare și vărgat, zgrunțuros pe dinafară și neted și lucios pe dinăuntru. Evident, nu aveam posibilitatea să controlez forma pe care o lua ceea ce făceam; stăteam acolo ghemuit, tăcut și grav, și secretam. Continuai și după ce cochilia îmi acoperise tot corpul, și așa începui un alt rotocol, pe scurt îmi ieși o cochilie din acelea că sucite în formă de spirală, pe care, văzându-le, vă închipuiți că sunt foarte greu de făcut, când, dimpotrivă, e de ajuns să perseverezi și să secreți cu răbdare mereu același material fără întrerupere, și cresc așa rotocol după rotocol.

Din clipa în care fu gata, această cochilie fu în același timp un loc necesar și indispensabil pentru a sta înăuntru, un adăpost pentru supraviețuirea mea, și ar fi fost vai de mine dacă nu aș fi făcut-o, dar în timp ce-o făceam nu-mi trecea de loc prin minte s-o fac pentru că-mi servea, ci, dimpotrivă, la fel cu unul căruia îi vine să scoată o exclamație pe care ar putea foarte bine să n-o scoată și totuși o scoate, ca unul care zice „ba!” sau „hm!”, ceea ce înseamnă că făceam cochilia numai pentru a mă exprima. Dar în această exprimare erau incluse toate gândurile mele pentru ea, alinarea furiei pe care mi-o provoca, felul drăgăstos de a mi-o imagina, dorința de a exista pentru ea, de a fi eu care să fiu cu adevărat eu, pentru ea care să fie cu adevărat ea, și dragostea pentru mine însumi pe care o puneam în dragostea pentru ea, toate lucrurile care puteau fi spuse doar prin intermediul acelei găoace de cochilie răsucită în formă de spirală.

La intervale regulate, materia calcaroasă pe care o secretam se colora, astfel că se formau o mulțime de dungi drepte printre spirale, iar această cochilie era un lucru

deosebit de mine dar în același timp partea cea mai adevărată din mine, explicația personalității mele, portretul meu redat într-un sistem ritmic de volume și dungi și culori și materie tare, și era totodată portretul ei redat în acel sistem, dar și adevăratul și identicul portret al ei așa cum era, deoarece în același timp își fabrica și ea o cochilie identică cu a mea, iar eu, fără să știu, copiam ceea ce făcea ea, iar ea, fără să știe, copia ceea ce făceam eu, și toți ceilalți îi copiau pe toți ceilalți și-și construiau cochilii la fel. Așa încât s-ar fi rămas la punctul de plecare de n-ar fi faptul că dacă te uiți mai bine la aceste cochilii, pe care ne grăbim să le socotim identice, descoperi o mulțime de mici deosebiri ce ar putea ajunge foarte mari cu timpul.

Pot spune deci că cochilia mea se făcea de la sine fără să fiu în mod special atent să iasă mai degrabă într-un fel decât în altul, dar asta nu înseamnă că în acest timp eram distrat, cu mintea goală; dimpotrivă, puneam mult zel în acest act de a secreta, fără să mă abat o clipă de la această ocupație, fără să mă gândesc la altceva, sau: gândindu-mă mereu la altceva, din moment ce nu mă puteam gândi la cochilie, cum de altfel nu mă puteam gândi nici la altceva, dar împletind efortul de a face cochilia cu efortul de a mă gândi că făceam un lucru anume, sau oricare lucru, sau toate lucrurile care s-ar fi putut face. Așa că nu era nici măcar o treabă monotonă, deoarece efortul de gândire care o însoțea se ramifica în nenumărate tipuri de gândire care se ramificau fiecare în nenumărate tipuri de acțiuni care putea servi fiecare la crearea a nenumărate lucruri, iar crearea fiecăruia din aceste lucruri era subînțeleasă în creșterea cochiliei, rotocol după rotocol…

II

(*Iar acum, după cinci sute de milioane de ani, mă uit în jur și văd deasupra stâncii taluzul căii ferate și trenul care*

trece transportând un grup de excursioniste olandeze care privesc pe fereastră, iar în ultimul compartiment un călător singur care-l citește pe Herodot într-o ediție bilingvă, și dispare într-un tunel deasupra căruia se întinde șoseaua cu reclame „Vizitați Egiptul” reprezentând piramide, iar o furgonetă cu înghețată încearcă să depășească un camion încărcat cu exemplarele fascicolei „Rh-Stijl” a unei enciclopedii în fascicole dar apoi frânează și reintră în rând deoarece nu are destulă vizibilitate din cauza unui nor de albine care a pornit-o peste șosea dintr-un șir de stupi aflați pe un câmp alăturat peste care fără îndoială că zboară o albină-regină târând după sine un roi întreg în sens opus fumului de tren împins către celălalt capăt al tunelului, astfel că din cauza acestui nor de albine și fum de cărbuni nu se poate vedea nimic în afară de un țăran care sapă pământul la câțiva metri mai sus și care scoate la lumină și îngroapă la loc fără să-și dea seamă o bucată de sapă neolitică identică cu a sa, într-o grădină ce înconjură un observator astronomic cu telescoapele îndreptate spre cer, iar pe prag stă fata paznicului și citește horoscoapele dintr-un săptămânal pe a cărui copertă se află chipul protagonistei din filmul „Cleopatra”; văd toate acestea și nu mă mir de loc pentru că facerea cochiliei implica și facerea mierii în fagurele de ceară și a cărbunelui și a telescoapelor și a domniei Cleopatrei și a filmelor despre Cleopatra și a piramidelor și a desenelor zodiacelor astrologilor caldeeni și a războaielor și a imperiilor de care vorbește Herodot și a cuvintelor scrise de Herodot și a operelor scrise în toate limbile inclusiv cele ale lui Spinoza în olandeză și a rezumatului în paisprezece rânduri despre viața și operele lui Spinoza cuprins în fascicola „Rh-Stijl” din enciclopedie, încărcată în camionul depășit de furgoneta cu înghețată, căci făcând cochilia îmi pare că am făcut și tot restul.

Mă uit în jur și pe cine caut? Pe ea o caut veșnic, îndrăgostit de cinci sute de milioane de ani, și văd pe plajă

o vilegiaturistă olandeză căreia un vilegiaturist cu lănțișor de aur îi arată ca s-o înspăimânte roiul de albine în văzduh, și o recunosc, e ea, o recunosc după felul de neconfundat în care dă din umeri, aproape să-și atingă un obraz, sunt aproape sigur, ba aș spune chiar absolut sigur dacă n-aș găsi o oarecare asemănare și la fata paznicului observatorului astronomic, și în fotografia actriței costumată în Cleopatra, sau poate la Cleopatra așa cum era ea în realitate, prin ceea ce se spune că supraviețuiește din Cleopatra în toate reprezentațiile cu Cleopatra, sau la albina-regină care zboară în fruntea roiului prin avântul neînduplecat cu care înaintează, sau la femeia de hârtie tăiată și lipită pe parbrizul din material plastic al furgonetei cu înghețată, într-un costum de baie asemănător cu cel al vilegiaturistei de pe plajă care ascultă acum la un radio cu tranzistori glasul unei femei care cântă, aceeași voce pe care o aude la radioul său șoferul camionului cu enciclopedia, și în același timp aceeași pe care sunt sigur acum că am auzit-o timp de cinci sute de milioane de ani, fără îndoială, ea este cea care cântă și a cărei imagine o caut împrejur dar nu văd decât pescăruși plutind pe suprafața mării, acolo unde se zărește sclipirea unui banc de sardele, și pentru o clipă sunt convins că o recunosc sub înfățișarea unui pescăruș femelă, iar în clipa următoare am bănuiala că ar fi o sardea, dar ar putea fi la fel de bine oricare dintre reginele sau sclavele pomenite de Herodot sau doar subînțeleasă în paginile volumului care marchează locul cititorului ieșit pe coridorul trenului pentru a intra în vorbă cu turistele olandeze, sau oricare dintre turistele olandeze, pot spune că sunt îndrăgostit de fiecare dintre ele; și în același timp sigur de a fi îndrăgostit numai de ea.

Și cu cât ard mai mult de dragoste pentru fiecare dintre ele, cu atât mai puțin mă hotărăsc să le spun: „Eu sunt!” temându-mă să nu greșesc dar temându-mă și mai tare să nu greșească ea, să nu mă ia drept un altul, un altul pe

care, având în vedere puținele lucruri ce le știa despre mine, să-l confunde cu mine, de pildă vilegiaturistul cu lănțișor de aur, sau directorul observatorului astronomic, sau un pescăruș mascul, sau cititorul lui Herodot, sau Herodot în persoană, sau vânzătorul ambulant de înghețată care a coborât acum pe plajă, de pe un drumeag prăfuit, în mijlocul cactușilor spinoși, și care e înconjurat de turistele olandeze în costume de baie, sau Spinoza, sau șoferul camionului încărcat cu viața și opera lui Spinoza, rezumate și repetate de două mii de ori, sau unul din trântorii care agonizează în fundul stupului după ce a dus la bun sfârșit acțiunea lui de perpetuare a speciei.)

III

...Aceasta nu înseamnă că numita cochilie nu era în primul rând cochilie, cu forma ei deosebită, care nu putea fi altfel pentru că era tocmai forma pe care i-o dădusem, adică singura pe care o știam și pe care voiam să i-o dau. După ce cochilia a căpătat o formă, s-a schimbat și forma lumii, în sensul că acum cuprindea forma lumii așa cum fusese fără cochilie, dar în plus și forma cochiliei.

Iar lucrul acesta avea urmări importante: fiindcă vibrațiile ondulatorii ale luminii, izbindu-se de corpuri, obțin efecte deosebite, în primul rând culoarea, adică materialul acela pe care-l folosisem pentru făcutul dungilor și care vibra altfel decât restul, dar și faptul că un volum intră într-un raport special de volume cu celelalte volume, - toate fenomene de care nu-mi puteam da seama, ceea ce nu le împiedica însă să existe.

Cochilia făcută astfel era în măsură să producă imagini vizuale de cochilii, care sunt foarte asemănătoare - după câte se știe - cu cochilia însăși, dar cochilia stă aici, iar ele se formează în altă parte, probabil, pe o retină. O imagine presupunea deci o retină, care, la rândul ei, presupune un sistem complicat al cărui centru este într-un encefal.

Adică, producând cochilia eu produceam și imaginea ei - și nu numai una, ci nenumărate, deoarece cu o singură cochilie se pot face câte imagini de cochilie dorești - dar numai imagini potențiale, fiindcă pentru a forma o imagine ai nevoie de toate cele trebuincioase, cum spuneam înainte: un encefal cu respectivii săi centri optici, un nerv optic menit să transporte vibrațiile din afară înăuntru, iar nervul optic la rândul său se termină la celălalt capăt cu ceva făcut anume pentru a vedea ce-i în afară și care-ar fi ochiul. Acum e caraghios să crezi că unul care are encefal își întinde un nerv ca pe o sfoară trasă în întuneric și până nu-i ies ochii nu poate ști dacă afară există sau nu ceva de văzut. Eu nu aveam la dispoziție un asemenea material, așa că sunt cel mai puțin în măsură să vorbesc despre asta; totuși îmi făcusem o părere a mea și anume că important era să creezi imagini vizuale, și ochii s-ar fi format ca o consecință. Prin urmare mă concentram pentru a face astfel ca toată partea din mine care stătea în afară (și tot ceea ce înlăuntrul meu condiționa exteriorul) să poată forma o imagine, ba chiar o imagine care apoi să fie considerată frumoasă (comparând-o cu alte imagini socotite mai puțin frumoase, urâțele, sau groaznic de urâte).

Un corp care reușește să emită sau să reflecte vibrații luminoase într-o ordine distinctă și posibil de recunoscut - mă gândeam eu - ce face cu aceste vibrații? Și le pune în buzunar? Nu, le descarcă asupra primului-venit. Și cum va reacționa acesta în fața unor vibrații pe care nu le poate folosi și care primite în acest fel te și deranjează puțin? Își va ascunde capul într-o gaură? Nu, îl va îndrepta în acea direcție până când punctul cel mai expus la vibrațiile optice se va sensibiliza și va dezvolta un dispozitiv pentru a beneficia de ele sub formă de imagini. Pe scurt, concepeam legătura ochi-encefal ca pe un tunel săpat din exterior, prin forța a ceea ce se afla pe punctul de a deveni imagine, și nu din interior, adică prin efortul de a capta o imagine

oarecare.

Și nu mă înșelam: și astăzi sunt convins că planul - în linii mari - era just. Greșeala mea consta în a crede că văzul ne-ar fi venit nouă, adică ei și mie. Elaboram o imagine a mea armonioasă și colorată care să poată fi recepționată vizual de ea, în centrul căreia să fiu eu, să mă stabilesc acolo pentru ca ea să se poată bucura de mine încontinuu, în vis și în amintire și chiar cu gândul nu numai cu văzul. Și simțeam că în același timp ea iradia o imagine a sa atât de desăvârșită, încât s-ar fi impus simțurilor mele neguroase și întârziate, dezvoltând în mine un câmp vizual intern în care ea ar fi strălucit veșnic.

Astfel eforturile noastre ne determinau să devenim acele obiecte desăvârșite ale unui simț care nu se știa încă bine ce era și care apoi deveni desăvârșit tocmai datorită desăvârșirii obiectului său care eram chiar noi. Spun văzul, spun ochii; un singur lucru nu-l prevăzusem: ochii care până la urmă se deschiseră pentru a ne vedea nu erau ai noștri, ci ai altora.

Ființe fără formă, fără culoare, grămezi de viscere adunate de bine, de rău la un loc, populau mediul înconjurător, fără să-și facă cea mai mică grijă de ce să facă cu ele însele, de cum să se exprime și să se prezinte într-o formă stabilă și împlinită, capabilă de a îmbogăți posibilitățile vizuale ale oricui ar vedea-o. Pleacă, vin, se dau puțin la fund, plutesc, în acel spațiu cuprins între aer, apă și stâncă, se rotesc distrați, dispar; iar noi, în acest timp, eu și ea și toți cei care ne străduiam să stoarcem o formă din noi înșine, stăm acolo cocoșându-ne cu munca noastră chinuitoare. Grație nouă, acel spațiu greu de distins devine un câmp vizual: și cine profită? Acești intruși, ăștia cărora niciodată nu le trecuse prin cap posibilitatea văzului (căci, urâți cum erau, n-aveau nimic de câștigat văzându-se unul pe altul), ăștia care se dovediseră cei mai surzi la chemarea formei. În timp ce noi, încovoiați, înduram grosul muncii, adică acționam

astfel încât să existe ceva de văzut, ei își luau pe tăcute partea cea mai comodă: își adaptau leneșele și embrionarele lor organe de recepție la ceea ce era de primit, adică la imaginile noastre. Și să nu vină să-mi spună că și munca lor a fost trudnică: din pasta aceea mucilaginoasă care le umplea capetele puteau să iasă o mulțime de lucruri, iar un dispozitiv fotosensibil nu-i chiar atât de greu de făcut. Dar să-l perfecționezi, asta-i altă mâncare de pește! Cum te descurci dacă n-ai de văzut obiecte vizibile, care să-ți sară în ochi, chiar să se impună văzului? Pe scurt, făcură ochi pe socoteala noastră.

Astfel văzul, văzul *nostru*, pe care în bezna neștiinței îl așteptam, asta a fost până la urmă: să fim noi văzuți de ceilalți. Într-un fel sau într-altul marea revoluție se săvârșise: dintr-o dată în jurul nostru se deschiseră ochi și cornee și iriși și pupile: ochi umflați și spălăciți de caracatițe și de sepii, ochi stupizi și gelatinoși de dorade[6] și barbuni, ochi holbați și pedunculați de raci și de languste, ochi tumefiați și cu fațete de muște și furnici. O focă înaintează neagră și lucioasă clipind din ochii mici ca gămăliile de ac. Un melc își scoate ochii ca niște mingi în vârful unor antene lungi. Ochii inexpresivi ai unui pescăruș scrutează suprafața apei. În spatele unei măști de sticlă, ochii încruntați ai unui pescar subacvatic explorează fundul. De după lentilele ocheanului ochii unui căpitan de cursă lungă și din dosul ochelarilor de soare ochii unei înotătoare își îndreaptă privirile spre cochilia mea, apoi se privesc unul pe altul uitând de mine. Încadrați de lentile de prezbit simt asupra mea ochii prezbiți ai unui zoolog care încearcă să mă încadreze în obiectivul unui Rolleiflex. În clipa aceea un banc de sardele mărunte, de-abia născute, îmi trece prin față, atât de mici că în fiecare peștișor alb pare să nu fie loc decât pentru punctulețul negru al ochiului, iar marea e străbătută de o pulbere de ochi.

Toți acești ochi erau ai mei. Eu făcusem posibilă

[6] Nume dat mai multor pești teleosteeni cu reflexe aurii.

existența lor; eu avusesem partea activă; eu le furnizam materia primă, imaginea. Datorită ochilor a fost posibil și tot restul, adică tot ceea ce alții, având ochi, deveniseră în toate formele și funcțiile lor, și mulțimea de lucruri pe care, având ochi, reușiseră să le facă, în toate formele și funcțiile lor, toate astea se trăgeau din ceea ce făcusem eu. Nu degeaba erau legate de faptul că stătusem acolo, de faptul că avusesem relații cu ceilalți și cu celelalte etcaetera, de faptul că mă apucasem să fac cochilia etcaetera. În concluzie prevăzusem chiar totul.

Și în fundul fiecăruia din acei ochi locuiam eu, sau locuia un alt eu, una din imaginile mele, și se întâlnea cu imaginea ei, cea mai fidelă imagine a ei, în lumea care se deschide dincolo de sfera semilichidă a irisului, de întunericul pupilelor, de palatul de oglinzi al retinelor, în adevăratul nostru element care se întinde fără țărmuri și fără hotare.

T - INDICE ZERO

PARTEA ÎNTÂI

ALȚI QFWFQ

LUNA MOALE

După calculele lui H. Gerstenkorn, dezvoltate de H. Alfven, continentele terestre n-ar fi decât fragmente din Lună, căzute pe planeta noastră. La origine, Luna ar fi fost și ea o planetă gravitând în jurul soarelui, până când apropierea Pământului o făcu să-și iasă din orbită. Prinsă de gravitația terestră, Luna se apropie tot mai mult de pământ, strângându-și orbita în jurul nostru. La un moment dat, din cauza atracției reciproce, suprafețele celor două corpuri începură să se deformeze, ridicându-se valuri înalte din care se desprindeau fragmente rotitoare, în spațiul dintre Pământ și Lună, și mai ales fragmente de materie lunară care până la urmă cădeau pe Pământ. Apoi, datorită influenței mareelor noastre, Luna a fost obligată să se îndepărteze, până la orbita sa actuală. Dar o parte din masa lunară, poate jumătate, rămăsese pe Pământ formând continentele.

Se apropia - *își aminti Qfwfq* - mi-am dat seama de asta - în timp ce mă întorceam acasă, ridicând ochii printre zidurile de sticlă și oțel, am văzut-o, dar nu mai era o lumină ca atâtea altele care strălucesc seara: cele ce se aprind pe Pământ atunci când, la o anumită oră, la centrală este coborâtă o manetă, ori cele de pe cer, mai îndepărtate, dar asemănătoare, și care, în orice caz, nu distonează cu stilul lucrurilor înconjurătoare - vorbesc la prezent, dar mă refer tot la timpurile acelea trecute - am văzut-o cum se desprindea de toate celelalte lumini de pe

cer și de pe stradă, și dobândea relief pe harta concavă a întunericului, ocupând nu un punct, nici chiar unul mare, de tip Marte sau Venus, ca o gaură din care iradiază lumina, ci o porțiune considerabilă de spațiu, conturându-și o formă, o formă care nu putea fi bine definită întrucât ochii nu se obișnuiseră încă s-o definească, iar contururile nu erau destul de nete pentru a putea delimita o figură regulată; pe scurt, am văzut că devenea ceva.

Eram impresionat. Fiindcă, deși nu-ți dădeai seama din ce era făcut sau poate tocmai fiindcă nu-ți dădeai seama, acest ceva părea deosebit de toate lucrurile care ne înconjurau, lucrurile noastre sănătoase de plastic, nailon, oțel cromat, ducoton[7], rășini sintetice, plexiglas, aluminiu, vinilin, melamină, zinc, asfalt, azbest, ciment, adică vechile lucrurile printre care ne născusem și fusesem crescuți. Era ceva nepotrivit, străin. Îl vedeam apropiindu-se, gata-gata să străpungă zgârie-norii de pe Madison Avenue (vorbesc despre cea de atunci, imposibil de comparat cu Madison Avenue de acum), în acel coridor de cer nocturn înconjurat de un halo luminos, dincolo de linia segmentată a cornișelor; și se dilata, copleșind peisajul nostru familiar nu numai cu lumina sa de o culoare necuviincioasă, dar și cu volumul, greutatea și substanța sa nepotrivită. Și atunci, simții cum toată întinderea Pământului - suprafețe de tablă, armături de fier, pavaje de cauciuc, cupole de cristal - adică tot ceea ce, în lumea noastră, e îndreptat spre afară, se înfioară.

Mă îndreptai spre Observator, apucând-o prin tunel, atât de repede cât îmi îngăduia circulația. Sibyl se afla acolo și privea prin telescop. De obicei nu-i plăcea să vin la ea în orele de serviciu, și de îndată ce apăream se uita la mine enervată; în seara aceea însă nu, nici măcar nu ridică privirea, era limpede că se așteptase la vizita mea. „Ai văzut?” ar fi fost o întrebare prostească, și cu toate acestea trebui să-mi mușc limba ca să n-o pun, atât eram de

[7] Pânză de bumbac lucioasă pentru căptușeală.

nerăbdător să aflu părerea ei.

— Da, planeta Lună s-a apropiat și mai mult - spuse Sibyl înainte ca eu să-i fi pus vreo întrebare. E un fenomen prevăzut.

Mă simții puțin ușurat.

— S-a prevăzut că se va îndepărta din nou? întrebai.

Sibyl continua să privească prin telescop.

— Nu - spuse - nu se va mai îndepărta.

Nu înțelegeam.

— Vrei să spui că Pământul și Luna au devenit planete gemene?

— Vreau să spun că Luna nu mai e o planetă și că Pământul are o Lună.

Sibyl avea un fel de a-ți trânti răspunsurile, care mă scotea din sărite de fiecare dată.

— Ăsta-i un mod de a raționa? protestai. Fiecare planetă e un fel de planetă ca și celelalte, nu?

— Vrei să spui că asta-i planetă? O planetă, cum e Pământul? Uită-te! Și Sibyl se desprinse de telescop, făcându-mi semn să mă apropii. Luna n-ar fi fost niciodată în stare să devină o planetă ca a noastră.

Nu-i ascultam explicațiile: Luna, mărită de telescop, îmi apărea în toate amănuntele, sau mai degrabă îmi apăreau multe amănunte laolaltă, atât de încâlcite încât, cu cât le observam mai mult, cu atât eram mai puțin sigur de felul în care era alcătuită Luna, și singurul lucru de care-mi puteam da seama era efectul pe care această priveliște îl avea asupra mea, un efect de dezgust fascinat. Înainte de toate aș putea să vă vorbesc despre dârele verzi care o brăzdau, mai dese în anumite zone, ca o rețea, dar asta, la drept vorbind, constituia amănuntul cel mai neînsemnat, care sărea cel mai puțin în ochi, deoarece mănunchiul acela de proprietăți ce-i erau, să zicem, caracteristice, se sustrăgea privirii, poate din cauza licăririi cam vâscoase izvorând ca o sudoare din miriade de pori, de ce nu, sau de opercule, și chiar, pe ici, pe colo din umflături întinse ale

suprafeței, un fel de buboaie sau de ventuze. Dar iată că iar mă las acaparat de amănunte, metodă de descriere mai sugestivă în aparență, dar în realitate de o eficiență limitată, fiindcă numai examinându-le în întregimea lor - în funcție, de pildă, de umflarea pulpii sublunare care pe alocuri întindea palidele țesuturi exterioare dar în același timp le făcea să se curbeze pe alocuri în cute și intrânduri cu aspect de cicatrice (astfel încât Luna asta putea fi, la urma urmei, compusă și din bucăți presate împreună și prost lipite) - așadar, cum spuneam, numai în întregimea lor, ca pe niște viscere bolnave, trebuie să considerăm și amănuntele: cum ar fi, de exemplu, o pădure cu copaci deși ca niște peri negri, ieșind dintr-o ruptură.

— Ți se pare că e drept să continue să se rotească în jurul Soarelui ca și noi? - spunea Sibyl - Pământul e mult mai tare; va reuși până la urmă să deplaseze Luna de pe orbita ei și s-o facă să se rotească în jurul lui. Vom avea un satelit.

Avui grijă să-mi ascund îngrijorarea. Știam cum reacționa Sibyl în aceste cazuri: afișa o atitudine de superioritate, dacă nu chiar de cinism, ca unul care nu se miră niciodată de nimic. Proceda astfel, ca să mă provoace, cred (sau mai exact: sper; cu siguranță că aș fi fost și mai neliniștit la ideea că proceda astfel din indiferență).

— Și... și... - începui să spun, având grijă să formulez o întrebare care să nu dovedească din parte-mi decât o curiozitate obiectivă, și care în același timp s-o oblige totuși pe Sibyl să-mi spună ceva care să-mi calmeze anxietatea (așadar speram încă să obțin asta de la ea, pretindeam încă să fiu liniștit de calmul ei) - și va sta mereu atât de aproape?

— Asta nu-i nimic - răspunse ea. O să se apropie și mai mult.

Și, pentru prima oară, zâmbi.

— Nu-ți place? Totuși, acuma că o văd acolo, atât de deosebită, atât de diferită de orice formă cunoscută, și știu

că e a noastră, că Pământul a capturat-o și că o ține, nu glumă, mie una-mi place, mi se pare - cum să-ți spun - frumoasă.

La această replică, nu-mi mai păsă dacă observă starea mea sufletească.

— Dar nu constituie oare un pericol pentru noi? întrebai.

Sibyl își strânse buzele cu o expresie care nu-mi plăcea.

— Noi ne aflăm pe Pământ, Pământul are o forță capabilă să țină în jurul lui planete pe cont propriu, ca și Soarele. Cum i s-ar putea opune Luna, ca masă, câmp gravitațional, orbită, consistență? Sau ai vrea cumva să spui că există vreo comparație posibilă? Luna-i moale, moale, Pământul e tare, solid, Pământul rezistă.

— Iar Luna, dacă nu rezistă?

— Oho, forța Pământului va fi în stare s-o țină la locul ei.

Așteptai ca Sibyl să-și termine tura la Observator ca s-o însoțesc până acasă. De îndată ce ieși din oraș, dai de nodul acela în care autostrăzile se ramifică și se întind peste poduri încălecate unul deasupra celuilalt în traseuri spiralate, susținute de pilaștri de ciment de diferite înălțimi, de nu mai știi în ce direcție o apuci, tot urmărind săgețile vopsite cu lac alb pe asfalt, iar orașul pe care de-abia îl lăsaseși în spate te întâmpină brusc din față, cadrilat de lumini între pilaștrii și volutele spiralei. Luna se afla chiar deasupra, iar orașul mi se păru fragil, suspendat ca o pânză de păianjen, cu toată sticlăria sa răsunătoare, cu broderiile sale fine de lumină, sub acea excrescență care umfla cerul.

Am folosit cuvântul excrescență pentru a numi Luna, dar trebuie să întrebuințez același cuvânt pentru a indica noutatea pe care o descoperii în acel moment: din acea Lună-excrescență începea să crească o altă excrescență, ce se apleca spre Pământ ca o feștilă de lumânare.

— Ce mai e și asta? Ce se întâmplă? - întrebam, în timp ce o altă curbă ne îndreptase mașina din nou spre întuneric.

— Atracția terestră provoacă maree solide pe suprafața lunară - răspunse Sibyl. Frumoasă consistență, n-am ce zice.

Urmând curbele autostrăzii, ne aflarăm iarăși cu fața spre Lună, feștila aceea se alungise mai mult spre Pământ, încrețindu-se la vârf ca o mustață, și apoi subțiindu-se la bază ca un peduncul, astfel încât începu să semene cu o ciupercă.

Locuiam într-un *cottage*, aliniat ca atâtea altele de-a lungul uneia din nenumăratele alei dintr-un Spațiu Verde nesfârșit. Ne așezarăm ca de obicei pe balansoarele de pe verandă, care dădea în *backyard*, dar de data aceasta nu priveam spre jumătatea de acru de lespezi de sticlă care constituiau lotul nostru de spațiu verde; ochii ne erau ațintiți în sus, atrași ca de un magnet de corpul acela care se afla deasupră-ne și care semăna cu un fel de caracatiță. Căci feștilele de pe Lună se înmulțiseră, și se întindeau spre Pământ ca niște tentacule vâscoase, și din fiecare părea că se prelinge o materie compusă din gelatină, și păr, și mucegai, și bale.

— Spune și tu dacă un corp ceresc se poate dezintegra în halul ăsta? - stărui Sibyl. Acum îți vei da seama de superioritatea planetei noastre. Să vină Luna mai jos, să vină: va sosi și clipa când o să se oprească. Câmpul gravitațional al Pământului are atâta forță încât, după ce va fi atras planeta Lună până aproape să se izbească de noi, s-o oprească brusc, s-o împingă la o distanță potrivită și s-o țină acolo, făcând-o să se rotească, și comprimând-o până ce va deveni o sferă compactă. Nouă ne poate fi recunoscătoare Luna dacă nu se terciuiește!

Găseam că raționamentele Sibylei erau convingătoare, întrucât Luna mi se părea și mie un lucru inferior și respingător; totuși ele nu reușeau să-mi risipească teama nelămurită. Vedeam cum se răsuceau ramificațiile lunare în cer cu mișcări sinuoase, ca și cum ar fi încercat să atingă ceva ori să se încolăcească în jurul vreunui lucru;

orașul se afla acolo, dedesubt, învăluit într-o aureolă de lumină pe care-o vedeam ivindu-se la orizontul zimțat de umbra *skyline*-ului. Oare se va opri la timp Luna, așa cum spunea Sibyl, înainte ca vreunul din tentaculele ei să n-apuce să dărâme turla unui zgârie-nori? Dar dacă, încă și mai înainte, una din acele stalactite care nu conteneau să se tot alungească și să se tot subțieze s-ar desprinde și ne-ar pica-n cap?

— S-ar putea întâmpla să-i cadă ceva și jos - admise Sibyl fără să aștepte s-o întreb - dar ce ne pasă? Pământul e pardosit cu materiale impermeabile, nedeformabile, lavabile, chiar dacă se scurge ceva din coca asta lunară, se curăță cât ai bate din palme.

Ca și cum asigurarea lui Sibyl mi-ar fi dat posibilitatea să văd ceva care începuse nu de mult să se petreacă, exclamai:

— Uite, cade ceva de sus! - și ridicai mâna ca să arăt în aer un nor de picături dense dintr-un fel de ciulama.

Dar tocmai în clipa ceea se iscă de pe Pământ o vibrație, un țiuit: iar pe cer, în direcția opusă straturilor de secreție planetară care se lăsau în jos, se ridică un nor fin de fragmente solide, învelișul terestru se fărâmița; geamuri incasabile, table de oțel, acoperișuri din materiale izolante erau aspirate de atracția Lunii ca într-un vârtej din fire de nisip.

— Pagube minime - spuse Sibyl - și numai la suprafață. Spărturile vor putea fi reparate în scurt timp. E firesc să ne coste ceva capturarea unui satelit; dar merită, nu-ncape îndoială!

În clipa aceea auzirăm prima pocnitură provocată de căderea pe Pământ a unui meteorit lunar: un „plici” puternic, un zgomot asurzitor și în același timp dezgustător de moale, care nu rămase izolat ci fu urmat de o serie de turtiri explozive, de plesnituri lipicioase izbind din toate părțile. Trecu un timp până să ne putem da seama ce cădea: ca să fiu sincer, numai eu întârziai,

deoarece mă așteptasem ca bucățile din Lună să fie și ele luminoase, Sibyl, în schimb, le văzuse din capul locului și le analiza cu tonul ei disprețuitor, dar în același timp cu o neobișnuită indulgență:

— Meteoriți moi, mă întreb dacă s-a mai pomenit așa ceva, ce vrei... materie lunară, dar totuși interesant, în felul său...

Unul rămase agățat de plasa metalică a gardului îndoită pe jumătate din cauza greutății, dar se prăvăli de îndată pe pământ amestecându-se cu el, iar eu începui să văd despre ce era vorba, sau începui să culeg impresii care să-mi permită să-mi formez o imagine vizuală a lucrului ce se petrecea în fața ochilor mei, și atunci observai alte pete mai mici răspândite pe toată suprafața lespezilor: ceva ca un noroi format dintr-o mucozitate acidă pătrundea în straturile terestre, sau mai degrabă ca un parazit vegetal care absorbea tot ceea ce atingea, încorporându-l în substanța sa mucilaginoasă, sau un ser în care erau aglomerate colonii de microorganisme învolburate și lacome, sau un pancreas tăiat în bucăți care tindea să se unească din nou deschizându-și ca pe niște ventuze celulele fâșiilor rupte, sau...

Aș fi vrut să închid ochii, dar nu puteam; când auzii însă vocea Sibylei spunând:

— Bineînțeles că mă scârbește și pe mine, dar dacă te gândești că s-a dovedit, în sfârșit, că Pământul este deosebit și superior, și că noi suntem de partea asta, cred că am putea pentru o clipă să ne facem și pofta de a ne scufunda înăuntru, fiindcă până la urmă... - mă întorsei brusc spre ea. Gura i se întredeschidea într-un surâs pe care nu i-l mai văzusem: un surâs umed, puțin animalic...

Senzația pe care o avui văzând-o așa se contopi cu spaima provocată în aceeași clipă de căderea uriașului fragment lunar, care scufundă și distruse *cottage*-ul nostru, toată aleea, cartierul rezidențial și o mare parte din provincie, într-un unic haos cald și mieros. Săpând în

materia lunară noaptea întreagă, reușirăm să ieșim la lumină. Mijeau zorile: furtuna de meteoriți încetase; în jurul nostru Pământul era de nerecunoscut, acoperit de un strat gros de noroi plămădit din proliferări verzi și din organisme băloase. Nu se mai vedea nici urmă din vechile noastre materii pământești. Luna se îndepărta în cer, palidă, schimbată la rândul său: ascuțindu-ți privirea, puteai vedea că e acoperită de o pătură deasă de cioburi, așchii și țăndări, lucioase, ascuțite, curate.

Urmarea e cunoscută. După sute de mii de veacuri încercăm să redăm Pământului înfățișarea sa naturală de pe vremuri, reconstruim scoarța primitivă terestră din material plastic, ciment, tablă, sticlă, smalț și imitație de piele. Dar cât de departe suntem! Cine știe cât timp o să mai fim condamnați să ne scufundăm în dejecție lunară, îmbibată de clorofilă, de sucuri gastrice, rouă, grăsimi azotoase, smântână și lacrimi! Ce mult ne mai lipsește până să sudăm plăcile netede și exacte ale scutului terestru inițial ca să ștergem - sau măcar să ascundem - adausurile străine și ostile. Unde mai pui că folosim materiale din ziua de azi, îmbinate la nimereală, produse ale unui Pământ corupt, care încearcă zadarnic să imite inegalabilele prime substanțe.

Se spune că materialele adevărate, cele de pe vremuri, se găsesc numai pe Lună, vraiște și nefolosite, și că ar merita să mergem acolo doar pentru asta, ca să le recuperăm. Nu vreau să am rolul celui care spune într-una numai lucruri neplăcute, dar știm cu toții în ce stare se află Luna, expusă furtunilor cosmice, găurită, uzată, roasă. Dacă mergem acolo, vom avea doar deziluzia de a afla că până și materialul nostru de atunci - cauza principală (și totodată dovada) superiorității terestre - este de proastă calitate, fără rezistență și nu mai e bun nici măcar ca fiare vechi. Atunci, pe vremuri, m-aș fi ferit, desigur, să-i dezvălui Sibylei astfel de bănuieli. Dar acum - grasă cum e, ciufulită, leneșă și înfulecând cu lăcomie prăjituri cu cremă

- ce-mi mai poate spune Sibyl?

ORIGINEA PĂSĂRILOR

Apariția Păsărilor este relativ târzie în istoria evoluției: *posterioară apariției tuturor celorlalte clase din regnul animal*. *Strămoșul Păsărilor - sau cel puțin primul ale cărui urme au fost găsite de paleontologi - Arheopterixul* (*păstrând încă unele caracteristici ale Reptilelor din care se trage*), *apare în Jurasic, cu zeci de milioane de ani în urma primelor Mamifere*. *Aceasta constituie singura excepție în apariția succesivă a unor grupe de animale tot mai evoluate pe scara zoologică*.

Erau vremuri în care nu ne mai așteptam la surprize - *povesti Qfwfq* - pentru noi era limpede cum urmau să se desfășoare lucrurile. Cine apucase să existe, exista, și nu ne rămânea decât să ne descurcăm între noi: cine va ajunge mai departe, cine va rămâne acolo unde era, cine nu va fi în stare să supraviețuiască. Alegerea se făcea dintr-un număr de posibilități limitate.

Iată însă că, într-o bună dimineață, aud afară un cântec, pe care nu-l mai auzisem. Sau, mai exact (fiind că nu se știa încă ce era acel cântec): aud un sunet pe care nimeni nu-l mai scosese până atunci. Ies afară. Văd o vietate necunoscută, care cântă pe o creangă. Avea aripi, labe, coadă, unghii, pinteni, pene, fulgi, aripioare, ace, cioc, dinți, gușă, coarne, creastă, mărgele și o stea în frunte. Era o pasăre; voi ați și înțeles, eu, nu; nu mai văzusem așa ceva. Cântă: „Koaxpf… Koaxpf… Koaaaccch…”, dădu din aripile ei cu dungi de culori schimbătoare, se înălță în zbor, se așeză ceva mai încolo, se apucă din nou să cânte.

Dar aceste povești pot fi redate mai bine cu ajutorul unui șir de desene decât printr-o povestire formată din fraze înșiruite una după alta. Pentru a zugrăvi însă vinieta care să înfățișeze pasărea pe cracă, pe mine holbat și pe toți ceilalți cu nasul în sus, ar trebui să-mi amintesc mai exact cum erau făcute o mulțime de lucruri pe care le-am uitat de o bună bucată de vreme: în primul rând, ceea ce eu numesc acum pasăre, în al doilea rând, ceea ce eu numesc acum „eu”, în al treilea rând, cracă, în al patrulea rând, locul unde stăteam și mă holbam, în al cincilea rând cum arătau toți ceilalți. Despre toate aceste elemente nu-mi amintesc bine decât faptul că erau cu totul deosebite de cum le-am reprezenta astăzi. Ar fi mai bine să încercați să vă închipuiți singuri seria de viniete cu toate siluetele personajelor la locul lor, pe un fond puternic hașurat, dar încercând în același timp să nu vă închipuiți nici siluetele și nici măcar fondul. Fiecare personaj va avea balonașul în care sunt cuprinse vorbele pe care le rostește, zgomotele pe care le face, dar nu e nevoie să citiți chiar literă cu literă tot ce e scris acolo, e de ajuns să aveți o idee de ansamblu, după cum vă voi explica.

La început, puteți să citiți o mulțime de semne de exclamație și de întrebare, care țâșnesc din capetele noastre, și asta înseamnă că priveam pasărea plini de uimire - uimire veselă, chef să cântăm și noi, să imităm acel prim tril, să sărim, când o vedeam luându-și zborul - dar în același timp plini de teamă, deoarece existența pasărilor dădea peste cap felul de a raționa în care crescusem.

În seria de desene care urmează, se vede cel mai înțelept dintre noi, bătrânul U(h), desprinzându-se din grupul unde stăteau ceilalți și spunând:

— N-o priviți! E o greșeală!

Și numai ce întinde mâinile, ca și cum ar vrea să astupe ochii celor de față.

— Acu o fac să dispară - spune, sau gândește, și pentru a

reprezenta această dorință a lui am putea trasa o linie în diagonală peste vinietă. Pasărea dă din aripi, ocolește diagonala și se pune la adăpost în colțul celălalt. U(h) se bucură, căci diagonala aceea din mijloc îl împiedică s-o mai vadă. Pasărea lovește cu ciocul linia, o rupe și zboară să se așeze în spinarea bătrânului U(h). Bătrânul U(h), pentru a o face să dispară, încearcă să deseneze deasupră-i două săgeți încrucișate. Pasărea se așează pe punctul unde se întâlnesc săgețile și face un ou. Bătrânul U(h) smulge săgețile, oul cade, pasărea își ia zborul. Urmează o vinietă mânjită toată cu gălbenuș de ou.

Îmi place grozav de mult să povestesc cu desene, dar ar trebui să alternez vinietele de acțiune cu cele de idei, și să explic de exemplu încăpățânarea cu care U(h) nu vrea să recunoască existența păsării. Închipuiți-vă deci un pătrățel din acelea scrise de sus până jos, care explică sintetic vinietele precedente de acțiune: *După pieirea Pterozaurilor, se pierduse orice urmă de animale cu aripi de milioane și milioane de ani*. („În afară de Insecte” s-ar putea preciza într-o notă de subsol).

Zburătoarele reprezentau acum un capitol închis. Nu se spusese oare și nu se repetase de atâtea ori că tot ceea ce se putuse naște din Reptile se și născuse? În cursul a milioane de ani nu exista nicio formă de ființă vie care să nu fi avut ocazia să apară, să populeze lumea și apoi - nouăzeci și nouă la sută din cazuri - să decadă și să dispară. Eram cu toții de acord asupra acestui lucru: speciile care dăinuiseră erau singurele valoroase, destinate să dea viață unor soiuri tot mai selecționate și adaptate mediului. Vreme îndelungată fusesem chinuiți de îndoială cu privire la cine era și cine nu era monstru, dar de la un timp încoace puteam considera chestiunea asta ca rezolvată: ne-monștri suntem noi ăștia care ne aflăm aici de față, și monștri sunt toți cei care ar fi putut să fie dar nu sunt, întrucât succesiunea cauzelor și a efectelor ne-a favorizat în mod evident pe noi, pe ne-monștri, și nu pe ei.

Dar dacă acum începeau să-și facă din nou apariția tot felul de animale ciudate, dacă Reptilele, învechite cum erau, se apucau nitam-nisam să scoată la iveală articulații și tegumente de care nu se simțise nevoia până atunci, dacă, pe scurt, o creatură imposibilă prin definiție, ca de pildă o pasăre, era totuși posibilă (și unde mai pui că putea fi și frumoasă, ca asta a noastră, plăcută la vedere, când se legăna pe foile de ferigă, și la auz, când scotea triluri), ei bine, atunci bariera dintre monștri și ne-monștri era sfărâmată și totul, dar absolut totul, devenea iarăși posibil.

Pasărea zbură departe. (În vinietă se vede o umbră neagră deasupra norilor de pe cer: nu pentru că pasărea ar fi neagră, ci pentru că păsările care se află la depărtare sunt reprezentate astfel). Iar eu o urmării. (Sunt văzut din spate în timp ce înaintez într-un peisaj nesfârșit de munți și păduri). Bătrânul U(h) țipă după mine:

— Întoarce-te, Qfwfq!

Trecui prin regiuni necunoscute. De mai multe ori crezui că mă rătăcisem (în vinietă e de ajuns ca rătăcirea să fie reprezentată o singură dată) dar auzeam „Koaxpf...” și ridicând ochii vedeam pasărea așezată pe o plantă, ca și cum m-ar fi așteptat.

Tot urmărind-o, ajunsei într-un loc în care tufișurile mă împiedicau să văd. Îmi deschisei un loc de trecere: la picioarele mele văzui abisul. Pământul se sfârșea acolo; stăteam în echilibru pe margine. (Linia în spirală care se înălța din capul meu reprezintă amețeala). În jos nu se zărea nimic; câțiva nori. Iar pasărea se îndepărta în zbor prin acel gol, și din când în când întorcea capul spre mine ca și cum m-ar fi îndemnat s-o urmez. Dar unde s-o urmez, de vreme ce mai încolo nu era nimic?

Și iată că din albeața zărilor îndepărtate se ivi o umbră, ca un orizont de ceață, ale cărui contururi deveneau tot mai precise. Era un continent care înainta prin gol: i se puteau zări țărmurile, văile, dealurile, iar pasărea prinse să zboare deasupra lui. Dar care pasăre? Nu mai era una

singură, tot cerul era un fâlfâit de aripi de toate culorile și de toate formele.

Aplecându-mă peste marginea pământului nostru priveam cum se apropia continentul în derivă. „Dă peste noi!’ - țipai și în clipa aceea pământul se cutremură. (Un „bang” scris cu litere de-o șchioapă). După ce se atinseră, cele două lumi începură din nou să se îndepărteze, prin ricoșeu, și apoi să se unească iar, și iar să se desfacă. Într-una din aceste ciocniri mă trezii zvârlit de partea cealaltă, în timp ce hăul se căsca din nou, despărțindu-mă de lumea noastră.

Privii de jur împrejur: nu recunoșteam nimic. Copaci, cristale, animale, ierburi, totul era diferit. Nu numai păsările populau ramurile, dar și pești (e un fel de a vorbi) cu picioare de păianjen sau (să zicem) viermi cu pene. Să nu credeți acum că aș avea de gând să vă descriu cum erau formele vieții de acolo; n-aveți decât să vi le închipuiți cum vă vine la îndemână, mai ciudate sau mai puțin ciudate, n-are importanță. Ceea ce are importanță este faptul că în jurul meu se desfășurau toate formele pe care lumea le-ar fi putut lua în transformările sale, dar pe care nu le luase, din motive întâmplătoare sau din cauza unei incompatibilități fundamentale: formele respinse, irecuperabile, pierdute.

(Pentru a reda această idee ar trebui că banda de viniete să fie desenată în negativ: cu figuri asemănătoare cu celelalte, dar alb pe negru sau cu capul în jos - presupunând că ne-am putea da seama care e susul și care e josul la aceste figuri).

Înghețasem de groază (în desen, picături de sudoare rece care-mi țâșnesc pe față) privind acele imagini oarecum familiare și în același timp cu proporții și combinații anapoda (figura mea micuță în alb suprapusă peste umbre negre care ocupă toată vinieta) dar asta nu mă împiedica să cercetez avid tot ce se afla în jurul meu. S-ar fi zis că privirea mea nu numai că nu ocolea monștri,

dar îi căuta parcă pentru a se convinge că nu erau monștri până-n măduva oaselor și că la un moment dat groaza va fi înlocuită de o senzație plăcută (reprezentată în desen de raze luminoase care brăzdează fondul negru): că va putea recunoaște frumusețea care există și acolo, în lumea aceea.

Această curiozitate mă făcuse să mă îndepărtez de coastă și să pătrund printre colinele spinoase ca niște enormi arici de mare. Mă rătăcisem acum în inima continentului necunoscut. (Silueta care mă reprezintă a devenit minusculă). Păsările care mai adineauri erau pentru mine o apariție stranie, începeau să devină prezențe oarecum familiare. Erau atât de numeroase încât formau un fel de boltă deasupra mea, ridicând și coborând aripile toate deodată (vinietă înțesată de păsări: silueta mea de abia se zărește). Altele se așezaseră pe pământ, cocoțate pe arbuști, și pe măsură ce înaintam se dădeau la o parte. Eram prizonierul lor? Mă întorsei ca să scap, dar eram înconjurat de pereți de păsări care nu-mi lăsau decât un singur loc de trecere. Mă împingeau unde voiau ele, toate mișcările lor conduceau spre un anumit punct. Ce se afla oare acolo în fund? Nu reușeam să zăresc decât un fel de ou uriaș așezat de-a lungul, care se întredeschidea încetișor, ca o scoică.

Deodată se căscă. Zâmbii. De emoție ochii mi se umplură de lacrimi. (Sunt reprezentat numai eu din profil; ceea ce văd rămâne în afara imaginii). Mă aflam în fața unei ființe de o frumusețe nemaivăzută. O frumusețe *diferită*, imposibil de comparat cu vreuna din formele considerate de noi drept frumoase (în desen continuă să fie așezată în fața mea în așa fel încât eu s-o pot vedea, dar cititorul niciodată), și cu toate acestea *a noastră*, tot ce era mai *al nostru* din lumea noastră (în desen s-ar putea recurge la o reprezentare simbolică: o mână de femeie, sau un picior, sau un sân, care se ivesc dintr-o mantie bogată, de pene), în asemenea măsură încât fără ea lumii noastre îi

lipsise întotdeauna ceva. Simțeam că ajunsesem în punctul în care converg toate (s-ar putea desena un ochi, un ochi cu gene lungi dispuse ca niște raze care se transformă într-un vârtej) și unde eram gata să fiu înghițit (sau o gură, întredeschiderea a două buze desenate fin, înalte cât mine, și eu care zbor aspirat spre limba ce se zărește din întuneric).

De jur împrejur, păsări: lovituri de cioc, aripi care fâlfâie, labe cu gheare întinse și strigătul: „Koaxpf… Koaxpf… koaaaccl…”

— Cine ești? întrebai.

Un text explicativ: *Qfwfq în fața frumoasei Org-Onir-Ornit-Or*, care face ca întrebarea mea să fie inutilă; după balonașul care conține această întrebare urmează un altul ieșit tot din gura mea, cu cuvintele: „Te iubesc!” - afirmație la fel de superfluă, urmată imediat de un alt balonaș cuprinzând întrebarea: „Ești prizonieră?” - la care nu aștept răspuns și într-un al patrulea balonaș, care urmează după celelalte, adaug: „Te voi salva. La noapte vom fugi împreună”!

Desenele care urmează sunt dedicate în întregime pregătirilor de fugă, somnului păsărilor și monștrilor, într-o noapte luminată de o boltă cerească necunoscută. Un pătrățel întunecat și glasul meu:

— Mă urmezi?

Glasul lui Or răspunde:

— Da.

Vă puteți imagina o serie de benzi desenate în stil de aventură. *Qfwfq și Or fug prin continentul Păsărilor*. Alarme, urmăriri, pericole: le las pe seama voastră. Pentru a povesti ar trebui să o descriu cât de cât pe Or: și nu sunt în stare s-o fac. Închipuiți-vă deci o figură care se află deasupra mea, dar pe care o ascund și o ocrotesc în același timp.

Ajunserăm la marginea hăului. Se iveau zorile. Soarele răsărea palid, luminând din depărtare continentul nostru.

Cum să-l ajungem? Mă întorsei spre Or: Or își desfăcu aripile. (Nu v-ați dat seama în vinietele precedente că le avea: două aripi largi ca niște pânze de corabie). Mă apucai de mantia ei. Or își luă zborul.

În pozele următoare poate fi văzută Or care zboară printre nori iar capul meu iese din poala ei. Apoi un triunghi de mici triunghiuri negre pe cer: e un stol de păsări care ne urmăresc. Ne aflăm încă în mijlocul hăului, continentul nostru se apropie, dar cârdul e mai iute. Sunt păsări de pradă, cu ciocuri încovoiate și ochi de foc. Dacă Or se grăbește să atingă pământul, vom fi printre ai noștri, înainte ca răpitoarele să ne atace. Forță, Or, încă câteva bătăi de aripi: în desenul următor suntem la adăpost.

Da de unde: iată că stolul ne-a înconjurat. Or zboară printre păsările răpitoare (un triunghi alb înscris într-un alt triunghi plin de triunghiuri negre). Zburăm deasupra țării mele: ar fi de ajuns ca Or să-și strângă aripile, să se lase jos și am fi liberi. Dar Or continuă să zboare sus, împreună cu păsările. Țipai:

— Or, coboară!

Ea întredeschise mantia și mă lăsă să mă prăbușesc. („Slaff!”). Stolul, cu Or în mijloc, face stânga împrejur în cer, se întoarce de unde-a venit, se micșorează la orizont. Mă trezii întins pe jos, singur.

(Text explicativ: *În timpul absenței lui Qfwfq multe lucruri se schimbaseră*.) De când fusese descoperită existența păsărilor, ideile care călăuzeau lumea noastră intraseră în criză. Ceea ce înainte credeau cu toții că înțeleseseră, modul simplu și regulat după care lucrurile erau cum erau, nu mai avea valoare; sau: aceasta era doar una din nenumăratele posibilități; nimeni nu mai excludea faptul că lucrurile puteau să se petreacă și în alte feluri cu totul deosebite. S-ar fi zis că acum fiecare se rușina de a fi așa cum era de așteptat să fie, și că se străduia să afișeze o atitudine neobișnuită, neprevăzută: o atitudine oarecum de pasăre, sau dacă nu chiar de pasăre, măcar una care să nu

distoneze față de ciudățenia păsărilor. Nu-mi mai recunoșteam vecinii. Nu că se schimbaseră foarte mult: dar cine avea vreo însușire inexplicabilă pe care înainte încerca s-o ascundă, acum o scotea în evidență. Și toți aveau aerul că așteaptă ceva dintr-o clipă într-alta: nu succesiunea regulată de cauze și efecte, ca pe vremuri, ci ineditul.

Nu mă simțeam la largul meu. Ceilalți mă considerau un înapoiat cu idei învechite, de pe vremea de dinaintea păsărilor; nu înțelegeau că pe mine veleitățile lor păsărești nu mă făceau decât să râd: văzusem cu totul altceva, vizitasem lumea lucrurilor care ar fi putut exista și nu reușeam să mi-o scot din minte. Și cunoscusem frumusețea prizonieră în inima acelei lumi, frumusețea pierdută pentru mine și pentru noi toți, și mă îndrăgostisem de ea.

Îmi petreceam zilele pe vârful unui munte scrutând cerul pentru a putea vedea dacă vreo pasăre nu-l străbate în zbor. Iar pe creștetul altui munte vecin stătea bătrânul U(h) care privea și el cerul. Bătrânul U(h) era considerat tot cel mai înțelept dintre noi, dar atitudinea lui față de păsări se schimbase. Credea că păsările nu constituiau eroarea, ci adevărul - singurul adevăr din lume. Se apucase să interpreteze zborul păsărilor încercând să citească în el viitorul.

— Ai văzut ceva? țipa către mine, de pe muntele său.

— Nimic la orizont - spuneam eu.

— Iată una! țipam câteodată, sau eu, sau el.

— De unde venea? N-am apucat să văd din ce parte a cerului a apărut. Spune-mi: de unde? - întreba el, neliniștit U(h) făcea prevestiri după direcția zborului.

Sau eu eram cel care întreba:

— În ce direcție zbura? N-am văzut-o! A dispărut în partea asta sau în cealaltă? - deoarece speram ca păsările să-mi indice drumul spre Or.

E inutil să descriu în amănunte șiretenia cu care reușii să mă întorc în continentul Păsărilor. În viniete ar trebui

povestit cu unul din trucurile care ies bine doar în desen. (Pătrățelul e gol. Sosesc. Ung cu lipici colțul de sus din dreapta. Mă așez în colțul de jos din stânga. Intră o pasăre zburând din stânga sus. Când dă să iasă din pătrățel, acesta îi rămâne lipit de coadă. Continuă să zboare și trage după sine tot pătrățelul agățat de coadă, iar eu, așezat în fund, mă las transportat. Astfel ajung în Țara Păsărilor. Dacă asta nu vă place, n-aveți decât să vă închipuiți altă poveste: principalul este s-ajung acolo).

Ajunsei și mă simții înșfăcat de brațe și de picioare. Eram înconjurat de păsări, una mi se așeză pe cap, alta mă lovea cu ciocul pe gât.

— Qfwfq, ești arestat! Te-am prins, în sfârșit!

Fui închis într-o celulă.

— Mă vor ucide? - o întrebai pe pasărea temnicer.

— Mâine vei fi dus la judecată și vei afla - spuse ea, cocoțată pe zăbrele.

— Și cine mă va judeca?

— Regina Păsărilor.

A doua zi fui introdus în sala tronului. Văzusem însă încă mai de mult acel uriaș ou-scoică, ce se întredeschidea. Tresării.

— Deci nu ești prizoniera păsărilor! exclamai.

Cineva îmi dădu o lovitură de cioc pe grumaz.

— Pleacă-te în fața reginei Org-Onir-Ornit-Or!

Or făcu un semn. Toate păsările se opriră. (În desen se vede o mână fină plină de inele, care se ridică dintr-un maldăr de pene).

— Ia-mă de nevastă și vei fi salvat - spuse Or.

Se sărbători nunta. Nici despre asta nu vă pot povesti nimic: tot ce mi-a rămas în minte e o învălmășeală de imagini schimbătoare. Poate că plăteam fericirea cu renunțarea de a înțelege ceea ce trăiam.

O întrebai pe Or:

— Aș vrea să înțeleg.

— Ce?

— Tot, toate acestea.

Arătai de jur împrejur.

— Vei înțelege când vei fi uitat tot ceea ce înțelegeai înainte.

Se lăsă noaptea. Scoica-ou servea de tron și de pat nupțial.

— Ai uitat?

— Da. Ce? Nu știu ce, nu-mi aduc aminte de nimic.

(Desen cu gândul lui Qfwfq: *Nu, îmi mai amintesc, sunt pe cale de a uita totul, dar mă străduiesc să-mi amintesc*).

— Vino!

Ne culcarăm împreună.

(Desen cu gândul lui Qfwfq: *Uit*... *E frumos să uiți*... *Nu, vreau să-mi amintesc*... *Vreau să uit și tot odată să-mi amintesc*... *Așteaptă*!... *Oh*!

Un fulger marcat cu inscripția „Flash!” sau „Evrika!”, cu majuscule.

Pentru o fracțiune de secundă, între pierderea a tot ce știusem înainte și aflarea a tot ce urma să știu după, reușii să îmbrățișez într-un singur gând lumea lucrurilor care erau cum erau și cea a lucrurilor care erau cum ar fi putut să fie și îmi dădui seama că un singur sistem cuprindea totul. Lumea păsărilor, a monștrilor, a frumuseții lui Or era aceeași cu cea în care trăisem mereu și pe care nimeni n-o înțelesese până-n miezul ei.

— Or! Am înțeles! Tu! Ce frumos! Ura! - exclamai și mă sculai din pat.

Soția mea scoase un urlet.

— Acum îți explic! spusei, jubilând. Acum explic totul tuturor!

— Taci - țipă Or. Trebuie să taci!

— Lumea este una, și ceea ce este nu se explică decât... proclam.

Or era deasupra mea, încerca să mă înăbușe (În desen un sân care mă strivește):

— Taci! Taci!

Sute de ciocuri și gheare sfâșiau baldachinul patului nupțial. Păsările coborau asupra mea, dar dincolo de aripile lor îmi recunoșteam țara natală care se contopea cu continentul străin.

— Nu există nicio deosebire! Monștri și ne-monștri au stat mereu alături. Ceea ce nu a fost continuă să fie… și le vorbeam nu numai păsărilor și monștri lor dar și celor pe care-i cunoscusem întotdeauna și care apăreau din toate părțile.

— Qfwfq! M-ai pierdut! Păsări! Pe el!

Și regina mă respinse.

Băgai de seamă prea târziu că ciocurile și ghearele păsărilor se înverșunau să despartă cele două lumi pe care revelația mea le unise.

— Nu, Or, așteaptă, nu pleca, noi doi împreună. Or, unde ești?

Dar între timp mă rostogoleam în gol, printre bucăți de hârtie și pene.

(Păsările sfâșie cu lovituri de cioc și de gheare paginile desenate. Își iau zborul fiecare cu o bucată de hârtie tipărită în cioc. Pagina care urmează e desenată și ea; e reprezentată lumea cum era înainte de apariția păsărilor și succesivele ei schimbări previzibile. Stau în mijlocul celorlalți cu un aer pierdut. În cer continuă să zboare păsări, dar nimeni nu le mai dă atenție).

Din ceea ce înțelesesem atunci, am uitat totul. Tot ce v-am povestit reprezintă partea pe care o pot reconstitui, completând cu ipoteze lacunele. N-am încetat niciodată să sper că păsările m-ar putea conduce într-o bună zi la regina Or. Dar păsările care au rămas printre noi or fi oare cele adevărate? Cu cât le observ mai mult, cu atât îmi aduc aminte mai puțin de ceea ce aș vrea să-mi amintesc. (Ultima serie cu fotografii: o pasăre, aceeași pasăre în prim plan, capul mărit al păsării, un amănunt al capului, ochiul…)

CRISTALELE

Dacă substanțele care constituiau globul terestru în stadiul incandescent ar fi avut la dispoziție un timp suficient de lung pentru a se răci și destulă libertate de mișcare, fiecare din ele s-ar fi separat de celelalte într-un unic cristal uriaș.

Putea să fie și altfel, știu - *comentă Qfwfq* - mie-mi spuneți: am crezut cu atâta tărie în acea lume de cristal care avea să vie, încât nu mă pot resemna să trăiesc în aceasta, amorfă, fărâmițată și cauciucată, de care, până la urmă, am avut parte. Alerg și eu ca toți ceilalți, iau trenul în fiecare dimineață (locuiesc în New Jersey) ca să mă strecor prin conglomeratul de prisme pe care le văd înălțându-se dincolo de Hudson, cu acoperișurile lor ascuțite; îmi petrec zilele acolo înăuntru, deplasându-mă în sus și-n jos, la dreapta și la stânga, pe axele orizontale și verticale care străbat masa aceea solidă și compactă, sau de-a lungul traseelor obligatorii care mărginesc laturile și unghiurile. Dar nu cad în cursă: știu că sunt pus să alerg printre pereți netezi și transparenți și printre unghiurile simetrice numai și numai ca să cred că mă aflu înăuntrul unui cristal, ca să recunosc o formă regulată, un ax de rotație, o constanță a diedrelor. Dar de fapt, nimic din toate acestea nu există. Contrariul da, există: sticla - căci de sticlă sunt și masele solide care mărginesc străzile, de sticlă și nu de cristal - o pastă de molecule claie peste grămadă a invadat și a cimentat lumea, un strat de lavă răcită pe neașteptate, întărită în forme impuse din afară, în

timp ce înăuntru magma e tot așa cum era și pe vremea Pământului incandescent.

Nu regret de loc acele timpuri: văzându-mă nemulțumit de lucrurile din ziua de azi, vă închipuiți poate că-mi aduc aminte cu nostalgie de trecut, dar vă înșelați. Pământul fără crustă era oribil, ce mai: o veșnică iarnă incandescentă, o mlaștină minerală, cu bulboane negre de fier și nichel scurgându-se din fiecare crăpătură spre centrul globului și cu imense jeturi țâșnitoare de mercur. Vug și cu mine ne croiam drum printr-o ceață clocotitoare și nu reușeam niciodată să atingem un punct solid. O barieră de roci lichide aflate în drum se evapora pe neașteptate în fața noastră, prefăcându-se într-un nor acid; ne făceam vânt ca să-l depășim, dar în aceeași clipă îl simțeam cum se condensează și ne izbește ca o furtună de ploaie metalică, umflând valurile dense ale unui ocean de aluminiu. Substanța lucrurilor se schimba în jurul nostru din minut în minut, sau, mai exact, atomii treceau de la o stare de dezordine la altă stare de dezordine, apoi din nou la alta: practic, totul rămânea deci la fel. Singura schimbare adevărată ar fi fost așezarea atomilor într-o ordine oarecare: de fapt, asta căutam Vug și cu mine, mișcându-ne în amestecul de elemente fără puncte de reper, fără un înainte și fără un după.

Acum situația e diferită, recunosc: am un ceas de mână, compar unghiul format de arătătoarele lui cu cel format de arătătoarele tuturor ceasurilor pe care le văd; am o agendă în care sunt notate oră de oră sarcinile de serviciu; am un carnet de cecuri pe ale căror cotoare scad și adun numere. Mă dau jos din tren la Penn Station, iau metroul, stau în picioare, mă sprijin cu o mână de bară iar cu cealaltă țin un ziar desfăcut din care citesc cifrele cotelor de la bursă: intru în joc, adică în jocul de a mă preface că există o ordine în această pulbere, o regularitate în sistem, sau o întrepătrundere de sisteme diferite, dar care pot fi măsurate deși sunt disproporționate, așa încât fiecare

grăunte de dezordine să coincidă cu fațeta șlefuită a unei ordini, care se și fărâmițează imediat.

Înainte era mult mai rău, nu-ncape-ndoială. Lumea era o soluție de substanțe în care totul se răspândea în tot și dizolva totul. Vug și cu mine continuam să rătăcim prin ea, să rătăcim așa rătăciți cum eram, așa rătăciți cum fusesem întotdeauna, fără să știm ce am fi putut găsi (sau ce ne-ar fi putut găsi) ca să nu mai rătăcim.

Ne dădurăm seama dintr-o dată. Vug spuse:

— Acolo!

Arăta, în inima unui șuvoi de lavă, ceva care dădea să-și dobândească o formă. Era o masă solidă cu fețe regulate și netede și cu muchii tăioase: iar aceste fețe și muchii creșteau încet, s-ar fi zis că în dauna materiei din jur, ba și forma masei solide se schimba, păstrându-și însă proporții simetrice... Nu numai forma se deosebea de tot restul, ci și felul în care lumina pătrundea înăuntru, străbătând-o și refractându-se. Vug spuse:

— Strălucesc! Ce multe sunt!

Într-adevăr, nu era numai unul. Pe suprafața incandescentă pe care răsăreau înainte numai efemere bule de gaz țâșnind din măruntaiele pământului, ieșeau acum la suprafață cuburi, octoedre, prisme, și guri diafane, ce păreau aproape aeriene, goale pe dinăuntru, dar care - așa cum se văzu imediat - concentrau în ele o nemaipomenită duritate compactă. Scânteierea acestei înflorituri colțuroase năpădea Pământul, iar Vug spuse:

— E primăvară!

O sărutai.

Acum cred că ați înțeles: faptul că-mi place ordinea nu e, la mine, ca la atâția alții, semnul unui caracter supus unei discipline interioare, semnul unei reprimări a instinctelor. Ideea unei lumi absolut regulate, simetrice, metodice se asociază la mine cu acest prim avânt și primă clocotire a naturii, cu încordarea de dragoste, pe care voi o numiți eros, în timp ce toate celelalte imagini prin care, după

părerea voastră, pasiunea se asociază cu dezordinea, dragostea cu revărsarea fără măsură - precum: fluviu, foc, vârtej, vulcan - nu sunt pentru mine decât amintirea nimicului, a lipsei de dorință, a plictiselii.

Știu că greșeam, nu-mi trebui mult ca să-mi dau seama. Iată-ne la punctul de sosire: Vug e pierdută; din erosul de diamant nu s-a ales decât praful și pulberea; așa-zisul diamant al cărui prizonier sunt, este de fapt sticlă ordinară. Urmăresc săgețile de pe asfalt, intru în șir în dreptul stopului și pornesc mai departe (azi am venit la New York cu mașina) când apare culoarea verde (ca în fiecare miercuri deoarece o însoțesc) băgând în viteza întâia (pe Dorothy la psihanalistul său), încerc să mențin o viteză constantă ca să trec tot pe verde pe Second Avenue. Ceea ce voi numiți ordine nu e decât o cârpeală destrămată a dezagregării; am găsit un loc la parcaj dar peste două ore va trebui să cobor și să introduc o monedă în aparatul de taxat, dacă uit, îmi vor lua mașina cu o macara.

Visam o lume de cristal, pe vremea aceea; n-o visam, o vedeam: o primăvară înghețată și indestructibilă de cuarț. Creșteau poliedre înalte ca niște munți, diafane: prin grosimea lor apărea umbra celui care stătea de partea cealaltă.

— Vug, tu ești!

Pentru a o ajunge din urmă mă cățăram pe pereți netezi ca oglinda; alunecam în jos; mă apucam de muchii, rănindu-mă, fugeam de-a lungul perimetrelor înșelătoare și la fiecare cotitură lumina conținută de munte era diferită - strălucitoare, lăptoasă, opacă.

— Unde ești?

— În pădure!

Cristalele de argint semănau cu niște arbori subțiri cu crengile în unghi drept. Frunzișuri scheletice de cositor și de plumb înțesau pădurea cu o vegetație geometrică.

În mijlocul ei fugea Vug.

— Qfwfq! Aici e altfel - strigă ea. Auriu, verde, albastru!

O vale de beril se deschidea înconjurată de creste de toate culorile, de la albastrul marin până la verdele smaraldului. Eu mă țineam după Vug cu sufletul împărțit între fericire și teamă: fericirea de a vedea cum fiecare substanță din care era alcătuită lumea își găsea o formă definitivă și stabilă, și teama încă nedeslușită că acest triumf al ordinii în modalități atât de deosebite să nu reproducă la o altă scară dezordinea pe care de-abia o lăsasem în urmă. Un cristal total, asta visam, un atotcuprinzător topaz-lume: eram nerăbdător ca Pământul nostru să se separe o dată de cercul de gaz și pulbere în care se roteau toate corpurile cerești, să iasă primul din acea împrăștiere inutilă care este universul.

Desigur, dacă cineva ține cu tot dinadinsul, poate găsi și în stele o ordine, și în galaxii, ba chiar și în ferestrele luminate ale zgârie-norilor pustii în care personalul de serviciu face curat în birouri între ora nouă și miezul nopții. Să justifici, asta-i marea problemă, să justifici, dacă nu vrei ca totul să se prăbușească în jurul tău. Astă seară cinăm în oraș, într-un restaurant pe o terasă la etajul douăzeci și patru. E o cină de afaceri; suntem în șase; e și Dorothy acolo, și nevasta lui Dick Bemberg. Mănânc stridii, privesc o stea care se numește (dacă o fi chiar aceea) Betelgeuse[8]. Stăm de vorbă: noi, despre producție, doamnele, despre consum. De altfel, e greu să privești bolta cerească; luminile Manhattan-ului se dilată într-un halo care se confundă cu luminile cerului.

Minunea cristalelor e totuna cu rețeaua atomilor care se repetă fără întrerupere: asta nu voia Vug să înțeleagă. Ceea ce îi plăcea ei - îmi dădui repede seama - era să descopere deosebirile, fie cât de neînsemnate, neregularitățile, imperfecțiunile din cristale.

---

[8] Stea roșiatică variabilă, situată în constelația *Orion*, la c. 650 ani lumină de Soare. Are mărimea între 0,4 și 1,3 (diametrul între 730 și 1.000 de diametre solare) și perioada de 196 zile.

— Dar ce poate conta un atom ceva mai anapoda, sau un clivaj cam strâmb - spuneam eu - într-un corp solid destinat să se mărească la infinit în conformitate cu o schemă regulată? Noi tindem către cristalul unic, către cristalul uriaș…

— Mie-mi place când sunt o mulțime din astea mai mici - spunea ea.

Ca să mă contrazică, desigur; dar, adevărul era că răsăreau mii de cristale în același timp și pătrundeau unul în altul oprindu-și creșterea în locul unde veneau în contact, nereușind niciodată să-și asimileze în întregime roca lichidă din care se formaseră: lumea nu tindea așadar să se compună într-o figură tot mai simplă, ci se închega într-o masă sticloasă din care prisme și octaedre și cuburi păreau că se luptă să se elibereze și să pună stăpânire pe toată materia…

Deodată explodă un crater, din care se revărsă o cascadă de diamante.

— Uită-te, ce mari sunt! - exclamă Vug.

Din toate părțile erupeau vulcani: un continent de diamant răsfrângea lumina soarelui într-un mozaic de solzi de culoarea curcubeului.

— Nu spuneai că îți plac cu atât mai mult cu cât sunt mai mici? îi amintii.

— Nu. Alea! Enorme! Le vreau!

Și se aruncă într-acolo.

— Mai sunt și altele mult mai mari! spusei, arătând în sus. Strălucirea te orbea: eu și vedeam un munte-diamant, un lanț cu fațetele irizate, o nestemată podiș, un Himalaia-Kohinoor.

— Ce să fac cu el? Mie-mi plac alea care se pot lua! Vreau să le am! - căci Vug avea deja mania posesiei.

— Diamantul ne va avea pe noi: el e mai tare! spusei.

Greșeam, ca de obicei: diamantul fu avut, dar nu de noi. Când trec prin față la Tiffany’s mă opresc să privesc vitrinele, contemplu diamantele prizoniere, cioburi ale

lumii noastre pierdute. Zac în sicrie de catifea, înlănțuite în argint și platină; cu ajutorul imaginației și al memoriei le măresc, le redau dimensiunile de rocă, de grădină, de lac, îmi închipui umbra albăstruie a lui Vug care se oglindește în ele. Ce zic, mi-o închipui; e chiar ea, Vug, făcându-și loc printre diamante. Mă întorc: e fata care privește vitrina în spatele meu, pe sub părul ce-i cade pe frunte.

— Vug! - spun. Diamantele noastre!

Râde!

— Ești chiar tu? - întreb. Cum te cheamă?

Îmi dă numărul ei de telefon.

Ne aflăm printre lespezi de sticlă: eu trăiesc într-o ordine falsă, aș vrea să-i spun, lucrez în East-Side, locuiesc în New Jersey, pentru week-end Dorothy a invitat familia Bemberg, împotriva ordinei false dezordinea falsă n-are nicio putere, ne-ar trebui diamantul, nu să-l avem noi pe el, ci diamantul să ne aibă pe noi, diamantul liber în care umblam liberi Vug și cu mine…

— Am să te chem la telefon - îi spun, numai și numai din dorința de a mă certa din nou cu ea.

Atunci când, într-un cristal de aluminiu, întâmplarea împrăștie atomi de crom, transparența se colorează într-un roșu închis: așa înfloreau la picioarele noastre rubinele.

— Ai văzut? - spunea Vug. Nu sunt frumoase?

Nu puteam să străbatem o vale de rubine fără să ne ciorovăim.

— Da, spuneam eu, pentru că regularitatea hexagonului…

— Uf! - oftă ea - Spune-mi, mă rog, dacă fără atomi străini care să apară acolo, ar mai exista rubine!

Eu mă înfuriam. Mai frumos sau mai puțin frumos, puteam să discutăm la nesfârșit. Singurul lucru sigur era că Pământul îi îndeplinea lui Vug dorințele. Lumea lui Vug erau fisurile, crăpăturile prin care lava se ridică topind roca și amestecând minereurile în concrețiuni de neprevăzut. Când o vedeam cum mângâie pereții de granit,

mi se rupea inima gândindu-mă la tot ce se pierduse acolo din exactitatea feldspaturilor, a micăi, a cuarțurilor. Vug părea că se bucură doar de împestrițarea măruntă a feței lumii. Cum ne-am fi putut înțelege? Pentru mine avea valoare numai creșterea omogenă, de nescindat, liniștea dobândită, pentru ea tot ce era separație și amestec, una ori alta, sau amândouă împreună. Trebuia să ne dobândim și noi doi o înfățișare (nu aveam nici formă, nici viitor): eu îmi închipuiam o lentă expansiune uniformă, după exemplul cristalelor, până la punctul în care cristalul-eu ar fi pătruns și s-ar fi sudat cu cristalul-ea și poate că împreună am fi devenit unul și același lucru cu cristalul-lume; ea părea să știe că legea materiei vii va fi despărțirea și regăsirea la nesfârșit. Să fi avut deci Vug dreptate?

E luni; îi telefonez. E aproape vară. Petrecem o zi împreună la Staten Island, întinși pe plajă. Vug privește cum i se scurg firișoarele de nisip printre de gete:

— Ce de cristale mititele... - spune.

Lumea fărâmițată care ne înconjoară este pentru ea cea de atunci, cea pe care împreună o așteptam să se nască din lumea incandescentă. Desigur, tot cristalele continuă să dea formă lumii, fărâmându-se, reducându-se la starea de cioburi aproape invizibile, rostogolite de valuri, contopite cu atâtea elemente dizolvate în mare, care din toate plămădește roci abrupte, recifuri conglomerate, de sute de ori dizolvate și refăcute, șisturi, ardezie, marmură de o netedă albeață, simulacre a ceea ce ar fi putut să fie și care niciodată nu va fi.

Și mă cuprinde din nou încăpățânarea de pe vremea când începusem să văd limpede că partida era pierdută, și că scoarța Pământului era pe cale să devină un amestec de forme disparate, iar eu nu voiam să mă resemnez, ci, la fiecare discontinuitate a porfirelor pe care Vug mi le arăta veselă, la fiecare bucată de sticlă care ieșea la iveală din bazalt, voiam să mă conving că era vorba doar de niște

neregularități aparente, care făceau parte dintr-o structură regulată mult mai vastă, în care fiecărei asimetrii pe care credeam că o observăm îi corespundea de fapt o rețea de simetrii atât de complicată, încât nu ne puteam da seama de existența ei, și încercam să calculez câte miliarde de laturi și de unghiuri diedre trebuia să aibă acest cristal labirintic, acest hipercristal care cuprindea în sine cristale și ne-cristale.

Vug și-a adus pe plajă un mic radio cu tranzistori.

— Totul vine de la cristal - spun eu - chiar și muzica pe care o auzim.

Știu bine însă că nu-i așa; cristalul tranzistorului este un cristal găunos, fals, plin de impurități, de rupturi în țesătura atomilor.

Ea spune:

— Ai idei fixe.

Și vechea noastră ceartă continuă: vrea să mă facă să recunosc că adevărata ordine este cea care poartă în sine impuritatea, distrugerea.

Vaporul acostează la Battery, e seară, din rețeaua iluminată a prismelor-zgârie-nori nu văd acum decât găurile întunecate, breșele. O însoțesc pe Vug acasă; urc. Locuiește în Downtown, are un studio fotografic. Privind în jurul meu nu văd decât perturbări în ordinea atomilor: tuburi luminescente, televizorul, îngrămădirea de mici cristale de argint pe plăcile fotografice. Deschid frigiderul, iau cuburi de gheață pentru whisky. De la tranzistor se aude un sunet de saxofon. Cristalul care a ajuns să fie lumea, să facă lumea transparentă sieși, să o răsfrângă în infinite imagini spectrale nu este al meu: e un cristal ros, pătat, impur. Victoria cristalelor (și a lui Vug) nu este altceva decât înfrângerea lor (și a mea). Aștept să se termine discul cu Thelonious Monk și-i spun.

SÂNGELE, MAREA

Condițiile vieții, de pe vremea când ea se desfășura încă în oceane, nu s-au schimbat prea mult pentru celulele corpului omenesc scăldate de unda primordială care continuă să ne curgă în artere. Sângele nostru are o compoziție chimică analoagă celei a mărilor și oceanelor originare, din care primele celule vii și primele ființe pluricelulare își extrăgeau oxigenul și celelalte elemente necesare vieții. O dată cu evoluția organismelor mai complexe, problema menținerii unui număr cât mai mare de celule în contact cu mediul lichid nu s-a mai putut rezolva doar prin expansiunea suprafeței exterioare: au fost avantajate organismele dotate cu cavități, în interiorul cărora putea pătrunde apa mării. Dar numai prin ramificarea acestor cavități într-un sistem de circulație sanguină a putut fi asigurată distribuția oxigenului pe ansamblul celulelor, făcându-se posibilă în acest fel viața terestră. Marea în care ființele vii au fost un timp scufundate, se află închisă acum în corpurile lor.

La drept vorbind, nu m-am schimbat prea mult: înot, continui să înot în aceeași mare caldă - *spuse Qfwfq* - adică nu s-a schimbat interiorul, ceea ce înainte era exteriorul în care înotam, la lumina soarelui, în care continui de fapt să înot, în întuneric, și acum când se află în interior; ceea ce s-a schimbat este exteriorul, exteriorul de acuma care înainte era interiorul de atunci; acesta da, s-a schimbat într-adevăr, dar n-are cine știe ce importanță. Am spus că n-are importanță și voi una-două, săriți cât colo: cum adică

exteriorul n-are cine știe ce importanță? Dar eu voiam să spun doar că, dacă stai să judeci, din punctul de vedere al exteriorului de atunci (adică al interiorului de acum), ce e de fapt exteriorul de acum? E partea care rămâne uscată, atât și nimic mai mult: partea unde nu ajung nici fluxul, nici refluxul; bineînțeles că are importanță și partea aceea, întrucât exteriorul, de când a ajuns să fie exterior, de când adică exteriorul acela stă la vedere afară, se crede că e mai demn de considerație decât interiorul, dar de fapt avea importanță și pe vremea când se afla înăuntru, fie și într-un cadru - așa se credea pe atunci - mai restrâns, asta voiam să spun, mai puțin demn de considerație. Pe scurt, începem imediat să vorbim despre ceilalți, adică despre cei care nu sunt eu, adică despre aproapele, având în vedere că puneți problema în felul ăsta: știi că aproapele există pentru că e în exterior, se-nțelege de la sine, într-un exterior ca exteriorul de acum, dar pe vremuri, când tocmai în exterior înotai, în oceanul acela dens și cald, și atunci existau ceilalți, mișunau, în acel exterior de pe vremuri; aceasta înseamnă că putem afla de existența celorlalți și prin intermediul unui exterior aidoma exteriorului de pe atunci, adică aidoma interiorului de acum, și iată că tocmai în clipa asta, i-am cedat locul la volan doctorului Cècere, la stația de benzină din Codogno, iar lângă el, în față, s-a așezat Jenny Fumagalli, eu rămânând în spate cu Zylphia, exteriorul, ei da, ce e exteriorul? Un mediu uscat, sărac în semnificații, puțin cam turtit (ne-nghesuim patru inși într-un Volkswagen), în care totul e indiferent și poate fi înlocuit, Jenny Fumagalli, Codogno, doctorul Cècere, stația de benzină, cât despre Zylphia, în clipa în care am pus mâna, la aproximativ 15 kilometri de Casalpusterlengo, pe genunchiul ei, sau ea a fost cea care m-a atins prima, nu-mi mai dau seama, în așa măsură tind să se confunde evenimentele din afară, ceea ce am simțit, adică senzația care-mi venea din afară era o biată senzație în comparație cu cea care-mi răscolea

sângele și pe care o simțisem încă de pe vremea când înotam împreună în același ocean fierbinte și învăpăiat, Zylphia și cu mine.

Adâncimile submarine erau de un roșu cum nu se mai vede acum decât în interiorul pleoapelor, iar razele soarelui pătrundeau luminându-le în văpăi și scânteieri. Pluteam la întâmplare, târâți de un curent întunecat, ușor ca o adiere, dar în același timp destul de puternic pentru a ne ridica pe valuri înalte și a ne prăvăli în bulboane. Zylphia, când se scufundă sub mine într-un vârtej violet, aproape negru, când plutea deasupra mea înălțându-se spre dungile de un roșu mai aprins care se întindeau sub bolta luminoasă. Toate acestea le simțeam prin straturile suprafeței noastre dilatate pentru a menține un contact cât mai extins cu acea mare hrănitoare, deoarece la fiecare du-te-vino al valurilor, treceau din afară în lăuntrul nostru o mulțime de substanțe de toate soiurile, chiar și fier, pe scurt lucruri sănătoase, și în adevăr niciodată nu m-am simțit mai bine ca atunci. Sau, ca să mă exprim mai exact: mă simțeam bine întrucât dilatându-mi suprafața, spoream posibilitățile de contact între mine și acest exterior al meu atât de prețios, dar în același timp, pe măsură ce se măreau zonele îmbibate de soluție marină ale corpului meu, îmi creștea și volumul, iar elementul din afară nu mai pătrundea într-o zonă din ce în ce mai voluminoasă dinăuntrul meu, aridă și surdă - greutatea acestei grosimi uscate și toropite pe care o purtam în mine constituind singurul lucru care-mi umbrea, care ne umbrea fericirea, fericirea noastră, a Zylphiei și a mea, deoarece, cu cât mai splendid se desfășura în mare, cu atâta creștea și în ea o îngroșare inertă și opacă, ce nu era și nici nu putea fi udată, rămânând neatinsă de fluxul vital, surdă la mesajele pe care i le transmiteam prin vibrația undelor. Din acest punct de vedere, aș putea spune că acum e mai bine decât înainte; acum când straturile suprafeței de atunci, desfășurate în afară, s-au întors spre interior, întocmai

cum se întoarce pe dos o mănușă; acum când tot exteriorul ni s-a înghesuit în interior și pătrunde în noi prin ramificații filiforme, ei, da! aș putea spune că e mai bine, dacă zona opacă și surdă nu ar fi fost și ea proiectată în afară, ajungând să se întindă pe distanța dintre haina mea de tweed și peisajul schimbător al văii Lodigiana de Jos, înconjurându-mă, colcăind de prezențe nedorite cum ar fi aceea a doctorului Cècere, cu toată îngroșarea pe care desigur înainte doctorul Cècere ar fi închis-o în sine - în felul său prostesc de a se dilata uniform ca o minge - dar care acuma se lăfăia în fața mea pe o suprafață nejustificat neregulată și accidentată, mai ales în regiunea cefei plinuțe și pline de coșuri, strânsă în gulerul tare în momentul în care spunând: — Ei, ei, voi doi din spate! - mutase oglinda retrovizoare și observase fără îndoială mișcările mâinilor mele și ale Zylphiei, ale bietelor noastre mâini exteriore, ale mâinilor noastre cu o biată sensibilitate care urmăresc amintirea a ceea ce fusesem pe când înotam, sau amintirea care înoată în noi, sau prezența acelei părți din mine și din Zylphia care continuă să înoate sau să fie înotat, împreună, ca atunci.

Iată o precizare pe care aș putea-o introduce pentru a reda mai bine ideea de înainte și de acum: înainte înotam și acum suntem înotați; dar judecând mai bine prefer să n-o fac, deoarece în realitate înotam în același fel ca acuma și atunci când marea era în afară, fără ca voința mea să intervină, deci eram înotat și atunci, nici mai mult nici mai puțin ca acum, un curent mă înconjura și mă purta de ici colo, o undă dulce și moale, în care Zylphia și cu mine ne tolăneam învârtindu-ne, plutind în abisuri transparente de culoarea rubinului, ascunzându-ne, între filamente de culoarea peruzelei ce porneau din fundul mării, dar aceste senzații de mișcare erau doar - stați să vă explic - erau datorate cui anume?, erau datorate unui fel de pulsație generală, nu, nu aș vrea să fac o confuzie cu situația de acuma, deoarece de când marea e închisă înlăuntrul

nostru, e firesc ca, mișcându-se, să dea acest efect de piston, dar pe vremea aceea, nici vorbă nu putea fi de piston, întrucât ar fi trebuit să ne imaginăm un piston fără pereți, o cameră de explozie cu un volum infinit așa cum infinită era și marea, ba chiar oceanul în care eram scufundați, în timp ce acum totul e pulsație și palpitație, și zumzet, și trosnet, înăuntrul arterelor și în afară, marea din artere care circulă mai repede în clipa în care simt mâna Zylphiei căutându-mă, sau mai de grabă, în clipa în care simt cum se accelerează ritmul în arterele Zylphiei când simte mâna mea căutând-o (cele două ritmuri sunt încă același ritm al aceleiași mări care se unesc dincolo de contactul degetelor flămânde); dar și în afară, opacitatea înfometată care încearcă să imite surd palpitația și zumzetul, și trosnetul dinăuntru, și vibrează în acceleratorul de sub piciorul doctorului Cècere, și întregul șir de mașini oprite la ieșirea de pe autostradă încearcă să repete pulsația oceanului îngropat înlăuntrul nostru, al roșului ocean de pe vremuri fără țărmuri sub soare.

Senzația de mișcare pe care acest șir de automobile oprite o transmite trosnind este falsă; apoi se urnește, dar e ca și cum ar fi rămas pe loc, mișcarea e simulată, nu face decât să repete tăblițele indicatoare și dungile albe și caldarâmul; întreaga călătorie nu e în fond decât un simulacru de mișcare în nemișcarea și indiferența a tot ce se află în afară. Doar marea se mișcă și se mișcă, și afară, și înăuntru, doar în mișcarea aceea Zylphia și cu mine ne dădeam seamă unul de prezența celuilalt, chiar dacă atunci nici nu ne atingeam, chiar dacă pluteam eu ici și ea colo, dar era de ajuns ca marea să-și accelereze ritmul ca să-mi și dau seama de prezența Zylphiei, de prezența ei diferită de cea a doctorului Cècere, de exemplu, care totuși se afla și el acolo și pe atunci și a cărui prezență o simțeam tot așa, printr-o accelerație de același tip dar cu o sarcină contrară, cu alte cuvinte accelerația mării (iar acuma a sângelui) când era vorba de Zylphia era (este) ca un fel de

înot spre ea, sau ca un înot în care ne urmăream din joacă, în timp ce accelerația (a mării atunci, iar acum a sângelui) când era vorba de doctorul Cècere era (și este) ca un înot înapoi pentru a mă feri de el, sau ca un înot împotriva lui ca s-o ia din loc, toate acestea fără ca distanțele dintre noi să se schimbe.

Acum accelerează doctorul Cècere (cuvintele folosite sunt aceleași dar sensul e schimbat) și depășește în curbă o Flaminia, dar accelerează din cauza Zylphiei, pentru a o distrage printr-o manevră periculoasă, o falsă manevră periculoasă, de adevăratul înot care o unește cu mine: spun falsă ca manevră, deoarece de periculoasă e periculoasă, un pericol adevărat, adică privește interiorul nostru care ar putea țâșni în exterior la o ciocnire; dar ca manevră nu schimbă absolut nimic, distanțele între Flaminie, curbă și Volkswagen pot avea valori și raporturi diferite fără să se întâmple nimic esențial, așa cum nimic esențial nu se întâmpla nici cu Zylphia căreia puțin îi pasă de depășirile doctorului Cècere, cel mult se va înveseli Fumagalli Jenny: — Dumnezeule, ce mai aleargă mașina asta! - iar veselia ei, presupunând că e provocată de bravadele automobilistice ale doctorului Cècere, este de două ori nejustificată, întâi pentru că lăuntrul ei nu transmite nimic care să justifice veselia, în al doilea rând se înșeală asupra intențiilor doctorului Cècere care la rândul lui se înșeală crezând că săvârșește cine știe ce ispravă făcându-l pe grozavul, așa cum se înșela înainte Jenny Fumagalli asupra intențiilor mele, când stăteam eu la volan iar ea alături de mine, în timp ce doctorul Cècere, așezat în spate lângă Zylphia, se înșela și el, concentrați cum erau - Fumagalli și el - asupra dispoziției aparente a straturilor de îngroșare uscată, neștiutori cum erau - umflați amândoi ca niște mingi - că singurul lucru adevărat care se întâmplă este înotul părții scufundate din noi; și uite-așa, povestea asta prostească de depășiri care nu înseamnă nimic, o depășire de obiective fixe, imobile,

țintuite, continuă să se suprapună peste povestea înotului nostru liber și adevărat, să caute un sens - în felul prostesc de care e în stare - amestecând în toate pericolul care ne paște sângele, posibilitatea ca sângele nostru să devină o mare de sânge, o falsă mare de sânge care n-ar mai fi nici mare nici sânge.

Trebuie să specific în grabă, înainte ca printr-o depășire nebunească a unui camion cu remorcă doctorul Cècere să facă zadarnică orice specificare, felul în care anticul sânge-mare comun era comun și în același timp individual pentru fiecare din noi și în ce fel putem continua să înotăm în el ca atare și în ce fel nu putem: este o explicație care nu știu dacă poate fi dată în mod concis întrucât ca întotdeauna când se vorbește despre această substanță generală, explicația nu poate fi dată în termeni generali ci trebuie să se schimbe în funcție de raportul existent între unul și ceilalți, cu alte cuvinte totul trebuie început de la capăt. Deci: faptul de a avea în comun elementul vital era cât se poate de frumos întrucât distanța dintre mine și Zylphia era umplută și ne puteam simți în același timp ca doi indivizi deosebiți și ca un tot unic, lucru care prezintă desigur avantaje, dar când știi că acest tot unic cuprinde și prezențe absolut insipide, ca de pildă Jenny Fumagalli, sau, mai rău, de-a dreptul insuportabile ca doctorul Cècere, atunci mulțumesc și n-am cuvinte, situația devine mult mai puțin atrăgătoare. Și tocmai atunci intră în joc instinctul de reproducere: ne apucă, vreau să zic, pe Zylphia și pe mine, sau în orice caz, mă apucă pe mine dorința, dar cred că și pe ea, de vreme ce accepta, dorința de a înmulți prezența noastră în marea-sânge în așa fel încât noi să profităm tot mai mult de ea iar doctorul Cècere tot mai puțin, și având în vedere că eram înzestrați cu celule de reproducție tocmai în acest scop, ne dedam cu mare râvnă și entuziasm fecundației, adică eu fecundam tot ce era fecundabil în ea, în așa fel încât prezența noastră să se mărească atât în cifre absolute cât și în procente, iar doctorul Cècere (deși

se chinuia și el în mod stângaci să se reproducă) să rămână într-o minoritate, o minoritate - acesta era visul, aproape delirul care mă cuprindea - tot mai restrânsă, neînsemnată, zero virgulă zero zero etcaetera la sută, și să sfârșească dispărând în norul des al urmașilor noștri ca într-un banc de sardele lacome și fulgerătoare care să-l înghită bucățică cu bucățică, îngropându-l înăuntrul straturilor noastre uscate interne, bucățică cu bucățică, acolo unde curentul marin nu l-ar mai fi ajuns, și atunci marea-sânge s-ar fi contopit cu noi, adică tot sângele ar fi fost în fine sângele nostru.

Aceasta este dorința secretă pe care o simt, privind grumazul doctorului Cècere din fața mea: să-l fac să dispară, să-l mănânc, sau nu atât să-l mănânc eu, deoarece îmi face puțină greață (dat fiind coșurile), ci să emit, să proiectez în afara mea (în afara întregului Zylphia-eu) un banc de sardele lacome (din mine - sardele, din Zylphia-mea-sardele), care să-l înghită pe doctorul Cècere, să-l împiedice să se folosească de un sistem sangvin (și nu numai de asta ci și de un motor cu explozie, de iluzoria folosire a unui stupid motor cu explozie) și având în vedere că tot suntem la acest capitol s-o înghită și pe pisăloaga aia de Fumagalli, care, din cauza faptului că stătusem lângă ea, și-a băgat în cap că i-am făcut curte, eu căruia nici măcar nu-mi păsa de ea, iar acum spune cu glăsciorul ăla al ei: — Fii atentă, Zylphia... (așa, din răutate) - îl cunosc eu pe domnul ăsta... - numai ca să insinueze că eu fac acum cu Zylphia ce făcusem înainte cu ea, dar ce poate ști ea din ceea ce se întâmpla într-adevăr între mine și Zylphia, din faptul că eu cu Zylphia continuăm vechiul nostru înot în abisurile purpurii?

Reiau firul deoarece am impresia că a intervenit o neînțelegere: a-l mânca pe doctorul Cècere, a-l înghiți, era felul cel mai potrivit pentru a-l separa de marea-sânge de pe vremea când sângele era mare, când lăuntrul de acuma era afară iar ceea ce era atunci afară se află înăuntru; dar

de fapt acum dorința mea secretă e de a-l face pe doctorul Cècere să devină un simplu exterior, de a-l lipsi de un interior de care se bucură în mod abuziv, de a face să se risipească marea pierdută înlăuntrul ființei sale pleonastice, pe scurt, visul meu este de a emite împotriva lui nu atât un banc de eu-scrumbii, cât o rafală de eu-proiectile, un ta-ta-ta care să-l ciuruiască din cap până-n picioare, făcând să-i țâșnească până la ultima picătură sângele lui negru, dorință care se împletește în același timp cu aceea de a mă reproduce cu Zylphia, de a înmulți împreună cu Zylphia circulația sângelui nostru într-un pluton sau un batalion de urmași răzbunători armați cu puști automate pentru a-l ciurui pe doctorul Cècere: iată ce-mi sugerează acum instinctul meu sângeros (dar în mare taină, dată fiind comportarea mea statornică de om civilizat și bine crescut, întocmai ca și voi), instinct sângeros legat de sângele înțeles ca „sângele nostru”, pe care-l port în mine la fel ca și voi, în mod civilizat și bine crescut.

Până aici s-ar părea că totul e limpede: dar trebuie să țineți seama de faptul că, pentru a expune cu claritate lucrurile, le-am simplificat atât de mult încât nu sunt sigur dacă pasul făcut înainte este într-adevăr un pas înainte. Deoarece din clipa în care sângele devine „sângele nostru”, raportul dintre noi și sânge se schimbă, ceea ce contează este sângele în măsura în care este al „nostru”, iar tot restul, inclusiv noi, contează mai puțin. Astfel că în impulsul meu spre Zylphia exista, în afară de dorința de a avea tot oceanul pentru noi, și dorința de a pierde acest ocean, de a ne nimici în ocean, de a ne distruge, de a ne sfâșia, sau - ca să luăm lucrurile în ordinea lor - de a o sfâșia pe ea, pe Zylphia, pe iubita mea, de a o face bucăți, de a o mânca. Iar ea la fel: ceea ce voia ea era să mă sfâșie, să mă mănânce, să mă înghită, chiar asta voia. Pata portocalie a soarelui văzută din adâncurile mării se unduia ca o meduză iar Zylphia țâșnea printre dungile luminoase

roasă de dorința de a mă roade, iar eu mă zvârcoleam între firele învălmășite de întuneric care se înălțau de pe fund ca niște alge lungi și ondulate cu reflexe liliachii, ars de pofta de a o mușca. Și în sfârșit acolo, pe bancheta din spate a Volkswagenului, la o cotitură bruscă, am fost aruncat peste ea și mi-am înfipt dinții în pielea ei, acolo unde croiala în stil „american” a mânecilor lasă umerii descoperiți, iar ea mi-a băgat unghiile ei ascuțite între nasturii de la cămașă, iar asta se datorează tot vechiului impuls care înainte tindea să o scoată (sau să mă scoată) din viața marină și acum tinde în schimb să scoată marea din ea, din mine, sau în orice caz, să îndeplinească trecerea de la elementul înflăcărat al vieții la cel palid și opac, adică absența noastră din ocean sau absența oceanului din noi.

Același impuls acționează așadar cu îndârjire amoroasă între mine și ea și cu îndârjire dușmănoasă împotriva doctorului Cècere: pentru fiecare dintre noi nu există altă cale de a intra în raport cu ceilalți, adică, vreau să spun că tot acest impuls hrănește propriul raport cu ceilalți în formele cele mai diferite și mai de nerecunoscut, ca atunci când doctorul Cècere depășește mașini cu capacitate mai mare decât a lui, chiar și o Porsche, cu intenții disprețuitoare față de aceste mașini superioare, cu intenții nechibzuite de dragoste față de Zylphia, și în același timp răzbunătoare față de mine și autodistractive față de el. Astfel, prin risc, lipsa de însemnătate a exteriorului reușește să se împletească cu elementul esențial, cu marea în care eu și cu Zylphia continuăm să săvârșim zborurile noastre nupțiale de fecundație și distrugere: întrucât riscul vizează nemijlocit sângele, sângele nostru, și dacă n-ar fi vorba decât de sângele doctorului Cècere (șofer care în primul rând nu respectă regulile de circulație) ar fi cazul să-i dorim măcar să iasă din șosea, dar este vorba și de noi toți, de riscul unei posibile întoarceri a sângelui nostru de la întuneric la lumină, de la sângele separat al fiecăreia la sânge amestecat, falsă întoarcere, pe care noi toți ne

prefacem c-o uităm în jocul nostru ambiguu; deoarece interiorul de acuma, de îndată ce se varsă, devine exteriorul de acuma și nu se mai poate niciodată preface în exteriorul de atunci.

Astfel eu și cu Zylphia, aruncându-ne unul asupra celuilalt, ne jucam provocându-ne vibrații în sânge, adică încercând ca fiorii falși ai exteriorului searbăd să ajungă la intensitatea celor care vibrau în fundul mileniilor și abisurilor marine, și atunci doctorul Cècere spuse: — Hai să mergem să mâncăm o ciorbă rece la cârciuma camionagiilor, ascunzând sub masca unei generoase dragoste de viață violența lui amorțită dar constantă, iar Jenny Fumagalli interveni șireată: — Dar trebuie să ajungem la ciorbă înaintea camionagiilor, altfel nu ne lasă nicio picătură, - șireată și acționând în slujba celei mai negre distrugeri, iar camionul negru cu numărul de Udina 389621 era acolo în fața noastră și vâjiia cu 60 pe oră pe șoseaua plină de curbe, și doctorul Cècere se gândi (sau poate că spuse): „O să reușesc”, și o luă la stânga, iar noi toți ne gândirăm (dar n-am spus): „N-o să reușești” și într-adevăr, de după curbă apăru o DS în mare viteză, și pentru a o evita Volkswagenul atinse parapetul și ricoșând zgârie cu partea laterală bara de protecție încovoiată și cromată și ricoșând din nou intră într-un platan, apoi se răsuci și se răsturnă în prăpastie, iar marea de sânge care scaldă caroseria strivită nu este sângele-mare de la origini ci doar un neînsemnat amănunt al exteriorului, al exteriorului arid și lipsit de sens, o cifră pentru statistica accidentelor din zilele de *week-end*.

PARTEA A DOUA

PRISCILLA

În reproducerea asexuată, celula - ființa aceea extrem de simplă - se divide într-o anumită fază a dezvoltării. Se formează două nuclee, deci dintr-o singură ființă se creează două. Nu se poate spune însă că o ființă a dat viață unei a doua. Cele două ființe noi sunt în aceeași măsură produsele primei. Prima a dispărut. Am putea spune că a murit, dat fiind că nu supraviețuiește în niciuna din cele două ființe pe care le-a produs. Nu se descompune așa cum se întâmpla cu animalele sexuate când mor, ci încetează de a mai fi. Încetează de a fi ca ființă discontinuă. Continuitatea a existat doar într-un anumit moment al reproducerii. Există un moment când *unul* primitiv devine *doi*. Din clipa în care apar două ființe, se restabilește discontinuitatea fiecărei ființe. Dar această trecere implică un *moment* de continuitate între cele două. Prima moare, dar *în moartea sa* se manifestă un moment fundamental de continuitate.

GEORGES BATAILLE,
L'ÉROTISME
(din introducere)

Celulele germinale sunt nemuritoare, celulele somatice au durată de viață limitată. Prin intermediul liniei celulelor germinale, organismele de acum se leagă de formele vii mai vechi, ale căror corpuri au murit. (...) Diviziunile precoce ale celulelor germinale - oogoni și spermatogoni - se realizează prin diviziuni cariokinetice comune. În perioada aceea fiecare celulă conține o zestre dublă de cromozomi și, la fiecare diviziune, cromozomul se desface longitudinal în două părți identice, care se separă și trec în celulele fiice. După un anumit număr de diviziuni obișnuite, au loc două diviziuni speciale, într-una din care numărul cromozomilor se împarte în jumătate. Aceste diviziuni sunt numite diviziuni de maturitate sau meioză,

spre deosebire de mitoză, sau procesul obișnuit de diviziune. (…) Chiar înaintea diviziunii de maturitate a celulelor spermatice, cromozomii apar din nou sub forma unor filamente subțiri care se întind în nucleul voluminos; o parte din ei sunt în formă de nod, iar alții în formă de bastonaș. Se alipesc unul de celălalt în sens longitudinal și par să se contopească, dar experiența genetică demonstrează că nu se contopesc. Este probabil că, în acest stadiu, între cromozomi se efectuează un schimb de fragmente perfect echivalente fie în ouă, fie în spermatozoizi, fie în ambele. Acest proces este denumit *crossing-over*. (…) În timpul diviziunii de maturitate are loc, atât în ouă, cât și în celulele spermatice, o redistribuire a cromozomilor de origine paternă și maternă.

T. H. MORGAN,
EMBRYOLOGY AND GENETICS,
cap. III

…au milieu des Enées qui portent sur le dos leurs Anchises, je passe d'une rive à l'autre seul et détestant ces géniteurs invisibles à cheval sur leurs fils pour toute la vie…[9]

J. P. SARTRE
LES MOTS

Cum poate însă un component at celulei, un acid nucleic să construiască un altul, o proteină, atât de total diferită ca structură și funcție? Descoperirea lui Avery, care ar putea fi simbolizată: DNA = informație ereditară, a constituit o revoluție în biologie (…) Înainte de a se divide, celula trebuie să-și dubleze conținutul de DNA în așa fel încât cele două celule fiice să conțină două copii exacte ale

[9] … în mijlocul Eneilor ce-și poartă în spinare Anhisii, trec de pe un mal pe celălalt singur și plin de ură față de acești părinți invizibili, călărindu-și fiii de-a lungul vieții.

materialului genetic complex. Un DNA constituit din două spirale identice sudate împreună de „legături hidrogen” furnizează un model ideal pentru această dublare. Dacă cele două filamente se despart ca cele două jumătăți ale unui fermoar și fiecare spirală servește de model pentru formarea unei spirale complementare, iată că se poate asigura duplicarea exactă a DNA-ului și deci a genei.

ERNEST BOREK,
THE CODE OF LIFE

Tout nous appelle à la mort: la nature, comme si elle était presque envieuse du bien qu'elle nous a fait, nous déclare souvent et nous fait signifier qu'elle ne peut pas nous laisser longtemps ce peu de matière qu'elle nous prête, qui ne doit pas demeurer dans les mêmes mains, et qui doit être éternellement dans le commerce: elle en a besoin pour d'autres formes, elle le redemande pour d'autres ouvrages.[10]

BOSSUET,
SERMON SUR LA MORT

Nu trebuie să ne batem capul asupra felului în care un automat de acest tip poate produce altele mai mari și mai complexe decât el. În acest caz, dimensiunile cele mai mari și complexitatea cea mai înaltă ale obiectului de construit se vor reflecta în amploarea probabil și mai mare a informațiilor I care trebuie furnizate. (...) Apoi, toate automatele construite de un automat de tipul A vor împărți cu A această proprietate. Ele vor avea toate un loc în care va putea fi înserată o informație I. (...) Este evident că informația împlinește în linii mari funcțiile unei gene. Este la fel de evident că mecanismul de exemplar B îndeplinește

[10] Totul ne cheamă spre moarte: natura - regretând parcă binele ce ni l-a făcut - ne dă de știre adesea că nu va putea lăsa prea mult timp materia pe care ne-a împrumutat-o, că această materie nu trebuie să rămână în aceleași mâini, ci trebuie să circule veșnic; natura are nevoie de ea pentru alte forme, o cere înapoi pentru alte creații.

actul fundamental al reproducerii, duplicarea materialului genetic care este fără îndoială operația esențială în multiplicarea celulelor vii.

JOHANN VON NEUMANN
THE GENERAL AND LOGICAL THEORY OF AUTOMATA

Cred că cei care preamăresc incoruptibilitatea, inalterabilitatea, o fac din marea dorință de a supraviețui și din groaza pe care o au de moarte. Și nu țin seama că ei nu ar fi putut veni pe lume dacă oamenii ar fi nemuritori. Aceștia ar merita să se întâlnească cu un cap de Meduză care să-i prefacă în stare de jasp sau de diamant, ca să devină mai desăvârșiți decât sunt. (…) Nu există niciun fel de îndoială că Pământul este mult mai desăvârșit așa cum e, alterabil și schimbător, decât dacă ar fi o masă de piatră; chiar dacă ar fi un diamant tare și impasibil.

GALILEO GALILEI
DIALOCO SOPRA I DUE MASSIMI SISTEMI,
giornata I

I. MITOZĂ

…Iar când spun „îndrăgostit la nebunie”, - *continuă Qfwfq* - mă gândesc la ceva de care voi n-aveți habar, voi care credeți că a te îndrăgosti înseamnă ne apărat a te îndrăgosti de altcineva, sau de ceva, sau de orice naiba o fi, pe scurt, mă aflu aici, iar obiectul dragostei mele se află acolo, adică o relație legată de viața de relații, eu însă mă refer la situația de dinainte de a fi intrat în relații cu altceva, când exista o celulă, iar celula aceea eram eu, și cu asta, basta, acuma nu interesează dacă împrejur se mai aflau și altele, n-are importanță, exista celula aceea care eram eu și asta e de ajuns, un lucru ca acesta ajunge și prisosește ca să-ți umple viața și tocmai despre această plenitudine voiam să vă vorbesc, dar când spun plenitudine nu mă gândesc la protoplasma mea care, deși crescuse considerabil de mult, nu era un lucru nemaipomenit, se știe că celulele sunt pline de protoplasmă, cu ce altceva ați vrea să fie umplute, eu mă refer la o plenitudine dacă se poate spune așa, deschidem ghilimetele, spirituală, închidem ghilimetele, adică conștiința faptului că celula aceea eram eu, această conștiință era plenitudinea, acea plenitudine era conștiința, ceva care să te împiedice să dormi noaptea, ceva care să te facă să-ți ieși din piele, adică exact situația de care vă pomeneam înainte, aceea de a fi „îndrăgostit la nebunie”.

Știu prea bine că o să săriți cu gura pe mine deoarece dragostea presupune nu numai conștiința de sine, ci și de altcineva etcaetera, etcaetera, iar eu vă mulțumesc și n-am cuvinte, până acolo mă duce și pe mine capul; dacă n-aveți

niţică răbdare, zadarnic mai încerc să vă explic, mai ales trebuie să uitaţi pentru o clipă felul în care vă îndrăgostiţi acuma, felul în care şi eu mă îndrăgostesc acuma, dacă-mi îngăduiţi confidenţe de acest gen, spun confidenţe pentru că ştiu că dacă v-aş povesti despre o dragoste a mea de acum aţi putea spune că sunt indiscret, în timp ce pot vorbi fără scrupule despre vremea când eram un organism unicelular, sau pot vorbi cum s-ar spune obiectiv, întrucât este vorba de o vreme demult trecută şi îngropată, şi chiar eu de-abia îmi mai aduc aminte, totuşi, această slabă amintire reuşeşte să mă răscolească din cap până-n picioare, deci dacă spuneam în mod obiectiv spuneam aşa într-o doară, cum se întâmplă de obicei când începi să vorbeşti obiectiv şi apoi din una-n alta o dai în subiectiv, aşa că îmi vine foarte greu să vă istorisesc povestea mea pentru că e complet subiectivă, subiectivul de atunci care, din câte îmi aduc aminte, te răscoleşte din cap până-n picioare la fel cu subiectivul de acuma, şi tocmai de aceea am folosit expresii care vor avea dezavantajul de a crea o confuzie cu ceea ce e acuma diferit, dar au şi avantajul de a pune în lumină ceea ce este comun.

Mai întâi de toate ar trebui să explic mai lămurit ceea ce înţelegeam prin a-mi aminti vag, adică să atrag atenţia asupra faptului că dacă unele părţi din povestea mea vor fi mai puţin dezvoltate decât altele, aceasta nu înseamnă că sunt mai puţin importante, ci doar că mi le amintesc mai puţin, întrucât îmi aduc aminte bine doar de faza să-i zicem de început a poveştii mele de dragoste, aş spune chiar faza care a precedat-o, iar partea cea mai frumoasă a poveştii mele de dragoste nu mi-o pot aminti, memoria păleşte, se destramă, piere şi nu mai e chip să ştii ce se întâmplă după, spun toate acestea nu ca să mă scuz pentru pretenţia de a vă sili să ascultaţi o poveste de dragoste de care nici măcar nu-mi aduc aminte, ci pentru a lămuri că faptul însuşi de a nu mi-o aminti este întrucâtva necesar pentru ca povestea să fie aceasta şi nu alta, adică în timp

ce de obicei o poveste constă în amintirea pe care o ai despre ea, aici faptul de a nu-ți aminti povestea devine povestea însăși.

Vorbesc deci despre o fază de început a unei povești de dragoste care se repetă probabil într-un șir nesfârșit de faze inițiale asemănătoare cu prima și care se identifică cu prima, o înmulțire sau mai degrabă o ridicare la pătrat, o creștere exponențială de povești care parcă toate ar fi fost prima, eu însă nu sunt sigur de toate acestea, ci numai presupun întocmai cum puteți presupune și voi, mă refer la o fază inițială care precede celelalte faze inițiale, o primă fază care trebuie neapărat să fi existat, în primul rând pentru că e logic să ne așteptăm să fi existat, și în al doilea rând pentru că mi-o amintesc foarte bine, și când spun că e prima nu înțeleg prin aceasta că ar fi fost prima în sens absolut, v-ar place să fie așa, în schimb nu e așa, spun prima în sensul că fiecare din aceste faze inițiale mereu la fel poate fi considerată drept prima, iar cea la care mă refer eu este cea de care-mi aduc eu aminte, cea pe care mi-o amintesc ca fiind prima în sensul că înainte de aceasta nu-mi mai amintesc nimic, pe când prima în sens absolut ducă-se dracului, oricare-o fi, pe mine nu mă interesează.

Să începem deci astfel: există o celulă, iar această celulă este un organism unicelular, iar acest organism unicelular sunt eu, și eu știu acest lucru și sunt mulțumit. Până aici nimic deosebit. Acum să încercăm să ne închipuim această situație în spațiu și timp. Timpul trece iar eu sunt tot mai mulțumit de faptul că sunt, că sunt eu, sunt de asemenea tot mai mulțumit că există timpul, că eu sunt în timp, sau că timpul trece și că eu trec timpul și că timpul mă trece pe mine, adică mulțumit de a fi conținut în timp, de a fi eu cel cuprins în timp, ba chiar cel care-l cuprinde, pe scurt, de a însemna prin existența mea trecerea timpului și trebuie să recunoașteți că în această situație începi să fii cuprins de o stare de așteptare, de o așteptare veselă și

plină de speranțe, ba chiar de o nerăbdare, o nerăbdare bucuroasă, o tinerească nerăbdare bucuroasă și excitată, și în același timp de o neliniște excitată și de fapt dureroasă, o dureroasă și de nesuportat tensiune de nerăbdare. În afară de aceasta trebuie să ținem seama de faptul că a exista înseamnă și a exista în spațiu, iar eu eram într-adevăr revărsat în spațiu cât eram de lung, spațiul se afla de jur împrejurul meu și, deși nu eram conștient de asta, se înțelege că spațiul se desfășura în toate părțile și nu contează dacă acest spațiu mai cuprindea și altceva, eu stăteam închis în mine însumi și-mi vedeam de treburile mele, n-aveam nici măcar un nas pe care să-l scot afară, un ochi pentru a privi afară, să văd ce se afla și ce nu se afla acolo, aveam însă conștiința de a ocupa un spațiu în spațiu, de a mă tolăni în mijlocul lui, de a crește cu protoplasma mea în diferite direcții, dar cum spuneam, nu vreau să stărui asupra acestui aspect cantitativ și material, vreau să vorbesc mai ales de satisfacția și de nerăbdarea de a face ceva cu spațiul, de a avea timpul să mă bucur de spațiu, de a avea spațiu pentru a face să treacă ceva în trecerea timpului.

Până aici am prezentat spațiul și timpul pe fiecare în parte pentru ca să mă înțelegeți mai bine, sau mai degrabă pentru ca să înțeleg eu mai bine ceea ce trebuie să vă fac să înțelegeți, dar în vremea aceea nu prea deosebeam bine pe unul de celălalt: eram eu, în acel punct și în acel moment, e bine așa? apoi era un exterior care-mi apărea ca un gol pe care l-aș fi putut ocupa într-un alt moment sau punct, într-o serie de alte puncte sau momente, pe scurt o proiectare potențială a mea în care totuși eu nu eram, și ca atare un gol care era de fapt lumea și viitorul dar eu nu știam încă acest lucru, gol deoarece perceperea nu-mi fusese încă hărăzită, cu imaginația stăteam și mai rău iar cât privește categoriile mentale erau un adevărat dezastru, totuși aveam mulțumirea că în afara mea se află acel gol care nu eram eu, și care cu toate că ar fi putut fi eu,

deoarece „eu” era singurul cuvânt pe care-l știam, singurul cuvânt pe care l-aș fi putut declina, un gol care ar fi putut fi eu, dar care în acel moment nu era eu și de fapt n-ar fi fost niciodată, era descoperirea a ceva diferit care nu era încă ceva, dar care în orice caz nu era eu, sau mai exact nu era eu în acel moment și în acel punct și deci era altceva, iar această descoperire îmi dădea un entuziasm vesel, chiar sfâșietor, o sfâșiere amețitoare, amețeala unui gol care reprezenta tot ce era posibil, tot ce însenina altundeva, altădată, altfel cu putință, complementul acelui tot care era totul pentru mine, și iată că eram îndrăgostit la nebunie de acest altundeva, altădată, altfel mut și gol.

Vedeți, deci, că spunând „îndrăgostit” nu spuneam un lucru atât de nepotrivit, și voi care mă tot întrerupeați și-i dădeați înainte: „îndrăgostit de sine însuși, vai, vai, îndrăgostit de sine însuși” bine am făcut că nu v-am dat ascultare; că n-am folosit și nu v-am lăsat să folosiți expresia aceea, vedeți și voi că dragostea era de pe atunci o sfâșietoare pasiune pentru ceea ce se afla în afara mea, era zvârcolirea celui care se chinuie să iasă din sine însuși, așa cum mă rostogoleam eu pe atunci în timp și în spațiu, îndrăgostit la nebunie.

Pentru a putea povesti exact cum s-au desfășurat lucrurile trebuie să vă reamintesc cum eram făcut, o masă de protoplasmă ca un fel de gălușcă cu un nucleu în mijloc. Nu că aș vrea să fac acuma pe grozavul, dar duceam o viață foarte intensă în nucleu. Din punct de vedere fizic eram un individ în plină vigoare, știu că nu se prea face să atrag atenția asupra acestui punct, dar ce să mai vorbim: eram tânăr, sănătos, în culmea puterilor, iar cu asta nu vreau să insinuez că un altul care s-ar fi aflat într-o stare mai proastă, cu o citoplasmă fragilă sau diluată nu ar fi putut dovedi calități superioare. Pentru ceea ce vreau să vă povestesc, important este să precizez în ce mare măsură viața mea fizică se oglindea în nucleu; spun fizică nu fiindcă ar fi existat cine știe ce deosebire între viața

fizică și vreo altfel de viață, ci ca să vă fac să înțelegeți că viața fizică își avea în nucleu centrul său de maximă concentrare, sensibilitate și tensiune, astfel încât în timp ce mă lăfăiam liniștit și fericit în miezu-mi albicios, nucleul participa la această liniște și fericire citoplasmică în felul său nucleic, adică accentuând și îndesând rețeaua încurcată de liniuțe și plăcuțe care-l împodobea; în mine se desfășura deci o intensă activitate nucleică ce corespundea de fapt bunăstării mele exterioare, așa că - hai s-o spunem - cu cât eram mai mulțumit de a fi eu, cu atât nucleul meu se încărca de o nerăbdare densă, și tot ceea ce eram și urmam să fiu pe măsura trecerii timpului se oglindea în nucleu, era absorbit, înregistrat, acumulat într-o șerpuitoare răsucire de spirale, mereu diferită, după cum se făceau ghem și se depănau, astfel încât aș putea să afirm că tot ceea ce știam, știam în nucleu, dacă n-ar exista primejdia de a vă face să credeți că nucleul avea o funcție separată sau chiar opusă față de rest, ceea ce ar fi cu totul inexact, deoarece dacă există un organism sprinten și impulsiv în care nu se pot face multe diferențieri, păi acela e organismul unicelular, totuși n-aș vrea nici să exagerez în sensul celălalt, adică să vă fac să credeți într-o omogenitate chimică de picătură anorganică aruncată la întâmplare, știți mai bine decât mine câte diferențieri există în interiorul celulei și chiar în interiorul nucleului, pe care eu îl aveam pestriț și pistruiat, presărat cu filamente sau așchii sau bastonașe, și fiecare din aceste filamente sau așchii sau bastonașe sau cromozomi avea o legătură precisă cu câte o caracteristică de-a mea. Aș putea chiar să-mi permit o afirmație cam hazardată, și să spun că nu eram altceva decât suma acestor filamente sau așchii sau bastonașe, afirmație care ar putea fi respinsă deoarece eram un tot unitar și nu o parte din mine însumi, dar care ar putea fi totuși susținută precizând că bastonașele acelea mă reprezentau pe mine însumi tradus în bastonașe, ca apoi eventual ele să fie retraduse în mine.

Când vorbesc deci de viața intensă a nucleului mă refer nu atâta la foșnetul și la sfârâitul tuturor bastonașelor din interiorul nucleului, cât la agitația unui individ conștient de faptul că posedă toate bastonașele acelea, că bastonașele îl reprezintă pe el, dar în același timp conștient că există și altceva, care nu poate fi reprezentat de bastonașe, un gol din care acele bastonașe nu sunt în stare să simtă decât golul. Adică tensiunea aceea spre afară, spre altundeva, spre altfel, care este în fond ceea ce se cheamă o stare de dorință.

Ar fi cazul să explic mai pe larg ce este această stare de dorință: ea apare atunci când se trece de la o stare de satisfacție la o stare de satisfacție crescândă și, deci, imediat după aceea, la o stare de nesatisfăcătoare satisfacție, adică de dorință. Nu e adevărat că starea de dorință apare când lipsește ceva; dacă lipsește ceva, răbdare, te lipsești de acest ceva, și dacă e vorba de un lucru indispensabil, atunci lipsindu-te de el te lipsești implicit și de a exercita o funcție vitală și deci înaintezi rapid spre o stingere sigură. Vreau să spun că dintr-o stare de lipsă pur și simplu nu se poate naște nimic, nimic bun și de asemenea nimic rău, doar alte lipsuri până la lipsa vieții, condiție arhicunoscută ca nici bună, nici rea. Dar, după câte știu, în natură nu există o stare de lipsă pur și simplu: starea de lipsă apare mereu în contrast cu o precedentă stare de satisfacție, și doar din starea de satisfacție se dezvoltă tot ceea ce se poate dezvolta. La fel de neadevărată este și afirmația că o stare de dorință ar presupune neapărat un lucru dorit: lucrul dorit începe să existe doar din clipa în care apare starea de dorință; nu pentru că înainte acel lucru nu era dorit, ci pentru că atunci cui îi păsa că există? Deci, de îndată ce apare starea de dorință, acel ceva începe să existe, dacă lucrurile merg bine el va deveni obiectul dorit, iar dacă nu, riscă să rămână doar un obiect și nimic mai mult, din lipsă de doritor care ar putea înnebuni de atâta dragoste, ca în

cazul de față când e vorba de „dragoste la nebunie”, și nu poți ști niciodată cum se vor sfârși lucrurile. Dar, ca să ne întoarcem la punctul de unde am plecat, vă voi spune că starea mea de dorință tindea doar spre un altundeva altădată altfel care ar fi putut chiar conține ceva (sau, să-i zicem, lumea) sau să conțină doar persoana mea, sau pe mine în raport cu ceva (sau cu lumea) sau ceva (lumea) fără mine.

Îmi dau seama că pentru a preciza acest punct m-am reapucat să vorbesc în termeni generali, pierzând terenul câștigat prin precizările anterioare, lucru care se întâmplă ades în poveștile de dragoste. Vă explicam ceea ce se întâmpla în mine prin ceea ce se întâmpla în nucleu și mai ales în cromozomii din nucleu, conștiința - determinată prin intermediul lor - a unui gol în afară de mine și de ei, spasmodica conștiință, provocată tot de ei, ce mă obliga la acțiune, o stare de dorință care devine de îndată o mișcare de dorință în măsura în care te poți mișca. Această mișcare de dorință rămânea de fapt o dorință de mișcare, așa cum se întâmplă când nu te poți mișca spre vreun loc, deoarece lumea nu există sau nu știi că există, și în aceste cazuri dorința te împinge să faci, să faci ceva, sau să faci orice. Când însă nu poți face nimic din pricină că nu există lumea exterioară, singurul lucru cu putință de făcut, dispunând de restrânsele mijloace pe care le ai la dispoziție, este acel tip special de acțiune care se numește vorbirea. Eram deci împins să vorbesc; starea mea de dorință, starea mea de mișcare-dorință de mișcare-dorință-dragoste mă împingea să vorbesc, și întrucât singurul lucru pe care-l aveam de spus era în legătură cu mine însumi, eram împins să vorbesc despre mine însumi, adică să mă exprim. Stați să vă explic mai exact: când ziceam mai înainte că pentru a vorbi sunt suficiente doar mijloace restrânse, n-aveam tocmai dreptate, și ca atare mă corectez: pentru a vorbi e nevoie de un limbaj, și vă rog să mă iertați, dar nu e puțin lucru. Eu, în materie de limbaj, n-aveam la dispoziție decât

acele paie și așchiuțe numite cromozomi, deci era de ajuns să repet paiele și așchiuțele pentru a mă repeta pe mine, se înțelege că pentru a mă repeta pe mine ca limbaj, ceea ce - după cum se va vedea - este primul pas pentru a mă repeta pe mine ca atare, dar - tot după cum se va vedea mai apoi - nu înseamnă de loc a repeta. Ceea ce se va vedea e însă mai bine să îl vedeți la timpul potrivit; dacă-i dau înainte cu precizările în interiorul altor precizări, n-o s-o mai scot la capăt niciodată.

E adevărat că aici trebuie procedat cu multă atenție pentru a nu cădea în inexactități. Situația pe care am încercat să v-o prezint și pe care am definit-o la început ca pe o „îndrăgostire”, explicând apoi cum trebuie înțeles acest cuvânt, pe scurt toate acestea se răsfrângeau în interiorul nucleului printr-o îmbogățire cantitativă și energetică a cromozomilor, ba chiar prin sărbătoreasca lor dublare, întrucât fiecare cromozom se repeta într-un al doilea cromozom. Prin nucleu înțeleg conștiință, e adevărat că e un fel cam grosolan de a simplifica lucrurile, dar chiar dacă situația ar fi într-adevăr astfel, aceasta n-ar implica conștiința de a poseda un număr dublu de bastonașe; fiecare bastonaș având o funcție și fiecare constituind - ca să revenim la metafora limbajului - un cuvânt, faptul că un același cuvânt apărea de două ori nu schimbă ceea ce eram eu, dat fiind că eu consistam din toată gama sau vocabularul feluritelor vorbe ori funcții pe care le aveam la dispoziție, iar faptul de a avea cuvinte duble se făcea simțit prin plenitudinea aceea pe care am numit-o mai înainte, deschidem ghilimetele, spirituală, închidem ghilimetele; după aceste explicații, vă dați seama fără îndoială că ghilimetele erau puse acolo întrucât se refereau la ceva absolut material, la o masă de filamente sau bastonașe sau așchiuțe, ceea ce nu însemna că era mai puțin sărbătorească și energetică.

Până aici memoria nu mă trădează câtuși de puțin, pentru că amintirile despre nucleu, fie ele conștiință sau

nu, se păstrează mai bine. Dar această tensiune de care vă spuneam se transmisese cu timpul și citoplasmei: simțeam nevoia să mă întind cât eram de lung, până la un fel de înțepenire spasmodică a nervilor pe care nu-i aveam: și astfel citoplasma se subția ca un fus ale cărui extremități tindeau să scape una de alta, ca o fâșie de materie fibroasă care tremura nici mai mult, nici mai puțin decât nucleul. Începuse chiar să fie foarte greu să deosebești nucleul de citoplasmă: nucleul părea să se fi dizolvat, iar bastonașele pluteau acolo la mijlocul acelui fus de fibre întinse și spasmodice, fără a se împrăștia, învârtindu-se fiecare în jurul său ca la călușei.

Ca să fiu sincer, nici nu mi-am dat seama că nucleul explodase: mă simțeam eu însumi mai mult ca niciodată, dar în același timp simțeam că nu mai sunt eu, că acest întru totul eu însumi cuprindea orice altceva afară de mine însumi: aveam adică senzația de a adăposti pe cineva, ba nu: de a mă adăposti pe mine, nu: de a mă adăposti pe mine adăpostit de alții, nu: aveam senzația că altcineva era adăpostit de alții. În schimb, lucrul de care mi-am dat seama doar atunci era dublarea pe care înainte, așa cum am mai spus, n-o văzusem în mod clar: pe nepusă masă mă pomenii cu un număr uriaș de cromozomi, amestecați laolaltă deoarece perechile de cromozomi gemeni se despărțiseră de nu mai înțelegeam nimic. Sau: simțeam nevoia să spun ceva care să restabilească prezența mea în fața golului mut și necunoscut în care mă scufundasem cu dragoste, dar în clipa aceea mi se părea că aveam la dispoziție îngrozitor de multe cuvinte, prea multe pentru a le putea ordona și spune ceva care să mă reprezinte pe mine, numele meu, noul meu nume.

Îmi mai aduc aminte de ceva: că această stare de congestie haotică tindea să se transforme - dintr-o zadarnică dorință de ușurare - într-o congestie mai echilibrată și ordonată, adică să facă în așa fel, ca o garnitură completă de cromozomi să se așeze într-o parte,

iar a doua în cealaltă parte, astfel încât până la urmă nucleul, sau călușeii aceia de așchiuțe care luaseră locul nucleului explodat, reuși la un moment dat să dobândească un aspect simetric de oglindă, mărindu-și aproape propriile forțe pentru a stăpâni provocarea golului mut și necunoscut, așa că dublarea care la început privea doar bastonașele, cuprindea acuma întreg nucleul, adică ceea ce eu continuam să consider drept un nucleu unic și să-l fac să funcționeze ca atare, deși era un vârtej de materie pe cale de a se despărți în două vârtejuri deosebite.

E necesar aici să precizez că despărțirea nu avea loc între cromozomi vechi pe de o parte, și cromozomi noi pe de alta, căci, dacă nu v-am explicat mai înainte, vă explic acum, fiecare bastonaș se îngroșase și se despărțise în lung, și ca atare toate erau la fel de vechi și la fel de noi. Această precizare e importantă întrucât am folosit înainte verbul a se repeta care, ca de obicei, era cam aproximativ și putea da impresia greșită că ar fi existat un bastonaș original și un bastonaș copie, și de altfel, însuși verbul a spune era mai degrabă nepotrivit, și cu toate că expresia a spune despre mine însumi îmi venise pe limbă, era totuși nepotrivită deoarece pentru a spune, este nevoie de cineva care să spună și de ceva care să fie spus, și asta însă chiar că nu era cazul.

Pe scurt, e cam greu să definești în termeni preciși stări sufletești nedeterminate cum sunt cele de dragoste, care constau într-o veselă nerăbdare de a poseda un gol, într-o flămândă așteptare a ceea ce mă putea întâmpina din gol, și în același timp în durerea de a fi încă lipsit de ceea ce aștept cu o nerăbdare flămândă, în sfâșietoarea durere de a mă și simți dublat în mod potențial pentru a poseda potențial ceva care potențial ar fi al meu, și constrâns încă să nu-l posed, să consider ca nefiind al meu, deci potențial al altuia, ceea ce posed în chip potențial. Durerea de a trebui să suport ca ceea ce este potențial al meu să fie potențial al alt cuiva, sau ce puteam ști, să fie chiar al

altuia de-a binelea, această lacomă durere geloasă e de fapt o stare de plenitudine atât de mare, încât te face să crezi că dragostea înseamnă numai durere, cu alte cuvinte că nerăbdarea lacomă nu este altceva decât o disperare geloasă, iar mișcarea de nerăbdare doar mișcarea de disperare care se răsucește în ea însăși, devenind tot mai disperată, prin facultatea pe care o are fiecare particulă de disperare de a se dubla și de a se așeza simetric față de particulă analogă și de a tinde să iasă din propria stare pentru a intra în alta, chiar mai rea, dar care s-o sfâșie și s-o distrugă pe prima.

Tot trăgând într-o parte și în alta, între cele două vârtejuri începea să se formeze un interval, și acesta a fost momentul când am devenit conștient de starea mea de dedublare, la început ca o deschidere a conștiinței, ca un fel de strabism al prezenței, al unei senzații de prezență a întregii mele ființe, deoarece fenomenele acelea nu priveau numai nucleul, doar știți că tot ce avea loc acolo în bastonașele nucleului se oglindea în tot ceea ce se întâmpla în întreaga mea persoană fizică alungită ca un fus, determinată tocmai de acele bastonașe. Astfel până și fibrele mele de citoplasmă prinseră să se concentreze în două direcții opuse și să se subțieze la mijloc atât de tare, încât dădeau impresia că aveam două trupuri asemănătoare, unul de o parte, și altul de cealaltă, unite printr-o gâtuire care se subția, se subția până ajungea ca un fir de ață, și în clipa aceea avui pentru prima oară conștiința pluralității, pentru prima și ultima oară, deoarece acum era târziu, simții pluralitatea în mine ca imagine și destin al pluralității lumii, și în același timp senzația de a fi parte din lume, de a fi pierdut în lumea nesfârșită, și totodată senzația ascuțită de a fi eu, spun senzație și nu conștiință, pentru că am stabilit să numim conștiință ceea ce simțeam în nucleu, iar acum existau două nuclee, și fiecare smulgea ultimele fire care-l țineau legat de celălalt și începeau să transmită pe cont propriu,

acuma pe contul meu, pe contul meu, repetat, fiecare de capul lui, conștiința aproape bâlbâită smulgea ultimele fibre, memoria, memoriile.

Afirm că senzația de a fi eu nu-mi mai venea de la nuclee, ci din bucățica aceea de plasmă gâtuită și strânsă acolo în mijloc, care era încă un fel de vârf filiform de plenitudine, un fel de delir în care vedeam diversitățile lumii plurale radiate în chip filiform de continuitatea mea primă și singulară. Și în același timp înțelegeam că ieșirea mea din mine însumi este o ieșire fără întoarcere, fără restituirea posibilă a eului pe care, îmi dau seama acum, sunt pe cale de a-l da la o parte fără să-mi poată fi înapoiat vreodată, și astfel agonia se precipită triumfal, deoarece viața se află altundeva, iar mici scânteieri de memorie ale altcuiva, dublate și nu suprapuse ale celulei altcuiva instaurează raportul celulei noi, raportul între ea însăși nouă și restul.

Tot ce a urmat apoi se pierde în memoria fărâmițată și multiplicată ca propagarea și repetarea în lumea indivizilor lipsiți de memorie și muritori, dar cu o clipă înainte să înceapă ceea ce a urmat apoi, am înțeles într-o străfulgerare tot ceea ce trebuia să se întâmple, viitorul sau legătura dintre trecut și viitor care acum sau chiar de pe atunci se întâmplă sau tinde cu disperare să se întâmple, am înțeles că această întruchipare și ieșire din sine care este nașterea-moarte și-ar fi urmat calea, s-ar fi transformat dintr-o gâtuire și rupere, într-o întrepătrundere și amestec de celule simetrice care însumează mesajele repetate prin trilioane de trilioane de iubiri muritoare, am văzut cum dragostea mea muritoare tindea să se întoarcă la unirea originară sau finală, și cum toate cuvintele care nu erau potrivite pentru a istorisi povestea mea de dragoste deveneau potrivite cu toate că sensul lor rămânea același dinainte, și cum iubirile se aprindeau în pădurea pluralității sexelor a indivizilor și a speciilor, cum vârtejul gol se umplea de forma speciilor, a

indivizilor și a sexelor, și cu toate acestea cum repeta mereu acea sfâșiere a mea, acea întruchipare și ieșire, întruchiparea mea și ieșire din mine însumi, delirul acelei faceri imposibile care te îndeamnă să spui, al acelei spuneri imposibile care te îndeamnă să spui de tine însuți, chiar când tu însuți vei fi împărțit într-un tu însuți care spune și un tu însuți care este spus, într-un tu însuți care spune și care fără îndoială va muri, și într-un tu însuți care este spus și care uneori se întâmplă să trăiască, într-un tu însuți pluricelular și unic, ce păstrează printre celulele sale pe aceea care repetându-se repetă cuvintele secrete din vocabularul care suntem noi, și într-un tu însuți unicelular și nenumărat de plural, împrăștiat în nenumărate celule cuvinte din care numai cea care întâlnește celula cuvânt complementară sau celălalt sine însuși asimetric va încerca să continue istoria neîntreruptă și fragmentară, dar dacă n-o întâlnește n-are nicio importanță, ba chiar în cazul la care mă refer nu era prevăzut s-o întâlnească deloc, mai mult, ne vom strădui în principiu ca aceasta să nu aibă loc, fiindcă ceea ce contează este faza inițială, ba mai mult, cea precedentă care repetă fiecare fază inițială ba chiar precedentă, întâlnirea lor înșiși, îndrăgostiți și muritori, în cel mai bun caz îndrăgostiți și în orice caz muritori, și ceea ce contează este momentul în care smulgându-te din tine, simți într-o străfulgerare legătura dintre trecut și viitor, așa cum eu - în acea sfâșiere a mea pe care în clipa aceasta am isprăvit să v-o descriu - am văzut ceea ce trebuia să se întâmple, și anume să fiu îndrăgostit astăzi, un astăzi aparținând poate viitorului, poate trecutului dar în orice caz contemporan cu acea ultimă clipă unicelulară și conținut în ea, am văzut cum mă întâmpină din gol de altundeva, altădată, altfel, cu nume, prenume, adresă, pardesiu roșu, cizmulițe negre, breton, pistrui: Priscilla Langwood, *chez* Madame Lebras, *cent-quatre-vingt-treize* Rue Vaugirard, Paris *quinzième*.

II. MEIOZĂ

A povesti lucrurile așa cum sunt înseamnă a le povești de la început, și chiar dacă mă apuc de istorisire din momentul în care personajele sunt organisme pluricelulare, ca de pildă povestea raporturilor mele cu Priscilla, trebuie să definesc din capul locului ce înțeleg când spun: eu, și ce înțeleg când spun: Priscilla, ca apoi să stabilesc care au fost aceste raporturi. Voi spune deci că Priscilla e un individ din aceeași specie cu mine și de sex opus, pluricelular așa cum sunt și eu acum; dar spunând acestea, n-am spus încă nimic, deoarece trebuie să specific că printr-un individ pluricelular se înțelege un întreg de circa cincizeci de trilioane de celule foarte diferite între ele, dar care pot fi recunoscute datorită anumitor lanțuri identice de acizi în cromozomii fiecărei celule din fiecare individ, acizi determinând diverse procese în proteinele celulelor în care se află.

Deci a povesti istoria mea și a Priscillei, înseamnă înainte de toate a defini raporturile care se stabilesc între proteinele mele și proteinele Priscillei, fie luate separat, fie în totalitatea lor, comandate atât ale mele, cât și ale ei de lanțuri de acizi nucleici dispuși în serii identice în fiecare din celulele ei și în fiecare din celulele mele. Aceasta fiind situația, faptul de a povesti istoria noastră se dovedește a fi și mai complicat decât când era vorba de o singură celulă, nu numai pentru că în descrierea raporturilor trebuie să ținem seama de atâtea lucruri care se întâmplă în același timp, dar mai ales pentru că este necesar să stabilim cine are raporturi cu cine, înainte de a specifica

despre ce fel de raporturi este vorba. Ba chiar, la drept vorbind, a defini tipul de raporturi nu este atât de important cât pare, deoarece a spune că avem raporturi mentale, de exemplu, sau raporturi fizice, de exemplu, nu schimbă prea mult situația, întrucât un raport mental privește câteva miliarde de celule speciale numite neuroni, care însă funcționează adunând stimulii unui număr atât de mare de alte celule încât e mai nimerit să considerăm toate trilioanele de celule ale organismului în bloc, la fel ca atunci când vorbim de raport fizic.

Spunând că e greu să stabilim cine are raporturi cu cine, trebuie să scoatem din discuție un argument care revine des: și anume, că de la o clipă la alta eu nu mai sunt același eu, iar Priscilla nu mai e aceeași Priscilla, din cauza reînnoirii continue a moleculelor de proteină din celulele noastre, determinată de digestie, de pildă, sau chiar de respirație care fixează oxigenul în sânge. Acest tip de raționament falsifică complet problema; celulele se reînnoiesc într-adevăr, dar reînnoindu-se continuă să urmărească programul stabilit de cele care se aflau acolo înainte și deci, în acest sens, se poate susține că eu continui să fiu eu, iar Priscilla să fie Priscilla. Nu asta-i problema, dar poate că n-am făcut rău s-o punem în discuție deoarece ne ajută să înțelegem că lucrurile nu sunt atât de simple cât par și astfel ne apropiam încet de punctul în care vom înțelege cât sunt de complicate.

Deci, când spun: eu, sau spun: Priscilla, ce înțeleg? Înțeleg configurația specială luată de celulele mele și de celulele ei printr-un raport special cu mediul unui patrimoniu genetic special, care din capul locului părea să fi fost pus acolo dinadins pentru a determina că celulele mele să fie ale mele, iar celulele Priscillei să fie ale Priscillei. Dacă mergem mai de parte, vom vedea că nimic n-a fost făcut dinadins, că nimeni n-a pus acolo nimic, că de fapt nimănui nu-i pasă de loc de cum suntem eu și Priscilla: tot ceea ce un patrimoniu genetic are de făcut,

este să transmită ceea ce i-a fost transmis să transmită, și-l doare-n cot de cum este primit. Dar deocamdată să ne limităm să răspundem la întrebarea dacă eu, între ghilimete, și Priscilla, între ghilimete, suntem patrimoniul genetic, între ghilimete, sau forma noastră, între ghilimete. Spunând formă, înțeleg atât cea care se vede, cât și cea care nu se vede, adică întregul fel de a fi al Priscillei, faptul că-i stă bine culoarea roșie sau portocalie, parfumul răspândit de pielea ei nu numai pentru că s-a născut cu o constituție glandulară capabilă să emane acel parfum, ci și datorită a tot ce a mâncat în cursul vieții, a mărcilor de săpun pe care le-a folosit, adică datorită a ceea ce se numește, între ghilimete, cultura, și de asemenea felul ei de a umbla și de a se așeza pe care l-a dobândit după cum s-a mișcat printre cei care se mișcă în orașele și casele și străzile unde a trăit, toate acestea dar și lucrurile pe care le păstrează în memorie, chiar dacă le-a văzut o singură dată sau chiar dacă le-a văzut doar la cinema, și cele uitate care rămân totuși înregistrate undeva în spatele neuronilor în chip de traume psihice pe care le acumulezi de când ești mic.

Acuma, atât în forma care se vede și în cea care nu se vede, cât și în patrimoniul genetic, eu și Priscilla avem elemente identice - comune nouă, sau mediului, sau speciei - și elemente deosebite. Și atunci începe să se pună problema dacă raportul dintre mine și Priscilla este doar raportul dintre elementele deosebite, cele comune putând fi lăsate la o parte, atât ale mele, cât și ale ei - adică dacă prin „Priscilla” trebuie să înțelegem „ceea ce este deosebit în Priscilla față de ceilalți membri ai speciei” - sau este raportul dintre elementele comune, și în acest caz trebuie să vedem dacă este vorba de cele comune speciei sau mediului sau nouă amândurora, ca deosebiți de restul speciei și poate mai frumoși decât ceilalți.

Dacă stăm să judecăm, nu noi hotărâm ca doi inși de sex opus să intre într-un anume raport, ci specia, ba mai mult

decât specia, condiția animală, ba chiar condiția animal-vegetală a animal-vegetalilor deosebiți în sexe deosebite. Acum, alegând-o tocmai pe Priscilla, pentru a avea cu ea niște raporturi despre care încă nu știu cum sunt - și ales fiind de către Priscilla (presupunând că m-ar alege pe mine și că nu s-ar răzgândi în ultimul moment) - nu se știe care ordine de prioritate contează în primul rând, cu alte cuvinte nu se știe câți eu există la originea eului pe care eu îl consider drept eu, și câte Priscilla la originea Priscillei spre care eu îmi închipui că alerg.

Pe scurt, cu cât datele problemei se simplifică aparent, cu atât se complică în fond: o dată stabilit faptul că ceea ce numesc „eu” constă într-un anumit număr de aminoacizi așezați în șir într-o anumită ordine, rezultă că în interiorul acestor molecule au și fost prevăzute toate raporturile posibile și că din afară nu mai poate interveni nimic nou, decât excluderea unora din raporturile posibile sub formă de enzime care blochează anumite procese. Cu alte cuvinte, e ca și cum tot ce-i posibil mi s-ar fi întâmplat, inclusiv posibilitatea să nu mi se întâmple: din momentul în care eu sunt eu, totul s-a terminat, dispun de un număr finit de posibilități și atâta tot, ceea ce se întâmplă în afară prezintă importanță pentru mine numai în măsura în care se traduce în operațiuni prevăzute de acizii mei nucleici, sunt zidit înăuntrul meu, înlănțuit de programul meu molecular: în afara mea nu am și nu voi avea raporturi cu nimic și cu nimeni. Și nici Priscilla; mă refer la *adevărata* Priscilla, sărăcuța de ea. Dacă în jurul meu sau în jurul ei se află lucruri care par să aibă raporturi cu alte lucruri, asta nu ne privește: în realitate, nu ni se poate întâmpla nimic substanțial, nici mie și nici ei.

Situație nu prea veselă, prin urmare: și nu pentru că m-aș fi așteptat să am o personalitate mai complexă decât cea de care am avut parte, determinată de așezarea specială a unui acid și a patru substanțe bazice care la rândul lor comandă așezarea a vreo douăzeci de aminoacizi în cei

patruzeci și șase de cromozomi din fiecare celulă a mea; ci pentru că e un fel de a spune că această personalitate repetată în fiecare din celulele mele este o personalitate, dat fiind că din patruzeci și șase de cromozomi douăzeci și trei îi am de la tata și douăzeci și trei de la mama, continui deci să-i târăsc după mine pe părinți în toate celulele mele, și nu mă voi putea dezbăra niciodată de această povară.

Ceea ce părinții mi-au spus să fiu în principiu, asta sunt: și nimic altceva. Iar în instrucțiunile părinților sunt cuprinse instrucțiunile părinților părinților transmise la rândul lor din părinte în părinte, într-un nesfârșit lanț de supunere. Îmi este deci cu neputință nu numai să vă istorisesc povestea mea, dar mai ales s-o trăiesc, deoarece ea se află acolo încă mai de mult, cuprinsă într-un trecut ce nu poate fi povestit, întrucât la rândul lui este cuprins în propriu-i trecut, în o mulțime de trecuturi individuale, dar nu poți ști în ce măsură sunt individuale și nu sunt cumva trecutul speciei sau a ceea ce era înaintea speciei, un trecut general de la care se trag toate trecuturile individuale dar care - cu cât este considerat mai de la origini - nu există decât sub formă de cazuri individuale, cum suntem Priscilla și cu mine între care însă nu se întâmplă nimic, nici individual și nici general.

Ceea ce fiecare din noi e și are într-adevăr, este trecutul; tot ceea ce suntem și avem este catalogul posibilităților realizate, al probelor gata să se repete. Prezentul nu există, înaintăm orbi spre un afară și un după, urmărind un program stabilit cu materiale fabricate mereu la fel. Nu tindem spre niciun viitor, nu ne așteaptă nimic, suntem închiși în angrenajele unei memorii care nu este în stare de altceva decât să-și amintească de ea însăși. Nu impulsul spre viitor ne determină pe mine și pe Priscilla să ne căutăm, ci ultimul act al trecutului care se împlinește prin noi. Adio, Priscilla, întâlnirea, îmbrățișarea sunt zadarnice, rămânem departe, și chiar dacă distanța dintre noi nu este mare, ea nu se va schimba, nu ne vom putea apropia

niciodată.

Despărțirea, neputința de a ne întâlni se află în noi de la bun început. Nu ne-am născut printr-o unire, ci printr-o alăturare de corpuri diferite. Două celule trec una pe lângă alta: una e leneșă și mustoasă, cealaltă are doar un cap și o coadă săgetătoare. Sunt oul și sămânța: șovăie puțin, apoi se aruncă - fiecare cu viteza sa - și se năpustesc unul în întâmpinarea celuilalt. Sămânța intră în ou cu capul înainte; coada rămâne în afară; capul - plin ochi de nucleu - se izbește de nucleul oului; cele două nuclee se fac bucățele: ne-am aștepta la cine știe ce unire sau amestec sau schimb; și când colo, rândurile spațiate imprimate în cele două nuclee se aliniază unul lângă celălalt în noul nucleu tipărit des; cuvintele ambelor nuclee se află toate acolo, întregi și net despărțite. Pe scurt, niciunul nu s-a pierdut în celălalt, niciunul n-a dat și nici nu s-a dat; cele două celule devenite una singură stau acolo împachetate împreună, dar exact la fel cum erau înainte: primul lucru pe care-l simt e o ușoară dezamăgire. În acest timp dublul nucleu și-a început șirul dedublărilor sale, imprimând mesajele împerecheate ale tatălui și ale mamei în fiecare din celulele fiice, perpetuând nu atât unirea, cât distanța de neumplut dintre cei doi tovarăși ai oricărei perechi, falimentul, golul care rămâne în mijlocul cuplului celui mai reușit.

Desigur, la fiecare punct controversat, celulele noastre pot urma instrucțiunile unuia singur dintre părinți și astfel să se elibereze de dominația celuilalt; dar ceea ce pretindem că suntem în forma noastră exterioară are prea puțină importanță față de programul secret pe care-l aveam întipărit în interiorul fiecărei celule, unde continuă să se înfrunte ordinele contradictorii ale tatălui și ale mamei. Importantă este doar această ceartă de neîmpăcat a tatălui și a mamei pe care fiecare o târăște după sine, resentimentul unuia dintre soți nevoit să cedeze în fața celuilalt, resentiment ce se face simțit și mai tare prin

victoria soțului învingător. Astfel că, însușirile care-mi determină forma interioară și exterioară, atunci când nu reprezintă suma sau media ordinelor primite de la tata și de la mama împreună, sunt ordine dezmințite în adâncurile celulelor, contrabalansate de un ordin diferit, rămas în stare latentă subminată de îndoiala că celălalt ordin era poate mai bun. De aceea, mă întreb câteodată dacă sunt într-adevăr suma caracterelor dominante ale trecutului, rezultatul unei serii de operațiuni care dau mereu un număr mai mare ca zero, sau dacă adevărata-mi esență nu e mai degrabă cea care se trage din lanțul de caractere învinse, totalul termenilor cu semnul minus, a tot ceea ce în arborele derivațiilor a rămas exclus, sufocat, întrerupt; povara lucrurilor care nu s-au întâmplat mă apasă și mă strivește la fel de tare ca aceea a lucrurilor care s-au întâmplat și nu puteau să nu se întâmple.

Gol, despărțire și așteptare, iată ce suntem. Și la fel rămânem și în ziua în care trecutul dinăuntrul nostru își regăsește formele originare, îngrămădirea în roiuri a celulelor-semințe sau maturizarea concentrată a celulelor-ouă, și în sfârșit, cuvintele scrise în nuclee nu mai sunt cele dinainte dar nu mai sunt nici parte din noi, sunt un mesaj dincolo de noi care nu ne mai aparține. Într-un punct ascuns din noi înșine, dubla serie a ordinelor din trecut se desparte în două iar celulele noi se trezesc având un trecut simplu și nu unul dublu, fapt care le dă ușurință și iluzia că sunt într-adevăr noi, că au un trecut nou care pare a fi aproape un viitor.

Eu v-am povestit așa, pe scurt, dar procesul este de fapt foarte complicat, acolo în întunericul nucleului, în organele sexuale, o succesiune de faze nu prea clar delimitate dar pe care, o dată ce au avut loc, nu le mai poți întoarce. Mai întâi, perechile de mesaje materne și paterne rămase până atunci despărțite par să-și aducă aminte de faptul că sunt perechi și se unesc două câte două, ca niște ațișoare subțiri care se împletesc și se amestecă; iată dar că dorința

de a mă împerechea în afară de mine mă împinge să mă împerechez înlăuntrul meu, în adâncul rădăcinilor materiei din care sunt făcut, să împerechez amintirea anticei perechi pe care o port în mine, prima pereche, atât cea din care mă trag direct, mama și tatăl, cât și prima absolută, perechea la originile animal-vegetale ale primei împerecheri de pe Pământ, și astfel cele patruzeci și șase de filamente pe care o celulă obscură și secretă le poartă în nucleu se înnoadă două câte două, fără însă să uite de vechea ceartă dintre ele, mai cu seamă că îndată după aceea încearcă să se deznoade, dar rămân prinse într-un punct al nodului, și când, în cele din urmă, izbutesc, smulgându-se, să se despartă - întrucât mecanismul separației a pus stăpânire între timp pe întreaga celulă întinzându-i miezul - fiecare cromozom se află schimbat, alcătuit din segmente care mai înainte aparținuseră ba unuia, ba altuia, și se îndepărtează de celălalt, schimbat la rândul lui, marcat de schimburile alternative de segmente, iar cele două celule formate prind și ele să se despartă, fiecare cuprinzând douăzeci și trei de cromozomi, deosebiți cei ai uneia de cei ai celeilalte, și tot odată deosebiți de cei care se aflau în celula dinainte, iar în cursul dublării viitoare se vor forma patru celule complet diferite, fiecare cu douăzeci și trei de cromozomi, în care se amestecă moștenirile primite de la tată și de la mamă, sau mai exact de la tați și de la mame.

Astfel întâlnirea trecuturilor, care nu poate avea loc niciodată în prezentul celor care cred că se întâlnesc, se dovedește a fi trecutul celui care vine după și care nu-l va putea trăi niciodată în prezentul lui. Suntem convinși că ne îndreptăm spre nunta noastră dar de fapt sunt nunțile taților și mamelor care se împlinesc prin așteptarea și dorința noastră. Ceea ce nouă ni se pare a fi fericirea noastră este poate doar fericirea iubirii altcuiva care se încheie acolo unde noi credem că începe a noastră.

Degeaba fugim noi, Priscilla, pentru a ne întâlni și a ne

urmări: trecutul dispune de noi cu o nepăsare oarbă și după ce a mutat din loc acele fragmente din sine și din noi, nu-i mai pasă de felul în care le vom folosi. Noi nu eram decât pregătirea, învelișul pentru întâlnirea trecuturilor care au loc prin noi dar care face parte deja dintr-o altă poveste - o poveste din viitor: întâlnirile au loc mereu înainte sau după noi și în ele acționează elementele noului din care noi suntem excluși: întâmplarea, riscul, improbabilul.

Astfel trăim, fără să fim liberi, înconjurați de libertate, împinși, acționați de acest val perpetuu care este combinația cazurilor posibile și care trece prin acele puncte de spațiu și din timp în care fascicolul de raze al trecutului se contopește cu fascicolul de raze al viitorului. Marea primordială este o ciorbă de molecule înlănțuite, străbătută din când în când de mesajele celor identici și a celor diferiți care ne înconjurau și hotărau combinații noi. Mareea străveche se ridică din când în când în mine și în Priscilla, potrivit cu mersul Lunii; astfel speciile sexuate răspund vechii condiționări care hotărăște vârstele și anotimpurile dragostei dar îngăduie totodată suplimente și amânări ale vârstelor și ale anotimpurilor și uneori se înfundă în stăruiri și violențe și vicii.

Pe scurt, eu și cu Priscilla suntem doar locuri de întâlnire a mesajelor trecutului, dar nu numai ale mesajelor între ele, ci și ale mesajelor cu răspunsurile la mesaje. Și, întrucât, diferitele elemente și molecule răspund la mesaje în feluri deosebite - imperceptibil de deosebite sau extraordinar de deosebite - nici mesajele nu mai sunt aceleași în funcție de modul în care sunt primite și interpretate, sau pentru a rămâne la fel sunt nevoite să se schimbe. Se poate spune așadar că mesajele nici nu mai sunt mesaje, că nu există niciun trecut care să fie transmis ci doar o mulțime de viitoruri care corectează scurgerea trecutului, care-i dau formă, care-l creează.

Povestea pe care voiam s-o spun este întâlnirea între doi

indivizi care nu există, întrucât nu pot fi definiți decât în funcție de un trecut sau de un viitor, trecut și viitor a căror realitate este reciproc pusă în dubiu. Sau este o poveste ce nu poate fi separată de povestea a tot ce există, și deci de povestea a tot ce nu există și neexistând face posibilă existența a ceea ce există. Tot ce putem spune este că, în anumite puncte și momente, acel gol care este prezența noastră individuală se umple de valul care continuă să reînnoiască combinațiile de molecule și să le complice sau să le șteargă, și asta este de ajuns ca să ne dea siguranța că cineva este „eu” și cineva este „Priscilla” în distribuția spațială și temporală a celulelor vii, și că ceva se întâmplă sau s-a întâmplat, sau se va întâmpla, ceva ce ne implică direct și - îndrăznesc să spun - fericit și total. Asta e de ajuns, Priscilla, să mă bucur când îmi întind gâtul încovoiat asupra gâtului tău și te mușc ușor de părul galben iar nările îți freamătă, îți descoperi dinții și îngenunchezi pe nisip, coborându-ți cocoașa la înălțimea pieptului meu în așa fel încât să mă pot rezema de ea și să te împing din spate proptindu-mă în picioarele dinapoi, o câtă dulceață în apusurile acelea din oază, îți amintești când ne scot povara de pe samar și caravana se împrăștie iar noi, cămilele, ne simțim dintr-o dată ușoare iar tu te avânți, în timp ce eu, la trap, te ajung din urmă printre palmieri.

III. MOARTE

Riscul prin care am trecut a fost de a trăi: de a trăi veșnic. Amenințarea de a continua plutea din prima clipă asupra oricui începuse din întâmplare. Scoarța care acoperă Pământul e lichidă: un strop între atâția alții devine mai dens, se umflă, înghite încetul cu încetul substanțele dimprejur, e un strop-insulă, gelatinos, care se contractă și se extinde, care ocupă tot mai mult loc la fiecare pulsație, e un strop-continent care-și trimite ramificațiile asupra oceanelor, care coagulează polii, care-și lipește contururile verzi și mâzgoase de ecuator, și dacă nu se oprește la timp înghite globul. Nu va trăi decât stropul, doar el, în vecii vecilor, uniform și continuu în timp și spațiu, o sferă mucilaginoasă al cărei sâmbure este Pământul, o amestecătură care conține materialul pentru viețile noastre ale tuturor, căci suntem cu toți prinși în acest strop ce nu ne va lăsa niciodată să ne naștem sau să murim, iar viața va fi a lui, numai a lui, a nimănui altcuiva.

Din fericire se fărâmițează. Fiecare fragment e un lanț de molecule așezate într-o anumită ordine, și numai pentru că are o ordine, e de ajuns să plutească în mijlocul substanței dezordonate și iată că alături de el se mai formează și alte lanțuri de molecule înșirate în același fel. Fiecare lanț împrăștie ordinea în jurul lui, sau se repetă pe sine de nenumărate ori, iar copiile se repetă la rândul lor, mereu în aceeași dis poziție geometrică. O soluție de cristale vii și identice acoperă fața Pământului, se naște și moare în fiecare clipă fără să-și dea măcar seama, trăiește o viață discontinuă și perpetuă și mereu identică cu sine

într-un timp și un spațiu fărâmițat. Orice altă formă este exclusă în veci; chiar și a noastră.

Până în clipa în care materialul necesar pentru repetare dă semne că s-ar împuțina și atunci fiecare lanț de molecule prinde să strângă împrejurul lui o rezervă de substanțe, să o păstreze într-un fel de pachet conținând tot ce-i face trebuință. Această celulă crește; crește până la un anumit punct; se desparte în două; cele două celule se despart în patru, în opt, în șaisprezece; în loc să se unduiască fiecare de capul ei, celulele multiplicate se lipesc una de alta ca o colonie, ca niște bancuri sau ca niște polipi. Lumea e acoperită de o pădure de bureți; fiecare burete își înmulțește propriile celule într-o rețea de plinuri și goluri care-și dilată ochiurile și pe care undele mării o leagănă. Fiecare celulă trăiește pentru sine și toate împreună își trăiesc întregul vieților lor. Când se lasă gerul iernii, țesuturile bureților se rup, dar celulele mai noi rămân acolo și prind din nou să se dividă, repetă același burete când vine primăvara. Încă puțin și totul se va sfârși: un număr finit de bureți veșnici va poseda lumea; marea va fi absorbită de porii lor, va curge prin desișul galeriilor lor; ei vor trăi în veci, și nu noi care așteptăm zadarnic clipa în care ei să ne dea viață.

Nu toate celulele însă continuă să crească una peste alta în îngrămădirile monstruoase de pe fundul mărilor ori în ciupercăriile vâscoase care răsar din scoarța moale a pământurilor ieșite la suprafață; din când în când se desprinde un roi, se leagănă, zboară și se așează ceva mai încolo, celulele din el reîncep să se dividă, repetă același burete sau polip sau ciupercă de unde au plecat. Timpul se repetă în cicluri: faze mereu identice vin una după alta. Ciupercile aci își împrăștie sporii în vânt, aci cresc ca niște micelii pieritoare, până când ajung la maturitate alți spori care vor muri în clipa când se vor deschide. A început marea diviziune din interiorul ființelor vii: ciupercile care nu cunosc moartea trăiesc doar o zi și renasc într-altă zi,

dar între partea care transmite ordinele reproducerii și partea care le execută a apărut o nepotrivire de neînlăturat.

S-a angajat deci lupta între cei care există și ar vrea să fie veșnici, și noi care nu existăm și am vrea să fim măcar câtva timp. De teamă că o greșeală întâmplătoare ar deschide calea spre diversitate, cei ce există își înmulțesc dispozitivele de control: dacă ordinele de reproducere iau naștere din confruntarea a două mesaje distincte și identice, erorile de transmisie sunt mai ușor de înlăturat. În felul acesta, alternarea fazelor se complică: din ramurile polipului fixat pe fundul mării se desprind meduze transparente care plutesc în mijlocul apei; începe dragostea între meduze, joc efemer și lux al continuității datorită căruia polipii își vor confirma veșnicia. Pe întinderile de pământ ieșite la suprafață, monștri vegetali își deschid evantaiuri de frunze, întind covoare de mușchi, încovoaie ramuri pe care se deschid flori hermafrodite; nădăjduiesc astfel să-i lase morții doar o părticică mică și ascunsă din ei, dar jocul mesajelor încrucișate a năpădit lumea; aceea va fi breșa prin care vom năvăli noi, mulțimea celor care nu există.

Marea e acoperită de ouă care plutesc; un val le ridică, le amestecă cu un noian de semințe. Fiecare ființă înotătoare care iese dintr-un ou fecundat repetă nu una, ci două ființe care înotau acolo înaintea lui; el nu va fi niciunul, nici celălalt din cei doi, ci un altul, un al treilea; adică primii doi vor muri pentru prima oară, iar al treilea s-a născut pentru prima oară.

În invizibila întindere a celulelor-program în care toate combinațiile se fac sau se desfac în interiorul speciei, curge încă continuitatea originară; dar între o combinație și alta, intervalul este ocupat de indivizi muritori și sexuați și diferiți.

Pericolele vieții fără de moarte sunt evitate - spun ei - pentru totdeauna. Nu pentru că din mâlul mlaștinilor

fierbinți n-ar putea răsări din nou primul mugur de viață nedivizată, dar pentru că acum ne aflăm noi acolo - mai ales aceia dintre noi care funcționează ca microorganisme și bacterii - gata să-i sărim în spinare și să-l înghițim. Nu pentru că lanțurile de viruși n-ar continua să se repete în aceeași ordine cristalină, ci pentru că aceasta nu poate avea loc decât în corpurile și țesuturile noastre, ale animalelor și vegetalelor mai complexe, cu alte cuvinte lumea celor veșnici este înglobată în lumea celor muritori, iar imunitatea lor față de moarte ne asigură nouă condiția noastră de muritori. Mai putem înota încă peste corali și anemone de mare, mai umblăm încă croindu-ne drum printre ferigi și mușchi sub ramurile pădurii de la origini, dar reproducerea sexuată a și intrat într-un anume fel în ciclul speciilor celor mai vechi, vraja s-a risipit, cei veșnici au murit, nimeni nu pare dispus să renunțe la sex, chiar la acea mică parte de sex care-i revine, pentru a redobândi o viață care se repetă pe ea însăși la nesfârșit.

Deocamdată, învingători suntem noi, ăștia, discontinuii. Mlaștina-pădure învinsă se află încă în jurul nostru; cu lovituri de *machete*[11] ne-am deschis cu greu un loc de trecere prin desișul rădăcinilor de liane; în cele din urmă, deasupra capetelor noastre se lărgește o deschizătură spre cerul liber; ridicăm ochii, ferindu-i de soare: deasupra noastră se întinde un alt acoperiș, o carapace de cuvinte pe care le secretăm într-una. De îndată ce ieșim din continuitatea materiei primordiale, suntem prinși într-un țesut conjunctiv care umple hiatul dintre discontinuitățile noastre, dintre morțile și nașterile noastre, o masă de semne, de sunete articulate, ideograme, morfeme, numere, fișe perforate, benzi imprimate, tatuaje, un sistem de comunicare cuprinzând raporturi sociale, grade de rudenie, instituții, mărfuri, afișe publicitare, bombe cu napalm, adică tot ce e limbaj în sens larg. Pericolul nu s-a terminat încă. Suntem în alarmă, în pădurea desfrunzită.

[11] Un fel de satâr (span.).

Ca un duplicat al scoarței pământești, bolta caută să se sudeze deasupra capetelor noastre; va fi un înveliș dușmănos, o închisoare, dacă nu găsim punctul potrivit în care să-l sfărâmăm, împiedicându-l să se repete la nesfârșit pe sine însuși.

Tavanul care ne acoperă e alcătuit din angrenaje de fier ieșite în afară; ca burtă unei mașini sub care m-am lungit ca s-o repar, dar de sub care nu mai pot ieși pentru că, în timp ce stau acolo dedesubt cu spinarea lipită de pământ, mașina se dilată, se întinde ca să acopere lumea întreagă. Nu e timp de pierdut, trebuie să înțeleg mecanismul, să găsesc punctul unde să putem pune mâna pentru a opri acest proces necontrolat, să acționez comenzile care reglează trecerea la faza următoare: aceea a mașinilor care se autoreproduc prin mesaje încrucișate bărbătești și femeiești, determinând nașterea unor mașini noi și moartea mașinilor vechi.

Totul tinde la un moment dat să se strângă în jurul meu, până și această pagină în care povestea mea caută să găsească un sfârșit care să-i îngăduie să nu se încheie, o rețea de cuvinte în care un eu scris și o Priscilla scrisă să se întâlnească și să se înmulțească în alte cuvinte și gânduri, declanșând reacția în lanț prin care lucrurile făcute sau folosite de oameni, adică părțile limbajului lor, să dobândească și ele grai, mașinile să vorbească, să schimbe între ele cuvintele din care au fost construite, mesajele care le fac să se miște. Circuitul informației vitale care curge de la acizii nucleici la scriere să se prelungească în benzile perforate de automatele fiice ale altor automate: generații și mașini mai bune poate decât noi vor continua să trăiască și să rostească vieți și cuvinte care au fost și ale noastre; traduse în instrucțiuni electronice cuvântul eu și cuvântul Priscilla se vor mai întâlni.

PARTEA A TREIA

T-INDICE ZERO

T-INDICE ZERO

Am impresia că nu mă aflu pentru prima oară în această situație: cu arcul de-abia slăbit din încordare în mâna stângă întinsă înainte, cu mâna dreaptă înțepenită spre spate, săgeata S plutind în aer la aproximativ o treime din traiectoria ei, ceva mai încolo, plutind și el în aer și tot la o treime din traiectoria lui, leul năpustindu-se asupra mea cu botul căscat și labele întinse. Peste o clipă voi ști dacă traiectoria săgeții și cea a leului se vor întâlni sau nu într-un punct X prin care urmează să treacă atât L, cât și S în aceeași secundă t_x, cu alte cuvinte dacă leul se va prăbuși cu un răget înăbușit de un val de sânge care-i va năpădi gâtlejul întunecat, străpuns de săgeată, ori va nimeri teafăr și nevătămat asupra mea, doborându-mă cu lovituri de labe care-mi vor sfâșia mușchii de pe umeri și de pe piept, în timp ce gura lui, închizându-se printr-un simplu declic al fălcilor, îmi va desprinde capul de trup la nivelul primei vertebre.

Iată cât de numeroși și de complecși sunt factorii care condiționează mișcarea parabolică atât a săgeții, cât și a felinarelor, de nu mai sunt în stare să judec pe moment care din eventualități ar fi mai probabilă. Mă aflu deci într-una din situațiile acelea de nehotărâre și așteptare în care chiar că nu mai știi ce să crezi. Cred totuși ceva: că nu e pentru prima oară.

Nu vreau să mă refer la alte experiențe de vânătoare ale mele: arcașul e pierdut de îndată ce crede că a dobândit experiență; fiecare leu pe care-l întâlnim în scurta noastră viață e diferit de orice alt leu; vai nouă dacă zăbovim să

facem comparații și să ne mișcăm în funcție de norme și de presupuneri. Mă refer la acest leu L și la această săgeată S care au parcurs cam o treime din traiectoriile lor.

Și nici nu pot fi băgat în categoria celor care cred în existența unui leu primar și absolut, și în faptul că toți leii particulari și aproximativi care-ți sar în spinare sunt doar umbre sau năluci ale lui. În viața noastră grea nu e loc pentru nimic care să nu fie concret sau care să nu poată fi perceput prin simțuri.

La fel de străină mi-e și părerea că fiecare poartă în sine de la născare amintirea de leu care-i apare în vis, moștenită din tată în fiu, astfel încât când vede un leu îi vine imediat să spună: iată, leul! Aș putea explica de ce și cum de-am ajuns s-o exclud, dar nu mi se pare că ar fi momentul potrivit.

E suficient să spun că prin „leu” înțeleg pata aceasta galbenă țâșnită dintr-un tufiș al savanei, icnetul acesta răgușit care împrăștie miros de carne însângerată, blana albă de pe burtă, pernițele trandafirii de sub labe și unghiul ascuțit al ghearelor strânse așa cum le văd acum deasupra mea, într-un amestec de senzații pe care-l numesc „leu” doar ca să-i dau un nume, deși e limpede că nu are vreo legătură cu cuvântul „leu” și nici măcar cu ideea de leu pe care cineva și-ar putea-o face în alte împrejurări.

Spun că nu trăiesc pentru prima oară clipa de față deoarece am senzația că imaginile sunt ușor dublate, ca și cum aș vedea în același timp nu numai un leu și o săgeată, ci doi sau mai mulți lei și două sau mai multe săgeți suprapuse dar nu perfect, astfel încât contururile sinuoase ale figurii leului și segmentul săgeții apar îngroșate sau mai degrabă înconjurate de o aureolă de linii mai subțiri și de culori mai palide. Această dublare ar putea fi tot atât de bine o iluzie prin care-mi reprezint o îngroșare ce nu se lasă definită altfel și datorită căreia leul, săgeata și tufișul înseamnă ceva mai mult decât acest leu, această săgeată și

acest tufiș, cu alte cuvinte înseamnă repetarea nesfârșită a leului, săgeții, tufișului, aflați în acest raport exact cu o repetare nesfârșită a mea-însumi în clipa în care de abia am slăbit încordarea arcului.

N-aș vrea ca această senzație, după felul în care am descris-o, să semene prea tare cu recunoașterea a ceva văzut mai de mult, o săgeată în poziția aceea și un leu în cealaltă, și raportul reciproc dintre poziția săgeții și a leului și a mea, proțăpit acolo cu arcul în mână; aș prefera să spun că am recunoscut doar spațiul, punctul din spațiu în care se găsește săgeata și care ar fi gol, dacă săgeata nu s-ar afla acolo, spațiul gol care-l conține acum pe leu și cel care mă conține acum pe mine, ca și cum în golul spațiului pe care-l ocupăm sau, mai exact, îl străbatem - adică pe care lumea îl ocupă sau, mai exact, îl străbate - aș fi reușit să recunosc câteva puncte în mijlocul tuturor celorlalte puncte la fel de goale și la fel de străbătute de lume. Dar să fim bine înțeleși, nici vorbă nu poate fi că recunoașterea aceasta s-ar datora, de pildă, configurației terenului, ori distanței care mă desparte de râu sau de pădure: știu bine că spațiul care ne înconjoară este mereu diferit, știu că Pământul este un corp ceresc care se mișcă în mijlocul altor corpuri cerești care se mișcă, știu că niciun semn - nici pe Pământ și nici pe cer - nu-mi poate sluji ca punct de reper definitiv, țin seama întotdeauna de faptul că stelele se rotesc în galaxii, și că galaxiile se îndepărtează unele de altele cu o viteză proporțională cu distanța. Bănuiala pe care o am este însă tocmai aceasta: că mă aflu într-un spațiu care nu e nou pentru mine, că m-am întors într-un punct prin care am mai trecut și altădată. Și întrucât nu e vorba doar de mine, ci și de o săgeată și de un leu, nu e cazul să credem că ar fi o întâmplare: este vorba de timp, care continuă să parcurgă din nou un drum pe care l-a mai parcurs. Aș putea deci să definesc drept timp și nu drept spațiu golul acela care mi s-a părut cunoscut în clipa când îl străbăteam.

Întrebarea pe care mi-o pun acum este dacă un punct al drumului străbătut de timp se poate suprapune unor puncte din drumurile străbătute înainte. În acest caz, impresia de îngroșare a imaginilor s-ar explica prin bătaia repetată a timpului asupra unei clipe identice. Nu este exclusă nici posibilitatea ca anumite puncte să nu se suprapună perfect de la o venire la alta a timpului: imaginile ușor dublate sau confuze ar indica deci că drumul bătut și rebătut de timp s-ar fi uzat și lărgit puțin, permițând un oarecare joc în trecerile sale obligatorii. Dar chiar dacă n-ar fi vorba decât de un efect optic trecător, tot rămâne un accident ritmic pe care parcă-l aud bătând în clipa pe care-o retrăiesc. N-aș vrea însă să se înțeleagă din tot ce am spus că această clipă ar avea o consistență temporală specială în seria clipelor care o preced sau o urmează: din punctul de vedere al timpului, este vorba de o simplă clipă care durează cât toate celelalte clipe, indiferent de conținutul ei, suspendată în drumul ei între trecut și viitor; descoperirea pe care cred că am făcut-o este doar revenirea ei precisă într-o serie care se repetă, identică cu sine de fiecare dată.

Pe scurt, toată problema, acum când săgeata străpunge aerul cu un fâșâit, iar leul se arcuiește în săritura lui și nu se poate ști încă dacă vârful muiat în venin de viperă se va înfige în blana roșcată dintre ochii lui holbați sau va da greș lăsând mațele mele lipsite de apărare pradă fiarei care le va smulge de pe scheletul de care sunt ancorate acum și le va târî pe pământul însângerat și prăfuit până când, înainte de căderea nopții, vulturii și șacalii vor face să dispară orice urmă din ele, toată problema, deci, este să știi dacă seria din care face parte această clipă este deschisă sau închisă. Căci, dacă - așa cum mi se pare că am auzit pe unii susținând - e o serie închisă, adică timpul universului a început la un moment dat și continuă într-o explozie de stele și nebuloase tot mai rarefiate până când împrăștierea ajunge la ultima sa limită, iar stelele și

nebuloasele vor prinde din nou să se concentreze, atunci pot trage concluzia că timpul se va întoarce îndărăt pe urma pașilor lui, că lanțul minutelor se va desfășura în sens invers, până când se va ajunge din nou la început, pentru a începe iarași de la capăt, și asta de nenumărate ori; acest lucru nu înseamnă câtuși de puțin că el ar fi avut un început: universul nu face altceva decât să pulseze între două momente extreme, constrâns să se repete din veci - așa cum s-a repetat și se repetă de nenumărate ori clipa pe care o trăiesc acum.

Să încercăm, deci, să vedem clar lucrurile: mă aflu într-un punct oarecare spațio-temporal la mijlocul unei faze a universului; după sute de milioane de miliarde de secunde iată că săgeata, și leul, și tufișul, și eu, ne-am pomenit în poziția de acum, iar clipa de față va fi înghițită și îngropată imediat în seria sutelor de milioane de miliarde de clipe care-și urmează drumul, indiferent de rezultatul pe care zborul convergent sau nu al leului și al săgeții îl va avea peste o clipă; apoi, la un moment dat goana se va desfășura în sens invers, universul își va repeta viața de-a-ndăratelea, din efecte vor naște cauzele, și chiar de la aceste efecte la care mă aștept și pe care nu le cunosc încă, provocate de o săgeată care se zdrobește de pământ stârnind un nor galben de praf și de fărâme de piatră, sau care se înfige în gura fiarei ca un dinte nou și monstruos, ne vom întoarce la clipa pe care o trăiesc acum, săgeata se va așeza îndărăt pe arcul întins ca și cum ar fi aspirată la loc, leul va cădea în spatele tufișului pe labele dinapoi încordate ca un resort, și tot ce e după va fi șters încetul cu încetul, clipă după clipă, prin reapariția a ce era înainte, va fi uitat prin descompunerea a miliarde de combinații de neuroni din lobii creierului, astfel încât nimeni nu-și va da seama că trăiește de-a-ndăratelea, așa cum nici eu nu sunt sigur acum de sensul în care se mișcă timpul în care mă mișc, și dacă ceea ce aștept nu s-a întâmplat de fapt acum o secundă, aducând cu sine salvarea sau moartea mea.

Având în vedere că tot ar mai trebui să trec prin punctul acesta - mă întreb dacă n-ar fi cazul să mă opresc, să mă opresc în spațiu și în timp, în vreme ce coarda arcului de abia slăbită se arcuiește în direcția opusă celei în care stătuse mai înainte întinsă, și-n vreme ce piciorul drept de abia ușurat de greutatea trupului se ridică într-o răsucire de nouăzeci de grade, și să stau nemișcat în această poziție așteptând ca din bezna spațiului-timp să răsară din nou leul și să se arunce asupra mea cu toate cele patru labe ridicate în aer, iar săgeata să se înscrie la loc pe traiectoria ei exact în punctul în care se află acum. Ce rost are să continuăm dacă mai devreme sau mai târziu urmează să ne regăsim în aceeași situație? Ar fi mai nimerit să-mi îngădui un răgaz de câteva zeci de miliarde de ani, să las restul universului să-și urmeze drumul său prin spațiu și timp până la capăt, și să-l aștept să se întoarcă pentru a sări din nou în el și a mă înapoia apoi în istoria mea și a universului până la origini, după care s-o iau iară de la început și să mă regăsesc aici din nou - sau, să las timpul să se întoarcă îndărăt de unul singur, să se reapropie de mine în timp ce eu stau nemișcat așteptând - și să văd atunci dacă a venit clipa potrivită să mă hotărăsc să fac celălalt pas și să trag cu ochiul la ce-o să mi se întâmple peste o clipă, sau dacă nu-mi convine să mă opresc definitiv aici. Pentru asta nu e necesar ca particulele mele de materie să iasă din drumul lor spațio-temporal, din efemera victorie sângeroasă a vânătorului sau a leului: sunt sigur că o parte din noi rămâne oricum prinsă în fiecare intersecție a timpului cu spațiul, și deci ar fi de ajuns să nu ne separăm de această parte, să ne identificăm cu ea, lăsând restul în plata Domnului să se învârtească după cuviință până la capăt.

În cele din urmă, mi se oferă următoarea posibilitate: să constitui un punct fix în fazele oscilante ale universului. Cum o fi mai bine: să profit de ocazie sau să mă las păgubaș? De oprit m-aș opri, dar nu numai eu singur, căci

îmi dau seama că n-ar prea avea rost - ci împreună cu tot ce se află în jurul meu și are funcția de a defini clipa de față pentru mine, adică săgeată leu arcaș suspendați cum suntem pentru eternitate. Ba chiar am impresia că până și leul - dacă și-ar da seama exact cum stau lucrurile - ar prefera să rămână în poziția asta, la circa o treime din traiectoria saltului său furios și să se despartă de acea proiecție a ființei lui care peste o clipă va încremeni în ultimele zvâcniri ale agoniei sau va mesteca sălbatic un craniu omenesc cald încă. Pot să vorbesc deci nu numai din punctul meu de vedere, ci și în numele leului. Ba chiar în numele săgeții, întrucât o săgeată nu-și poate dori altceva decât să fie săgeata așa cum este în această scurtă clipă și să-și amâne destinul de vechitură fără vârf care o așteaptă îndată ce va fi nimerit în orice fel de țintă.

O dată stabilit faptul că situația în care ne găsim acum, atât eu, cât și leul și săgeata, în această clipă t_0 se va repeta de două ori la fiecare du-te-vino al timpului, identică cu celelalte dăți, și că s-a și repetat ori de câte ori universul și-a repetat diastola și sistola sa în trecut - presupunând că ar avea rost să vorbim de trecut și viitor pentru succesiunea acestor faze, căci înlăuntrul fazelor, știm prea bine, nici nu se pune problema de trecut și viitor - situația rămâne totuși îndoielnică în următoarele secunde t_1, t_2, t_3 etcaetera, întocmai cum era nesigură și situația din precedentele secunde t_{-1}, t_{-2}, t_{-3} etcaetera.

Stând strâmb și judecând drept, alternativele care ni se prezintă sunt următoarele:

sau liniile spațio-temporale pe care universul le urmează în fazele pulsației sale coincid în toate punctele lor;

sau coincid doar în câteva puncte excepționale, ca secundă pe care o trăiesc acum și devin apoi divergente.

Dacă această ultimă alternativă este cea adevărată, din punctul spațio-temporal în care mă aflu se desparte un fascicol de posibilități care, cu cât înaintează în timp, cu atât se îndepărtează una de alta, în formă de con, fiecare

îndreptându-se spre un viitor cu totul diferit de celălalt, și fiecărei dăți, când mă găsesc cu săgeata și leul în aer, îi va corespunde un alt punct X de intersecție a traiectoriilor lor, de fiecare dată leul va fi rănit altfel, va avea agonii diferite ori va găsi diferite feluri noi de a reacționa, sau nici vorbă să fie rănit și se va năpusti asupra mea de fiecare dată într-un fel diferit, lăsându-mi sau nu posibilitatea de a mă apăra, deci victoriile sau înfrângerile mele în lupta cu leul se dovedesc a fi potențial infinite, și cu cât mai des voi fi sfâșiat, cu atât mai multe posibilități voi avea de a nimeri ținta data următoare când mă voi afla din nou aici, după miliarde și miliarde de ani; cât despre situația mea de acum, nu pot avea nicio părere deoarece, în cazul că trăiesc o fracțiune de timp ce precede sfâșierea mea de către fiară, atunci înseamnă că trăiesc ultima clipă dintr-o epocă fericită, iar în cazul că mă așteaptă întâmpinarea triumfală pe care tribul o rezervă victoriosului vânător de lei, clipa de față reprezintă culmea groazei, punctul cel mai negru din coborârea în infernul pe care trebuie să-l străbat pentru a merita apoteoza. În concluzie, orice m-ar aștepta, tot ar fi bine să scap de situația asta, deoarece dacă există un interval de timp care nu interesează deloc, e tocmai ăsta, întrucât nu poate fi definit decât în raport cu ce va urma, cu alte cuvinte secunda de față nu există în sine, și e cu neputință deci nu numai să te oprești în ea, dar chiar s-o străbați în timp de o secundă, pe scurt e un salt al timpului între clipa în care leul și săgeata și-au luat zborul, și clipa în care sângele va țâșni din vinele leului sau din ale mele.

Unde mai pui că, dacă din secunda de față pleacă în con un număr infinit de linii înfățișând fiecare un alt viitor posibil, aceleași linii provin oblic dintr-un trecut care la rândul lui e un con de posibilități infinite, deci acel eu însumi aflat acum în fața leului care se năpustește și a săgeții care-și croiește drum prin văzduh, este un eu însumi diferit de fiecare dată deoarece trecutul vârsta

mama tatăl tribul limba experiența sunt diferite de fiecare dată, leul este mereu un alt leu chiar dacă îl văd întotdeauna la fel, cu coada îndoită în timpul săriturii și smocul din vârful ei apropiat de șoldul drept într-o mișcare care seamănă fie cu o lovitură de bici, fie cu o mângâiere, cu coama desfăcută care-i acoperă o parte din piept și lasă să se întrevadă doar labele din față înălțate, pregătite parcă pentru o îmbrățișare veselă dar în realitate gata să-mi înfigă ghearele în spinare cu toată puterea, iar săgeata e făcută de fiecare dată dintr-un alt material, ascuțită cu mereu alte unelte, unsă cu venin de la mereu alți șerpi, deși străbate aerul pe aceeași parabolă și cu același șuierat. Ceea ce nu se schimbă este raportul între mine, săgeată și leu în această clipă de nesiguranță ce se repetă identic, nesiguranță care are drept miză moartea; totuși, trebuie să recunosc că dacă această moarte iminentă este de fapt moartea unui eu posedând un trecut diferit, a unui eu care nu s-a dus ieri dimineață să culeagă ridichi cu verișoara mea, adică a unui alt eu, a unui străin, chiar dacă e vorba de un străin care s-a dus ieri dimineață să culeagă ridichi cu verișoara mea, cu alte cuvinte a unui dușman, deci dacă dățile trecute nu mă aflam eu în locul meu, ci un altul, atunci nu-mi prea pasă dacă prima dată sau data următoare săgeata l-a nimerit sau nu pe leu.

În acest caz, este de la sine înțeles că nu mă mai interesează nici să mă opresc în t_0 pentru întreaga rotire a spațiului și a timpului. Mai rămâne însă cealaltă ipoteză: și anume - ca în vechea geometrie - că este de ajuns ca liniile să coincidă în două puncte pentru a coincide în toate, și astfel ar fi posibil ca liniile spațio-temporale trasate de univers în fazele lui alternative să coincidă în toate punctele lor, și atunci, nu numai t_0 ci și t_1 și t_2 și tot ceea ce va urma după ce vor coincide cu respectivii t_1, t_2, t_3 din celelalte faze, și la fel toate secundele precedente sau următoare, iar eu mă voi vedea silit să am un singur trecut și un singur viitor repetate de infinite ori înainte și după

această clipă. Trebuie totuși să ne întrebăm dacă mai are vreun rost să vorbim de repetiție din moment ce timpul constă într-o serie unică de puncte, incapabilă să-și îngăduie variații nici în natura nici în succesiunea lor; ar fi de ajuns atunci să spunem că timpul e finit și mereu la fel cu sine însuși, deci poate fi considerat ca simultan în toată extinderea lui, formând un teanc de straturi de prezent; cu alte cuvinte, este vorba de un timp plin ochi, întrucât fiecare secundă în care poate fi descompus constituie un fel de strat aflat acolo veșnic prezent, înfipt între alte straturi tot veșnic prezente. Așadar, secunda t_0 în care se află săgeata S_0 iar ceva mai încolo leul L_0 iar mai încoace eu însumi Q_0 e un strat spațio-temporal nemișcat și identic pentru vecie, iar alături de el ia loc t_1 cu săgeata S_1 și leul L_1, și eu însumi Q_1, care și-au schimbat imperceptibil poziția, iar lipit de el stă t2 care-i conține pe S_2 și L_2 și Q_2 și așa mai departe. În una din aceste secunde puse cap la cap se va ști lămurit care din noi moare, leul L_n sau eu Q_n, iar în secundele următoare se vor desfășura fără îndoială: fie sărbătorirea de către trib a vânătorului întors cu prada, fie funeraliile vânătorului, în timp ce prin savană leul ucigaș răspândește groaza în jurul lui. Fiecare secundă e definitivă, închisă, fără interferențe cu celelalte, iar eu Q_0 pot sta liniștit aici în teritoriul meu t_0 și să nu-mi pese de ceea ce se întâmpla cu Q_1, Q_2 Q_3 Q_n în respectivele secunde vecine cu a mea, deoarece în realitate leii L_1, L_2, L_3, L_n, nu pot lua locul cunoscutului L_0, încă inofensiv deși amenințător, ținut la respect de săgeata în zbor S_0, conținând în sine acea putere ucigașă care riscă să fie irosită de S_1, S_2, S_3 S_n așezate pe segmente de traiectorie tot mai depărtate de țintă, făcându-mă de râs ca pe cel mai ageamiu arcaș din trib, sau mai degrabă făcându-l de râs și dovedind că ageamiu este acel Q_{-n} care ochește în t_{-n}.

Îmi dau seama că sare în ochi comparația cu fotogramele unei pelicule, dar dacă am evitat până acuma s-o fac am avut, fără îndoială, motivele mele. E adevărat că

fiecare secundă este închisă în sine și nu poate comunica cu celelalte întocmai ca o fotogramă, dar pentru a-i defini conținutul nu sunt de ajuns punctele Q_0 L_0 S_0 cu care am limitat-o la o scenă de vânătoare de lei, dramatică, dacă vreți, dar în niciun caz cu un orizont larg; nu trebuie însă să ținem seama doar de un punct, ci de totalitatea punctelor conținute în univers în acea secundă t_0; aceasta fiind situația, e preferabil să ne scoatem din cap comparația cu fotogramele deoarece ea n-ar face decât să ne încurce.

Deci, de vreme ce m-am hotărât să mă stabilesc definitiv în această secundă t0 - și dacă nu m-aș fi hotărât ar fi același lucru întrucât, fiind eu Q0 nici n-aș avea posibilitatea să mă stabilesc în alta - am tot răgazul să mă uit în jurul meu și să-mi analizez secunda în toată întinderea ei. Ea cuprinde în dreapta mea un râu doldora de hipopotami negri, la stânga savana în care mișună zebre alb-negre și răspândiți în diferite puncte ale orizontului câțiva baobabi pe care stau tucani galben-negri, fiecare din aceste elemente marcate prin respectivele poziții ocupate de hipopotamii $H(a)_0$, $H(b)_0$, $H(c)_0$ etcaetera, de zebrele $Z(a)_0$, $Z(b)_0$, $Z(c)_0$ etcaetera, de tucanii $T(a)_0$, $T(b)_0$, $T(c)_0$ etcaetera. Ea mai cuprinde sate cu colibe și magazine de export-import, plantații care ascund sub pământ mii de semințe aflate în diverse faze ale procesului de germinație, deșerturi nemărginite cu pozițiile fiecărui fir de nisip $F(a)_0$ $F(b)_0$... $F(n^n)_0$ purtat de vânt, orașe în timpul nopții cu ferestrele luminate sau întunecate, orașe în timpul zilei cu stopuri roșii, galbene și verzi, curbe de productivitate, indici de prețuri, cote de bursă, epidemii de boli infecțioase cu poziția fiecărui virus, războaie locale cu rafale de proiectile $P(a)_0$ $P(b)_0$... $P(z)_0$ $P(zz)_0$ $P(zzz)_0$... suspendate în traiectoria lor, și cine știe dacă-i vor nimeri pe dușmanii $D(a)_0$ $D(b)_0$ $D(c)_0$ ascunși printre frunze, avioane cu ciorchini de bombe de-abia lansate care atârnă dedesubtul lor, avioane cu ciorchini de

bombe care așteaptă să fie lansate, război total implicit situației internaționale SI_0 ce nu se știe în care clipă SI_x va deveni război total explicit, explozii de stele „supernove” care ar putea schimba radical configurația galaxiei noastre...

Fiecare secundă e un univers, secunda pe care o trăiesc e secunda în care locuiesc, *the second I live is the second I live in*, trebuie să mă obișnuiesc să-mi gândesc frazele simultan în toate limbile posibile dacă vreau să-mi trăiesc extensiv secunda mea univers. Prin combinarea tuturor datelor simultane aș putea ajunge la o cunoaștere obiectivă a secundei-univers t_0 în toată extinderea ei spațială, inclusiv a mea, căci în interiorul lui t_0 eu Q_0 nu sunt de loc determinat de trecutul meu Q_{-1} Q_{-2} Q_{-3} etcaetera, ci de sistemul constituit de toți tucanii T_0, proiectilele P_0, virușii V_0, fără de care nu s-ar putea stabili că eu sunt Q_0. Ba mai mult, având în vedere că nu mă mai interesează ce se va în tâmpla cu Q_1 Q_2 Q_3 etcaetera, nu mai e cazul să continui să privesc lucrurile în mod subiectiv, așa cum am făcut până acum, cu alte cuvinte mă pot identifica atât cu mine, cât și cu leul sau cu firul de nisip sau cu indicele de cost al vieții sau cu dușmanul sau cu dușmanul dușmanului.

Pentru asta e de ajuns să stabilesc cu precizie coordonatele tuturor acestor puncte și să calculez câteva constante. Aș putea, spre exemplu, să scot în evidență toate componentele de suspensie și nesiguranță care mă privesc atât pe mine, cât și pe leu, săgeată, bombe, dușman și dușmanul dușmanului, și să-l definesc pe t_0 ca un moment de suspensie și nesiguranță universală. Dar această operație nu relevă nimic esențial despre t_0, întrucât, admițând chiar că ar fi vorba de un moment îngrozitor, lucru cum mi se pare în orice caz dovedit, el ar putea fi un moment îngrozitor dintr-o serie de momente de groază descrescândă, deci iluzorie. Cu alte cuvinte, această sigură dar relativă groază din t_0 poate căpăta

valori complet diferite, în funcție de t_1 t_2 t_3 care au posibilitatea să transforme în mod radical esența lui t_0, sau - mai degrabă - diferiții t_1, ai lui Q_1, L_1, $D(a)_1$ $D(1/a)_1$, au puterea să de termine însușirile fundamentale ale lui t_0.

Mi se pare că aici lucrurile încep să se complice: am hotărât să mă închid în t_0 și să nu mai știu nimic despre ce se întâmplă în afara acestei clipe, renunțând la un punct de vedere limitat și personal, pentru a trăi secunda t_0 în configurația sa globală obiectivă, dar această configurație obiectivă nu poate fi percepută din interiorul lui t_0, ci doar observându-o dintr-o altă clipă-univers, de exemplu din t_1, sau t_2 și nu din întreaga lor extindere simultană, ci adoptând cu hotărâre un punct de vedere, cel al dușmanului său al dușmanului dușmanului, cel al leului sau al meu.

Rezumând: pentru a mă opri în t_0 trebuie să stabilesc configurația obiectivă a lui t_0; pentru a stabili configurația obiectivă a lui t_0 trebuie să mă mut în t_1; pentru a mă muta în t_1 trebuie să adopt un punct de vedere subiectiv, și în acest caz nu văd de ce nu mi l-aș păstra pe al meu. Rezumând încă o dată: pentru a mă opri în timp trebuie să mă mișc cu timpul, pentru a deveni obiectiv trebuie să rămân subiectiv.

Să vedem atunci cum să mă port în mod concret: după ce am stabilit faptul că eu, Q_0, mi-am ales reședința în t_0, aș putea să trag o fugă rapidă în t_1 și, dacă asta nu e de ajuns, să dau o raită și prin t_2 și t_3, identificându-mă provizoriu cu Q_1 Q_2 și Q_3, în speranța că seria Q va continua și nu va fi întreruptă prematur de ghearele ascuțite ale lui L_1 L_2 L_3, pentru că doar așa mi-aș putea da seama de configurația poziției mele de Q_0 în t_0, singurul lucru care mă interesează.

Pericolul care mă paște este ca t_1, clipa-univers t_1, să fie cu mult mai interesantă decât t_0, cu mult mai bogată în emoții și surprize, triumfătoare sau distrugătoare, asta n-am posibilitatea să știu, astfel încât să fiu tentat să mă

dedic în întregime clipei t_1, întorcând spatele lui t_0, uitând că am trecut în t_1, doar pentru a mă informa mai bine asupra lui t_0. Iar din această curiozitate pentru t_1, din această ilegitimă dorință de a cunoaște o clipă-univers care nu-mi aparține, vrând să-mi dau seama dacă e o afacere să-mi schimb stabila și sigura mea cetățenie din t_0 pentru picul ăla de noutate pe care mi-o oferă t_1 aș putea face un pas până în t_2 ca să am o idee mai obiectivă despre t_1; iar pasul acesta în t_2, la rândul lui…

Dacă așa stau lucrurile, îmi dau seama că situația mea nu s-ar schimba câtuși de puțin chiar părăsind ipotezele de la care am pornit: adică presupunând că timpul nu se repetă, ci constă într-o serie ireversibilă de secunde diferite unele de altele, că fiecare secundă există o singură dată, și că a o umple pe toată durata ei de secundă înseamnă a o umple pentru totdeauna, că t_0 mă interesează doar în funcție de t_1 t_2 t_3 care urmează, cuprinzând în ele viața sau moartea declanșate de mișcarea pe care am făcut-o dând drumul săgeții și de mișcarea făcută de leu luându-și avânt, și de celelalte mișcări pe care leul și cu mine le vom face în secundele următoare, și de spaima care mă împietrește timp de o nesfârșită clipă, care împietrește zborul leului și al săgeții în fața ochilor mei, și că fulgerătoarea clipă t_0 care a sosit fulgerător iată că va țâșni în clipa următoare și va delimita cu precizie traiectoria leului și a săgeții.

URMĂRIREA

Mașina care mă urmărește e mai iute decât a mea; în ea se află un bărbat singur, înarmat cu un revolver, trăgător bun, după câte mi-am putut da seama din loviturile care mai că m-au nimerit. În timpul urmăririi m-am îndreptat spre centrul orașului; a fost o decizie salvatoare; urmăritorul e tot în spatele meu dar ne despart câteva mașini; ne-am oprit în mijlocul unui șir lung, la un stop.

Stopul e reglat în așa fel încât de partea noastră culoarea roșie să dureze o sută optzeci de secunde iar cea verde o sută douăzeci, presupunându-se, fără îndoială, că traficul de pe strada perpendiculară e mai dens și mai lent. Presupunere falsă: făcând socoteala mașinilor pe care le văd trecând transversal când li se dă liber, aș zice că sunt cam de două ori mai numeroase decât cele care reușesc într-un interval de timp egal să se desprindă din coloana noastră și să depășească stopul. Asta nu înseamnă că în partea aceea mașinile gonesc; de fapt, înaintează și ele cu o încetineală exasperantă, ce poate fi considerată viteză doar în comparație cu noi care, practic, stăm pe loc tot timpul atât pe verde, cât și pe roșu. Unul din motivele pentru care nu reușim să ne mișcăm e tocmai această încetineală, deoarece atunci când verdele se stinge pentru ei și se aprinde pentru noi, bifurcația este încă ocupată de valul lor de mașini blocate acolo la mijloc, astfel încât cel puțin treizeci de secunde din cele o sută douăzeci ale noastre se pierd înainte să poți demara. Trebuie să adaug că fluxul transversal ne obligă într-adevăr să întârziem, dar

apoi pierde la rândul lui patruzeci până la șaizeci de secunde înainte de a putea să pornească atunci când se dă drumul la verde pentru ei, împiedicat de cortegiul nostru care se târâie lent; pierderea lor nu înseamnă de loc un câștig pentru noi deoarece fiecărei întârzieri finale în partea aceasta (și inițiale în cealaltă) îi corespunde o întârziere și mai mare finală în partea aceea (și inițială în asta), deci într-o proporție crescândă, astfel încât verdele devine de nefolosit pentru o durată tot mai mare, lucru care ne dezavantajează mai mult pe noi decât pe ei.

Când în aceste raționamente folosesc cuvintele „noi” și „ei”, înțeleg prin „noi” atât pe mine cât și pe omul care mă urmărește și vrea să mă ucidă, ca și cum dușmănia n-ar fi numai între el și mine, ci între noi cei din șirul ăsta și ceilalți din șirul transversal. Dar, gândurile și sentimentele tuturor celor care stau aici imobilizați și nerăbdători, cu piciorul pe ambreiaj, nu pot urma alt curs decât cel impus de respectivele situații ale traficului; este firesc, deci, să presupunem că s-a stabilit o comunitate de intenții între mine care mor de nerăbdare s-o iau la sănătoasa și el care așteaptă să se repete ocazia de adineauri, când a reușit într-o stradă periferică să tragă asupra mea de două ori; din fericire nu m-a lovit; un glonte a spart gemulețul din stânga iar celălalt s-a înfipt în capotă.

E de la sine înțeles că această comunitate implicită cuvântului „noi” e doar aparentă, căci de fapt dușmănia mea vizează atât mașinile cu care ne încrucișăm cât și pe cele din șirul nostru; dar în interiorul șirului nutresc fără îndoială mai mare dușmănie față de mașinile care mă preced și mă împiedică să înaintez decât față de cele din spatele meu, care mi-ar deveni dușmane doar dacă ar încerca să mă depășească, lucru greu de realizat din cauza densității fluxului în care sunt înghesuite mașină lângă mașină cu minime posibilități de joc.

Pe scurt, principalul meu dușman din momentul de față se află în mijlocul unei mulțimi de alte corpuri solide

asupra cărora se revarsă antipatia și teama mea, așa cum și dorințele sale ucigașe - deși îndreptate exclusiv împotriva mea - sunt deviate și se împrăștie printre o mulțime de obiecte intermediare. În calculele pe care le face concomitent cu mine, trebuie că și el numește „noi” coloana noastră și „ei” coloană cu care ne încrucișăm, cum la fel de adevărat este că și calculele noastre au multe elemente și părți comune cu toate că țintesc spre rezultate opuse.

Eu aș dori ca șirul nostru să se miște întâi foarte repede și apoi foarte încet, adică, mașinile din fața mea să înceapă brusc să alerge iar eu în spatele lor să reușesc să trec de bifurcație pe ultima pâlpâire a luminii verzi; iar în urma mea, coloana să se blocheze pe un timp suficient de lung ca să pot dispărea, cotind-o pe o stradă laterală. Fără îndoială că socotelile urmăritorului meu tind în schimb să prevadă dacă va reuși să treacă de stop în același val ca și mine, dacă va reuși să se țină după mine până când mașinile care ne separă se vor împrăștia în diferite direcții sau cel puțin se vor rări, iar mașina lui va putea ajunge chiar în spatele meu sau alături de a mea, de pildă pe linia unui alt stop, în poziția cea mai bună ca să-și descarce revolverul asupră-mi (eu nu sunt înarmat) cu o clipă înainte să se aprindă culoarea verde care să-i dea cale liberă să o șteargă.

Pe scurt, eu contez pe neregularitatea cu care alternează în coloană perioadele de oprire și de mișcare; în timp ce el se bazează pe regularitatea care se verifică în medie între perioadele de oprire și cele de mișcare pentru fiecare mașină din coloană. Problema este, de fapt, dacă șirul poate fi divizibil într-o serie de segmente având fiecare o viață proprie sau trebuie considerat ca un corp unic și indivizibil, în care singura schimbare posibilă este scăderea densității pe timp de noapte, până la un punct limită de rarefiere în care doar cele două mașini ale noastre vor mai păstra aceeași direcție și vor tinde să

anuleze distanța... Ceea ce au comun calculele noastre este faptul că elementele care determină mișcarea individuală a celor două mașini - puterea respectivelor motoare și îndemânarea șoferilor - nu mai contează aproape de loc, totul fiind hotărât de mișcarea generală a coloanei, sau mai exact de mișcarea combinată a diferitelor coloane care se încrucișează în oraș. În concluzie, eu și cu omul însărcinat să mă ucidă suntem ca imobilizați într-un spațiu care se mișcă de capul lui, sudați în acest pseudo-spațiu care se descompune și se recompune și de ale cărui combinații ne depinde soarta.

Pentru a ieși din această situație, metoda cea mai simplă ar fi să ieșim din mașină. Dacă unul din noi sau amândoi am lăsa mașina în plata Domnului și ne-am continua drumul pe jos, ar exista din nou un spațiu și posibilitatea de a te mișca în spațiu. Dar ne aflăm într-o stradă unde e interzisă staționarea; ar trebui să ne părăsim mașina în mijlocul traficului (atât mașina mea cât și a lui sunt furate, destinate să fie părăsite în clipa în care nu ne-ar mai fi de folos); eu m-aș putea strecura în patru labe printre celelalte mașini ca să nu mă ajungă gloanțele lui, dar o fugă în acest stil ar sări în ochi și aș fi îndată încolțit de poliție. În situația mea, însă, nu numai că nu pot cere protecția poliției dar trebuie să evit cu orice preț să-i atrag atenția; e clar că nu trebuie să ies din mașină nici măcar dacă el o părăsește pe a lui.

La început, când am fost blocați aici, m-am temut să nu-l văd venind pe jos, singur și liber în mijlocul a sute de persoane încleștate pe volan, trecând liniștit în revistă șirul de mașini și o dată ajuns la a mea să-și descarce încărcătorul în mine, ca apoi s-o ia la goană. Frica mea nu era lipsită de temei: n-am întârziat să văd în oglinda retrovizoare silueta urmăritorului meu care ieșea prin portiera întredeschisă a mașinii și-și întindea gâtul deasupra întinderii de acoperișuri de tablă ca unul ce vrea să-și dea seama de cauzele unei opriri peste măsură de

lungă; îndată după aceea i-am văzut trupul deșirat strecurându-se afară, făcând câțiva pași printre mașini. Dar tocmai în acea clipă coloana fu străbătută de o tresărire; mașinile din spatele celei goale prinseră să claxoneze furios, iar șoferii și pasagerii începuseră să iasă afară țipând și făcând gesturi amenințătoare. Fără îndoială că l-ar fi prins și l-ar fi târât cu forța înapoi la volanul lui, dacă el nu s-ar fi grăbit să-și reia locul și să pornească mașina, permițând șirului din spatele lui să beneficieze de noul pas înainte, oricât de scurt ar fi fost el. Din acest punct de vedere pot fi liniștit: nu ne putem desprinde de mașină nicio secundă, urmăritorul meu nu va îndrăzni niciodată să mă ajungă pe jos deoarece, chiar dacă ar fi destul de iute și ar avea timp să mă împuște n-ar reuși să scape apoi de furia celorlalți automobiliști, în stare chiar să-l linșeze, nu atât pentru crima în sine cât pentru blocarea circulației provocată de cele două mașini - a lui și a mortului - oprite în mijlocul străzii.

Încerc toate ipotezele, deoarece cu cât prevăd mai multe amănunte cu atât am mai multe posibilități de salvare. De altfel, ce-aș putea face altceva? Nu ne urnim nici măcar cu un centimetru. Până acum am considerat coloana ca o continuitate lineară sau ca o undă fluidă în care fiecare mașină în parte se scurge în dezordine. A sosit clipa să specific că în interiorul coloanei mașinile sunt dispuse pe trei șiruri și că alternarea momentului de oprire și de mers în fiecare din cele trei șiruri nu coincide cu alternarea din celelalte, astfel că sunt momente când înaintează doar șirul din dreapta, sau cel din stânga, sau șirul din centru în care ne aflăm atât eu cât și potențialul meu ucigaș. Dacă am neglijat până acum un aspect atât de important, asta s-a întâmplat nu numai fiindcă cele trei șiruri au înaintat oarecum regulat astfel încât eu însumi am întârziat să-mi dau seama de această stare de lucruri ci mai ales fiindcă situația nu s-a schimbat, de fapt, nici în bine, nici în rău. Evident, diferența de viteză dintre diferitele șiruri ar fi

decisivă dacă la un moment dat, înaintând de exemplu în cel din dreapta, urmăritorul ar putea să ajungă în dreptul mașinii mele, să tragă și să-și vadă de drum mai departe. Dar și această eventualitate trebuie exclusă; admițând că din șirul de la mijloc el ar reuși să se bage într-unul din șirurile laterale (mașinile înaintează cu barele de protecție aproape lipite unele de altele dar e de ajuns să prinzi momentul când în șirul alăturat se cască un mic spațiu între un bot și o coadă și să vâri acolo botul propriei mașini fără să-ți pese de protestele a zeci de claxoane), eu care-l supraveghez în oglinda retrovizoare mi-aș da seama de manevră înainte să o ducă la bun sfârșit și aș avea tot timpul, dat fiind distanța care ne desparte, să mă pun la adăpost printr-o manevră asemănătoare. Aș putea, deci, să mă introduc în același șir, stâng sau drept, în care a intrat el și aș continua astfel să merg în fața lui cu aceeași viteză; sau aș putea să intru în șirul exterior opus, dacă el a luat-o la stânga eu s-o iau la dreapta, și atunci n-am fi despărțiți numai în sensul înaintării ci și lateral, lucru care ar constitui imediat o barieră de netrecut.

Să presupunem totuși că până la urmă am ajunge la același nivel pe două șiruri alăturate: evident că nu poate trage asupra mea oricând, decât cu riscul să rămână blocat în coloană și să aștepte poliția cu un cadavru la volanul mașinii de alături. Înainte de a prinde un moment potrivit pentru o acțiune rapidă și sigură, urmăritorul ar fi constrâns să-mi stea în coaste cine știe cât; și între timp, având în vedere că raportul dintre vitezele diferitelor șiruri se schimbă neregulat, mașinile noastre n-ar sta prea mult la același nivel; eu mi-aș putea relua avantajul și în acest caz nu s-ar întâmpla nimic prea grav deoarece s-ar reveni la situația dinainte; pericolul care-l paște pe urmăritorul meu este ca el să înainteze împreună cu șirul lui în timp ce șirul meu stă pe loc.

Cu un urmăritor care mă precede, n-aș mai fi un urmărit. Pentru a definitiva noua mea situație aș putea chiar să

intru în șirul lui, având grijă să ne despartă mai multe mașini. El ar fi constrâns să urmeze curentul, fără să aibă posibilitatea de a schimba direcția de înaintare, iar eu - plasându-mă în urma lui - aș fi definitiv salvat. La stop, aș coti-o în partea opusă lui și ne-am despărți pentru totdeauna.

Toate aceste manevre ipotetice ar trebui însă să țină seama de faptul că o dată ajuns la stop, cel care se găsește în rândul din dreapta e obligat s-o cotească la dreapta, iar cel din stânga la stânga (aglomerația de la încrucișări nu-ți permite să te răzgândești), în timp ce cel care se află la mijloc are posibilitatea să aleagă în ultimul moment drumul pe care vrea să-l urmeze. Acesta este adevăratul motiv pentru care atât eu cât și el ne ferim să ieșim din șirul de la centru: eu pentru a-mi păstra libertatea de a alege până la sfârșit, el pentru a fi gata s-o ia în direcția în care va vedea c-o apuc eu.

Deodată simt că mă năpădește un val de entuziasm: urmăritorul meu și cu mine suntem într-adevăr grozav de deștepți că am ales șirul din mijloc. E plăcut să te știi încă liber și în același timp înconjurat și protejat de un bloc de corpuri solide și de nepătruns, și să n-ai altă grijă decât să ridici piciorul stâng de pe ambreiaj, să apeși cu piciorul drept pentru o clipă pe accelerator, apoi să-l ridici și să-l pui din nou pe stângul pe ambreiaj, dar nu hotărâm noi aceste gesturi ci ele ne sunt dictate de ritmul general al circulației.

Trec printr-un moment de fericire și optimism. În fond mișcarea noastră este echivalentă cu orice altă mișcare, adică constă în ocuparea spațiului care ți se așterne în față până când îl lași în spate, astfel, de îndată ce se formează în fața mea un spațiu liber eu îl ocup, dacă nu, s-ar grăbi altcineva să-l ocupe, unica acțiune posibilă când e vorba de spațiu este negarea spațiului, eu îl neg în clipa în care dă să se formeze apoi îl las să formeze din nou în spatele meu unde se află altcineva care îl neagă imediat. Pe scurt,

spațiul ăsta nu poate fi văzut niciodată, poate că nici nu există ci este doar întinderea lucrurilor și măsura distanțelor, distanța dintre mine și urmăritorul meu constă în numărul de mașini din șirul nostru care se află între mine și el, și întrucât numărul lor e constant urmărirea noastră e un fel de a spune că e o urmărire, așa cum ar fi greu de afirmat că se urmăresc doi călători așezați în două vagoane ale aceluiași tren.

Dacă, însă, numărul acestor mașini-interval ar crește sau s-ar micșora, atunci urmărirea ar deveni din nou o urmărire adevărată, independent de viteză sau de libertatea noastră de mișcare. Trebuie să fiu atent la asta: ambele eventualități au șanse să se realizeze. Observ că între punctul unde mă aflu acum și întretăierea unde e pus stopul se deschide o stradă laterală, aproape o străduță, din care se revarsă un flux subțire dar continuu de mașini. Ar fi de ajuns ca două-trei din aceste mașini să se introducă între mine și urmăritor ca distanța dintre noi să se mărească, lucru care ar echivala cu o fugă neașteptată a mea. Pe stânga, însă, în mijlocul străzii, se întinde un teren de parcare; dacă există sau se creează locuri libere, ar fi de ajuns ca numai câteva dintre mașinile-interval să se decidă să parcheze că urmăritorul meu ar vedea scurtându-se dintr-o dată distanța care ne desparte.

Trebuie să mă grăbesc să găsesc o soluție și, întrucât singurul domeniu care-mi stă la dispoziție este cel teoretic, nu-mi rămâne altceva de făcut decât să continui să adâncesc cunoașterea teoretică a situației. Realitatea, bună sau rea, nu am puterea s-o schimb: omul acela a primit însărcinarea să mă ajungă din urmă și să mă omoare, și mie nu mi-a fost dat altceva decât să încerc să scap; aceste instrucțiuni rămân valabile chiar în cazul în care spațiul ar fi anulat într-una sau în toate dimensiunile lui și prin urmare mișcarea ar deveni imposibilă; nu asta ne-ar împiedica să fim eu urmăritul și el urmăritorul.

Totodată, trebuie să țin seama de două tipuri de relații:

pe de o parte sistemul care cuprinde toate vehiculele în mers din centrul orașului în care suprafața totală a mașinilor este egală sau chiar depășește suprafața totală a părții carosabile; pe de altă parte, sistemul creat între un urmăritor înarmat și un urmărit dezarmat. Cele două tipuri de relații tind să se identifice, în sensul că cel de-al doilea este cuprins în primul ca într-un recipient care-i dă forma și-l face invizibil, astfel că un observator din afară nu e în măsură să deosebească în mijlocul fluviului de mașini toate asemănătoare, care sunt cele angajate într-o vânătoare ucigașă, într-o urmărire nebunească ce se ascunde îndărătul acestei imobilități insuportabile.

Să încercăm să analizăm fiecare element cu calm: o urmărire ar trebui să fie întrecerea dintre vitezele a două corpuri în mișcare prin spațiu, dar întrucât am văzut că spațiul nu există independent de corpurile care-l ocupă, urmărirea va consta doar într-o serie de variații ale pozițiilor relative ale respectivelor corpuri. Prin urmare corpurile sunt cele care determină spațiul înconjurător, și dacă această afirmație pare să contrazică experiența mea și a urmăritorului meu - având în vedere că noi nu reușim să determinăm absolut nimic, nici spațiul pentru a fugi nici spațiul pentru a urmări - asta se datorează faptului că nu este vorba de proprietatea fiecărui corp în parte ci a totalității corpurilor în raporturile lor reciproce, în inițiativele, în nehotărârile, în demarările lor, în semnalizările și claxonările și roaderea unghiilor, și în manevrarea furioasă a schimbătorului de viteze: punct mort, prima, a doua, punct mort; punct mort, prima, a doua, punct mort...

Acum când am anulat conceptul de spațiu (cred că în această lungă așteptare și urmăritorul meu o fi ajuns la aceleași concluzii) și când noțiunea de mișcare nu mai implică trecerea continuă a unui corp printr-o serie de puncte ci doar schimbări discontinue și neregulate de corpuri care ocupă când un punct când un altul, poate că

voi reuși să suport cu mai mare răbdare încetineala coloanei, important fiind doar spațiul relativ care se definește și se transformă în jurul mașinii mele ca de altfel în jurul oricărei alte mașini din coloană. La urma urmelor, fiecare mașină se află în centrul unui sistem de relații care de fapt este echivalent cu un altul, adică mașinile pot fi schimbate între ele, mă refer la mașini împreună cu șoferii lor; că altfel fiecare șofer n-are decât să-și schimbe locul cu altul, și eu aș putea face schimb de loc cu vecinii mei, iar urmăritorul meu cu ai lui.

În aceste schimbări de poziție pot fi stabilite direcții privilegiate: de exemplu sensul de înaintare a coloanei noastre care, chiar dacă nu implică înaintarea noastră reală, exclude totuși posibilitatea de a merge în sens contrar. Apoi, pentru noi doi, sensul urmăririi este privilegiat, căci singurul schimb de poziții care nu poate avea loc este cel dintre noi doi, sau orice alt schimb care ar veni în contradicție cu urmărirea noastră. Asta demonstrează că în această lume de aparențe interșanjabile, raportul urmăritor-urmărit este singură realitate pe care ne putem baza.

Concluzia este următoarea: dacă fiecare mașină - considerând că sensul de înaintare și de urmărire rămâne același - echivalează cu orice altă mașină, proprietățile unei mașini oarecare pot fi atribuite și altora. Deci nu este exclus ca această coloană să fie formată doar din mașini urmărite, adică posibilitatea ca fiecare mașină să fugă ca și mine de amenințarea unui revolver aflat în oricare din mașinile din spate. Și nici nu pot exclude posibilitatea ca fiecare mașină din coloană să urmărească altă mașină cu intenții omicide, și dintr-o dată centrul orașului să se transforme într-un câmp de bătălie sau în teatrul unui măcel. Ori că e adevărată ori că nu această presupunere, purtarea mașinilor din jurul meu nu s-ar deosebi de cea de acum, deci am tot dreptul să insist asupra acestei ipoteze și să observ respectivele poziții a două mașini oarecare în

diferite momente atribuind uneia rolul de urmărită și celeilalte pe cel de urmăritoare. Oricum e un joc care-ți mai omoară timpul pe care-l ai de așteptat: e de ajuns să interpretezi drept episoade ale unei ipotetice urmăriri fiecare schimbare de poziție a coloanei. De exemplu, acum una din mașinile-interval s-a apucat să semnalizeze spre stânga deoarece a văzut un loc liber în parcaj, eu, în loc să mă îngrijorez de distanța care s-a redus, pot foarte bine să mă gândesc că ar fi vorba de manevra unei alte urmăriri, mișcarea unui urmărit sau a unui urmăritor din mulțimea celor din jurul meu, și astfel situația pe care am trăit-o până acum în mod subiectiv, țintuit de frica mea solitară, iese din mine, se revarsă asupra sistemului general din care facem parte cu toții.

Nu e pentru prima oară că o mașină-interval își părăsește locul; pe de o parte parcajul și pe de alta șirul din dreapta, nițel mai rapid, par să exercite o puternică atracție asupra mașinilor din spatele meu. În timp ce-mi urmez firul deducțiilor, spațiul relativ care mă înconjoară a suferit diferite schimbări: la un moment dat chiar urmăritorul meu a intrat în șirul din dreapta și, profitând de înaintarea acestui șir, a depășit câteva mașini din șirul central; atunci am intrat și eu în dreapta; el s-a întors în șirul din mijloc lucru care m-a obligat și pe mine să reintru în mijloc, dar a trebuit să las o mașină să-mi treacă în față în timp ce el a depășit trei. Toate aceste schimbări m-ar fi îngrozit înainte, în timp ce acum mă interesează mai ales ca niște cazuri particulare ale unui sistem general de urmăriri ale cărui proprietăți încerc să le stabilesc.

Stând și judecând, dacă toate mașinile sunt antrenate în urmărire, ar trebui ca proprietatea de a urmări să fie comutativă, cu alte cuvinte ca toți cei care urmăresc să fie la rândul lor urmăriți și toți cei care sunt urmăriți să urmărească. S-ar realiza astfel între mașini o uniformitate și o simetrie de raporturi, în care singurul element greu de determinat ar fi cel al intervalului urmărit-urmăritor în

fiecare lanț de urmărire. Într-adevăr, acest interval ar putea fi constituit din cel puțin douăzeci sau patruzeci de mașini, sau din niciuna, așa cum s-a întâmplat acum în cazul meu - după câte îmi dau seama din retrovizor; chiar în secunda asta urmăritorul meu a reușit să mi se așeze drept în spate.

Ar trebui să mă declar învins și să recunosc că nu mi-au mai rămas decât câteva clipe de trăit, doar dacă dezvoltându-mi ipoteza nu-mi vine în minte o soluție salvatoare. Să presupunem, de pildă, că mașina care mă urmărește este urmărită la rândul ei de un lanț de mașini: cu o secundă înainte ca urmăritorul meu să tragă, urmăritorul urmăritorului meu l-ar putea ajunge din urmă și l-ar împușca, salvându-mi viața. Dar dacă cu două secunde înainte să se întâmple așa, urmăritorul urmăritorului meu ar fi ajuns din urmă și omorât de urmăritorul lui, urmăritorul meu ar fi teafăr și nevătămat și m-ar putea ucide. Un sistem perfect de urmăriri ar trebui să fie bazat pe o înlănțuire simplă de funcții: fiecare urmăritor are sarcina de a-l împiedica pe urmăritorul care-l precede să-și împuște propria victimă, și pentru asta n-are decât o singură soluție, să-l împuște. Problema care se pune este să știi care inel al lanțului se va rupe, deoarece din momentul în care un urmăritor reușește să ucidă un altul, iată că următorul urmăritor nemaiavând datoria să împiedice o crimă, întrucât ea a fost deja comisă, va renunța să mai tragă, iar urmăritorul care urmează nu va mai avea niciun motiv să tragă deoarece crima pe care trebuia s-o împiedice nu va mai avea loc, și astfel din aproape în aproape nu vor mai fi nici urmăriți și nici urmăritori.

Dacă admit însă existența unui lanț de urmăriri în spatele meu nu văd de ce acest lanț nu s-ar prelungi prin mine în partea din coloană care-mi stă în față. Acum că la stop se aprinde lumina verde și este foarte probabil să reușesc să intru în încrucișarea în care se va decide soarta

mea, îmi dau seama că elementul decisiv nu se află în spatele meu ci mă precede. Singura alternativă care contează este dacă condiția mea de urmărit e sortită să rămână terminală și asimetrică (cum pare s-o dovedească faptul că, spre deosebire de urmăritorul meu, sunt dezarmat) sau dacă sunt la rândul meu un urmăritor. Examinând mai atent datele problemei sare-n ochi următoarea ipoteză: că am fost însărcinat să ucid o persoană și să nu folosesc sub niciun chip arme împotriva altcuiva: în acest caz aș fi înarmat numai în raport cu victima și dezarmat în raport cu toți ceilalți.

Pentru a ști dacă această ipoteză corespunde adevărului n-am decât să întind mâna: dacă se află lângă mine un revolver e semnul că la rândul meu sunt un urmăritor. Am destul timp la dispoziție ca să verific acest lucru: n-am reușit să profit de verde căci mașina din față a rămas blocată de fluxul diagonal și între timp s-a reaprins lumina roșie. Fluxul perpendicular s-a urnit din nou; mașina din fața mea se află într-o poziție destul de proastă, întrucât a depășit linia stopului; cel care-o conduce se întoarce să vadă dacă poate face marșarier, mă zărește, încremenește de groază. E dușmanul pe care l-am vânat prin tot orașul și pe care l-am urmărit cu răbdare în această coloană atât de înceată. Apăs pe schimbătorul de viteze cu mâna dreaptă care ține revolverul cu amortizor. În oglindă îmi văd urmăritorul care țintește.

Se apropie culoarea verde, ambreiez și ambalez motorul, întorc volanul cu stânga și în același timp scot dreapta prin fereastră și trag. Omul pe care-l urmăream se prăbușește pe volan. Omul care mă urmărea coboară revolverul devenit inutil. Am luat-o deja pe strada transversală. Nu s-a schimbat absolut nimic: coloana se mișcă prin mici schimbări de poziție discontinue, eu mă aflu tot prizonier în sistemul general al mașinilor în mers, în care nu-i poți deosebi pe urmăritori de urmăriți.

O MAȘINĂ ÎN NOAPTE

De îndată ce ies din oraș îmi dau seama că e întuneric. Aprind farurile. Merg cu mașina de la A la B, pe o autostradă din acelea cu trei benzi, cea din mijloc servind la depășiri în ambele direcții. Când conduci noaptea, parcă și ochii trebuie să închidă un dispozitiv pe care-l au înăuntru și să deschidă un altul, deoarece nu mai au nevoie să facă efortul de a distinge printre umbrele și culorile palide ale înserării petele închipuite de mașinile din zare care vin din direcția opusă sau care merg în față; peisajul din jur devine ca o tablă neagră ce se cere descifrată altfel, mai precis dar mai simplu, întrucât întunericul șterge toate amănuntele care te-ar putea distra și reliefează doar elementele esențiale, dungile albe de pe asfalt, luminile galbene ale farurilor și luminițele roșii. Procesul se declanșează automat, și dacă astă-seară sunt înclinat să meditez asupra lui, o fac fiindcă acum, când posibilitățile exterioare de distracție au scăzut, cele interioare devin atotputernice iar gândurile îmi zboară singure într-un circuit de alternative și de îndoieli pe care nu reușesc să-l întrerup, până la urmă trebuind să fac un efort deosebit pentru a mă putea concentra să conduc mașina.

M-am suit în mașină pe neașteptate, după o ceartă la telefon cu Y. Eu locuiesc la A, Y locuiește la B. Nu aveam de gând s-o văd în seara asta. Dar în timpul conversației noastre telefonice ne-am spus lucruri foarte grave; până la urmă, mânat de ciudă, i-am spus lui Y că voiam să rup legătura noastră; Y mi-a răspuns că puțin îi păsa și că-i va telefona de îndată lui Z, rivalul meu. Atunci, unul din noi

doi - nu-mi aduc aminte dacă ea sau chiar eu - a întrerupt comunicația. Nu trecuse bine niciun minut și-mi și dădeam seama că motivul certei noastre era neînsemnat față de consecințele pe care le provoca. S-o chem din nou pe Y la telefon ar fi fost o greșeală; singurul fel în care puteam drege lucrurile era să merg până la B și să am cu Y o explicație între patru ochi. Iată-mă deci pe această autostradă pe care am străbătut-o de sute de ori la toate orele și în toate anotimpurile și care nu mi s-a părut niciodată atât de lungă.

Ca să fiu sincer, am impresia că am pierdut noțiunea de spațiu și de timp: peisajul dimprejur, scăldat de conurile de lumină proiectate de faruri, pare nedeslușit, cifrele kilometrilor de pe indicatoarele de drum și cele de pe tabloul de bord n-au niciun sens pentru mine, nu-mi spun nimic, și nu pot răspunde la întrebările pe care mi le pun în legătură cu ce face Y în această clipă sau la ce se gândește. Să fi avut oare într-adevăr intenția să-l cheme pe Z sau mă amenințase doar așa, din ciudă? Și dacă vorbea serios, l-o fi chemat imediat după convorbirea noastră sau o fi vrut să se mai gândească, să lase să-i mai treacă supărarea, înainte de a se hotărî? Z locuiește la A ca mine; o iubește de ani de zile pe Y dar dragostea nu i-a fost împărtășită; dacă ea i-a spus la telefon să vină, el s-a aruncat, fără îndoială, în mașină gonind spre B; prin urmare se află și el pe această autostradă; fiecare mașină care mă depășește sau pe care o depășesc ar putea fi a lui. Dar e cam greu să-mi dau seama: din mașinile care merg în aceeași direcție cu mine nu văd decât două luminițe roșii când se află în fața mea sau doi ochi galbeni când se află în urmă și le privesc în oglinda retrovizoare. În momentul depășirii de abia dacă-mi pot da seama de marca mașinii și de numărul persoanelor dinăuntru, în majoritatea mașinilor, însă, nu se află decât șoferul, iar în ce privește modelul, nu mi se pare că mașina lui Z ar fi prea deosebită.

Ca și cum toate astea n-ar ajunge, începe să plouă. Câmpul vizual se reduce la semicercul parbrizului de sub ștergătoare, tot restul e întuneric striat sau opac, iar eu nu mai văd decât sclipiri galbene sau roșii deformate de un vârtej de picături. Tot ce pot face este să încerc să-l depășesc pe Z și să nu-l las să mă depășească, în orice mașină s-ar afla, dar nu voi ști niciodată dacă mașina lui se află pe șosea și care anume e. Nutresc aceeași dușmănie față de toate mașinile pornite dinspre A: orice mașină mai iute decât a mea, care semnalizează energic cerând să-i fac loc stârnește în mine un val de gelozie; iar de fiecare dată când, în fața mea, văd cum se micșorează distanța care mă desparte de luminile din spate ale unui rival, mă arunc triumfător în banda din mijloc ca să ajung la Y înaintea lui.

Mi-ar fi de ajuns un avantaj de câteva minute: văzând cu câtă grabă am alergat spre ea, Y va uita imediat motivele pentru care ne-am certat; între noi totul va fi iarăși ca înainte; sosind, Z își va da seama că a fost chemat doar dintr-un fel de joacă între noi doi; se va simți un intrus. Dar poate că în clipa aceasta Y s-a căit de tot ce mi-a spus, a încercat să mă cheme la telefon, sau s-a gândit și ea că lucrul cel mai nimerit ar fi să vină la mine, s-a așezat la volan și se află acum pe această autostradă gonind în direcția opusă mie.

Am încetat să mai fiu atent la mașinile care merg în aceeași direcție cu mine și le privesc pe cele ce-mi ies în față dar din care nu deslușesc decât o pereche de faruri destrămând întunericul din câmpul meu vizual și, îndată după aceea, dispărând în spatele meu învăluite într-o lumină de acvariu. Y are o mașină de un tip foarte obișnuit, ca și a mea, de altfel. Fiecare din aceste apariții luminoase ar putea să fie ea, alergând spre mine, la fiecare simț că-mi clocotește sângele în vine ca și cum ar fi vorba de o intimitate destinată să rămână tăinuită, mesajul de dragoste îndreptat exclusiv spre mine se confundă cu toate

celelalte mesaje lansate de-a lungul autostrăzii, și cu toate astea nu mi-aș putea dori de la ea un alt fel de mesaj.

Îmi dau seama că, alergând spre Y, lucrul pe care-l doresc mai mult nu este s-o găsesc pe Y la capătul drumului meu: aș vrea ca Y să alerge spre mine, acesta este răspunsul de care am nevoie, adică am nevoie ca ea să știe că alerg spre ea dar, în același timp, am nevoie să știu că și ea aleargă spre mine. Singurul gând care-mi dă curaj e și cel care mă neliniștește mai tare; gândul că, în cazul în care Y se îndreaptă acum spre A, se va întreba la rândul ei, atunci când va vedea farurile unei mașini mergând spre B, dacă nu este vorba de mine care alerg spre ea, și va dori să fiu eu, dar nu va putea fi sigură niciodată. În clipa aceasta două mașini circulând în direcții opuse au ajuns una în dreptul alteia, lumina a țâșnit scăldând picăturile de ploaie iar zgomotul motoarelor s-a contopit ca într-un brusc șuierat de vânt: poate că eram noi, în orice caz e sigur că eu eram eu, dacă acest lucru are vreo importanță, iar cealaltă putea fi ea, adică ceea ce vreau eu să fie ea, semnul ei în care vreau s-o recunosc, deși semnul însuși mi-o face de nerecunoscut. Singurul fel de a putea exprima, atât ea cât și eu, ceea ce avem să ne spunem este de a goni pe autostradă, dar cât timp suntem în mers nu e cu putință nici să transmitem și nici să primim vreo comunicație.

Desigur, m-am urcat la volan ca să ajung la ea cât mai repede dar cu cât înaintez cu atât îmi dau seama că nu clipa sosirii este adevăratul țel al călătoriei mele. Întâlnirea noastră, cu toate amănuntele lipsite de importanță ale unei scene de întâlnire, rețeaua măruntă de senzații, semnificații și amintiri care mi s-ar desfășura în fața ochilor - odaia cu filodendron, lampa cu abajur de opalin, cerceii - și cuvintele pe care le-aș rosti, dintre care o parte ar fi fără îndoială greșite sau echivoce, ca și cuvintele pe care le-ar rosti ea, pe alocuri distonante sau oricum nu cele la care mă aștept, și întreaga desfășurare a

consecințelor de neprevăzut pe care fiecare gest și fiecare cuvânt o declanșează, ar stârni în jurul lucrurilor pe care aveam să ni le spunem, sau mai degrabă pe care vrem să ne auzim spunându-le, un foșnet atât de intens încât conversația care era deja îngreunată la telefon ar deveni și mai nehotărâtă, sufocată, îngropată parcă sub o avalanșă de nisip. De aceea am simțit nevoia să nu mai vorbesc și să transform lucrurile ce le aveam de spus într-un con de lumină lansat cu o sută patruzeci la oră, să mă transform pe mine însumi în acest con de lumină care mătură autostrada, fiindcă e sigur că un astfel de semnal poate fi recepționat și înțeles de ea fără să se mai destrame în dezordinea echivocă a vibrațiilor secundare, așa cum eu, pentru a recepționa și a înțelege lucrurile pe care ea are să mi le spună aș dori ca ele să nu fie altceva (ba aș dori chiar ca ea să nu fie altceva) decât conul acesta de lumină pe care-l văd înaintând pe șosea cu o viteză (apreciez, așa, după ochi) de o sută zece-o sută douăzeci. Important este să comunicăm esențialul lăsând la o parte prisosul, să ne reducem noi înșine la o comunicație esențială, la un semnal luminos mișcându-se într-o direcție dată, anulând complexitatea persoanelor noastre, a situațiilor și a expresiilor faciale, lăsând în umbră tot ce se ascunde în spatele farurilor. Y pe care o iubesc de fapt este acel mănunchi de raze luminoase în mișcare, iar tot restul din ființa ei poate rămâne implicit; partea din mine însumi pe care ea o poate iubi, eul meu căruia îi este îngăduit să intre în circuitul de înflăcărare care înseamnă viața ei afectivă, este fulgerul acestei depășiri în care m-am angajat din dragoste pentru ea și nu fără oarecari riscuri.

Chiar și cu Z (nu l-am uitat de loc pe Z) nu pot stabili un raport just decât dacă el este pentru mine fulgerul orbitor care mă urmărește, sau luminile de poziție pe care le urmăresc; căci dacă aș lua în considerație întreaga lui ființă, cu patetismul - să-i spunem - cât se poate de neplăcut, pe care-l afișează deși - trebuie să recunosc -

justificat, cu toată povestea aceea de dragoste nefericită, și felul său de a se purta mereu cam echivoc... ei bine, nu se știe până unde am ajunge. În schimb însă, dacă lucrurile merg așa totul e în regulă: Z încearcă să mă depășească sau se lasă depășit de mine (dar eu nu știu dacă e el), Y accelerează spre mine (dar eu nu știu dacă e ea) pocăită și din nou îndrăgostită, eu alerg la ea gelos și neliniștit (dar nu pot s-o înștiințez nici pe ea, nici pe nimeni altcineva).

Evident, dacă m-aș afla singur pe șasea, dacă n-aș vedea alte mașini mergând care într-o direcție, care în cealaltă, totul ar fi mult mai clar, aș avea certitudinea că nici Z n-a pornit-o ca să-mi ia locul, că nici Y n-a plecat ca să se împace cu mine, fapte pe care le-aș putea trece în bilanțul meu la activ sau la pasiv, dar care în orice caz n-ar mai da loc la dubii. Cu toate acestea dacă mi-ar fi dat să pot înlocui starea mea actuală de îndoială cu o asemenea siguranță negativă, aș refuza fără doar și poate schimbul. Condiția ideală pentru înlăturarea oricărei îndoieli ar fi ca în această parte a lumii să nu existe decât trei mașini: a mea, cea a lui Y și cea a lui Z: atunci nicio altă mașină n-ar merge în direcția mea în afară de cea a lui Z, iar singura mașină îndreptată în sens opus ar fi cu siguranță a lui Y. Așa, însă, printre sutele de mașini pe care noaptea și ploaia le reduc la niște sclipiri anonime, doar un observator nemișcat și plasat într-o poziție favorabilă ar putea să deosebească o mașină de alta și, eventual, să recunoască persoanele dinăuntru. Iată contradicția în care mă aflu: dacă vreau să primesc un mesaj ar trebui să renunț de a fi eu însumi mesaj, dar mesajul pe care aș vrea să-l primesc de la Y - adică ca Y să fi devenit ea în sași mesaj - prezintă valoare doar dacă la rândul meu sunt mesaj, iar pe de altă parte mesajul care am devenit eu are sens numai dacă Y nu se mulțumește să-l primească doar ca o receptoare oarecare de mesaje, ci este ea însăși mesajul pe care-l aștept de la ea.

Să ajung la B, să mă urc sus la Y, s-o găsesc acolo cu

durerea ei de cap rumegând motivele certei noastre, nu mi-ar mai da nicio satisfacție; iar dacă și-ar mai face și Z apariția ar ieși o scenă ca la teatru, îngrozitoare; dacă, însă, aș afla că Z s-a ferit să vină sau că Y nu i-a dat telefon așa cum mă amenințase, aș avea senzația că am fost un prost. Pe de altă parte, dacă aș fi rămas la A, și Y ar fi sosit acolo să-mi ceară scuze, m-aș fi găsit într-o situație cam penibilă: aș fi privit-o pe Y cu alți ochi, ca pe o femeie slabă, care se ține scai de mine, ceva s-ar fi schimbat între noi. Nu mai vreau să accept altă situație decât această transformare a noastră înșine în mesajul nostru. Dar Z? Nici Z nu trebuie să scape de soarta noastră, trebuie să se preschimbe și el în mesajul lui însuși, ar fi îngrozitor că eu să alerg spre Y gelos pe Z, ca Y să alerge spre mine plină de remușcări ca să scape de Z, iar lui Z nici prin cap să nu-i fi trecut să se miște de acasă…

La jumătatea autostrăzii e o stație de benzină. Mă opresc, alerg la bufet, cumpăr un pumn de fise, formez prefixul localității B, numărul lui Y. Nu răspunde nimeni. Fericit, azvârl toate fișele; e limpede că Y nu și-a mai stăpânit nerăbdarea, s-a urcat în mașină, e în drum spre A. M-am întors pe șosea de partea cealaltă, merg și eu spre A. Toate mașinile pe care le depășesc ar putea să fie Y, sau toate mașinile care mă depășesc. Pe banda de vizavi toate mașinile care înaintează în sens opus ar putea să fie Z, amăgitul. Sau: poate că și Y s-a oprit la o stație de benzină, mi-a telefonat acasă la A și negăsindu-mă a înțeles că eram în drum spre B și a schimbat direcția. Acum ne îndreptăm în sensuri opuse, îndepărtându-ne, iar mașina pe care o depășesc sau care mă depășește ar putea fi cea a lui Z care, la rândul lui, a încercat să-i telefoneze lui Y la mijlocul drumului…

Totul este și mai nesigur dar simt că am dobândit o liniște interioară: până când nu vom reuși să ne telefonăm din nou și nu ne va răspunde cineva, vom continua să alergăm toți trei înainte și înapoi de-a lungul acestor dungi

albe, fără locuri de pornire sau de sosire, înțesate de senzații și de înțelesuri care amenință univocitatea goanei noastre, eliberați în sfârșit de balastul persoanelor, vocilor și stărilor noastre sufletești, reduși la niște semnale luminoase, unic mod de a fi potrivit celui care vrea să se identifice cu ceea ce spune fără zumzetul deformant pe care prezența noastră sau a altuia îl adaugă la ceea ce spunem.

Desigur, prețul e mare dar trebuie să-l acceptăm: să nu ne putem deosebi de celelalte semnale care trec pe acest drum, fiecare având un înțeles ascuns și indescifrabil deoarece afară nu mai există nimeni capabil să ne primească și să ne înțeleagă.

CONTELE DE MONTE-CRISTO

1

Din celula mea, puține pot spune despre cum e construit acest castel d’If în care stau închis de atâta amar de ani. Ferestruica cu gratii se află în fundul unei galerii săpate în grosimea zidului; de după fereastră nu se poate zări nimic; îmi dau seama de scurgerea orelor și a anotimpurilor după lumina mai puternică sau mai slabă a cerului; dar nu știu dacă fereastra dă spre mare, spre bastioane sau spre una din curțile interioare ale fortăreței. Galeria se îngustează ca o pâlnie; pentru a privi pe geam ar trebui să mă târâi până acolo, în fund; am încercat, e cu neputință, chiar și pentru un om ajuns ca o umbră, cum sunt eu. Deschizătura se află poate mai departe decât pare: e greu să apreciezi distanțele din cauza formei conice a galeriei și a unghiului în care cade lumina.

Zidurile sunt atât de groase încât ar putea conține alte celule, scări, camere de gardă, depozite de muniții; sau, fortăreața ar putea fi toată numai ziduri, un corp solid și compact cu un om viu zidit înăuntru. Închipuirile unui întemnițat se deapănă ca un fuior fără ca una s-o împiedice pe cealaltă: celula, barbacana, coridoarele prin care trece temnicerul de două ori pe zi cu ciorba și cu pâinea ar putea fi porii strâmți ai unei roci spongioase.

Aud marea izbindu-se de ziduri, mai ales în nopțile furtunoase: câteodată valurile par să se spargă chiar de peretele de care îmi lipesc urechea; alteori par să sape

mult mai jos, sub stâncile temeliei, și atunci îmi vine să cred că celula mea se află în vârful celui mai înalt turn, iar vuietul mării devine el însuși prizonier în închisoarea în care se înalță, la fel ca într-o cochilie răsucită.

Îmi ciulesc urechile: sunetele descriu în jurul meu forme și spații schimbătoare și destrămate. După zgomotul pașilor temnicerilor încerc să-mi dau seama de întortocheala coridoarelor, de locul unde cotesc, unde se lărgesc; dunga coridorului este întreruptă de târșâitul oalei cu ciorbă în fața fiecărei celule și de scârțâitul zăvoarelor: nu, reușesc decât să stabilesc o succesiune de puncte în timp, fără legături în spațiu. Noaptea, zgomotele se aud mai deslușit dar nu-ți poți da seama din ce parte și de la ce depărtare vin: pe undeva roade un șoarece, geme un bolnav, sirena unui vapor își anunță sosirea în rada portului Marsilia, iar cazmaua abatelui Faria continuă să-și croiască drum printre pietre.

Nici nu mai știu de câte ori a încercat abatele Faria să evadeze: de fiecare dată a asudat luni în șir ridicând dalele de piatră, fărâmițând cimentul dintre ele, sfredelind stânca cu burghie rudimentare; în clipa în care ultima lovitură de târnăcop urma să-i deschidă calea spre stâncile dinafară, își dă seama că s-a înfundat într-o celulă și mai lăuntrică decât aceea din care plecase. E de ajuns o greșeală neînsemnată de calcul, o abatere cât de mică în înclinația galeriei și se afundă în măruntaiele fortăreței fără să mai fie chip să regăsească drumul cel bun. După fiecare încercare neizbutită, se apucă din nou să corecteze desenele și formulele cu care a acoperit pereții celulei; își pune la punct arsenalul de unelte înjghebate din ce-a apucat; începe iarăși să sape.

2

Și eu m-am gândit și mă gândesc ades la felul în care am putea evada; ba chiar am făcut atâtea presupuneri asupra topografiei fortăreței, asupra drumului celui mai scurt și mai sigur pentru a ajunge în afara bastioanelor și a mă arunca în mare, încât nu mai pot deosebi deducțiile mele de faptele bazate pe experiență. Lucrând cu ipotezele, reușesc câteodată să-mi făuresc o imagine atât de convingătoare și de amănunțită a fortăreței încât mă pot mișca în voie prin ea cu gândul, în timp ce elementele pe care le obțin din câte văd și aud sunt dezordonate, pline de lacune și tot mai contradictorii.

La începutul captivității mele, când gesturile disperate de revoltă nu mă aruncaseră încă în această celulă unde putrezesc în singurătate, corvezile vieții de închisoare mă obligaseră să urc și să cobor scări și bastioane, să trec prin gangurile și porțile castelului d'If; dar imaginile păstrate în amintire, pe care acum nu mai ostenesc să le compun și să le descompun în ipotezele mele, nu se potrivesc una cu alta, niciuna nu reușește să mă lămurească asupra formei cetății și asupra locului unde mă aflu. Prea multe gânduri mă chinuiau pe atunci - cum de eu, Edmond Dantès, un marinar sărac dar cinstit, putusem să cad pradă justiției și să-mi pierd dintr-o dată libertatea - ca să fiu atent la așezarea locurilor.

Cunosc golful Marsiliei și insulele sale încă din fragedă copilărie; iar în timpul nu prea lungii mele vieți de marinar plecam și soseam tot aici; privirea navigatorilor se întoarce însă cu o tresărire de groază ori de câte ori întâlnește întunecatul castel d'If. Când m-au adus aici în lanțuri într-o barcă plină cu jandarmi iar la orizont s-au profilat stâncile și zidurile, mi-am înțeles soarta și am plecat capul. N-am văzut - sau nu-mi amintesc să fi văzut - de care mal au legat barca, pe ce scări m-am suit, ce poartă s-a închis în spatele meu.

Acuma, după atâția ani, am încetat să mă mai frământ gândindu-mă la lanțul de infamii și de fatalități care au provocat arestarea mea dar am înțeles că pentru a scăpa de soarta mea de prizonier există o singură cale: să pricep cum e alcătuită închisoarea.

Dacă nu simt nevoia să urmez exemplul lui Faria, asta se datorează faptului că-mi ajunge să știu că cineva caută un drum de ieșire ca să fiu convins că un asemenea drum există; sau, cel puțin, că poate fi pusă problema căutării lui. De aceea, zgomotul pe care-l face Faria săpând a devenit un complement necesar desfășurării gândurilor mele. Simt că Faria nu e doar un ins care încearcă să-și organizeze propria evadare ci e parte a planului meu; nu pentru că aș spera că va putea deschide un drum salvator - a greșit de atâtea ori încât am pierdut orice încredere în intuiția lui - ci pentru că singurele informații de care dispun despre locul unde mă aflu îmi sunt furnizate de înlănțuirea greșelilor lui.

3

Zidurile și tavanele bolților sunt găurite în toate direcțiile de târnăcoapele abatelui, dar itinerariile lui continuă să se înfășoare ca într-un ghem, iar celula mea continuă să fie străbătută de el care urmărește de fiecare dată un alt drum. Simțul de orientare și l-a pierdut de mult: Faria nu mai recunoaște punctele cardinale, nu mai știe nici măcar unde se află zenitul și nadirul. Uneori aud că cineva zgârie tavanul; cade o ploaie de moloz; se cască o deschizătură; se ivește Faria cu capul în jos. Cu capul în jos în raport cu mine, nu cu el; se târâie afară din galerie, umblă cu picioarele în sus fără ca ceva să se schimbe în înfățișarea lui; nici părul alb, nici barba verde de mucegai, nici zdrențele de pânză de sac care-i acoperă șoldurile slăbănoage. Merge pe tavan și pe pereți ca o muscă; se

oprește, își înfige târnăcopul într-un punct, își deschide o gaură; dispare.

Câteodată, de abia a dispărut printr-un perete că se și ivește prin cel din față; încă nu și-a tras bine călcâiul de aici că în partea cealaltă îi răsare barba. Apare mai obosit, tot mai scheletic și îmbătrânit ca și cum ar fi trecut ani de zile de când l-am văzut ultima dată.

Alteori, de îndată ce s-a strecurat într-o galerie îl aud scoțând un sunet înăbușit ca unul gata să strănute zgomotos: în meandrele fortăreței e frig și umezeală; dar strănutul nu se aude. Îl aștept; îl aștept o săptămână, o lună, un an; Faria nu se mai întoarce; bănuiesc că a murit. Dar deodată peretele din față e zguduit ca de un cutremur; de după surpătură apare Faria care dă drumul în fine strănutului.

Schimbăm tot mai puține cuvinte între noi; sau continuăm discuții pe care nu-mi amintesc să le fi început. Am înțeles că Faria reușește cu greu să deosebească o celulă de celelalte pe care le străbate în drumurile sale rătăcite. În fiecare celulă se află o saltea de paie, o cană, o găleată, un om în picioare care privește cerul prin fereastra strâmtă. Când Faria iese printr-o gaură din podea, prizonierul se întoarce: are mereu aceeași față, aceeași voce, aceleași gânduri. Numele lui e același: Edmond Dantès. Fortăreața nu are puncte privilegiate: repetă în spațiu și în timp mereu aceeași combinație de figuri.

4

Încerc să-mi închipui toate ipotezele de fugă având-l ca protagonist pe Faria. Nu că aș tinde să mă identific cu el: Faria e un personaj necesar ca să mă pot gândi la evadare

într-o lumină obiectivă, lucru pe care n-aș reuși să-l fac trăind-o sau mai exact, visând-o la persoana întâia. Acum nu-mi mai dau seama dacă cel pe care-l aud săpând ca o cârtiță este adevăratul Faria ce-și croiește galerii prin zidurile adevăratei fortărețe d'If sau e ipoteza unui Faria în luptă cu o fortăreață ipotetică. Oricum ar fi lucrurile, rezultatul este același; fortăreața învinge. Am impresia că, în duelul între Faria și fortăreață sunt atât de nepărtinitor încât ajung să țin cu fortăreața împotriva lui... nu, de data asta exagerez: duelul nu se desfășoară doar în mintea mea, ci între doi dușmani reali, independent de mine; efortul meu e de a-l privi cu detașare și liniște.

Dacă voi reuși să studiez fortăreața și pe abate dintr-un punct de vedere perfect echidistant, îmi voi putea da seama nu numai de greșelile făcute de Faria de fiecare dată dar și de greșeala de metodă în care continuă să cadă și pe care eu voi reuși s-o evit punând corect problema.

Faria procedează în felul următor: dă de o dificultate, studiază o soluție, experimentează soluția, se izbește de o nouă dificultate, proiectează o nouă soluție, și așa mai departe. Pentru el, o dată eliminate toate erorile posibile și neprevăzute, evadarea trebuie să reușească: totul constă în proiectarea și executarea evadării perfecte.

Eu pornesc de la presupunerea contrară: există o fortăreață perfectă, din care nu se poate evada; evaziunea e posibilă doar dacă în proiectarea sau în construcția fortăreței s-a comis o greșeală sau a fost uitat ceva. În timp ce Faria continuă să descompună fortăreața sondându-i punctele slabe, eu continui s-o recompun închipuindu-mi bariere tot mai greu de trecut.

Imaginile despre fortăreață pe care ni le făceam Faria și cu mine sunt tot mai deosebite: Faria pornind de la o schemă simplă pe care o complică din ce în ce mai mult ca să înțeleagă fiecare amănunt neprevăzut pe care-l întâlnește în cale; eu pornind de la dezordinea acestor

date, văd în fiecare obstacol izolat semnul unui sistem de obstacole, dezvolt fiecare segment într-o figură regulată, sudez aceste figuri ca pe fațetele unui corp solid, poliedru sau hiperpoliedru, înscriu aceste poliedre în sfere sau hipersfere, și astfel, cu cât închid mai mult forma fortăreței cu atât o simplific, definind-o într-un raport numeric sau într-o formulă algebrică.

Dar pentru a concepe fortăreața în acest fel am nevoie ca abatele Faria să nu înceteze să se izbească de surpături de pământ, piroane de oțel, șanțuri cu țevării, gherete de sentinele, râpe căscate, intrânduri în ziduri, deoarece singura metodă de a întări fortăreața închipuită este de a o confrunta mereu cu cea adevărată.

5

Deci: fiecare celulă pare să fie despărțită de exterior doar prin grosimea unui zid, dar Faria, săpând, descoperă în mijloc o altă celulă, iar între aceasta și exterior încă una. Imaginea ce mi se impune este următoarea: o fortăreață care crește în jurul nostru, și cu cât stăm mai mult înăuntru cu atât ne îndepărtează de exterior. Abatele sapă, sapă, dar zidurile se îngroașă, meterezele și barbacanele se înmulțesc. Dacă ar reuși să înainteze mai repede decât se întinde fortăreața, Faria ar ajunge la un moment dat afară fără să-și dea seama. Ar trebui să se inverseze raportul dintre viteze în așa fel încât fortăreața, contractându-se, să-l arunce afară pe abate ca pe o ghiulea de tun.

Dacă fortăreața crește cu viteza timpului, pentru a fugi ar trebui să fim și mai iuți, ar trebui să ne întoarcem în timp. Momentul în care m-aș găsi afară ar fi același moment în care am intrat aici: ies în cele din urmă la mare și ce văd? O barcă plină cu jandarmi care acostează lângă d’If; iar în mijloc se află Edmond Dantès, înlănțuit.

Iată că am ajuns iarăși să mă închipui pe mine însumi ca fiind protagonistul evadării, și imediat am pus în joc nu numai trecutul dar și viitorul meu, amintirile mele. Tot ceea ce e tulbure în raportul dintre un prizonier nevinovat și închisoarea lui continuă să arunce o umbră peste imagini și hotărâri. Dacă închisoarea este înconjurată de exteriorul *meu*, acel exterior m-ar aduce îndărăt de fiecare dată când aș reuși să-l ajung: exteriorul nu e altceva decât trecutul, zadarnic încercăm să fugim.

Trebuie să-mi reprezint închisoarea ca pe un loc aflat doar în interiorul lui însuși, fără un exterior - cu alte cuvinte să renunț de a ieși - sau, trebuie să nu mi-o reprezint ca pe închisoarea *mea* ci ca pe un loc fără legătură cu mine nici înăuntru, nici în afară, adică să studiez o cale de ieșire dinăuntru spre afară făcând abstracție de valoarea pe care „interiorul” și „exteriorul” au căpătat-o în sufletul meu; o cale care să existe indiferent dacă spun „înăuntru” în loc de „afară” și viceversa.

6

Dacă afară e trecutul, poate că viitorul se concentrează în punctul cel mai lăuntric al insulei d’If, și atunci calea de ieșire duce spre înăuntru. În desenele cu care abatele Faria acoperă pereții se pot deosebi două hărți cu marginile crestate, presărate cu săgeți și semne: una ar fi planul castelului d’If iar cealaltă planul unei insule din arhipelagul toscan unde se află ascunsă o comoară: Monte-Cristo.

Abatele Faria vrea să evadeze tocmai pentru a căuta această comoară. Ca să reușească, el trebuie să traseze o linie care, pe harta insulei d’If, să-l ducă dinăuntru spre afară iar pe harta insulei Monte-Cristo să-l ducă din afară spre punctul cel mai dinăuntru, adică spre peștera unde se

află comoara. Trebuie că există un raport între o insulă din care nu se poate ieși și una în care nu se poate intra: de aceea în hieroglifele lui Faria cele două hărți se suprapun până la identificare.

Îmi vine greu să mai înțeleg dacă Faria sapă ca să ajungă afară, la mare sau ca să pătrundă în peștera plină de aur. De fapt, și într-un caz și altul, el tinde spre același punct de sosire: locul multiplicității lucrurilor posibile. Uneori îmi reprezint această multiplicitate concentrată într-o strălucitoare cavernă subterană, alteori o văd ca pe o explozie iradiantă. Comoara de pe Monte-Cristo și fuga din If sunt două faze ale aceluiași proces, poate succesive, poate periodice ca o bătaie de inimă.

Căutarea centrului din If-Monte Cristo nu duce la rezultate mai sigure decât mersul spre circumferința sa de neajuns: în orice punct m-aș afla, hipersfera se lărgește în juru-mi în toate direcțiile; centrul este oriunde mă găsesc eu; a merge mai în adâncime înseamnă a coborî în mine însumi. Sapi, sapi și nu faci altceva decât să străbați mereu același drum.

7

O dată ajuns în stăpânirea comorii, Faria are de gând să-l elibereze pe împărat din Elba, să-i pună la dispoziție mijloacele de a redeveni căpetenia oștilor sale… Planul de fugă - căutare în insula d'If-Monte-Cristo nu este, prin urmare, complet dacă nu include și căutarea - fugă a lui Napoleon din insulă unde e exilat. Faria sapă; mai pătrunde o dată în celula lui Edmond Dantès; îl vede pe prizonier din spate cum stă și privește cerul prin ferestruică; la zgomotul târnăcopului, prizonierul se întoarce: e Napoleon Bonaparte. Faria și Dantès-Napoleon sapă împreună un tunel în fortăreață. Harta insulei d'If-Monte-Cristo-Elba e desenată în așa fel încât rotind-o cu

câteva grade se obține harta Sfintei Elena: fuga se transformă într-un exil fără întoarcere.

Motivele confuze pentru care, atât Faria cât și Edmond Dantès au ajuns prizonieri se leagă de soarta cauzei bonapartiste. Ipotetica figură geometrică numită If-Monte-Cristo coincide în câteva puncte cu o altă figură care se numește Elba-Sfânta Elena. Există puncte ale trecutului și ale viitorului în care istoria lui Napoleon intervine în istoria noastră de bieți ocnași, și altele în care eu și cu Faria vom putea sau am putut influența o eventuală revanșă a Imperiului.

Aceste intersecții îngreunează și mai mult calculul previziunilor; există puncte în care linia urmată de unul din noi se bifurcă, se ramifică, se deschide ca un evantai; fiecare ramură poate întâlni ramuri care pornesc de la alte linii. Faria trece săpând pe un traseu colțuros; și cât pe-aci se izbește de coloanele și tunurile Armatei imperiale care recucerește Franța.

Înaintăm în întuneric; și doar încolăcirea itinerariilor noastre ne dă de știre că ceva s-a schimbat în itinerariile celorlalți. Să presupunem că Waterloo este punctul în care drumul armatei lui Wellington s-ar putea încrucișa cu drumul lui Napoleon; dacă cele două linii se întâlnesc, segmentele de dincolo de punct rămân pe dinafară; în harta în care-și sapă Faria tunelul, proiecția unghiului din Waterloo îl obligă să se întoarcă de unde-a venit.

8

Intersecțiile dintre diferitele linii ipotetice definesc o serie de planuri care se așează ca paginile unui manuscris pe biroul unui romancier. Să zicem că Alexandre Dumas ar fi scriitorul care trebuie să predea cât mai repede editorului său un roman în douăsprezece volume intitulat

Contele de Monte-Cristo. Munca să se desfășoară în felul următor: două ajutoare (Auguste Maquet și P. A. Fiorentino) dezvoltă una câte una toate alternativele ivite din fiecare punct în parte, și-i furnizează lui Dumas urzeala tuturor variantelor posibile ale unui imens hiper-roman; Dumas alege, respinge, taie, lipește, combină, dacă preferă una dintre soluții din motive bine întemeiate dar această soluție exclude un episod pe care l-ar insera cu mare plăcere, el încearcă să combine pasajele de proveniență diferită, le încheagă de bine de rău, se străduiește să stabilească o aparentă continuitate între fragmente de viitor ce nu mai au nicio legătură între ele. Rezultatul final va fi romanul *Contele de Monte-Cristo* gata predat tipografiei.

Diagramele schițate de Faria și de mine pe pereții închisorii seamănă cu cele scrise de Dumas pe fișele lui pentru a fixa ordinea variantelor alese. Un maldăr de file pot fi trimise la tipar: conțin descrierea Marsiliei de pe vremea tinereții mele; parcurgând rândurile scrise îndesat mă pot plimba pe digurile portului, urc pe Rue de la Canebière învăluit de primele raze de soare, pot ajunge în satul Catalanilor cățărat sus pe deal, s-o revăd pe Mercedes… Un alt maldăr de file așteaptă ultimele corecturi: Dumas pune încă la punct capitolele despre captivitatea din Castelul d’If; Faria și cu mine ne zbătem înăuntru, murdari de cerneală, printre corecturile întortocheate… Pe marginea mesei de scris se îngrămădesc propunerile de continuare a povestirii pe care cei doi secretari le compilează metodic. Într-una din ele, Dantès evadează din închisoare, găsește comoara lui Faria, devine contele de Monte-Cristo cu fața pământie, de nepătruns, își pune voința lui de nezdruncinat și imensa bogăție în slujba răzbunării; machiavelicul Villefort, lacomul Danglars, josnicul Caderousse își primesc pedeapsa pentru nelegiuirile lor; așa cum ani de-a rândul am prevăzut între aceste ziduri în visele mele dușmănoase,

în dorința mea de răzbunare.

Alături de acesta, se mai află pe masă și alte ciorne prevăzând alte deznodăminte. Faria reușește să facă o crăpătură în perete, pătrunde în biroul lui Alexandre Dumas, aruncă o privire imparțială și lipsită de patimă pe întinderea timpurilor trecute, prezente și viitoare - lucru pe care eu nu l-aș putea face, eu care aș încerca să mă recunosc cu înduioșare în tânărul Dantès de abia înaintat la gradul de căpitan, cu milă în Dantès ocnașul, cu delirul măreției în contele de Monte-Cristo ce-și face o apariție maiestuoasă în saloanele pariziene cele mai mândre; eu care cu consternare aș constata că toți aceștia îmi sunt, de fapt, străini - ia o foaie de ici, alta de colo, își mișcă ca o maimuță brațele lui lungi și păroase, caută capitolul cu evadarea, pagina fără de care toate urmările romanului devin imposibile în afara fortăreței. Fortăreața concentrică If-Monte-Cristo-masa de lucru a lui Dumas ne cuprinde pe noi prizonieri, comoara și hiper-romanul Monte-Cristo cu variantele și combinațiile de variante de ordinul miliardelor de miliarde dar reprezentând totuși un număr finit. Pe Faria îl interesează doar o pagină dintre atâtea altele și speră s-o găsească; pe mine mă interesează să văd cum se mărește teancul de pagini respinse, de soluții date la o parte, care formează deja un vraf, un perete…

Punând cap la cap toate continuările probabile sau improbabile care permit lungirea povestirii se obține linia în zig-zag a romanului *Contele de Monte-Cristo* de Dumas; în timp ce, dacă se iau în considerație împrejurările care împiedică povestea să continue se obține spirala unui roman în negativ, *Contele de Monte-Cristo* cu semnul minus. O spirală se poate desfășura spre afară sau spre înăuntru: dacă se răsucește în interiorul ei, povestea se închide fără să se mai poată dezvolta; dacă se deschide în spire tot mai largi, la fiecare cerc ar putea include un segment din *Contele de Monte-Cristo* cu semnul plus, ajungând să coincidă cu romanul pe care Dumas îl va

tipări, sau chiar depășindu-l în bogăția evenimentelor fericite. Diferența hotărâtoare între cele două cărți - diferență care va determina definirea uneia din cărți drept adevărată și a celeilalte drept falsă chiar dacă sunt identice - va consta exclusiv în metodă. Pentru a proiecta o carte - sau o evadare - primul lucru e să știi ce să lași la o parte.

9

Astfel continuăm să ne luptăm cu fortăreața, Faria dibuind punctele slabe din zidărie și izbindu-se de piedici noi, eu cugetând la încercările lui eșuate pentru a presupune noi șiruri de ziduri de adăugat la planul fortăreței mele ipotetice.

Dacă voi reuși să construiesc cu gândul o fortăreață din care nu e cu putință să scapi, atunci această fortăreață închipuită ori va fi identică cu cea adevărată - și în acest caz e limpede că nu vom putea fugi niciodată de aici, dar cel puțin vom dobândi liniștea unuia ce știe că se află aici pentru că este imposibil să se afle în altă parte - ori va fi o fortăreață din care fuga e și mai imposibilă - și acesta va fi semnul că există o posibilitate de fugă: ca s-o descoperi e de ajuns să găsești punctul în care fortăreața închipuită nu coincide cu cea adevărată.

CUPRINS

Coli tipar: 17,25
Lucrarea executată sub comanda nr. 2898 la
Oficiul Economic Central „Carpați”,
Întreprinderea poligrafică „Bucureștii-Noi”,
str. Hrisovului nr. 18 A, sectorul 8, București